

Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

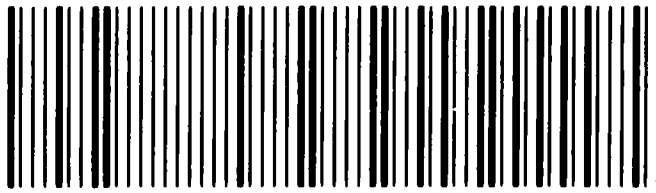
For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

34 III - 53 - 80

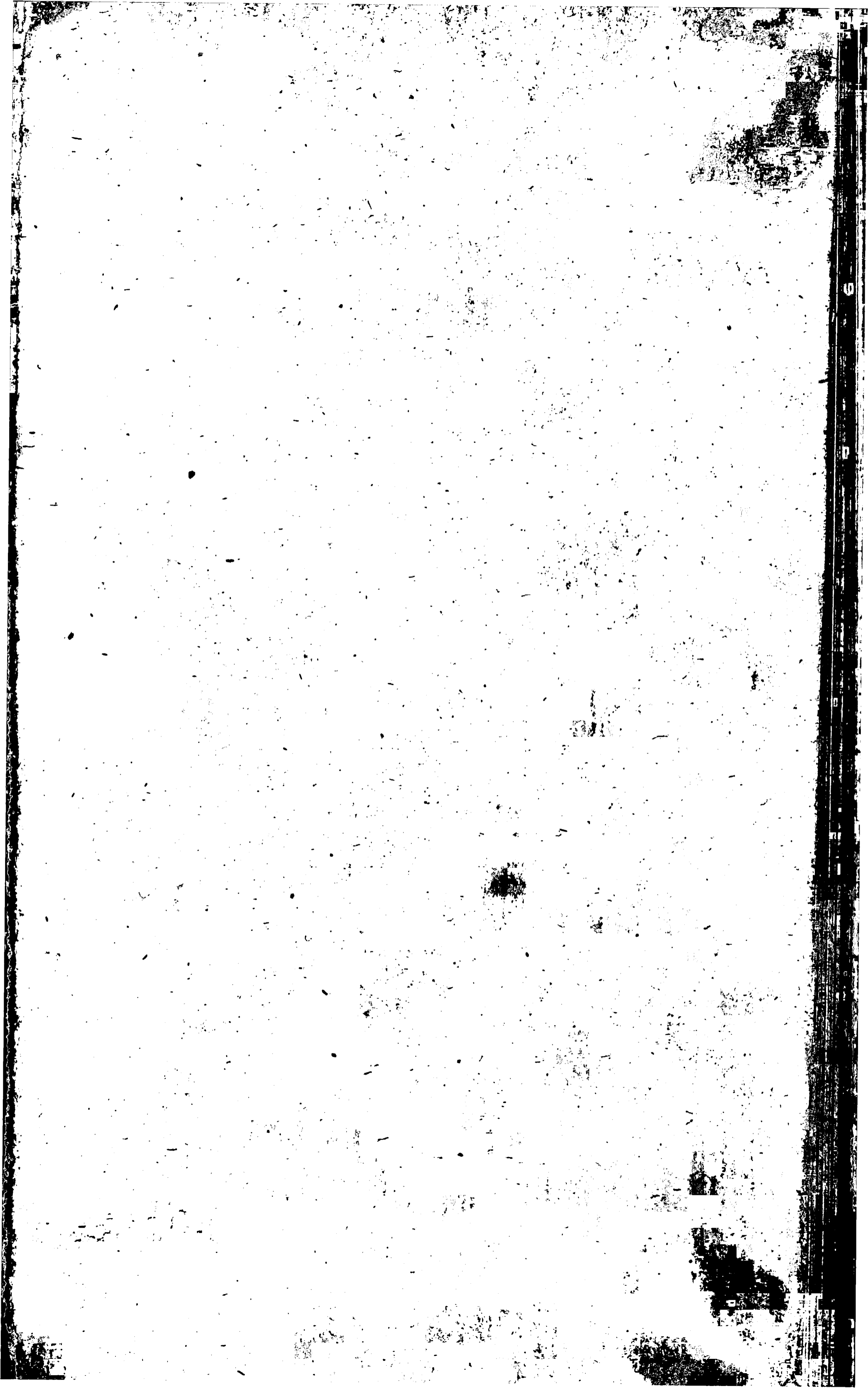
ex. 1

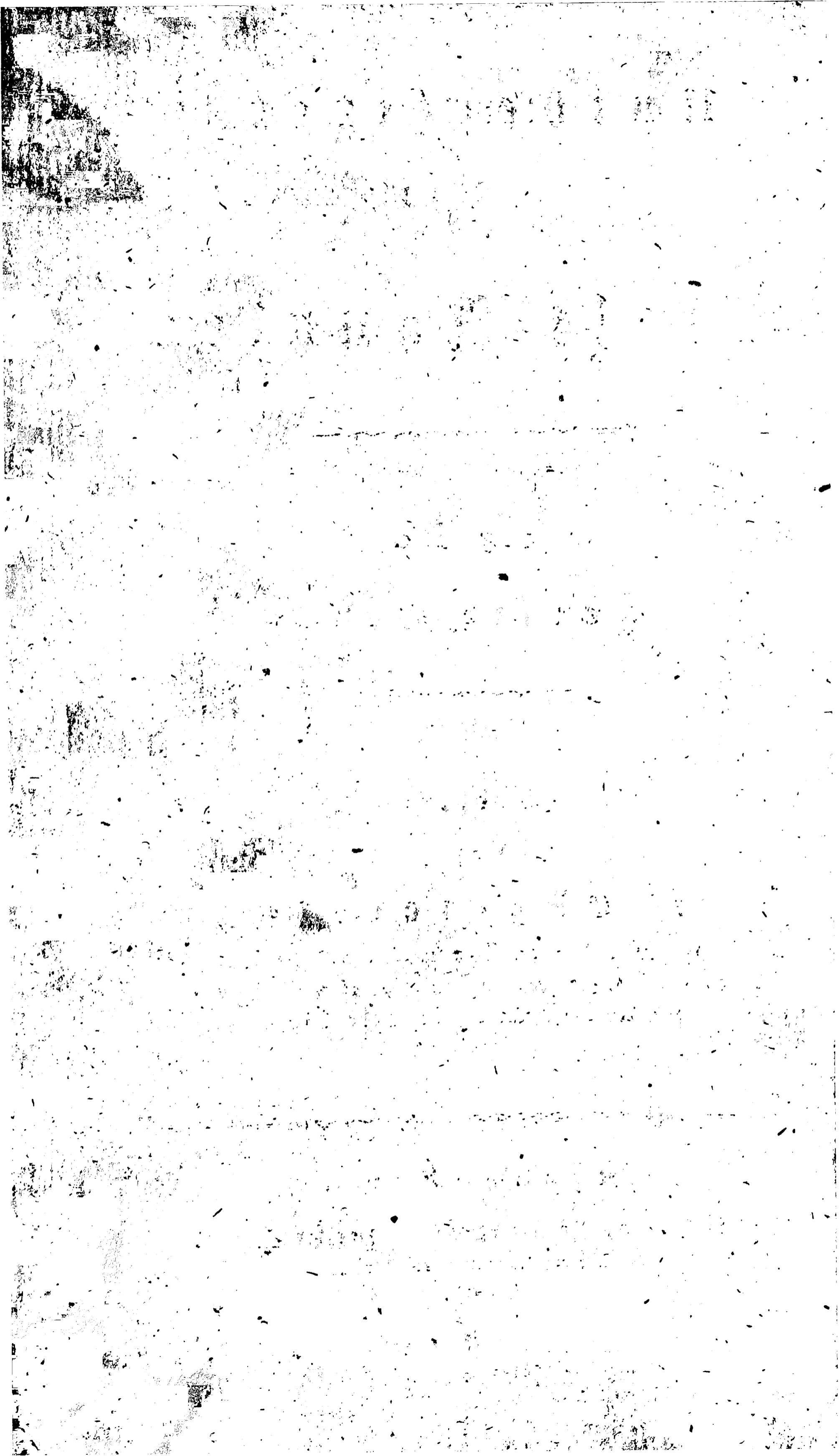
DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021865355

U n i v e r s i t e t s

o g

S k o l e = A n n a l e r.

1 8 0 9

F ø r s t e B i n d.

U d g i v n e

a f

L. E n g e l s t o f t,

Professor i Historie og Geographie ved Kjøbenhavns
Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen
for Universitetet og de lærde Skoler.

K j ø b e n h a v n.

Trykt hos og forlagt af Andreas Seidelin,
store Kannikestræde No. 46.

Indhold.

Første Kvartal.

A. Afhandlinger.

I. Kong Frederik den Tredies Opmærksomhed for de Studentere, som havde holdt sig tappert i Københavns Beleiring	= = = =	1.
II. Bidrag til Koeskilde Skoles Historie	= =	7.
III. Evensk Dpfordring af 25 Maj 1658 til Indbyggerne paa Hveen at sværge deres nye Souveræn Lydighed	= = = = = = =	16.

B. Universitetet.

I. Academiske Examina	= = = = =	19.
II. Privatinscriberede	= = = = =	23.
III. Academiske Høitideligheder	= = = = =	24.
IV. Hæsbepvi. ninger	= = = = =	37.
V. Befordringer	= = = = =	38.
VI. Legater og Gaver	= = = = =	39.
VII. Academiske Smaaskrifter	= = = = =	41.
VIII. Studenterræbning	= = = = =	59.
IX. Blandede Efterretninger	= = = = =	63.
X. Necrolog	= = = = =	68.

C. De lærde Skoler.

I. Offentlig Foranstaltning	= = = = =	71.
II. Legater	= = = = =	f. 6.
III. Hæsbepviisninger	= = = = =	94.
IV. Befordringer	= = = = =	f. 6.
V. Nogle Efterretninger om den forhenværende Latinskole i Nykøbing i Ods Herred i Sieland, dens Indtægter, Fonds og disses Fordeling	= = = = =	95.
VI. Stipendiefordeling	= = = = =	100.
VII. Skolekrifter	= = = = =	102.
VIII. Blandede Efterretninger	= = = = =	113.

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

I. Blandede Efterretninger	= = = = =	116.
II. Blandede Optegnelser	= = = = =	161.
Lillæg	= = = = =	166.
Foreløbig Anmeldelse	= = = = =	167.

Andet Kvartal.

A. Afhandlinger.

	Side
I. Om den historiske og geographiske Underviisnings Methode og Forbindelse ved offentlige Læreanstalter	169.
II. Blandede Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie	186.

B. Universitetet.

I. Forelæsninger ved Kiøbenhavns Universitet og det pædagogiske Seminarium i Sommersemesteret 1809.	208.
II. Academiske Examina	215.
III. Legater	230.
IV. Promotion	233.
V. Høitideligheder	235.
VI. Academiske Smaaskrifter	236.
VII. Universitetets Tab paa Bygninger ved Bombardementet i Septbr. 1807.	265.
VIII. Efterretning om det Tab, som Universitetets Archiv leed ved Bombardementet i Sept. 1807.	266.
IX. Studentervæbning	269.
X. Blandede Efterretninger	272.

C. Da lærde Skoler.

I. Befordringer og Afgang	277.
II. Legater	278.
III. Necrolog	285.
IV. Veiligheds Skrifter	286.
V. Blandede Efterretninger	297.

D. Universiteter og Høiskoler i Almindelighed.

I. Blandede Efterretninger	300.
----------------------------	------

A.

I. Kong Frederik den Tredies Opmærksomhed for de Studentere, som havde holdt sig tappert i Kiøbenhavns Beleiring.

I forrige Aargang af disse Annaler 2. B. S. 22. har Udgiveren leveret nogle Efterretninger, denne Gjenstand angaaende. Han er siden bleven forsynet med et nyt Bidrag hertil, hvis Meddelelse han saa meget vissere tør haabe at ville være disse Annalers Læsere kiærkommen, da det tillige er Bidrag til en Families Historie, der i videnskabelig Henseende har saa megen Ret til vort Fædrelands Agtelse og Taknemmelighed.

Præsten til Frue Menighed i Ribe, Bogebedel, en Søn af Saxos berømte Oversætter, var Fader til syv Sønner, hvilke alle bleve holdte til Studeringer. De havde alle taget theologisk Embeds Examen med bedste Character, da Krigen

Univerfit. og Skole=Annaler 1809. 1. B. 2

paakom 1658, og opholdt sig endnu i Hovedsta-
 den formedelst Familieforbindelser; thi Biskop
 Evane var deres Morbroder. Desuden vare de,
 efter den Tids Maalestof, meget formuende, da
 deres Fader, uagtet han endnu havde fire Døttre,
 havde efterladt enhver af dem en Arv af 4000 Rd.
 Da de Svenske kom for Kiøbenhavn, vilde de for-
 lade Academiet; men deres Morbroder var af
 anden Meening. „Hvad vil I hjemme, Karle?“
 sagde Bispen; „her er andet at bestille; den sidste
 Bye i Riget maa forsvares, saalænge nogen ærlig
 dansk Mand er i Live.“ De fandt denne Tiltale
 ganske billig, og bleve. Nu ei allene lode de sig
 indskrive til Byens Forsvar; men, da de, som
 meldt, vare formuende, tog enhver af dem en fat-
 tig og duelig Student paa sit Kammer, og under-
 holdt ham med Kost og Klæder, saalænge Beleir-
 ringen varede, ligesom og deres Kasse overhovedet
 stod aaben for enhver hungrig Vaabenbroder, saa-
 vidt den kunde række. Den ældste af dem, Johan,
 som siden nærmere skal omtales, kostede den eene
 Winter 1559 2000 Rdlr. og hans Helbred for
 bestandig. Een af de syv Brødre tilsatte Livet i et
 Udfald; de sex lod Kongen, paa Grund af deres
 udbiste kiække Opførsel, efter Beleiringens Ophæ-
 velse sig forestille af deres Morbroder. Frederik
 spurgte dem, hvad de havde at ønske?, „at tjene
 Deres Majestæt“, var deres Svar „paa hvad

Post vor Tieneste kan være meest fornøden; at vi ei
 ere uduelige til Krigen, derpaa have vi søgt at
 give Præber under Beleiringen; at vi due til Læres-
 standen, kan vore academiske Beviser forklare; et
 civilt Embede kunne vi maaſkee ogsaa forestaae."

Venteligen har imidlertid deres Morbroder især
 anbefalet dem til god og hastig Ansættelse i det
 Geistlige; thi kort efter bleve de alle paa een Dag
 kaldede til Præster i Ribe Stift i det saakaldte
 Tørring-Lehn under Hertugdømmet Slesvig, og
 det saa nær sammen, at ingen Broder havde over
 to Mile til den anden, samt med kongeligt Løfte,
 at deres Børn og Efterlæggt skulde fortrinligen
 være i naadig Erindring. Deres Navne skal end-
 nu findes paa Præstelisterne i Nustrup, Døstrup,
 Moustrup og Spandet Kirker.

Den ældste af disse Brødre, Johan Bedel,
 Præst i Nustrup, leed i 33 Aar Aar under en
 Svindsyge, der var Følgen af de uvante Strabad-
 ser, han under Beleiringen havde maattet udholde.
 Han nød den Lykke, engang at have Christian den
 Femte til Giest i hele 8 Dage. Kongen, hvis
 Seng befandt sig i hans Studerekammer, forun-
 drede ikke lidet over at finde Præstens legemlige
 Armatur, bestaaende af Flint, Baionet, Pistoler
 og Kaarde, hængende paa Væggen, og vilde vide,
 hvortil han brugte disse Vaaben. "Jeg har"
 svarede Bedel, „brugt dem til det kongelige

Huses Forsvar, saa længe det gjordes fornødent; nu opbevares de som en Erindring for mine Børn og Børnebørn, og til Paamindelse om deres Pligt under en sliq Leilighed, hvilken Gud i Naade afvende." Kong Christian fornyede det Løfte, hans Fader havde givet, og holdt det; thi da Johan Wedel var død, (han ligger begravet i Choret i Rustrup Kirke) blev hans ældste Søn Lage eller Laue, som da var paa en udenlandsk Reise, hjemkaldet, for at faae sin Faders Embede. Denne Laue Wedel havde, skiondt egentligen Theolog, gjort sig det til Regel, paa sin Reise at stifte nøie Bekjendtskab med, og efter Mulighed at indlogere sig hos de berømteste Kunstnere i enhver Bye, hvor han opholdt sig, for at lære noget af deres Kunst. Han havde saaledes forskaffet sig Færdighed i at bearbejde alle Slags Metaller, slibe Glas, brænde Tegl o. s. v., og havde den Fortieneste at være den første, som indrettede de vigtige Teglblænderier, der nu drives omkring Flensborg. En Broder af denne, Claus Wedel, blev Præst i Munkeboe i Sjælland, og har ved sin Vindskibelighed erhvervet sig en Plads blandt de Fortiente, hvis Minde vor Malling har hædret. En Stif sønnesøn af Claus Wedel er Hr. Doctor Simonsen Wedel, der har havt den Godhed, at meddele Udg. de haandskrevne Efterretninger om den Wedelske Familie, af hvilke det Ovenstaaende er uddraget.

I disse Annalers forrige Udgang 2. B. S. 34. har Udgiveren ønsket at erholde Kundskab om noget af Mogens Kragh udstædt Vidnesbyrd, da intet saadant endnu var kommet ham for Dine. Hr. Bibliotheksecretair Werlauf har siden den Tid gjort ham opmærksom paa, at et saadant findes i Matthias F. Hammers Dissertatio gradualis de Carlshamnia, urbe Blekingiæ. Lond. Gothor. MDCCXLIX. 4. S. 28., udstædt for Hans Matson, der var den første Præst i det nyanlagte Carlshamn. Da det maaskee er det eneste, Tiden har levet, og bemeldte Disputats ikke er uden i meget faa Hænder, saa finder Anm. det saa meget mere hensigtsmæssigt, her at meddele samme, da, som bekiendt, det efter den kongelige Bekiendtgjørelse af 16 Septbr. 1659 (s. a. St. S. 23.) især var Mogens Kraghs Vidnesbyrd, der skulde give Udgang til fortrinlig Befordring. Bemeldte Testimonium lyder da saaledes:

Hans Kongl. Majestets af Dannemarch
och Norge ic. Welbestalter Offuerste til fods,
Jeg Mogens Kragh til Raas:

Kiendes och for alle witterligt giver, at ner-
verende Hederlig og Wellerde Hans Madhen,
haffuer udi nerverende Byens beleigring opholdet
sig under mit Regiment for Capitain de armis sex
Maaneders Tid, och udi medler tid haffuer hand

paa Ederg och Wacht, vdfald, och udi alle allarmer, attaquen, och forfaldene Occasioner, huor och naar hand nogensteds er bleffuen hen commanderit, hand sig haffuer comporteret med'ald Redebonhed och trofskab, som en ærlig tro patriot vell egner och anstaar. Haffuer derforre icke fundet negte hannem efter hans begiering at meddele hannem denne min Testification om saadan hans lofflig forhold, huorfore jeg med dette mit obne Pasß forbemeldte Hans Madgten alle Retsindige och Resolverede Cavallierer flittig will haffue commenderit, at de hannem udi alle lofflige Occasioner wilde were befoderlig; Jeg beloffuer der imod, dennem udi lige och andre maader huer efter sin Stand igien at gratificere, om de eller nogen fra dennem commenderet, mig forekommendis worder. Thil ydermere Certification haffuer jeg dette med egen haand och Zignet bekræftiget. Actum Kiøbenhaffnn denn 17 Septbr. Anno 1659.

Mogens Kragh.

II. Bidrag til Koeskilde Skoles Historie.

(Af Koeskilde Skoles Archiv).

1. Rescript af Frederik den Tredie, angaaende Hørerne.

Vi Friderich dend Tredie af Guds Raade Dan-
marchis, Norgis, Wendis og Gottis Konning,
Hertug udi Sleswig, Holsteen, Stormarn og
Dytmarschen, Gressue udi Oldenburg och Delmen-
horst, Gior alle bitterligt, at estersom os Elskel.
Hæderlig og Hvilærd Mester Hans Callundborg,
Rector Scholæ udi Wor Riobsted Roschild, for os
underdanigst haffuer ladet andrage, huorledes
Ungdommen i Skolen dersammesteds stoer Skade
och forhindring i deris Studiis schal tilføyes, for-
medelst nogle nye ankomne Personer sig ind-
trænger udi de øffuerste Høreris Plads, naar no-
gen ledig vorder, och derimod dennem, som i
saa maade de nederste Lectier tilforn haffuer betient,
sliig Forfremmelse forbigaaes. Da haffuer Vi
Raadigst for got anseeit, saadan Anordning derom
at giøre, at de nye ankomne Personer, som her-
ester i bemeldte Skole for Hører bliffuer forords-
nede, skal anfange de nederste Lectier først at
betienne, paa det de, naar de efter haanden bliff-
uer øffuede, des bedre de øffuerste kunde forestaa.

Forbydendes alle och Enhver herimod, efter som
foreschreffuet staar, at hindre eller udi nogen
maade Forfang at giøre, Under Wor Hyldest och
Raade. Giffuet paa Wort Slot Kiøbenhaffn,
den 29 Junii Anno 1668.

Under Wort Zignet.

F r i d e r i c h.

P. Schumacher.

2. Spise-Reglement for de Disciple,
som nøde Kost paa Duebrødre Klo-
ster.

Efter som Hans Kongl. Majestets allernaadigste
Bestallings-Brev til idkige Deconomum paa Due-
brødre Kloster tilholder dem, som Inspectionen
ofver bemeldte Kloster efter Fundatsen er betroed,
at forfatte et Reglement, hvor efter Deconomus
sig med Spiisningen skal forholde; Da hafver wij
underskrefne befunden det raadeligst, og Steden
fornemmelig gaufnligst, at her efter ugentlig for-
vis Penge, de af Skolens Discipler bliver spisede;
som til det Beneficium admitteris, og at de fattige
gives Redepenge, hvor af de sig selv underholder,
og derfor med idkige Deonomo Seigr. Hans Jacobs-
sen iudgaaed og slutted efterfølgende Contract:

At hånd forsvarligen spiiser saa mange af Skolens Discipler, som til til Kisten bliver nominerede efter høstfølgende Spiisnings-Taxt:

Søndag:

Middag.

Kaal.

Flekk.

Aften.

Boghvede Brød.

Drekjød.

Mandag:

Middag.

Boghvede Belling.

Sild.

Aften.

Byg Brød.

Tirsdag:

Middag.

Kaal.

Flekk.

Aften.

Boghvede Brød.

Drekjød.

Onsdag:

Middag.

Byg Bryns Belling

Bergefisk.

Aften.

Byg Brød,

Lammekjød.

Torsdag:

Middag.

Kaal.

Flekk.

Aften.

Boghvede Brød.

Drekjød.

Fredag:

Middag.

Erter.

Gaasekjød.

Aften.

Byg Brød,

Bergefisk.

Løfverdag:

Middag.
 Callund Saad.
 Sild.

Aften.
 Meel Brød.
 Torst.

2.

Skal han see vel til, at alle disse Species, og alt andet, som spises, maa være godt, vell forvarret, og vel medhandlet, saa at ingen Aarsag gifvis til billig Klagemaal der over i nogen Maade.

Men hvis noget der af enten skulle være forværret, eller ilde faaget, og ureent medhandlet, da skal han være forpligtet, strax at give Discipulene en anden fornøielig Rætt derfor, om de begjerer det, eller det hannem efter Billighed i Bestalingen at decourteres, hvormed de, som Inspectionen ved Steden er betroed, skulle have flittig Indseende.

3.

Naar Festsdage indfalder, spises som om Søndagen, og fersk Fisk i Steden for anden Fisk, naar Leiligheden saa giver sig; men paa de tre store Høitider skal hand, som sædvanligt har været, gifve dem et godt Fad Saldtmad, og sigted Brød i Steden for andet Brød.

4.

Dog skal hand ikke være saa just forbunden til de foreskrefne Species at spise, men, naar hand efter Aarsens Tiid fand liigesaa got af andre Wa-

rer og Sorter bekomme, maae han efter egen gode Tøcke og Leilighed spise andet, som i Steden for Kjød, maa han iblant spiise stegte Hodder, et half paa Personen, med sin tilbørlig Lungemoes, Pølse &c. I Steden for et Slags Fisk, maa han spiise andet Slags undertiden, og undertiden Gul-lerødde, Koer, Erter, Bønner, Kallun eller anden smaa Mad, som efter Tidens Leilighed kand havees. Silden skal være god Aalborg Høst Sild eller anden god og stoer Sild, undertiden fersk, og derforuden maa undertiden spises god Fjellands Fisk, Hoved Kjød &c. I Steden for Kallund- Saad, naar det ikke kand havees, maa spises Velling, eller andet Saad med Brød udj.

5.

Hand skal gifve 41 Persohnen til Maaltidet i det ringeste hver Gang.

Flekk	"	"	"	24	Skaalpund.
Orefkjød	"	"	"	2	Lispund.
Lamme Kjød	"	"	"	1½	Krop.
Gaase Kjød	"	"	"	4	Kroppe.
Sild paa Persohnen	"	"	"	2	—
Bergefisk	"	"	"	1	Lispund.
Brød paa Persohnen	"	"	"	½	Pund.
Ol paa Personen	"	"	"	1	Pott.
Smør hver Gang	"	"	"	1	Skaalpund.

Af Søbe Raal gifves altid to Fæde til hvert Bord saavel som Velling og Saad, naar det spises for

een Ret med Brød udi eller Callun; Da spiises i det mindste tvende Gange Steeg om Ugen, saasom om Søndagen og een anden beqvem Dag i Ugen, naar ferst Riød fand bekommes.

For alting skal Oll og Brød være gott, og i alle Maader ustraffeligt.

6.

Intet Mad maa udbæris af Klosteret, men hvis ved Bordene ofverbliiver, det nyder Expectantes.

7.

Dersom nogen af Disciplerne, som haver heel Kost, over otte Dage fra Stedet forreiser, skal det Deconomo af Rectore tilkiendegisvis; og haver Deconomus da at indeholde hans Portion af Maden til hans Hjemkomst, og sig ved Regnskab lade decourtere; men haver dend Discipel ichun half Kost; da nyder hans Cammerat i hans Fraværelse hans halve Kost til sin egen.

8.

Hand skal forsvarligen forsiune Disciplerne, naar de spiiser, med Lys og Varme om Vinteren, saa lenge det gjøres fornøden.

9.

Inventarium, som hannem efter en vis Tært er leverit, skal han ved sin Aftrædelse, eller hands Arsvinger efter hannem, ved liige Tært fra sig levere. Og skal til Skeeder og Tellerkener tages aarlig af Disciplernes beneficio, som de af Skolen

nyder, fire Rigsdaler, hvorfor til dennem skal forkaffis Linfeder, og Talerkener, og de samme aarligen vedliige holdes.

10.

Closteret eller Spiisestuen skal hand lade holde smuck reen, og skikkelig, og lade Bordene og Benskene toe tvende Gange om Ugen, Gulvet tillige med Sand, og ryge der inde med Enebærtræ eller andet.

11.

Hand skal aarlig til Philippi Jacobi Dag, eller og 8te Dage derefter i det lengste, fremlegge sit Regenskab for Spiisningen og Forvaltningen, at det betimelig kan vorde efterseet og clareret.

12.

Hvorimod vi tilfiger hannem ugentlig for hver Persohn, som han efter forskrefne Maade forsvarligen spiser, een Sletdaler, i Henseende, at hand ellers intet niuder for sin Umage og Omforg med Kloster-Godssets Inspection, og i den Forhaabning, at hand alting saa forsvarlig administrerer, at ingen i nogen Maader faaer Marsag sig over hannem at besværges.

13.

De fattige, som enten paa Klosteret bliver indlagt eller og hannem bliver asignerede, schal hand ugentlig give i Penge 2 Mk. danske og ei vi

dere, ligesom de hidindtil nydt haver, hvilcked
fiden Tid efter Tid kan forbedris.

14.

Dersom nogen af Skolens Discipler bliver
siuge, skal hand af Kiöchenet lade dennem deris
Mad tilkomme, som dem kan vere tienlig i Siug-
dommen, dog at det icke høiere beløber sig, end
een Portion ellers kand efter foreskrefne Opsæt til-
komme: og derimod indeholde dend Portion, som
hand ved Bordet burde have.

15.

Til Inventarium vedlige at holde og Brendes-
ved skal hand aarlig niude af Stedens Indkomst
20 Rdlr.

16.

Hand skal og niude fri Huus paa Duebrødre
Closter til sig og sine Folck, saa vidt til hans Huus-
holdning kan eragtes fornøden, og skal Steden af
sine egne Midler holde samme Huse vedlige; dog
maa hand icke understaae sig uden særh Bevilling
nogen Reparation at foretage.

17.

Tiende af Klosteret skal han aarlig efter Fun-
daken rigtig clarere, saavelsom og hvis videre Ud-
gifter som Steden vedkommer, og hannem af In-
specteurerne vorder beordret at betale.

Dg eftersom hand tillige er Fuldmægtig over Godset, maa han af Closteres Indkomst selv giøre sig betalt, dog hvis ved Regenskabes Slutning der over bliver i Behold, det bør hand i een der til forordnet Casse efter bemeldte Instrux strax fra sig levere.

Naar enten bemeldte Deconomus Seig. Hans Jacobsen icke længere behager at blivue ved Spiisningen og Forvaltningen, efter denne sluttedt Contract, eller og vi befinder, at Closteret icke derved kand vere holden, da skal Opsigelse skee til Nyeaars Dag paa begge Sider, og hvis ingen nærmere Contract kand sluttes, da astræder hand til Philippi Jacobi Dag derefter.

At saaledes, som foreskrevet staaer, paa baade Siider, holdes og efterkommes schal, have vi samtlig voris Hænder underskrevet, og her af tvende eens ligelydende Gjenparter forferdiget, hvor af een hver til sig annammet.

Actum Kiøbenhavn dend 1 Mai 1668.

Otto Krabbe.

Bagger.

Est. Dalhum.

J. Bram.

P. Schade.

Hans Jacobsen.

III. Svenssk Opfordring af 25 Maj 1658 til
 Indbyggerne paa Hveen at sværge deres
 nye Souveræn Lydighed a).

Hederlige, wållerde, Ehrlige och' beske-
 delige Mån, Kyrkio-Herden, Fougden
 och menige Indbyggjare på Dön Hveen.

Endoch wy, Kyrkioherde, Fougde och meenige In-
 byggjare på Dön Hveen, fast ogiårna hafva måst

a) Dette Document, hvoraf Originalen giemmes
 i det Kongl. danske Cancellies Archiv, Skab No. 8.
 Paqv. No. 149, er i mere end een Henseende interes-
 sant. Da det, saavidt Udgiveren veed, er aldeles
 ubekjendt, og det kun optager liden Plads, saa haa-
 ber han, at Annalernes Læsere ikke ville være misfor-
 noiede med, at han benytter denne Leilighed til at
 bringe det til offentlig Kundskab, endskjont det egent-
 lig ikke vedkommer nærværende Tidsskrifts Niemed.
 I Fredsslutningen til Roeskilde, ved hvilken Skaane
 blev aftraadt til Sverrig, var Den Hveen ikke ble-
 ven omtalt. De Svenske gjorde alligevel Paastand
 paa dens Afstaaelse som en Appertinenz til Skaane.
 De Danske beviiste historisk, at den altid var bleven
 anseet som Sieland tilliggende, og vægrede sig ved
 at indrømme hine Besiddelsen deraf. Holberg III.
 275. Underhandlingerne herom begyndte den 4 Maj
 1658, og medens disse varede, lod Kongen af Sver-
 rig Den besætte og opfordrede Indbyggerne til at

ehrfahra, huruledes J wåre tweåne förrige wåll-
 willige Kallellser försumit, och eder icke infunnit
 hafwa til att här aflåggia hans Mantt. wår aller-
 nådigste Konnung och Herre then eed och trohæets
 Plicht, som J förmedelst sidst oprättade Fridzför-
 drag desse båge Nordische Kongariker emellan åre
 skyllige allerhögstbte Kongl. Mt. at præstera såsom
 medledemooter af Skåne, hwilket med sine perti-
 nentier mehr allerhögstbte. Kongl. Mantt. och Swe-
 riges Chrono utaf hans Mantt. Konnungen i Dan-
 nemark och des Chrono till ewerdelig tyder cederat
 och astrådt år; Så hafue wy lyfwåll ånnu tridie
 reesan eder härmed alswarligen citera wellat, thet
 J uthan långre tergiversation eder till then 3 Juny
 nåst kommande här indstålla, att tå fullbörde,

hylde ham. Pufend. de reb. gest. Caroli Gust. pag.
 401. De Danske maatte endelig, tvungne af Om-
 stændighederne, give efter, og i Begyndelsen af Jun-
 gandste afstaae Den. Da nærværende Opfordring er
 udstædt under 25 Maj 1688, saa har altsaa Hveen
 endnu den Gang ikke været formelig aftraadt, og da
 saadan Afstrædelse ei heller endnu kunde være bleven
 Indbyggerne officiel og actmæssigen bekiendtgiort,
 saa have de ventelig holdt det for rigtigst at sende
 denne (originale) Opfordring, som man seer var den
 tredie, til Kiøbenhavn for at udbede sig nærmere
 Forholdsregler.

hwad som i ofwan berörde mätta af eder allt här
till försummat är. Swilket wy så at skee numehra
intet twifla. Och befalle eder vnder thenz allra-
högstes beskydd aff Malmo. Den 25de May
Anno 1658.

Eder

Erich Wlffeldt,
Grefve af Sillisborg.

Erich Sparre.

B.

I. Academiske Examina.

1. Overordentlig Examen Artium i
December 1808.

Af de Candidater, som vare anmeldte til Examen
 Artium i Octbr. 1808, havde, som i disse Anna-
 ler 1808. 2. B. S. 187 er anført, Overfartens
 Usikkerhed forhindret nogle i at møde til rette Tid.
 For de 6 af disse, som kort efter den ordentlige
 Examen Artiums Tilendebringelse ankom, og af
 hvilke 3 vare dimitterede fra Christiania, 3 fra
 Christianssand, hvortil endnu kom en fra Aalborg
 Cathedralsskole, blev en overordentlig Examen for-
 anstaltet i December Maaned. Til Examinatorer
 udnævnedes af Directionen de Professorer, som
 ved den foregaaende ordentlig Examen havde været
 Medlemmer af Examens-Deputationen Lit. B.
 Udfaldet af samtlige Examensprøver sees af ved.

føiede Tabel I. Af dem, som denne Gang indstillede sig, befandtes ingen at være saaledes tilbage i noget Fag, at han forpligtedes til deri at aflægge ny Prøve.

Det hele Antal af dem, der efter overstaaet Examen Artium i Efteraaret 1808 optoges blandt academiske Borgere, var saaledes 90.

Blandt disse aflagde fire saa roesværdige Prøver paa Fremgang og Dannelse, at dem tilkiendtes Udmærkelse i Overensstemmelse med Forordningen om Examen Artium §. 24. Disse vare:

I første Udmærkelses-Classe, hvilken tillige Universitetets Priismedaille i Sølv tildeeldes:

Johannes Hansteen fra Christiania Cathedral-Skole.

i anden Classe:

Lauritz Christian Amberg, fra det Schouboeske Institut.

Nicolai Fogtmann, fra Ribe Cathedral-Skole.

i tredje Classe:

Hans Peter Bader, fra Christiania Cathedral-Skole.

E x a m e n A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i December 1808.

Examensdeputation.

Justitsraad Bugge.

Professor Engelstoft.

Professor Sverdrup.

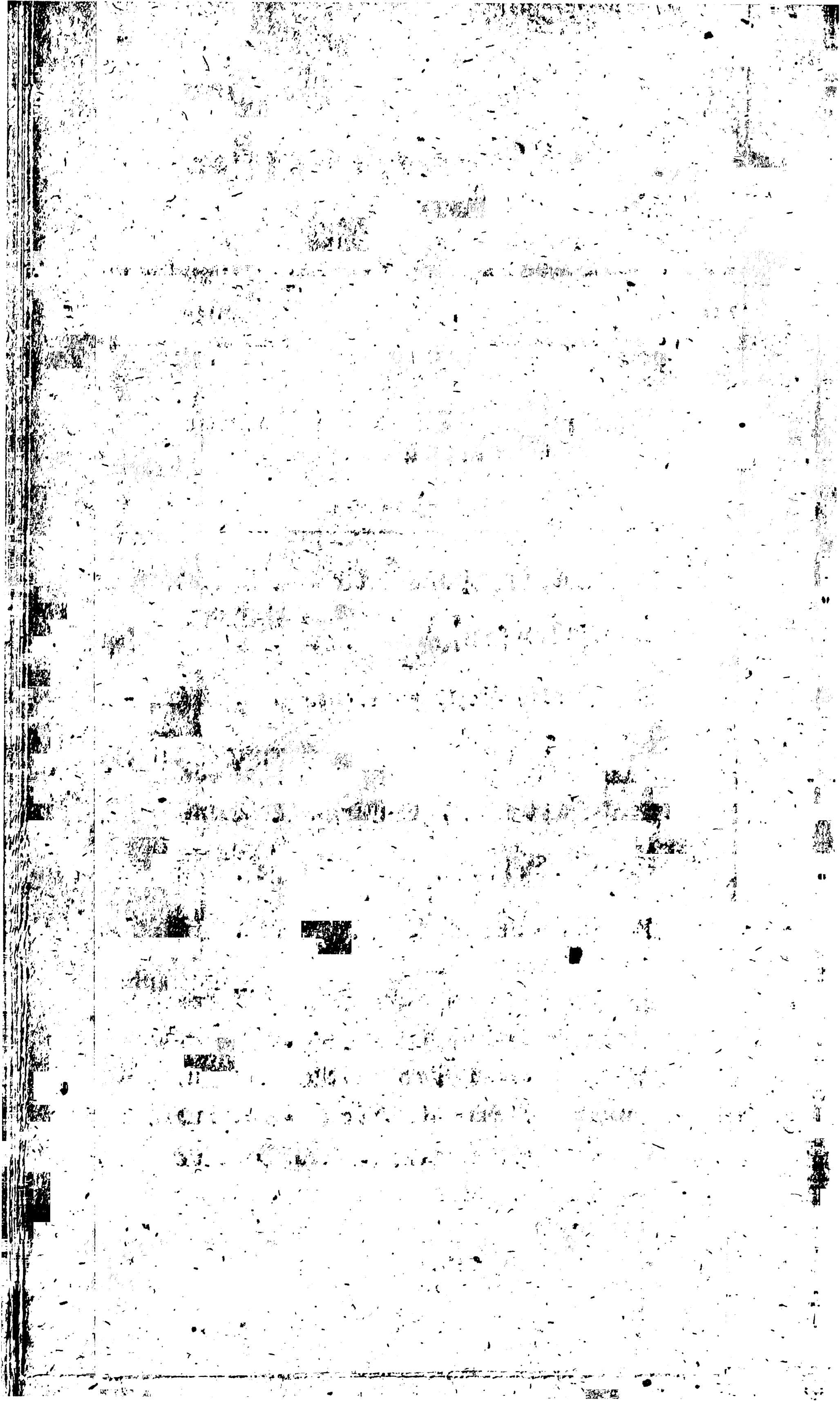
Professor J. Møller.

E x a m e n s C h a r a c t e r e r .

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer.													
		Dansk Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tysk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tysk.	Oversættelse af Tysk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.				Character.	Character.
1. Bader, Hans Peter	Christiania Cathedralskole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	— —	godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
2. Ellefsen, Knud	Fra samme Skole	udm. godt.	godt.	godt.	godt.	godt.	maadeligt.	— —	stet.	— —	meget godt.	tem. godt.	tem. godt.	udm. godt.	meget godt.
3. Juel, Peter Holter	Fra samme Skole	tem. godt.	meget godt.	godt.	meget godt.	— —	tem. godt.	— —	maadeligt.	— —	meget godt.	meget godt.	godt.	godt.	meget godt.
4. Ranneworff, Frid. Christian	Nalborg Cathedralskole	meget godt.	meget godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	stet.	— —	stet.	— —	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.
5. Salvesen, Salve	Christiansk Cathedralskole	meget godt.	meget godt.	godt.	godt.	tem. godt.	maadeligt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	tem. godt.	meget godt.	meget godt.
6. Schelven, Søren Bugge	Fra samme Skole	meget godt.	meget godt.	godt.	godt.	meget godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	meget godt.	tem. godt.	godt.	meget godt.
7. Sunde, Niels	Fra samme Skole	meget godt.	godt.	meget godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	udm. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	meget godt.	godt.

Dimittenderne fra Christiania Cathedralskole have ved Examen i Skolen erhholdet for:

	Physik.	Naturhistorie.	Anthropologie.	Engelsk.
Hans Peder Bader	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	— —
Knud Ellefsen	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	— —
Peter Holter Juel	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.

2. Theologisk Embeds-Examen i Jan.
1809.

Den 11 Januar.

Johannes Wilhelm Plenge. En Søn af Høfkræmmer Plenge i Kiøbenhavn, fød 1784, blev Student 1803. — Laudabilis.

3. Juridisk Embeds-Examen i Januar
1809.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinisk.

Den 16 Januar.

1. Jacob Vilas Engelsted. En Søn af Godseier Justitsraad Engelsted, fød i Risinge i Fyen 1786, blev Student 1804. — Laudabilis.

2. Andreas Ludvig Rejersøn. En Søn af afdøde Amtsforvalter over Præstøe Amt, Rejersøn, fød i Bordingborg 1787, blev Student 1804 — Laudabilis.

3. Forlod Examen.

den 18 Jan.

4. Peter Christian Hjarup. En Søn af Brændeviinsbrænder Hjarup i Kiøbenhavn, blev Student 1803. — Haud illaudabilis.

5. Johan Severin Furst. En Søn af Kiøbmand Furst i Arendal, fød 1783, blev Student 1802. — Laudabilis.

b) Dansk.

Den 20 Januar.

1. Nicolai Lambertus Erichsen, Lieutenant ved Kystmilicen. En Søn af Sogndegn Erichsen, fød paa Helnes i Fyens Stift 1777. — Beqvem.
2. Knud Dvigstad. En Søn af Lehnsmænd Dvigstad, fød paa Gaarden Dvigstad i Guldsbrandsdalen 1785. — Beqvem.
3. Ludvig Clausen Reimer. En Søn af afdøde Postbud Reimer, fød i Kiøbenhavn 1786. — Beqvem.
4. Melchior Frederich Hansteen. En Søn af Apotheker Hansteen i Nestved, fød 1785. — Beqvem.
5. Georg Jessen. En Søn af Proprietær Jessen til Gyldenholm i Sieland, fød i Nestved 1790. — Ei ubeqvem.

B. Praktisk Prøve.

a) Candidati juris.

1. Georg Hermann Voigt (Exam. theor. den 17 Jan. 1806 Laudab.) — Laudabilis.
2. Rasmus Roulund (Ex. theor. den 20 Octbr. 1806 Laudab.) Haud illaudabilis.
3. Andreas Peter Thomsen (Ex. theoe. 18 Octb. 1808) — Laudabilis.

4. Andreas Ludvig Rejersen. — Hand illaudabilis.
5. Peter Christian Hjarup. — Hand illaudabilis.

b). Examinati juris.

1. Jffe antaget.
2. Nicolai Lambertus Erichsen. — Vel.
3. Knud Dvigstad. — Vel.
4. Ludvig Clausen Reimer. — Vel.
5. Melchior Frederich Hansteen. — Vel.

II. Privatinscriberede a).

i Aarene 1806. 1807. 1808.

1806.

Den 28 Febr. Erasmus Lautrup fra Haderslev;
civis Univ. Kiloniens.

— 30 April Johann. Schack, Greve; civis
Univ. Kilon.

— 3 Octbr. Joh. Ambros. Marcusen; civis
Univ. Kilon.

1807.

Den 1 Mai Fred. Adolph Holstein, Greve; civis
Univ. Kilon.

a) I Medhold af Forordn. om Examen Artium af 22 Marts
1805 §. 1. og Kongl. Resolution af 27 Jun. 1806.

Den 12 Jun. Olav Hamar; civis Univ. Lundens.

1808.

Den 21 Mart. Jens Bull Kielland; civis Univ. Kilon.

III. Academiske Høitideligheder.

Den 4 Febr. blev Hs. Majest. Kongens Fødselsdag høitideligholdt af Universitetet ved en latinse Tale.

Indbydelsen til denne Høitid var skeet ved et af Professor Thoralcius forfattet Program, i hvilket de rige Anledninger til Fryd, som den gode Konges Fødselsdag medfører, fremstilledes. Talen holdtes i Regentkirken af p. t. Rector Magnific. Professor P. E. Müller, og gif ud paa at vise, hvorledes Fyrstens Bestandighed er Statens sikreste Bærna).

Ved Slutningen bleve deres Navne bekiendtgjorte, som af vedkommende Faculteter vare til-

a) Saavel af Programmet som Talen findes Indholdet udførligere angivet i Kiøbenhavnse lærde Efterretninger 1809 No. 2. Begge ere siden samlede udgivne paa Latin og Dansk. 49: S. 4. hos Universitetsbogtrykker, Directeur Schultz.

fiendte Præmier for Besvarelser paa de i Aaret 1808 udsatte Priisopgaver, efterat Censurerne over de indsendte Afhandlinger i Forveien vare op- læste.

Over det i Theologien fremsatte Spørgs- maal:

„Efter foregaaende Undersøgelse om Oprin- delsen og den hos forskjellige Nationer forskiel- lige Beskaffenhed af Formeninger om Prophe- ter og Sandsigere, at udvikle den prophetiske Stands Opkomst, Historie, Character og For- tienester hos Jøderne“

var een Afhandling indkommen, skreven paa Latin. Det theologiske Facultets Dom derover var føl- gende:

Ordini Theologorum non nisi una oblata fuit commentatio, sententia Ciceronis: „*benè qui conjiciet, vatem hunc perhibebo optimum*“ inscripta, cujus autor, cum in priori propositæ quæstionis parte e multis veterum scriptorum locis collectis paucissima rite tractaverit et in suum converterit usum, cum præterea sermo latinus passim justo negligentior variis commacu- letur nævis, vix ac ne vix quidem ob hanc opu- sculi particulam præmium meruit: et si conside- retur, priorem quæstionis partem non nisi intro- ductionis instar exhibitam fuisse, posteriorem vero, in qua tractanda magna cum diligentia et

ubertate lectionis bene digestæ versatus est autor, longe majoris momenti atque ambitus esse, et his addatur, quod noster, si vel felicior habuisset concertatorem, qui ei palmam præripuisset, certe sibi secundum honoris locum vindicasset, æquum et instituti nostri rationi congruum videtur, autorem, etsi hocce eruditionis specimine potius bonam de se spem excitaverit, quam omnibus votis nostris satisfecerit, laude præmioque ornare.

Haufniæ, die xxv Jan. MDCCCIX.

C. F. Horneman. P. E. Müller. J. Mølle.

Med Seddelens Nabning befandtes Forfatteren at være Candid. Theol. Eggert Christopher Brygmann ^{a)}.

Over den medicinske Opgave:

„Uffondres saavel Levergalden som Galdeblæregalden af det røde Blod i Leverpulsaaeren (hvilket nogle Nutidens Physiologer ville) eller af Portaarens sorte Blod; eller ere begge disse Blodsorter at betragte som Kilden for denne Uffondring?“

vare tvende Udarbeidelser indsendte, den ene paa Latin, med Motto: *tentare licet*; den anden med

^{a)} Dmitteret fra Kiøbenhavn's Skole 1801.

Devise: *veniet tempus, quo posteri tam aperta
nos nesciisse mirentur.* Det medicinske Facultets
Dom over dem lød saaledes:

Sunt ambæ hæ commentationes æque fere
diligenter elucubratæ. Servat uterque auctor
ordinem sat lucidum, proditque tam doctrinæ
quam ingenii ubertatem. Bini propterea auctores
adsensum laudemque Facultatis jure merentur.
Cum tamen is, qui verbis: „*tentare licet*“ ceu
symbolo usus est, eruditione maxime præstat,
et quæstionem propositam paulo fusius explicat,
eum in primis dignum judicamus, qui æmulo
suo, laudem licet itidem merenti, palmam præ-
ripiat.

J. L. Bang. Saxtorph. Mynster.
Skjelderup. Herholdt,
h. a. Notarius.

Ved Seddelens Afhandling fandtes den kronede Forfatter
at være Adolph Callisen, Reserve-Chirurg ved
det Chirurgiske Academie. Men saasom ifølge den Kgl.
Resolution af 17de Mai 1791 og senere alle de
Bestemmelser 15 Febr. 1793 (see Prof. Badens Uni-
versitets-Annal. I. S. 9 og 14) Ingen, som allerede
er befordret til noget offentligt Embede, har Udgang
til den academiske Priismedaille, der egentlig er
bestemt for de ved Universitetet sig opholdende Stu-
derende, saa kunde Hr. Callisen, i sin Egenskab som
Reservechirurg, ikke anses at have den lovbefalede

Competence, hvorfor det maatte være ham nok, at have opnaaet Tilkiendelsens Hæder; men da hans Medbeilers Forsøg var befundet saa vel udarbejdet, at det, uden den indtrufne Concurrence, vilde have erhholdet Præmien, blev Medaillen den sidste Forfatter tildeelt. Ved Seddelens Aabning befandtes denne at være Ernst Colbjørnsen Skielderup a), Candidat i Medicinen.

Den historiske Opgave:

„I det Enkelte at vise, især ved Polybii Veiledning, paa hvilke indvortes og udvortes Hielpeskilder det romerske Riges Styrke efter Carthagos Udslæggelse var grundet“

havde fundet tvende Bearbejdere, over hvis Forsøg vedkommende Censurers Dom var følgende:

De argumento historico, quod anno superiori concertationi fuit propositum, commilitonum nostrorum tres commentati sunt, quorum qui tentamini danico distichon Martialis:

*Terrarum Dea gentiumque Roma,
Cui par est nihil et nihil secundum*

præfixit, licet haud illaudabilem in re Romanorum militari explicanda industriam posuerit, tamen, quoniam longe majorem quæstionis partem intactam reliquit, proemium nullo jure sibi deprecere potest. Reliquorum ambo votis nostris

a) Dimitteret fra Bergens Cathedralsskole 1803.

ita satisfecerunt, ut palma in dubio relictâ videatur. Qui latine scripsit, usus epigraphæ:

„Δεῖ τα μικρα και τα αφανῆ παραπεμπειν, εν δε τοις ενδοξοις, και μεγαλοις και εν οις το πραγματικον και μνημονευτικον, διατριβειν“

ad argumentum tractandum largam apteque conquisitam lectionis copiam non minori sollertia quam diligentia contulit. Qui vernaculo sermone compositum versuque Virgiliano:

Tantæ molis erat Romanam condere gentem

distinctum obtulit specimen, nec minori studio, nec minus præclaro delectu iudicioque in quæstionis themate illustrando versatus est. Quod cum ita sit, sermoni latino, haud satis puro, vix tantum tribuendum putamus, ut ejus causa auctorum alter proemio careret. Quare, data nobis a Superioribus venia a), hac vice bina, cum proxime elapsi tum præsentis anni, proemia decernimus et utrumque nummi aurei honore ornamus.

Hauniæ, die xxvto Jan. MDCCCIX.

A. Kall. Kierulf. Engelstoft.

a) Denne Tilladelse var givet med allerhøieste Samtykke, efter at Censorerne's Indstilling var af Directionen allerunderdanigst bleven forddragen. Da der i det

Ved Sedlernes Afgivning befandtens Forfatteren af den krouede latinske Afhandling at være Jens P a s s e n R a s m u s s e n a), Candidat i Theologien og Alumnus Seminar. pædagog.; og af den danske, som ligeledes Præmie blev tilkiendt Frederik Carl R o s e n, Studios. Theolog. og Alumnus Seminar. pædag b).

Over det philologiske Spørgsmaal:

„Med mueligste Nøiagtighed af selve de græske Theaterstykker eller Fragmenter af samme som findes, at udvikle den græske Tetralogies Natur og hele Bestaffenhed.“

var indkommen een Afhandling. Censorerens Bepømmelse deraf lød saaledes:

Quæstionem, in Philologia Anno 1808 propositam: „de tetralogiæ Græcæ natura et indole“, solve non nisi unus aggressus est commentator, qui opusculo suo sententiam inscripsit: „Nonnihil, quam nihil.“ Arguit hoc specimen auctorem, non doctum modo et multæ lectionis, verum sani quoque, sedati ac semper

foregaaende Aar 1807 ingen Præmie var uddeelt i det historiske Fag, saa kunde tvende Præmier anses at være disponible for Aaret 1808.

a) Dmitteret fra Odense Skole 1802.

b) Dmitteret fra Næstved Skole 1805.

sui iudicii. Si non omnia justo ordine posita, si quædam ab argumento divagantia, si vel errores chronologici leviores hic illic commissi reperiuntur, hi tamen nævuli longe superantur eximiis diligentia et eruditionis laudibus. Adit auctor fontes, non vulgares solum et obvios, sed et abstrusiores; crisin adhibuit sobriam, felicem, interdum sagacissimam; argumentum ab omni parte spectavit, tractavitque ita, ut et ingenii maturitatem, et late patentem græcarum literarum cognitionem ostenderit. Quibus virtutibus cum dictio, non elegans quidem, sed recta plerumque et pura, accedat, hancce disquisitionem, quam singularis insuper scribentis modestia commendat, præmio academico dignissimam censemus.

Hauniæ den xi Jan. 1809.

B. Thorlacius. N. Schou. Sverdrup.

Ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren at være Halgrim Johannæi Scheving, Alumnus Semin. pædagog. a).

Til den i det æsthetiske Fag udsatte Præmie havde fire Concurenter meldt sig. Opgaven var:

a) Diwitteret fra Reifevig Skole 1804.

„At udfikle Elegiens oprindelige Besskaffenhed og bestemme dens Væsen og Værd med Hensyn til ældre og nyere Nationers Forsøg i denne Digterart.“

Bedkommende Censurers Dom over de indkomne Arbejder, var saaledes affattet:

Thema æstheticum anno 1808 propositum „de elegiæ origine, natura et pretio“ quatuor nactum est concertatores. Unum, quod cæteris serius nobis exhibitum fuit, tentamen, nec titulo, nec tessera instructum, auctoris properationem operamque perfunctoriam adeo luculenter testatur, ut vix serio eum palmam sperasse crediderimus. Ex tribus cæteris commentationibus, quæ singulæ bene scriptæ nobis visæ sunt, una; Hesiodeum: *Νυν γαρ δη γενοσ εσι σιδηρεον*, etc. præ se ferens, theoriam elegiæ prudenter nec sine elegantia explicuit; reliquas vero quæstionis partes vix delibavit, nedum persecutus est. Duæ longiores disquisitiones: quorum una sententiam ex Menandro: *γερων γεροντι γλωτταν ηδισην εχει* ect. altera distichon Reini:

O! flyd da, stille Veemods Taare, ned!

Langt kjærere for mig, end vilde Glæder!

sibi inscripsit, et recta argumenti disquisitione et terso dictionis nitore victoriam mutuo dubiam

reddere poterant. Prior ingeniositate, soliditate, nervoso et florido scribendi genere placet; posterior cum sedato judicandi tenore concinnitatem et erudinem non vulgarem, diligentiamque tantum non nimiam conjunxit. Quumque hiccæ auctor, quamvis sit et nimium verbosus et laudis immodice prodigus, uberius tamen et in pluribus partibus, quam ille, argumentum tractaverit, præmium ei academicum; alteri vero, qui Menandream sententiam titulo præfixerat, laudem secundam, eandemque valde honorificam, adjudicamus.

Rierulf.

B. Thorslacius.

Ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren til den kronede Afhandling at være Frederik Christoph Gudelach a), Candid. juris og Copiist (nu Guldmægtig) i Universitets- og Skole-Directionens Contoir. Men da Lovene ei tillade at tildele nogen, som er i offentlig Embede, Universitetets Priismedaille, saa maatte det være ham nok, at have været den tilkiendt, og som saadan at nævnes; og da den eene af hans Medbeilere havde erhholdet et saa ærefuldt Accessit, at ogsaa han maatte ansees Præmien værdig, blev denne til ham overdraget. Ved Seddelens Aabning befandtes Forfatteren at være Peder Grib Sibiger b), Alumn. Semin. pædag.

a) Dimitteret fra det Schouboeske Institut 1801.

b) Dimitteret fra Roeskilde Skole 1801.

Ober de i Jurisprudentsen, Philosophien og Mathematiken opgivne Spørgsmaale vare ingen Afhandlinger indkomne.

De for Aaret 1809 ifølge allerhøieste Resolution af 28 Januar d. A. udsatte Priisopgaver ere følgende:

I. I Theologien.

Quinam sunt effectus præcipui, quos studium philosophiæ sic dictæ criticæ, tum theoreticæ tum practicæ, in theologia christiana dogmatica et morali hucusque protulit; iisdemque quale pretium statuendum est?

Hvad Indflydelse har den saakaldte critiske, saavel theoretiske som practiske, Philosophies Studium hidtil havt paa den christelige Dogmatik og Moral, og hvad Priis bør man sætte paa denne Indflydelse?

2. I Jurisprudentsen.

An et quatenus præscriptio in causis criminalibus ex veris juris universalis principiis admitenda est? quidque cum leges Romanæ atque celebriores gentium Europæarum leges hodiernæ, tum potissimum nostræ hoc respectu statuerunt?

Om og hvorvidt kan Præscription i criminelle Sager antages efter den almindelige Retslæres Grundsatninger? og hvad have saavel de romerske og de berømteste nugældende europæiske, som især vore Love i denne Henseende fastsat.

3. I Medicinen.

Num et quale discrimen est inter remedia incitantia et roborantia?

Er der nogen Forskjæl, og da hvilken mellemstirrende og styrkende Midler?

4. I Philosophien.

Quodnam totius philosophiæ principium est, unum an plura, et, si plura, quænam illorum est inter se ratio, ut simul constare sine conflictu possint?

Hvad er den første Grundsatning i den hele Philosophie, er den een eller flere, og, hvis flere, hvorledes forholde de sig til hverandre, saa at de uden Strid kunne bestaae tilsammen?

5. I Mathematiken.

Concinnare artem condendi series infinitas, atque easdem in analysi infinitorum scite adhibendi.

At vise, hvorledes uendelige Rækker kunne udregnes og med Fordeel anvendes i de uendelige Størrelses Analyse.

6. I Historien.

Explicetur, quid quantumque ponderis potentiae et apud exteros existimationi danicae gentis danicae nominis per varias temporum vicissitudines usque ad pacem Fridericoburgensem, 1720, addiderit classis reique navalis status.

At udvise, hvilken og hvormegen Indflydelse Flaadens og Søvæsenets Tilstand under forskellige Afvekslinger har havt paa Danmarks Magt og paa dets Anseelse hos Fremmede indtil Freden til Frederiksborg, 1720.

7. I Philologien.

Ostendatur auctorum ac monumentorum veterum fide, quinam mythi antiqui Italici proprii sint dicendi, et quinam ex iis, quos cum Graecis communes habebant, credi queant primitivum tenorem in Italia purius quam alibi conservasse.

At de gamle Skribenter og Mindemærker at vise, hvilke gamle Myther der kunne synes at være Italienerne egne, og hvilke blandt dem, som de havde tilfælles med Grækerne, kunne ansees

for at have vedligeholdt deres oprindelige Character reneré i Italien end andetsteds.

8. I Æstheten.

At undersøge, hvorvidt Tankens og Udtryk-
kets Simpelted kan ansees som en Fordring ved
ethvert skønt (æsthetisk) Arbejde, bestemme denne
Egenskabs Begreb og Grændser, og udlede deels
af Sagens Natur, deels af classiske Mønstre, de
rigtigste Regler for samme.

IV. Æresbeviisninger.

Da Hans Majestæt den 28 Januar 1809 i egen
allerhøieste Person præsiderede sine Ordners
Kapitul, udnævnte og optog Allerhøistfamme det
andet Medlem af Directionen for Universitetet og
de lærde Skoler, Conferentsraad Ove Malling
til Commandeur af Dannebrog-Ordenen, og tre-
die Medlem af samme Direction, Daniel Gott-
hild Moldenhawer til Ridder af Dannebrog-
Ordenens fjerde Klasse.

Bed samme Leilighed udnævnte og optog Hs.
Majestæt Justitsraad Thomas Bugge, Mathes.
& Astron. Prof. P. D. ved Kiøbenhavns Universitet
og Dr. Niels Treschow, Philos. Prof. P. D.

sammesteds til Riddere af Dannebrog-Ordenens fjerde Klasse.

V. Befordringer.

I Directionens Contoir.

Under 19 Febr. 1809 er Fuldmægtig i Directionens Secretariats-Contoir, Cancellie-Secretair Jens Frederich Carl Schjern udnævnt til Kasserer ved det almindelige Skolefond, og første Copiist i samme Contoir, Cand. juris Frederich Christopher Gundelach i hans Sted til Fuldmægtig; Copiist Julius Gustav Bloch til Bogholder ved bemeldte Skolefond, og Cand. juris Ernst Nicolai Reeberg i hans Sted til anden Copiist.

Bed Universitetet.

Under 19 Febr. 1809 er Nicolai Puerari ^{a)} beskiftet til Professor extraordinarius i det franske Sprog og Literatur ved Kiøbenhavns Universitet.

a) Hr. Puerari nedstammer fra en adelig Familie, der for næsten 300 Aar siden forlod Italien for Religionens Skyld og nedsatte sig i Genevè. Hans Fader var paa sidste Sted Statssecretair og Senateur. Efter at have fuldendt sine Studier ved Academiets

VI. Legater og Gaver.

Med Skrivelse til Directionen af 6 Septbr. 1806 skænkede Hr. Oberberghauptmand Brünnich Universitetets Naturaltheater .tolv til Dyrhistorien hørende Malerier og afd. Geheimeraad Thotts Portræt. Fornævnte tolv Malerier (af hvilke dog det tolvte ikke endnu fra Norge er ankommet) ere i Oliefarve og forestille Pattedyr, nøiagtigen tegnede efter Naturen. De ere de samme, hvorefter deels de Robbere ere stufne, som findes i det første Hæfte af Biverens Dyrhistorie, deels de Robbere vare forfærdigede; der vare bestemte til det andet Hæfte, og som brændte i Kiøbenhavns Ildesbrand 1795. Disse Malerier ere bleve indfattede i Rammer og ophængte i Corridoren, som gaaer til Theatret, tilligemed en Granatkugle, som under Bombardementet tændte Ild paa Loftet over Naturaltheatrets Bygning, foer med Boldsomhed ned i et Værelse og lagde sig rolig paa en Stol uden at beskadige den eller Noget i Værelset. Den hænger i en Jernlænke med følgende Indskrift, malet med forgyldte initiale Bogstaver;

i Geneve, tjente han som Officeer først i sit Fædreland, derefter ved et sveizerisk Regiment i Frankrig. Revolutionen foranledigede ham til at forlade hine Lande og begive sig til Danmark, hvor han havde Familieforbindinger. Siden 1794 har han opholdt sig i Kiøbenhavn.

Paa den eene Side:

ALMAM. NATURAM.

FURIBUNDUS. FRUSTRA. PETII.

ANGELUS. AMICORUM. ANGLORUM.

EHEU. CATENIS. HIC. VINCTUS.

Paa den anden Side:

DUCIBUS.

GAMBIERO. ET CATHCARTO.

EORUMQUE. MINISTRO. POPHAMO.

DIE. III. SEPTEMBRIS. MDCCCVII.

Geheimeraad Thotts Portrait er efter Giverens Dnske og i Betragtning af hans store Fortienester af Naturvidenskaberne ophængt i Læsestuen.

Under 14 Decbr. 1808 modtoges Rector og Professorens følgende Skrivelse fra den kongl. Lands-overretts samt Hof- og Stadsbretts Skiftecommission.

„ Ved et af afgangne Conferentsraad og Professor Balthazar Gebhard von Obeliks under 13de Februarii 1797 oprettet Gavebrev har han legeret til Walchendorfs Collegium 200 Rd., hvoraf Renten i Overeenstemmelse med Gavebrevet skal anvendes til Fordeel for den ældste eller næstældste Alumnus paa bemeldte Collegium. Disse 200 Rd. kunne nu, da Skiftet efter afdøde Conferentsraad von Obeliks er sluttet, imod vedbørlig Quittering blive udbetalte. Hvilket vi herved give os den

Være, for de Herrer Rector og Professore ved Kiøbenhavn's Universitet tjenstligst at melde.

Den Kongel. Lands-Overrets, samt Hof- og Stadsrets Skiftecommission i Kiøbenhavn den 14 Decbr. 1808.

Stendrup.

Jacobsen.

Disse 200 Rd. bleve strax udbetalte i Universitetets Kasse. Da Testator har tilstædet Valg mellem den ældste og næstældste Alumnus paa Walchendorfs Collegium i Henseende til Nydelsen af den legerede Capitals Renter, saa er, paa Grund af, at den ældste Alumnus eller Inspector paa bemeldte Collegium, foruden det ham af Stifteren mere tillagte end de andre Alumner, nyder endnu Renten af det Stampiske Legat (200 Rd.), den Bestemmelse af Directionen i Skrivelse til Rector og Professore af 2 Febr. d. A. bifaldt, at Renterne af det Obeliske Legat tillægges den næstældste Alumnus.

VII. Academiske Smaaskrifter.

- I. Om de academiske Værdigheder a).
Et Indbydelseskrift til en Magister-Promotion, udstædt af Pet. Joh. Resenius b)
1667. Festo Magorum Philosophiæ Orientalis Antistitum. 4 pp. Fol.

Forfatteren begynder med nogle almindelige Be-

a) Der gives blandt de ældre Universitetsprogrammer

mærkninger om Nyttten af Belønninger, især ogsaa dem, der laanes fra Eren, og anfører i denne Anledning de danske Ordsprog: „Ere er Dyds Føde“; „Ere er Dyds Løn.“ Han nævner blandt andre Romernes Exempel, og minder om Erens og Dydens Templer i Rom, der havde en saadan Beliggenhed til hinanden, at man ikke kunde komme ind i Erens Tempel uden igiennem Dydens. At man ogsaa ved Universitets-Indretninger har taget Hensyn paa Erens Drivefiær, finder han derfor meget hensigtsmæssigt, og gaaer saaledes over til sine Bemærkninger angaaende academi-
ske Grader.

(af hvilke det er Skade, at der ingen fuldstændig Samling have), adskillige, som i historisk, literarisk og andre Henseender ikke ere umærkværdige. Udg. vil benytte disse Annaler til undertiden, naar Plads kan være, at meddele saadannes Indhold, for saavidt de blive ham bekiendte. Det, som her anmeldes, giemmes i den Hielmstiernske Samling, som nu er forenet med det kongl. Bibliothek, og er saa siel-
dent, at det kan ansees for Manuscript. Naar man ikke vil stødes ved det i Materie og Form, som tilhører det syttende Aarhundredes Meininger og Behandlingsmaade, saa turde nærværende Indbydelseskrift især formedelst de Literær-Notizer, det indeholder, ikke findes uværdigt den Plads, som det her (i Udtog) indrømmes.

b) Professor i Lovkyndigheden ved Kiøbenh. Univers.

Naar Grader og Promotioner først ere indførte, lader Forf. være uafgiort; men at Skikken er meget gammel, beviser han af *l. 7. C. de Profess. et Medic. l. 1. C. de stud. liberal. Urb. Romæ.* Et Slags Doctorer finder han i de Skriftekloge, Pharisæerne og Rabbinerne og i Grækerne's Σοφοί. I Athen og Cæsarea vilde Doctorerne sammesteds conferere Basilius den Store baade Doctorat og Professorat. Hos Romerne udvidede disse Værdigheder sig meget ved Begyndelsen af det fjerde Monarkie; „Christus enim unus noster Doctor dedit Apostolos, Prophetas, Evangelistas, Pastores et Doctores.“ Augustus gav først de Lovkyndige Tilbedelse til at udfærdige Responsa, hvilken Beføielse siden bekræftedes af Hadrian, udvidedes derefter af Constantin, Carl den Store, Otto II., Lothar af Sachsen og Keiser Friderich I., og fik Privilegier af Pave Clemens V. og Concilierne i Constanz og Basel. I det østlige græske Keiserdom og navnlig under Justinian oprettedes der ikke alene offentlige Retsgymnasier i Beryt, Rom, Constantinopel, men der indførtes ogsaa et Slags Appellations- og Hæderstitler; thi nogle kaldtes nye Justinianæer, nogle Edictales eller Pandectarii, nogle Papinianister, nogle Lytæ, andre Prolytæ. Const. ad Antecess. §. 2. *nos vero.* Men under de tydske Keisere kom den Skik med Doctorer først ret i Gang. Carl den Store og andre christelige Tyr

ster befordrede meget Doctorernes Studier og Værdighed, og i Lothar den II. Tid, 1135, begyndte man med høitidelige Ceremonier at hædre Doctor og Magistergradens Meddelelse. Bemeldte Lothar indførte Doctorpromotion i Bologna, og tillagde Skolen den Majestætsret, der tilkom ham i denne Henseende, hvilken Promotionsform Juristen Irnerius skal have foreslaaet, og her bleve endeel Lovkyndige creerede til Doctorer. Derfor skriver Bultejus i §. respons. N. 17. Just. de J. N. G. et C., at den nærværende Skik at creere Magistre i Begyndelsen har indskrænket sig til Juristerne, fra hvilke de andre Faculteters Professorer have laant den. Derefter kom Skikken fra Bologna til Paris, hvor Petrus Lombardus var den første, der blev creeret til Doctor i Theologien. Fra Paris og Bologna forplantede den sig til Kiøbenhavn ved Sexti den 5 Bulle af 13 Kal. Jul. 1475, da denne Pave gav Kong Christian I. Tilladelse at stifte et Universitet, der skulde have alle de Rettigheder og Privilegier, som vare tilstaaede noget Universitet, især det i Bologna. Men da Doctorernes Antal tiltog saa stærkt i Italien og Tydskland, udkom egne Anordninger om Promotion, Alder o. s. v. Derfor bleve i Concilet til Vienne under Clemens V. Aar 1300 visse Bestemmelser fastsatte i Henseende til at formindste Promotionsomkostningerne. Clemens II. de Magistris, og i samme Constitution om

taltes Doctor og Magister-Insignier. Men Doctores Codicillares eller Bullati, der ved Diplom af Paven eller Tyrster faae Vrestitler uden Examen, kom seener til. Christian III. i sin Fundats for Kiøbenhavns Univers. af 10 Jun. 1539 ei alene meget anpriser de academiske Grader og befaler, at de alvorligen skal overholdes, men foreskriver ogsaa Adskilligt om Promotions-Skikkene og Udgifterne derved. Jvfr. Christian IV. Edict. af 1615 a) og 13 Febr. 1625 b); Frederik III. Resc. om Magistre af 24 Mai 1651 og 4 Jun. 1663 c), Professorernes Omkostningsreglement for Doctorer og Magistre af 1611 d). Frederik II. Fundats for Communit. §. mensa in Communitate priventur; Fundats for det Vinstrup-Kesenske Stipendium §. Deligatur; Fundats for det Brochm. Stipend. §. 2.; Fundats for det Rosenkrankiske Stipendium §. 2.

Den nederste Grad er den, som kaldes *Baccalaureat*, der af de Gamle er bleven kaldet

a) Om dette har Udg. hidtil ingen Efterretning fundet.

b) Denne Forordning har Hr. Prof. Nyerup ladet aftrykke i sine Kiøbenh. Universitets-Annaler S. 72 ff.

c) Disse ere indrykkede i Universitets- og Skole-Annaler 1808. 2 B. S. 177 f.

d) Dette findes hos Prof. Nyerup a St. S. 65 ff.

τῆς τελευτῆς βαδμὸς; de, som have erholdt den anden Grad, faae Navn af Magistre; til den tredje Classe høre Mellodidascali ο: vordende Doctorer eller Licentiat; den fjerde og øverste Grad er Doctorværdigheden; af disse ere Magister og Doctorgraden ældre end de andre.

Navnet Magister betegner i det academiske Sprog den, som, efter at have fuldendt Philosophiens og de 7 frie Konsters Studium, paa en høitidelig Maade har erholdt den øverste Hæder i Philosophien og offentlig er proclameret til Magister i Philosophien eller Konsterne.

En saadan Magister var for 100 Aar og længere siden en stor Sieldenhed; men hvad de ældre Tider i denne Henseende lode mangle, det har vort Old rigelig erstattet. Alene paa Universitetet i Wittenberg ere i mindre end 100 Aar creerede 4435 Magistre, ifølge Lansius, eller efter Taubmann 5184. Ved Universitetet i Kiøbenhavn er fra 1544 til nærværende Tid Magistergraden meddeelt 617 Individuer. Fra 1542 til nu ere ved samme Universitet 1307 blevne Baccalaurer i i Philosophien, 2 Baccalaurer i Medicinen (Aar 1553 og 1564) og 14 i Theologien (fra Aar 1544 til 1608). Til Doctorer i Theologien ere fra 1498 til nærværende Tid promoverede 43 (og denne Værdighed er hidtil ikke bleven tildeelt andre

end Theologi a), Biskopper og Hofprædikanter. Ifkun een Kannik i Roeskilde er i Aaret 1575 her bleven Licentiatus Theologiæ). Endelig ere fra 1544 til denne Dag 4 creerede til Doctoris Juris og 5 til Doctores Medicinæ.

Hvad angaaer Magistrernes Privilegier, da har Sagittarius derom meldt Adskilligt i sin Tale de privilegiis Magistrorum, holden i Jena den 7 Febr. 1611; men før ham havde Petrus Rebuffus med stor Flid samlet Universiteternes, Collegiernes, Boghandlingernes Privilegier med mere, academiske Hielpemidler vedkommende.

Men i saa stor Ære bleve de academiske Titler og Værdigheder holdte, at ei alene Folk af borgerlig Stand, men især de Adelige og Fornemme, ja selve Fyrster og Prindsen attraaede dem. Albert den Fierde, Hertug til Bayern, disputerede i sin Ungdom offentlig i Paris og lod sig Baccalaureigraden meddele. Ligeledes havde Baron Sigismund Herberstein, der har gjort sig bekiendt ved adskillige Gesandtskaber til Moscoviterne og Tatarerne, erholdt samme Grad ved Universitetet i Wien.

a) Ved Theologi forstaaes neppe andre end Professores og Lectores Theologiæ.

Den første Magister, Historien veed af at sige blandt den tydske Adels, var Philip, lige udmærket ved Byrd og Lærdom. Hermann, Landgreve af Hessen, som nedstammede fra de ældste Keisere og Konger, blev ved Universitetet i Prag creeret til Magister til Keiser Carl den Fierdes store Fornøielse og under hans og hele Rigets Bifaldsyttring. Richovin, Hertug af Lothringen, tog Magistergraden i Strasbora; Hertug Wilhelm af Geldern sendte sine Sønner til Paris og forbad dem at komme tilbage, forinden de havde erhvervet sig Magistergraden. Benedict Baron af Walstein erholdt ved Universitetet i Prag paa den meest hædrende Maade Magisterværdigheden i Overværelse af Hertugerne af Bayern. Vi have desuden Joh. af Schonberg, Biskop i Meissen, Ulrich Hutten, en frankisk Adelsmand o. fl. som have taget denne Grad. Ligesaa ved Universitetet i Marburg. Vi læse i Hvitfeldts Krønike, at ved det Kirkesmøde, som Erkebiskop Absalon 1187 holdt til Lund, vare ogsaa Biskop Thomas af Aarhus og Biskop Rudolph af Ribe tilstæde, begge Magistre. Denne Titel førte ogsaa Peder Bang, Erlands Eftermand paa den Roeskildske Bispestol. Jeg forbigaaer Erich Walckendorph, Christian den Andens Canzler og siden Erkebisp i Trondhiem; Knud Walckendorph, Diaconus i Kjøbenhavn (der Aar 1514 lod bygge Frue Kirkes Taarn, i hvis Huus,

som nu Professor Theolog. Joh. Wandal beboer, Aar 1523, da Kiøbenhavn blev beleiret af Frederik I., den Beslutning blev taget, at overgive Staden); Johan Walckendorph 1530 Provst i Odense; Mogens Raas; Frederik I. Canzler, Claus Conradi, saavel som Jørgen Skodborg, hvilke alle vare Magistre. Denne Crestitel findes endog Christian 3dies Canzler og Universitetets første Conservator Joh. Friis til Hesselager at have fert, hvilket sees af Magister Ove Bildes (først Canzler, siden Biskop i Aarhus) danske Brev til bemeldte Friis om Elephantordenens Oprindelse; hvilket glemmes blandt Haandskrifterne i Universitets-Bibliotheket a).

Den første Doctor var den berømte Burchard af Mangensfeld, der levede ved Aaret 974 og først har oplyst den gamle sachsiske Ret og sammenlignet den med den canoniske. Efter ham Joh. Semeca 1269, Jørgen Heimberg 1430, Caspar Schlickius 1449 og mangfoldige andre, som Bernhard har samlet i sin Chronic. Alsat. Lib. 6. og som Hermann Kirchner siden i en egen Tale, Marburg 1606, har opregnet, og endelig Hertug August til Brunsvig-Lüneborg i en Lovtale har foreviget.

Den, som vil vide mere om de academiske Grader, kan kan efterslaae:

a) Ventelig opbrændt med de øvrige Manuscripter 1728.

Universit. og Skole = Annaler. 1809. 1. B. D

Bartolum *procem D.* §. *hæc autem tria l. Magister C. de Professor. et l. reddatur C. eodem.* Baldum *procem. Decretal.* Felin. *c. clerici extr. de Judiciis, et c. 1. de Magister.* Panormit. *in c. quoniam de Magistr. c. 1. de Clerico non ordinando, Mar. Socinum c. quanto de Magistr.* Item *Reg. Jur. 128 et seq.* Paul. Castrens. *l. fin. C. ubi Senator.* Angel. *l. 1. C. de sentent. passis §. sed an Princeps.* Concil Tridentin. *Sess. 22. c. 2. et Sexs. 24. c. 11. 12. 18.* Bullam Pii V. *in eclog. motu. prior.* Quintili. *Mandosium ad Regul. Cancell. 13. 4. 7. et 16. 9. 11. et seq.* Item *super signatura Gratiæ de licentia Doctorandi.* Petr. Anchoræ *procem. Lib. 6. et Clement de Magist.* Wesenbec. *Cons. 8. 40. 63.* Guido Pap. *ad. decis. Granapolitan. 387. 388. 389. 390.* Christoph. Port. *Instit. quib. mod. jus. pat. pot. sol.* Lancelott. *in Præt. Civil. c. I. et in Decurio. num. 66.* Alciat. *parerg. Lib. 8.* Hippolit. *Singular. 553.* Zasium *ad. l. 2. D. de O. I.* Jo. Oldendorp. *ad leg. XII. Tab. Petr. Duenna. Reg Jur. 208.* Jacobin. *de S. Georgio de feud. §. quæritur-etiam.* Menoch. *de arbit. Judic. cas. 87. 122. 124. 192. 371. 427.* Duaren. *Epistol. ad Sebastian alba.* Aufretium. *ad quæst. 406.* Capell. *Tholos.* Velsium *in Cebet. Tabul. Majol. Tom. 6. dier. canicular. Coll. 6.* Matth. Stephan. *de Jurisdict. lib. 3 part. 2. cap. 14.* Eundem *de Nobilit. lib. 2. Heigi part. 2. Quæ*

Jur. Civil. et Saxon. quæst 11. Nicol. Bœeri. tra. de Autoritate magn. Consil. et Parlam. Franc. Petr. Rebuffum in Concordator; item de privilegiis Studios. item de privilegiis Universitatum; item de Magistris Artific. Benium de I. Ctor. privil. Valentin. Rotman. de Academ. Ingolstad. Benedict. Carpzou. Jurispr. Consistor. lib. 2 desin. 397. Theodor. Reinking. de Reg. sec. et occl. l. 1. class. 5 cap. 11. a num. 52. ad num. 91. Besold. de præmiis; item de Jur. Academic cap. 4; item lib. 1. Politic. cap. ult. Ejusdem Thesaur. pract. voce Magister. Spigel. in Lex. Jur. voce Doctorum. Jacob Speidel. Spec. Jurid. p. 821. 823. Limn. de Jur. Publ. l. 8. cap. 8. Thom. Lansium tr. de Academ. Thom. Lindeman de Academ. Dress. mil. 6. de grad. et lit. Acad. Middendorph. lib. 1. de Acad. c. 13. Joan. Calvini. orat. de honor. et præm. Liter. Christan Krembergk de sumt. studior. Andr. Cramer. de Primat. Facult. Georg. Christoph. Walther de statu Juris, et privil. Doctor. Wolfgang Gruning et Arnold. Rejer de Quæst. utrum Dignitas Doctoral. aut. alter. grad. assumptione dedecoret generis Nobilitatem? Herm. Kirchner. Orat de Ducibus, Principibus, Comitibus, Nobilibus promotis, Magistris, Licentiatis et Doctoribus. Marcum Rutilium (som, efter Anton. Ricabonis Beretning, har begyndt en Commentar over Doctorer og Doctoral. Insigniernes Oprin-

delse) Albertum Hungerum *part. 4. Orat. 23* (som har holdt en Tale til Roes for Magisterium Philo-
phiæ) og andre a).

Og siden den ene Magister ikke creerer den anden i sin Egenkab som Magister, men i Kraft af sine Collegers eller rettere sine Foresattes Be-
myndigelse, og det, at creere en Magister, ikke er en magistral Rettighed, der tilkommer en Magi-
ster som saadan, men en Majestætsrettighed, hvis Udvælgelse Regenten tilstæder, saa, efter at være af

- a) Udg. har ladet alle disse Notizer til academiske Vær-
digheders Historie faae Plads her, da just deres Fuld-
stændighed vil give dem en vis Interesse i Litterato-
rens Dine. Af senere Bidrag kunde tilføies, for-
uden hvad herom findes i Meiners's bekiendte
Skrifter om Universiteternes Oprindelse og Bestyrelse,
og hvad der indeholdes i saa mange særskildte Histo-
rier af enkelte Universiteter og i Særdeleshed i Bu-
læi udtømmelige Histor. Univ. Paris., Menkenius
de honorifico Magistri nomine i hans *Dissertt. Aca-*
dem. Schønau's Samling af danske lærde Fruen-
timmer 1. B. S. 722 — 732. Anm. og de der an-
førte Skrifter og Afhandlinger. Gruners *Privilegia*
et jura Doctoris Medicinæ. Jenæ 1793. 8. Gus-
tav Ludv. Wadens danske Lovkyndigheds Historie.
Odense 1809. S. 28, og hvad der af ham citeres.
I Wadkærs Lineamenter af Bogtrykkerkonstens
Historie i Danmark S. 20. anføres Poscolani Ms.
de Honoribus academicis Danorum, om hvilket i
øvrigt intet videre er Udgiv. bekiendt.

Canzleren, Velb. Peder Keck, Herre til Engestrup, Ridder af Elephanten, Præsident i Cancelliet, Assessor i Statsraadet, Befalingsmand over Hadeland, Romerige, Buskeruds og Ringerige, Universitetets af Hs. Majestæt forordnede Patron, underrettede om den os af allerhøistbemeldte Hs. Kongl. Majestæt givne Bemyndigelse, indbyde vi med det academiske Senats Samtykke, i det philosophiske Facultets Navn, paa det velvilligste baade dem, der, allerede i offentlige Embeder ansatte, have som Lærere gjort sig velfortiente af Staten, Kirken og Videnskaberne, og dem, der i sin Tid med Lyst og Glid have dyrket lærde Studier, til den 1 Mai førstkommende at melde sig, for at erholde Magistergradens Privilegier *a*). Thi der have været mange Fyrster, Hertuger, Grever, Baroner og fornemme Herrer, som have anseet det for en stor Ære, at have kunnet fortjene denne Ære. Ei heller kan det nægtes, at jo Magister og Doc-

a) Det var en gammel Skik, at der hvert Aar i April eller Mai skeete en stor Magisterpromotion, hvortil ved offentligt Program (som dette) blev indbudet. Man see O. Wormü Epistol. VIII. XIII. XIV. XLI. cccc. dcccxxiii. dcccxxiv. I Aaret 1619 ventede O. Worm til denne Magisterhøitid frequentem admodum Candidatorum confluxum l. c. Ep. v. Ved de svenske Universiteter skal endnu saadanne Magi-creationer iu massa finde Sted hvert tredie Aar. Pram om en Høiskole i Norge S. 302.

tøjgraden er at henhøre til Værdigheder. *Cap. quanto Gallicana. 3. Extr. de Magistr. Bartol. in ult. C. de Judic. et in l. ult. C. de testam. mil. Alex. Vol. I. cons. 18*; hvorfor og Keiser Sigismund gjorde saa meget af Magistre og Doctorer, at han ved Taffelet og enhver offentlig Leilighed gav dem Rang ei alene over de Adelige men ogsaa over end Fornemmere. Alle J, som udmærke Eder ved Talenter og Lærdom, forsmaaer derfor ikke disse Væresbeviisninger og Hæderstitler. Vi ville bestræbe os for, at de, som anbefale sig ved Lærdom og Talenter, ogsaa skulle erfare vor og de Herrer Professorers forekommende Velvillie i Henseende til deres Dnsker.

Sub Officii nostri publici et Facultatis Philosophicæ Sigillo.

(Seglet, som er ovalt og noget tilspidset, har til Om-
 skrift: Sigill. Facul. Artium. Schole. Hafnien.
 Datum. A. Christiano. 3 Rege. 1537).

Programmet har til Overskrift: *Petrus Johannis Resenius, in regia quæ Hafniæ est academia philosophicæ Facultatis Decanus, philosophici Magisterii candidatis benignisque lectoribus felix recentis anni auspiciam!*

2. *Pauper Olavus*; et hidtil utrykt latinſk Poem fra det femtende Aarhundrede, udgivet ſom Indbydelleſſkrift til Reformationſfeſten 1802 af Prof. N. Nyerup. Kiøbenhavn 1802. 23 S. 4.

I Forerindringen oplyſer Forfat. at dette Anecdoton er af Arnas Magnæus egenhændigen udfkrevet af de Bartholinſke Samlingerſ første Tome, der før Ildbranden 1728 giemtes paa Univerſitetsbibliotheket; og at den Bartholinſke Afſkrift var giort efter en Pergaments-Codex i 8vo., ſom før bemeldte Ildbrand havde hørt til ſamme Bibliothek.

Digtet handler om ſin Forfatterſ, den fatige Olai Noisommeligheder og Skibbrud paa den jydſke Kyſt, da han var paa en Sværeife fra Drenkerne til Shetlandsøerne, og ender med en Lovtale over Biſkop Johannes (Petri Jernſkiæg, der ſad paa Biſpeſtolen fra 1432 til 1443) i Roekilde.

Om bemeldte *Pauper Olavus* har man ellers ſaare liden Efterretning. Af Digtet ſeer man, at han var fød paa Shetlandsøerne i Begyndelſen af det femtende Aarhundrede; at han havde ſtuderet i Erfurt og var lærd efter de Tiders Maade; at han 1432 tiltraadde den uheldige Reife, han beſkriver, og at han forfattede ſit Digt i Erfurt 1548.

Af et Brev fra Erkebiskop Ole i Tronhiem af Aaret 1472 til tvende Canonici i Kiøbenhavn, Magister Olavus Hietlandh og Johannes Haniin, som findes indrykt p. 21 sq., slutter Professor Nyerup, at den første muligen er den samme Olavus Pauper under en anden Skikkelse. Skjønt Productet selv hverken i poetisk eller historisk Henseende har noget synderligt Værd, troede Udg. dog, at det kunde fortjene at see Lyset, deels formedels den liden Kundskab, man overhovedet har om det femtende Aarhundredes Lærde, deels fordi Forfatt., født paa en De, der dengang var skatkyldig til Norge, kan betragtes som en Nordmand og saaledes fører paa Listen paa de norske Litterati, hvis Antal i hiint Aarhundrede var saa lidet.

Med at give sit Digt den Overskrift: Pauper Olavus, har Forf. upaatvibelig havt for Die det elegiske Digt, som Toskaneren Henricus Septimelensis eller Semariensis skrev mod Slutningen af det tolvte Aarhundrede under Titel af Henricus Pauper, og som Christianus Daenius og Polycarpus Leyserus have ladet trykke. Med begge Sammenligning er det klart, at vor Forfatter ei alene har taget dette Digt til Mønster, men ogsaa paa flere Steder aldeles efterlignet det.

Forf. Sprog er haardt og vrimler af Barbarismer. Poesiens Smagløshed fuldendes ved Brn-

gen af de saa kaldte Leoninske Vers *a)*, ikke at tale om Feil mod Profodien og om selvopfundne Ord. Dette maa dog ikke saa meget tilregnes Forf. som den Tidsalder's Barbarie, i hvilken han levede. Nogle Exempler paa hans poetiske Konsterier ere følgende:

S. 10.

Ærumnarum procell	}	Volutabar flucti	}	bus
Et fortuna querul		me dedit successi		
Tumque ridicul		osis famulabar riti		
Aulicorum probr.		me vexarunt sali		

S. 11.

Luctus, cura, dolor, confudit, flixit, adussit
Lumina, cor, corpus, fletibus, ense, fame.

S. 17.

*Nunc expressata fata deprecor ista legentes
Gentes devotis votis extollere Christum
Istum plangentem gentem qui sternere fluctus
Luctus profundis undis fecitque doloris
Loris repletos lætos dat cernere terras.*

Med Poesien afvejler mellemstunder Prosa, i hvilken Forf. ikke mindre gjør sig Umage for at være vittig paa sin Viis s. S. 14.

a) Om disse findes en interessant Afhandling i Oberlin's Miscell. Liter. Argentorati 1770. Prøver nok deraf finder man desuden i Leyseri Historia poetarum medii ævi.

Nam in me de flebili in flebilis, de flebili-
 liori in flebilissimum incidentem secundum Do-
 naticam traditionem *flebile*, *flebilis*, *flebilissi-
 mum* vel *flebilissime* comparatur. Udgiveren,
 Prof. Myerup, har i øvrigt rettet adskillige Feil i
 det Magnæanske Haandskrift, og tilføiet nogle lito-
 rariske, grammatiske og kritiske Anmærkninger a).

Indholdet selv er overmaade fattigt paa De-
 tailer eller mærkværdige Data. Man seer, at den
 Skibbrudne vederfores paa den jydsk Kyst al den
 Overlast, som den umenneskelige Strandret *ius
 naufragii*. vid. J. C. H. Dreyeri Specimen juris
 public. Lubec.) tillod. Efter Korf. Beretning
 skal der i gamle Dage mellem Norge og Shetland
 eller Hetland have ligget et frugtbart Land, kaldet
 Svermland, som efter det paa hans Tid udbredte
 Sagn da forlængst var oversvømmet af Havet.

a) S. 9 Anm. erklærer han, at han ikke kan finde Me-
 ning i de Ord:

Istaque terra fuit latine Iutia dicta,
 Assero non ficta, non dedit, imo tulit.

Udgiveren forklarer dem saaledes: „Dg dette Land
 kaldes paa Latin Iutia; det gav ikke, men tog, jeg
 vil ei lyve“ Her bleve nemlig de Skibbrudne plyn-
 drede. Dette bekræfter og den umiddelbar paafølgende
 Strophe:

Naufragium passis nec non a flumine quassis
 Tantisper rapuit singula, quæ voluit.

Hetland selv har efter hans Gissning faaet sit Navn deraf, at det ved sin Beliggenhed dannede ligesom Haandgrebet til Sverdlandet; thi Hietle betyder i det gamle nordiske Sprog et Haandgreb *a*).

VIII. Studentervæbning.

(Meddeelt af Hr. Krigsassessor og Capitain Schneider, Adjutant hos Chefen for Hs. Majest. Livcorps).

I. Chronik.

Efter at flere Anmodninger om en Forandring i Uniformen for Kongens Livcorps vare indkomne for Chefen Hr. Overhofmarskal Hauch, besluttede Hs. Excellence, for at indhente Bished om, hvorvidt dette Onske var Corpsets i Almindelighed, at nedsætte en Commission til i bestemt Tidrum at modtage og overveie alle de Forslag og Tegninger til en nye Uniform, som maatte indløbe, og siden indsende Resultatet af dens Forhandlinger til ham.

a) Enhver seer, hvor uvovet denne Olai etymologiske Gissning er. Imidlertid kunde det Sagn, som paa den Tid havde om et oversvømmet Land i Nordseer, dog maaskee fortiene nogen Opmærksomhed. Udgiv. Anmærk.

I en Skrivelse af 12 Septbr. 1808, hvori Commissionen bestemtes til at bestaae af 2 Capitainer, 2 Premierlieutenanter, 2 Secondlieutenanter, 2 Underofficerer samt 2 Medlemmer af hvert Compagnie, under Præsidio af Hr. Oberst v. Lorenz, fremsatte Chefen sin Meening i denne Sag, som var for at beholde den gamle Uniform; yttrede tillige sine Tvivl baade om Nødvendigheden i Almindelighed og Mueligheden for de mindre Formuende af Anskaffelsen af en ny og sandsynligviis kostbarere. Committeeen troede imidlertid i dens Skrivelse af 18 Sept. f. N., ved at forsikre om, at en Forandring i Uniform var Corpsets eenstemmige Ønske, og ved at foreslaae Sammenstud af de andre, som Middel til Tilbeiebringelse af Uniform for de saa i Corpset, som angave sig uformuende dertil, at have mødt og besvaret Hans Excellences Indvendinger. Den skreed derpaa til Overveielse af de indkomne Forslag, og, efter flere Møder, indkom den ved en Skrivelse af 13 Novbr. f. N. med Resultatet af dens Underhandlinger, og foresloges da deri til Uniform: sort Kiøle med hvide Kanter og hvidt Foer, hoiroed Krave, Rabatter og Opflag med hvide Knapper, hvid Vest, sort Hals-tørklæde og sorte lange Beenklæder med sorte Silkesnøre; paa Hovedet Chacot af Læder med sort Fieder, hvis Top var rød, paa Forsiden en hvid Plade med en forgyldt Minerva, hvid Cocarde og smal

Sølvkrampe, Cordons af rød og gul Silke; til at holde Bandeleren og Patronasken en Sølv-tresse af en halv Tomes Bredde paa hver Skulder. For Underofficererne foresloges en lignende Uniform; kun at Cordons paa Chacoten blev af rød Silke blandet med Sølvtraad, og dito Quaster, omgivne af Sølvcantiller; paa høire Skulder en Sølv-Epaulet, efter den indsendte Tegning. For Officererne samme Uniform, Cordons og Chacots, som Armeens Officerers, tvende Epauletter efter vedføiet Tegning, samt Armeens Skjærf. Chefen ansaae det nu for Pligt, hans individuelle Mening uagtet, at forelægge og anbefale Hs. Majestæt Kongen, Corpsets allerunderdanigste Ønske, og det behagede-Allerhøistfamme under 13 December f. A. allernaadigst at approbere det indsendte Forslag, paa Epauletterne nær, som befalede at være lige det borgerlige Infanteries, og af Sølv, da Knapperne i Uniformen vare hvide.

Den 28 Jan. 1809 paraderede Corpset ved Høitideligheden i Anledning af Dannebrogordenen.

Den 4 Marts forestilledes Corpset for dets Chef i den nye Uniform.

I Marts Maaned begyndte Over- og Under-Officererne deres Exercits paa Landcadet-Academiet under Hr. Oberst v. Lorenz tre Gange ugentlig om Morgenens fra 7 til 9 Clet.

I det Corpset den 14 Mai 1808 allernaadigst givne Reglement er ved Kongl. allerhøieste Resolution af 7 April d. A. skeet følgende Forandring: Corpset vedbliver, som hidtil, at vælge dets Underofficerer og Secondlieutenanter; men herfra og til de høiere Charger skeer for Fremtiden intet Valg; men Bedkommende avancerer efter deres Anciennitet, med mindre Chefen skulde ved Omstændigheder finde sig beføiet til, at gjøre Hs. Majestæt opmærksom paa, at den for Touren til Avancement staaende Officeer, efter hans Formening, var mindre skicket til Forsømmelse end en anden og yngre, da Hs. Majestæts allernaadigste Villie i denne Henseende bliver nærmere at indhente.

2. Befordringer.

Under 7 Marts d. A. er Professor *Kahbek*, Capitain ved Kongens Livcorps, udnævnt til Directeur ved det kongelige Theater.

Under samme Dato er Krigsasseessor *Schneider*, ligeledes Capitain ved bemeldte Corps, udnævnt til Inspecteur ved det Kongl. Theater.

Under 10 Marti er Capitain og Compagniechef *Weidemann* beskicket til Byfoged og Politimester i Christiania.

Under samme Dato er Candidat *Essendrop* ansat som Regimentsquarttermester istedet for den

paa anden Maade befordrede Regimentsquartiermester Fuhr.

IX. Blandede Efterretninger.

Ved den i Hovedstaden under Bombardementet i forrige Aar opkomne Ildbrand ødelagtes ogsaa de Insignier, som ved offentlige Solenniteter tjente Rector Magnificus ved Kiøbenhavns Universitet til Udmærkelse *a)*, nemlig en rød Fløiels Raabe og tvende forgyldte Sceptere, hvilke sidste bares af Pedellerne.

Dette gav Anledning til det Forslag fra Consistorii Side, at istedet for hine Embeds-Insignier, der syntes mindre at passe med Tiderne, maatte herefter, saaledes, som ved nogle andre Universiteter er indført, bruges en gylden Halskæde med et i samme hængende Videnskabeligheds Symbol i Form af en Medaille, paa hvis Overs anbragtes, saaledes som paa Universitetets Priismedaille, Minerva, som gyder Olie i Lampen, og paa Reversen den Indskrift: Insigne Rectoris Universitatis Hauniensis.

Efter at dette Forslag allerunderdanigst var bleven forelagt Hs. Majestæt af Directionen for Univer-

a) See disse Annaler 1807. 2. B. S. 208.

stetet og de lærde Skoler, har Allerhøiſtsamme ved Resolution af 14 Decbr. 1808 allernaadigst bifaldet, at Rector ved Kjøbenhavns Universitet, naar og hvor han møder paa Embedsvegne, maa bære dette allerunderdanigst foreslagne Embedsinsigne.

Af bemeldte nye Insigne har det endvidere behaget Hs. Majestæt at giøre Universitetet en Foræring, og Selv at overrække det til Aarets Rector og i de naadigste Udtryk at tilkendegive, at det var et Beviis paa Allerhøiſtsammes Agtelse for Universitetet og for Embedet.

Med Hensyn til den stegne Priis paa Papiir, Trykkeløn o. s. v., samt Transportens Kostbarhed og Mislighed, især til Norge, under nærværende Conjuncturer, har Hs. Majestæt, paa derom allerunderdanigst giort Forestilling fra Directionen, allernaadigst tillådt, at Universitetsbogtrykker, Directeur Schulz, maa forhøie Prisen paa Almanakkerne for Aaret 1810 indtil $3\frac{1}{2}$ Skilling for Stykket af de uhæstede og 4 Skill. for Stykket af de hæstede, hvilken Priis til alles Efterretning trykkes paa Titelbladet.

Det Quantum Kobber, der havde i Behold fra den afbrændte Kruekirke, er nu saaledes blevet fordeelt mellem Commissionen angaaende Slottets samt det nye Raad, og Dombuses Opførelse og Finantscollegiet *a)*, at til Commissionen ere udliveredede 16,004 Pd., og til Finantscollegiet 3,0096 Pd., i alt 46,100 Pd. Kobber. Af den øvrige Beholdning af Jern, Malm og andre Metaller, som fandtes i Kirken, ere ved Hr. Overbygningsdirecteur Prof. Hansens Foranstaltning mange af de svære Hængeværks, Ankere og endeel svært Jern, samt det reene Klokkemetal, hvilket alt befandtes med Nytte og Besparelse at kunne i sin Tid anvendes til Kirkens Opbyggelse, besørgede tilsidebragte. Det øvrige bliver efterhaanden bortsolgt i mindre Partier ved offentlig Auction.

Den 4 Jan. d. A. udnævnte Consistorium Cand. Theol. Eggert Christopher Brygmann til Alumnus paa Elersens Collegium, og Studiosus H. Arensbach til Alumnus paa Walckendorfs Collegium.

Ligeledes den 3 Mart. Studios. C. B. Borch til den ledige mathematiske Plads paa Elersens Collegium, og Hans Hansen, Alumnus i det

a) See disse Annal. 1808. 2. B. B. 241.

pædagogiske Seminarium, til Alumnus paa Walckendorfs Collegium.

Den 15 Marts d. A. tilbød det danske Videnskaberne's Selskab ved en Skrivelse fra Hr. Justitsraad Bugge, Ridder af Dannebrogen, Consistorium en Anviisning paa 3 Exemplarer af Selskabets Skrifter til Communitetets, Walckendorfs og Elersens Collegiers Bibliotheker.

Ved de philologisk-philosophiske Forelæsninger var Tilhørernes Antal i Sommersemestret 1808, 97; ved de theologiske 116; ved de juridiske 85; ved de medicinske 48.

I Aaret 1808 have ved Kiøbenhavn's Universitet 90 taget Examen Artium, 81 Examen Philosophicum, 80 Examen Philologicum, 22 theologisk Embeds-Examen (hvoraf 7 Laudabiles, 11 Haud illaudabiles og 4 Non contemnendi), 71 juridisk Embeds-Examen, hvoraf 34 den latinske (21 Laudabiles, 13 Haud illaudabiles), og 37 den danske (31 Beqvem, 6 Ei ubeqvem), 2 medicinsk Examen (1 Laudabilis, 1 Haud illaudabilis), 7

pharmaceutisk Examen (2 Laudabiles, 5 Haud illaudabiles).

I Aaret 1808 ere i Danmark og Norge til offentlige Embeder befordrede 31 Candidater i Theologien (hvoriblandt 4 til Skole-Embeder), 27 Candidati Juris og 13 Examinati Juris.

Fra Midten af November 1807 til Udgangen af Aaret 1808 ere 121 Studentere blevne ansatte som Officerer i Armeen.

(Efter Collegialtidenden).

Til lige Uddeling mellem 6 trængende og værdige Studerende ved Kiøbenhavns Universitet, helst Nordmænd, har Hr. Prof. F. Høegh Guldberg i Kiel, ved Skrivelse af 3 Marti d. A. til tre af Universitetets Professorer, ædelmodigen skænket 300 Rd. af den Sum, der var indkommen ved Salget af hans Tale: Patrioten. Disse 300 Rd. ere, i Overensstemmelse med den ædle Givers Diemeed, uddeelte til sex qualificerede Subjecter, 4 Nordmænd, een Islænder og een Dansk, saaledes, at enhver har erholdt 50 Rd. (Jønsf. Udgiv. Tale om den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter S. 60. Anm. cc.)

Salget af Hr. Prof. Treschows Tale om Grundene til at frygte for et nyt Barbarie (S. disse Annal. 1808. 2. B. S. 214 ff.) har i alt indbragt 512 Rd. Beløbet er, efter Hensigten, afgivet til Understøttelse for de norske Krigere.

X. Necrologie.

(Meddeelt).

Den 18 April d. A. døde forhenværende Professor i Philosophien ved Kiøbenhavn's Universitet, Statsraad og Ridder Børge Riisbrigh. Han var fød den 5 Decbr. 1731 i Fyen, hvor hans Fader, Hans Christian Riisbrigh, var Sognepræst for Weilbye Meenigheder i Bends Herred. 1749 deponerede han fra Fridericia Skole, og blev, efter at have i nogen Tid været Decanus paa Klosteret samt gjort en Reise til Tydskland og Frankrig, 1767 Prof. Extraordin. i Philosophien, 1773 Prof. Logices et Methaphysices P. Ord. og 1777 Assessor Consistorii. Efter 36 Aars Lærertjeneste ved Universitetet attraaede han formedelst tiltagende Alder og Svaghed Befrielse fra sine Embedspligter, hvilken ogsaa med Hæder blev ham forundt, da han i Aaret 1803 blev i Raade entlediget med sin

fulde Embedsindtægt (paa den fundatsmæssige Afgift af 200 Rd. nær), og tillige benaaded med Rang og Titel af Statsraad. Endnu var en ny Ære og kongelig Raade hans Alderdom forbeholden, da han den 28 Jan. 1809 blev udnævnt og optaget til Ridder af Dannebrogordenens fjerde Klasse.

Faa Mænd have i den Grad som han været i Besiddelse af almindelig Høiagtelse; faa academiske Lærere i den Grad som han erhvervet sig de Studerendes Tillid, Hengivenhed og Kiærlighed. Alle dem, som have modtaget hans Underviisning — men den allerstørste Deel af dem, som nu beklæde saadanne offentlige Embeder, der forudsætte academiske Studier, have været hans Tilhørere — vil hans Minde derfor være helligt og uforglemmeligt, ligesom hans Navn vil være det i Dydens og Sandhedens Aarbøger.

Det Otium, som hans Entledigelse forskaffede ham, anvendte han, foruden paa fortsat Granskning i sin Videnskab, deels paa at forberede til offentlig Bekjendtgjørelse ved Trykken sine samtlige academiske Forelæsninger, deels paa en med historisk, philosophisk Oplysninger forsynet dansk Oversættelse af Diogenes Laertius, med hvilken Forfatter han i Anledning af Philosophiens Historie tidlig havde sysselsat sig. De første, hvoriblandt fandtes en fuldstændig philosophisk Commentar over Lucretius og en Udvikling af den Kantiske Philo-

fophies System, tabtes i den ulykkelige ved Ho-
 vedstadens Bombardement i Septemb. 1807 for-
 aarsagede Ildbrand, der ogsaa tilintetgjorde hans
 ligesaa udsøgte som talrige Bogsamling. Det sidste
 Arbeide, som var det eeneste, han fik reddet fra
 Luerne, efterlod han aldeles færdigt til Pressen,
 fra hvilken det inden kort Tid kan ventes udgivet.
 Hans øvrige Skrifter findes angivne i Worms
 Lexicon 2. D. S. 270 og 3. D. 2. B. S. 148,
 hvortil maa føies en i det Kongl. danske Videnska-
 bers Selskabs nye Skrifter 1801 og 1802 2. B.
 indrykket Afhandling om, hvorvidt sand Philoso-
 phie og faldstændigt Begreb om sand Philosophie
 først i vore Tider ere bleve til, hvilken Afhand-
 ling ogsaa havees særskilt, paa Tydsk oversat.

C.

I. Offentlig Foranstaltning.

De lærde Skolers Regnskaber bleve hidtil deciderede af Stiftsøvrighederne efter foregående Revision af Stifts-Revisionerne, undtagen ved Frederiksborg Skole, hvor hele Regnskabsvæsenet bestyredes af Scholarchatet. Ved allerhøieste Resolution af 19 Febr. d. A. er nu heri den Forandring gjort, at samtlige lærde Skolers Regnskaber, fra 1808 inclusive at regne, revideres ved Directionens Contoir og af den umiddelbar decideres.

II. Legater.

I. Actstykker, angaaende Jørgen Philipsens Legat til Christiania Cathedralskole.

(Hidtil utrykte).

a.

Hvad mine gode salige Forældre, nemlig min sal. Stiffader Jørgen Philipsen, fordum

Assistenceraad og Raugmand over Oplandene og Hedemarken, samt min gode og salige Moder, Anne Bentsdatter, udi deres oprettede Testamente af Dato 1 Juni Aar 1685 haver forordnet og beskikket, og som af Deres Kongl. Majestæt allernaadigst er confirmeret den 16 Julii samme Aar, er, saavidt Skolen og de Fattige betræffer, af denne Indhold:

„Iligemaade skulle de til Skolen og de Fattige udlægge tre Tusinde Rigsdalers Værdie udi Jordegods, hvor de det selv godtfinder dennem at udvise, efter denne Taxt og Priis, nemlig: et Skippund Tunge, anslagen til et Hundrede fem og Tyve Rigsdaler, og tvende Huder som imod et Skippund Tunge beregnes skal, hver Hud for to og Tredsiendstyve Rigsdaler to Ort anslaget.“

Dette at være et rigtig Udtog af ovenmeldte mine gode salig Forældres Testamente, som ligeledes forlængst forhen er anvist og meddeelt nu afg. Mag. Hirnkou og Hospitalsforstanderen Lars Stub, som begge dertil beskikkede vare, og til den Ende indfandt sig udi min sal. Moders Stervboe, da Skiftet der blev holdet Aar 1704.

Bragnæs, den 26 Novbr. 1707.

testerer H. Stochflet.

I den hellige Treenigheds Navn! Vi Under-
skrevne sal. Jørgen Philipsens og Anne Bentsdat-
ters Børn og Arvinger, kiendes hermed og gjør
vitterligt for Alle, at, eftersom bemeldte vore
høistærede salige Forældre, den velædle og velbyr-
dige Jørgen Philipsen, kongl. Majestæts Råds-
sistenceraad ved Ober-Hofretten og Raugmand i
Opplandene og Hedemarken, samt hans salige Hus-
frue og velædle Frue Anne Bentsdatter ved
deres Testamente, oprettet den 1 Julii 1685, og af
Hs. kongl. Majestæt allernaadigst confirmeret den
16 Juli samme Aar 1685, have, iblandt andet, af
et gudeligt og christeligt Betænkende legeret og givet
til Skolen og de Fattige udi Christiania Tre Tus-
sindte Rigsdalers Værdie udi Jordgods, sou-
deres Arvinger selv for godt befinde dertil at ud-
lægge efter Testamentes videre Formelding, dog
derover ingen Deeling eller Fundats af de salige
Afdøde er bleven udfærdiget: Da have vi, som ere
forbundne til saadan deres gudfrygtige Villie efter
deres Død at executere, i Herrens Navn til at
fuldbyrde samme deres Testamente, i bedste Maas-
der, samtlig for godt befundet, at bemeldte Jorde-
gods, beløbende Capital Tre Tusindte Rigsda-
ler, efter den anslagne Taxt udi Testamentet,
nemlig: hvert Skippund Tunge, eller to Huder ders

imod beregnet, for et Hundrede fem og Tøve Rigsdaler Mynt, deles i to lige Parter, saa at Skolen deraf overgives Jordegods for femten Hundrede Rigsdaler, og de Fattige udi Opslo Hospital den anden Halvpart, efter de ved Stiftet derover forfattede og ekstraderede, og her ligeledes indførte Jordebøger. Efter hvilke vi hermed fra os og vore Arvinger overgiver og afhænder til Christiania Cathedralskole efterskrevne Jordegods og Gaarde, nemlig: Jesnager Sogn paa Hadeland, Molden, Peder, skylder med Bøxeltunge et halvt Skippund; Bran Sogn, Rogen, Enken, skylder til Stervboet 3 Skippund Tunge, med Bøxel over 2 Skippund, andre Medejeres; Kingerige, Nordrehougs Sogn, Land, Torger, med Bøxel af eet Skippund, halvtredie Lispund; Hole Præstegield, Bye, Gure med Bøxel to Skippund, tre Fierding Tunge; Gulbrandsdalen, Læssøe Sogn, Raane, Laers og Alf, med Bøxel tre Huder; Bjarlien, Ole, med Bøxel tre Huder; Skatte, Embret, med Bøxel een Hud, eet Skind; Lien, med Bøxel een Hud; Bjalberud, Fied, med Bøxel en halv Hud; Abangen, Erland, med Bøxel otte Skind. Iligemaade overgive vi hermed til Hospitalet i Opslo efterfølgende Gaarde og Jordegods, nemlig: Gulbrandsdalen, Læssøe Sogn, Søre Enebar, Christopher, med Bøxel, een Hud; Instad, Povet, med Bøxel, to Huder; Instad, Ma-

rit, med Bøxel, syv Skind; Sætter, Frich, med
 Bøxel, sex Skind; Sætter, Endri, med Bøxel,
 sex Skind; Brandslien, Jacob, med Bøxel, tre
 Skind; Bislerud, Elef, uden Bøxel, eet Skind;
 Ofre Lien, Ole, med Bøxel, een Hud; Elete,
 begge Pladser, med Bøxel, otte Skind; Stueflaa-
 ten, Ole, med Bøxel, een Hud, ti Skind; Wan-
 gen, Erland, med Bøxel, sex Skind; Malterud,
 Jørgen, med Bøxel, fem Skind, ni Mærker Fisk,
 og af en Bekkeqvern tolv Skilling; Rudi, med
 Bøxel, to Skind, og af en Bekkeqvern otte Skil-
 ling; Ewen, Joen, med Bøxel, ni Skind; Lof-
 tingsmoen, Arne, med Bøxel, fire Skind; Lof-
 tingsmoen, Peder, med Bøxel, 3 Skind; Lida,
 Ole, med Bøxel, een Hud, sex Skind; Hogsbold,
 Peder og Kioffel, med Bøxel, sex Skind, 18
 Mærker Fisk, og af en Bekkeqvern tolv Skilling;
 Hofde, Engle, med Bøxel, sex Al. Badmel. Qvam,
 Endri, med Bøxel, een Hud, sex Skind; Qvam,
 Knud, med Bøxel, een Hud, sex Skind; Tor-
 stengaard, med Bøxel, tre Skind otte Allen
 Badmel; Skarphol, Peder, med Bøxel, een Hud
 og af en Bekkeqvern otte Skilling; Froen Sogn,
 Qvigstad, Peder, med Bøxel, to Huder, sex Skind;
 Haverstad, Engebret, med Bøxel, ni Skind, eet
 Bismerpund og ni Mærker Fisk; paa Hadeland i
 Singelstad Fierding, Grini, med Bøxel, Tunge
 en Fierding, hvilket foreskrevne og specificerede Jor-

degods, som beløber sig til femten Hundrede Rigsdaler for hver Part, gjør tilsammen efter Testamentets foresagde Taxt den fulde Capital med tre Tusinde Rigsdaler, hvorudover vi og hermed beskikke og stifte besagde tre Tusinde Rigsdalers Værdie udi Jordegods, og deraf for femten Hundrede Rigsdaler paa hver Deel til en stedsevarende staaende Almisse for bemeldte Skole og Hospital, saa at Indkomsterne deraf bliver redelig anvendt paa hvert Sted til sin beskikkede Brug.

Hvormed vi ville have det saaledes forholdet: Først Skolens Andeel angaaende: at Rector Scholæ Cathedralis i Christiania, nuværende eller herefter kommende, som oppebærer Rettigheden af Godset, bestaaende i Landskyld, 3die Tage og Bøxelpenge, og svarer dertil efter de satte, saavel som aarlige Taxter, Tidernes Leilighed og Godsets Tilstand, Indkomsten af Godset for det forrige Aar (efter at de høitfornødne, lovlige og sædvanlige Udgifter ere fradragne) uddeeler aarligen til Bostholphi Dag den 17 Junii offentlig paa Consistorio udi Stiftamtmandens, Biskoppens og saamlige Consistorialium Nærværelse til 2de fattige skikkelige og lærvillige Discipler af den øverste Lectie, som der kan være god Forhaabning om, efter Biskoppens og Rectors gode Skion og Kiendelse, saa at Pengene enten til dennem selv eller til deres Venner, som dertil kunde være ansvarlige, eftersom

tienligst for Ungdommen eragtes, vorde erlagde, og
 saadan Uddelelig, hver Gang den skeer, udi Consi-
 stori Protocol til Underretning indført; dog, dersom
 Indkomsten skulle beløbe sig høiere end til 200 Rbd.
 paa hver af de to før ommeldte Personer, da skal
 det øvrige gives til en tredie ligeledes skikkelig Disci-
 pel, som kunne være Expectans til samme Stipen-
 dium efter de andre at nyde, naar de afgaaer,
 saasom ingen maa nyde det længere end i tre Aar
 eller fire i det længste, naar han haver bekommet
 det aarlige fulde Quantum; men dersom nogen af
 de hertil beskikkede Discipler tage ilde afsted, eller
 Pengene unyttig forbrøge, og det saaledes sikkerlig
 befindes, da en anden skikkelig Discipel hans Por-
 tion at nyde; forsømmer han og modvillig Skolen
 og Kirken, da miste han saa meget, som for den
 Tid hannem kunde tilregnes, som i hans Sted
 Expectanti gives; men continuerer han i saadan
 Uskikkelighed, da udelukkes han derfra aldeles,
 saasom vores fornemste Henseende er: at de Stu-
 derende, som nyde dette Stipendio, kan opmun-
 tres til at beslitte sig alvorligen paa Skikkelighed og
 sær Dygtighed til Guds og Menighedens Tjeneste,
 saa at de fremfor andre kan give gode Prøver der-
 paa, førend de til Academiet forløves. Til hvilken
 Ende vi og vilde, at dersom nogen, som kan være
 af de lærdeste og skikkeligste iblandt dem, der kunde
 dimitteres, vil overblive i Skolen efter de andre,

for at gjøre sig desmere dygtig, at han eller de da nyde sin Andeel af bemeldte Indkomst fremfor andre, saafremt Stipendium da kan være ledigt, og ellers de beskikkede Personer i dette Fald at nyde det endogsaa det fjerde Aar, og maatte da Pengene forud leveres dennem ved den offentlige Examen i Skolen i Biskoppens Nærværelse til deres Reise og Studeringers Fortsættelse paa Academiet.

2. Af det Hospitalet tillagde Gods oppebærer Forstanderen, som nu er, eller kommende vorder, den aarlige Rettighed; iligemaade af Landskyld, tredie Tage og Bøxelpenge, og derfor (efterat de høistfornødne, lovlige og sædvanlige Udgifter ere fradragne, i rette Tider, som for andet Hospitalsgods, gjører Rede og Regnskab efter Taxten, og sammes Indkomst efter den Ordonance, som nu er eller herefter maatte gøres, uddeles saaledes: at en skikkelig, fattig nødtørftig Person, som dertil vorder beskikket, nyder deraf en fuld Portion og Tractement, saa meget som de andre Hospitalslemmer nyder, og hvis af Indkomsterne kunde overblive, tilfalder det en anden, som kunde være Expectans i Hospitalet, indtil et Sted for den der inde ret kunde falde, hvilken Almisse, de saa have at nyde deres Livstid, saafremt de den ikke med Uskikkelighed og Ugudelighed forbryde. Sengstederne til bemeldte tvende Hospitalslemmer

ville de selv strax for det første lade indrette, som siden tilligemed de andre maatte vedligeholdes; saa ville vi og selv have os den Ret forbeholden for os og vore Arvinger, at iblandt os den bedste, som beqvemmeligst dermed kan have god behørig og skionsom Indseende, skal have Magt til at udnævne de Personer, som samme Almisse baade i Hospitalet og Skolen skulle nyde. Men, hvis ingen af vores Familie ved Tidens Længde dertil skulle findes, da Udnævningen ved Skolen at berøve paa Biskoppens og Rectors Godtbefindende, og ved Hospitalet paa dets Patroner, alt efter foreskrevne Skikkeligheds og Nødtørstigheds Wilkaar.

Paa det at denne Almisse-Stiftning stedse kan haandhæves og blive ved Magt, da ville vi paa det kjerligste og ydmyggeste have ombedet Hs. kongl. Majestæts høistbetroede Stiftsamtmand her ved Stiftet, og Biskoppen saavelsom samtlige Consistoriales og Magistraten udi Christiania, som nu ere, eller herefter kommandes vorder, at de samme dens Forsorg ubesværgt sig vilde antage, saasom vi og hermed give deennem som respective Forstandere derover Fuldmagt at antage samme Jordegods, eftersom det til hvert Sted er beskikket, under Forsvar og Indseende, saa at intet deraf forrykkes, eller nogen dets rette Tilliggende Skolen eller Hospitalet forvendes. Særdeles hvis imod Formodning nogen Bidtløstighed eller Trætte ved Godset

skulle kunde forefalde, de da samtlige, med Raad
 og Daad vilde søge det at rette og til Rigtighed
 at bringe, og i det øvrige een for alle og alle for
 een holde over denne vores velmeente Fundats saa-
 ledes, som de agter for Gud med god Samvittig-
 hed at svare, og som de ville, at Guds Velsignelse
 hos dem skal boe; paa det at dette vore gode
 salige Forældres, saavel som vores christelige For-
 sæt maa stedse geraade til Guds Ære, og fattige
 Studerende og nødlidende Lemmer til Løb og Be-
 hjælpning, hvilken deres Omsorg og Begierning
 den grundgode Gud visseligen vil belønne og rige-
 lig velsig^{te}. Men skulle nogen Tid imod Forhaab-
 ning denne vore salige Forældres Almisse-Gave til
 anden Brug forvendes, eller Indkomsterne deraf
 ikke paa foreskrevne Maade aarligen anvendes og
 uddeles, da ville vi og vores Paarørende have
 Magt, dette Guds igien at indfalde og til anden
 gudelig Tieneste at bestikke, saa at det dog stedse
 kan komme og forblive nødtørstige Mennesker til
 Hielp og Husværelse; dette jeg paa egen og samt-
 lige fraværende Medarvingers Begne underskriver
 og forsegler. Actum Brager næs den 9 Januarii
 Sytten Hundrede og Fem.

(L. S.)

Hannibal Stochflet.

Udi Kundatsen anføres Skotte for een Hud og eet Skind, og findes endnu $\frac{1}{3}$ Skind dertil at høre udi Grønved, som efterstaaende Testatoris egenhændige Bygsel-Seddel udviser, der saa lyder:

Jørgen Philipsen, Kongl. Majestæts Bestalter Assistentraad udi Norge og Laugmand over Oplanderne og Hedemarken, gjør vitterlig: at have udi første Bopæl steed og fest nærværende Embret Olsen ni Skind udi dend Gaard Skaatte, og en Trediedeel Skind udi underliggende Grønved, paa Læsøe Skaugen udi Gulbrandsdalen beliggende, som den paaboende Torsten Olsen for ham godvilligen skal have opladt og afstanden (de øvrige fire Skind beholder bemeldte Torsten Olsen endnu selv til videre, efter deres Forening og Mellemhandling). Thi skal fornævnte Embret Olsen samme 9 Skinds Brug udi formeldte Skaatte og de $\frac{1}{3}$ Skind udi underliggende Grønved niude, bruge og besidde med alle tilliggende Lutter og Lunder inden og uden Bierds, som af Arildstid tilligget haver, og med Rette tilligge bør, saalænge han betaler aarlig de deraf gaaende Kongl. Skatter og Contributioner, desligeste sin Landskyld i rette og betimelige Tider, efter Loven og Kongl. Forordninger, samt er mig som sin Jorrdrot hørig og lydig, holder Husene ved god Hævd og Bygning, eller sig ei udi noget imod Loven forvirker; og haver han mig Bøxelen efter Loven betalt og for-

nyet. Til Bekræftelse under min egen Haand og
 Signette. Datum Mellum i Wangs Sogn paa
 Hedemarken, den 18 Juni 1689.

(L. S.)

Jørgen Philipsen Eghd.

c.

Høiædle og Velbyrdige samt Høiædle og Belærværdige
 Herrer!

Efter Deres meget ærede af 23 Aprilis, med
 høstfulgte Documenter, angaaende at det Gods,
 som afgangne Assistentraad Jørgen Philipsen
 har testamenteret Skolen og Hospitalets Fattige i
 Christiania, maatte for Odel- og Røstieneste befries,
 haver vi Hs. Kongel. Majestæt allerunderdanigst
 foreskillet, hvorpaa høistbemeldte Hs. Majestæt
 allenaadigst haver resolveret saaledes:

Vi bevilger allernaadigst, at det Jordegods
 som til Christiania Skoles og Hospitals Un-
 derholdning er testamenteret, maa, ligesom
 andet Fattiges Gods for Odelskat og Røst-
 tienestes Svarelse være forskaanet.

Kiøbenhavn Slot den 4 Octbr. 1712.

Friderich R.

Hvorefter vi Fogderne udi Ringerige og Hadelands samt Guldbranddalens Fogderier, hvor bemeldte testamenterende Gods ligger, haver beordret fornævnte Gods fra Odde og Kostienestes Svarelse, fra afvigte 1 Octbr. og fremdeles, at lade være frie og forskænet, og dets Belsb aarsligen udi deres Regnskaber til Omdrag beregne; som vi ikke haver villet efterlade, dennem hermed til tjenstvillig Efterretning at communicere, hvorved vi forblive de gode Herrer's tjenstvillige Tjenere.

Kragh. J. Worm. Bornemann
H. Schsen. N. Leth. P. Kasmusen.
Johannes Christensen.

Rentekammeret den 8 Octbr. 1712.

Høiædle og Velbyrdige samt Høiædle og Høiværdige Herrer! Christiania Skoles og Hospitals Patroner.

Christiania.

d.

Friderich den Fierde, af Guds Raade ic. Vor synderlige Bevaagenhed tilforn. Eftersom Vi afeen til Os Elskelige Jacob Rasch, Bores Cancellieraad, Lector Theologiæ i Vor Riøbsted Christiania, samt Rector Scholæ sammesteds, under den 4 Juli sidstleden indkommen Memorial allerunderdanigst haver ladet Os referere, atforrige Assi.

stensraad og Laugmand, afd. Jørgen Philipsen og hans Hustrue Fru Anna Bentsdatter, ved et af 15 Juli 1685 allernaadigst confirmeret Testamente, skal have givet til bemeldte Christiania Skole 1500 Rd., for hvilken Capital Jordegods skal være leveret; men som samme Gods deels ved Restancer, deels ved Opsiddernes Uformuenhed og en Deel af Fjeldskreed skal være bleven forringet, saa at deraf til Datum ei mere til Indkomst skal være at erholde end af 800 Rd. Capital, uanseet Vi samme Gods for Odelskat og Kosttjeneste allernaadigst have befriet; saa haver fornævnte Cancellieraad Rasch paa Borens forventende allernaadigste Approbation, og med Eders Tilladelse, ladet samme Jordegods til Auction opbyde, hvor det skal være udbragt til imod 2400 Rd., naar endda Omkostningerne fradrages: hvorved de aarlige Indkomster saaledes kan blive forøgede, at sex Discipler af Kenterne kan nyde hver aarlig 20 Rd., isteden for nu allene 2de nyder hver 20 Rd.; desaaarsag han allerunderdanigst haver forespurgt sig, om ovenmeldte Jordegods, efter det derpaa skeete Auctionsbud, maa forhandles, eller og, om det endnu videre skal opbydes; og Vi af Eders med formeldte Cancellieraad Rasches Memorial følgende allerunderdanigste Betænkende have fornummet, at saadant hans Forslag med at sælge Godset efter det giorte Bud skal være det allersikkerste og bedste

Middel, som til Skolens Opkomst og Testatoris Intentions Fuldbgyrdelse skal funde udfindes; saa giver Vi Eder tilkende, at Vi den over bemeldte Jordegods i saa Maade holdte Auction herved allernaadigst have approberet; og er Vores allernaadigste Villie og Befaling: at I, efter de skeede Auctionsbud, under Eders Hænder til Bedkommende udstæder vedborlige Skioder, saa og over Capitalen, som ved den holdte Auction nu er saa meget høiere udbragt, forfatter en ny Fundation, hvorledes og til hvad Tid Renterne skal uddeles, og saa samme til Vores videre allernaadigste Approbation med forderligste for Os indsender. Derefter I Eder allerunderdanigst have at rette; og udi det øvrige indberettes af Eder, at I denne Vores allernaadigste Ordre haver bekommet. Befalende Eder Gud. Skrevet paa Bort Slot Fredensborg den 25 August Anno 1727.

Under Vor Kongl. Haand og Signet.

Fridrich R.

(L. S.)

C. Moynichen.

Til

Conferentsraad og Stiftsbefalingsmand Hr. Wilhelm de Lonsberg og Conferentsraad og Biskop Hr. Bartholomæus Deichman, at udstæde behørig Skioder over

over det Jordegods, som ved Testament af afg. Assistentensraad og Laugmand Jørgen Philipsen og Hustru er givet til Christiania Skole og nu ved Auction bortsolgt med videre.

^{e.}
 Vi F r i d e r i c h d e n F i e r d e, af Guds Raade
 re. gjøre alle bitterligt, at som afg. Assistentensraad
 og Laugmand Jørgen Philipsen med Frue afg.
 Anna Bensdatter ved Testamente, allernaadigst
 confirmeret den 16 Julii No. 1685, givet haver til
 Christiania Skole 1500 Rd. og for samme Capital
 efter oprettede Fundats, dateret Bragernæs den
 9 Juni 1705, under afg. Statsraad og Laugmand
 Hannibal Stochflets Haand, som Søn og nærmest
 Arving, udlagt Jordegods, en Deel paa Ringerige
 og udi Hallingdalen, og en Deel paa Læsøe udi
 Guldbrandøsdalen, efter den Taxation, som
 bemeldte Fundats indeholder, af hvilket formedelst
 baade dets Slethed og den liden Afgift deraf aarlig
 er falden, man ei har fundet bekomme til aarlig
 Distributjon til Disciplerne stort mere end 40 Rd.
 og derfor allernaadigst forgodt befunden, efter
 holdte Auctioner at sælge Godset, og derpaa efter
 Borens allernaadigste Ordre, dateret Kiøbenhavn
 den 25 August 1727, af Borens Conferentsraad
 og Stift-Betalingsmand, Os Elskelige Hr. Wil-
 helm Tønsberg til Ulveland Gaard, Ridder, og
 Borens Conferentsraad og Biskop, Os Elskelige
 Hr. Bartholomæus Deichmanns udstædte Skiøder,

haver for Christiania latinſke Skole, Discipler, Skolen til deſto ſtørre Gavn og Nytte, erigeret Fire og Tyve Hundrede Rigsdaler til en ſtaaende Capital, under det Navn: Philipſens Legatum, og det med ſaadanne Vilkaar ladet denne nye Fundats confirmere efter den førſte her anførte og af Hannibal Stochſlet oprettede Fundat, ſom følger:

For det førſte: at Renterne aarlig den 17 Junii ſkal uddeles til 6 lærvillige, ſkikkelige og fattige Discipler, fornemmeligen i de øverſte Claſſer, ſom der kunde være god Forhaabning om, efter Biſkoppens og Rectors Skøn og Kiendelse, ſaa hver nyder aarlig tyve Rigsdaler, og det udi trende Aar, ſom til dennem ſelv eller deres Venner, ſom dertil kunde være ansvarlige, efterſom tienligſt for Ungdommen kunde eragtes, worde erlagde, og ſkulle Renterne, naar de ere uddeelte offentlig i Skolen, ſtrax i Skolens Qvitteringsbog indskrives, med deres Navne under, ſom Renterne nyder, og derhos atteſteres af en eller tvende Hø-rere; men ſkulde nogle af de beſtiffede Discipler forſømme Skole eller Kirke, ſaa miſter han ſaa meget af ſin Portion, ſom han fra den Tid kunde tilregnes, og dette gives en anden ſkikkelig Discipel; og continuerer han i ſaadan Forſømmelſe eller Uærvillighed, da udelukkes han derfra aldeles. Skulle ellers nogen Capital blive ſtaaende uformo-

bentlig rentefri, da tager for det Aar alle sex lige Deel i den Afgang, som kan forarsages derved.

For det andet: som den forrige Fundats forbeholder den bedste (som er Fundatsens Ord) blandt de Stochflets Arvinger, som beqvemmeligst med Donationen kan have god behørig skønnsom Indseende, at skal have Magt at udnævne de Personer, som Renterne skulle nyde i Skolen, men efter deres Tid at beroe paa Rectors Godtfindende med Biskoppens Samtykke; saa er Vores allernaadigste Villie, at nu eeneste Søn efter afg. Etatsraad Hannibal Stochflet, Os Elskelige Cancellieraad Fridrich Stochflet, og efter han den i Familien, som beqvemlest kunde af Stiftamtmanden og Biskoppen dertil eragtes, maa ei allene denominere de Personer, som skal nyde Renterne, men endog have Frihed (saasom og Biskoppen med Rector, naar det kommer til dennem at udnævne Personerne, maa ligeledes dertil være autoriserede) at forunde, dog ifkun een tillige af Philipsens eller Stochflets Familie, som i Chr. Skole studerer, alt efter foreskrevne Skikkeligheds og Rødtørstigheds Vilkaar, Renten at nyde fem Aar, nemlig fire Aar i Skolen, og, om Personen bliver beqvem til Academiet, før de 5 Aar expires, da at nyde og et Aar paa Academiet 20 Rd., som saaledes i Skolens Qvitteringsbog skal annoteres, førend samme Stipendiarius til Academiet dimitteres, og

det for at opmuntre andre til Gaver for deres Børns og Families eget Bedste, som Vi og for at opmuntre Rectores at vigilere for Skolens Opkomst og Disciplernes Tarv, sær og i Henseende, at ihige Rector, Bores Cancellieraad, Os Elskelige Jacob Rasch, ei allene har aarlig den meste Tid til de tvende Discipler forud betalt og forskudt de aarlige uddeelte 40 Rd., men ogsaa ved sin Flid udbragt dette Gods til saa anseelig en Summa, allernaadigst tilladt og forundt Rectoribus, og for een deres Sønner at nyde 4 a 5 Aar Renter af dette Stipendium, og det med samme Vilkaar, som for benævnte Testatoris Arvinger.

For det Tredie: ville Vi allernaadigst efterdags saaledes have anordnet, ei alene for denne Fundats Capital, men for de andre Capitaler, som findes nu ved Christiania Skole, at, som det tilkommer Biskoppen med Rector at staae til Ansvar for de aarlige Renters Uddelelse efter Bores allernaadigste Ordre af 9 Mai 1718, at der strax oprettes en Protocol paa Skolens Befostning over alle Skolens Capitaler, hvilke under Dag og Dato skal underskrives og forsegles af Stiftamtmanden og Biskoppen, Rector, Sognepræst og Rector, som Capitulares, og naar nogen af disse Fornævnte ved Døden afgaer, bør lige Underskrift at skee af den Succederende, under Dag og Datum, for at vide Inspectionsterminen,

og skal udi samme Protocol, efter denne Fundatses Publication, paa Capitlet og Raadstuen indskrives strax alle Capitalerne, ligesom de indkommer, hvilke Capitaler paa sikkert Pant og paa lovlig Maade igien skal udsættes, som disse Inspectorer selv ville ansvare, og skal de oprettede Obligationer i bemeldte Skolens Protocol indskrives, hvilken Protocol skal bevares i Stiftskisten, og Copie deraf en ligge paa Raadstuen og en paa Stolen; saa skal og ved hvert Aars Udgang trykkes en Liste paa de udsatte Capitaler med Navn paa Summen, Pantet og Pansætteren, for enhver af Inspectores at have til Eftersyn for Capitalens Rigtighed, som ogsaa for den af Stochfleths Familie, som haver Denominations Ret, og bør den samme Liste paategnes første Session efter Nytaar udi Capitlet af Notarius, som ogsaa paa Raadstuen af Raadskueskriveren, og derefter paategnet meddeles til de herudi denne Fundats andragne Inspectores og Denominations-Mænd, og skal, i Kraft af denne Fundats, værende eller efterkommende Stiftamtmand og Biskopper have Fuldmagt og Myndighed til at paalægge Magistraten, som ogsaa 2de af Borgerne, at have Inspection og Omsorg for disse Penges Sikkerhed og Udsættelse tillige med Capitularibus, naar Fornødenhed kunde udfræve, at Capitulares ikke kunde ret besørge alt efter denne Anordning, formedelst Alderdom,

Swaghed, Uformuenhed eller andre skiellige Aarsager. Hvorefter de Bedkommende sig allerunderdanigst haver at rette, ei giorendes herudi nogen Hinder eller Forsang i nogen Maade, under vor Hyldest og Raade. Givet paa Vort Slot, Kjøbenhavn den 19 Novbr. Anno 1728.

Under Vor Kongl. Haand og Signet.

Friderich R.

(L. S.)

2. Peter Staals Gave til Wordingborg Skole.

Som det Guds viise og naadige Forsyn efter 36 Aars Tieneste og Embede i Wordingborg, deels som Horer ved den latinske Skole i 6 Aar, deels som Personel, og residerende Capellan i 30 Aar, nu haver beskikket mig underskrevne Johan Peter Staal et bedre og fordeelagtigere Levebrød, ved Forflyttelse herfra til at være Sognepræst for Baarse og Beldringe Menigheder i Sieland, haver jeg med min fiære Hustrue Christiane Sophie Kellerman, hendes velvillige Samtykke besluttet, at give, skænke og overdrage, ligesom vi og hermed give, skænke og med fuld.

Kommen Eiendoms-Ret overdrage den vores fæl-
 leds Boe tilhørende, og paa Torvet her i Byen
 imellem Hr. Tolder Jeger og Klokker Sr. Gram,
 deres Eiendomssteder beliggende, afbrændte øde
 Byggeplads med Gaardsrum og Hauge i den Læng-
 de og Bredder, som samme med Rette tilhører og
 jeg den selv eiet haver, saa og den til samme efter
 Grund-Taxten 3 Mk. hørende Græsgang paa
 Byens Dre og Galgemader samt Knudskou; lige-
 ledes den dertil hørende Anpart Jord, beliggende
 paa Byens Steensved paa Traneholmen og bestaaer
 af to Tønder 2520 □ Al. Lands Udsæd, med alle
 andre Grunden tilhørende Rettigheder og Herlig-
 heder, alt til den latinske Skole her i Byen, saa-
 ledes at samme herefter skal tilhøre og følge be-
 nævnte Skole, som en fast og urygkelig Eiendom,
 da vi og vores Arvinger ingen videre Lod og Deel
 deri haver; og ligesom Skolen fra indeværende Aars
 Begyndelse og fremdeles nyder alle de Fordele,
 som af disse Eiendomme kan indbringes, saa beta-
 ler den og fra samme Tid alle deraf gaaende Skat-
 ter og Onera. Men som denne ringe Gave paa en
 efter vores Skisnende bedst passende Maade kunde
 anvendes, have vi tillige besluttet, at alt, hvad af
 samme, efterat Skatter og Udgifter ere fraadragne,
 aarlig til Fordeel kan udkomme, ved hvert Aars
 Udgang af Skolens Forstandere til anden Lectie
 Hører, nuværende eller efterkommende, som en

liden Forbedring i hans ringe Indkomster, skal udbetales; og ligesom vi gjøre os det Haab, at Skolens Foresatte ei lade sig fortryde den hermed havende ringe Umage, saa troe vi og, at dette lidet Legatum under de høie Herrer Directeurer og de gode Herrer Inspecteurer, deres Op- og Tilsyn, samt Rectors Forvaltning, bliver anvendt paa denne Maade, til Nytte for anden Lectie Herrer alene; og da Byggepladsen ei vel for Skolens Regning kan bebygges, synes beqvemmeligst, at samme med den tilhørende Græsgangs-Kættighed paa Dre og Knudskou (som fra Grunden uadskillig), paa Condition at den inden en vist bestemmende Tid, ifølge det Kongl. danske Cancellies Resolution, bebygges, ved offentlig Auction jo før jo heller bortselges; ligeledes, at Jorden paa Steensved, om den kunde udbringes saa høit, at Renten deraf kunde overstige det, som den aarlige Afgift ellers kunde indbringe, og ved offentlig Auction (dog ei efter Byens Vedtægt til nogen udenbys) blev bortsolgt; da de deraf udkommende Summer, som andre Skolens Midler, udsættes, og Renten deraf, som meldt, anvendes.

Til ydermere Bekræftelse have vi dette vores Overdragelses- og Gavebrev, som strax ved Byestingsretten her, uden videre Bærsel, maa læses og protocolleres, og derefter i Stifts-Archivet

henlægges, egenhændig begge underskrevet og med mit Signete forseglet.

Wordingborg den 10 April 1788.

J. P. Staal.

(L. S.)

Læst for Retten paa Wordingborg Byneting og protocol-
leret i Skiode- og Pante-Protocollen Lit. C. Fol. 124.
Mandagen den 14 April 1787.

testerer Beck.

III. Presbeviisninger.

Da Hs. Majestæt den 28 Januar 1809 i egen
allerhøieste Person præsiderede Sine Ordeneris Ka-
pitul, udnævnte og optog Allerhøist samme Rector
ved den lærde Skole i Horsens, Professor Ole
Worm, til Ridder af Dannebrogordenens fjerde
Classe.

IV. Befordringer.

Under 14 April d. N. er Adjunct ved den lærde Skole
i Horsens, Jens Møller Bogelius, efter An-
søgning i Raade entlediget fra sit Skole-Embede,

og under s. D. er Alumnus af det pædagog. Seminarium, Frederik Carl Rosen, allernaadigst bestikket til Adjunct i hans Sted.

V. Nogle Efterretninger om den forhenværende Latinskole i Nykøbing i Dds Herred i Sieland, dens Indtægter, Fonds, og disses Fordeling a).

Det er bekiendt, at endeel af de mindre Latinskoler bleve ved Forordningen af 17. April 1739 ophævede, efterdi, som Lovgiveren udtrykte sig, den store Mængde af Trivialskoler næsten i hver Kiøbsted var baade Landet og Studeringer til større Skade og Hinder end Fordeel og Opkomst. Blandt disse Skoler var ogsaa Latinskolen i Nykøbing i Sieland.

Denne Skole var i Aaret 1592 stiftet af Kong Christian den Fjerde, der ogsaa til Rectors Lønning havde henlagt Kongetienden af Næminderup Sogn. Det hidtil utrykte Stiftelsesbrev lyder saaledes:

a) Udgiv. vil Tid efter anden, naar Rummet tillader det, meddele saadanne Efterretninger om de nedlagte Latinskoler og deres Fonds, for saavidt disse til andre lærde Skoler ere henlagte.

Christian den Fierde ꝛc. Vor synder-
 Gunst tilforn. Vider, at som Vi nu naa-
 digst have undt, bevilget og tilladt, at udi
 Vor Riibsted Nykiøbing i Ods Herred maa
 stiftes og anrettes en Trivialskole, hvorudi
 Ungdommen der sammesteds kunde udi boge-
 lige Konster informeres og optugtes, efterat
 det vore Undersaatter der sammesteds skal være
 til for stor Besværing og Omkostning at skikke
 og holde deres Børn til Disciplin og Lærdom
 udi andre omliggende Riibstæder; og have
 ogsaa derfor bevilget og tillagt Vor og Kro-
 nens Anpart, Korntienden af Usminderup
 Sogn derudi Herredet, til Skolemesterens Un-
 derholdning der sammesteds. Thi bede Vi
 Eder og ville, at I med det første til beleilig
 Tid Eder udi fornævnte Vor Riibsted Nykiø-
 bing forsamlers, og der med Borgemestere og
 Raadmænd der sammesteds paa et beleiligt
 Sted derudi Byen anretter, stifter og forord-
 ner en Trivialskole, hvorudi Ungdommen kun-
 de blive udi bogelige Konster informeret og
 optugtet, og siden have Indseende, at en god
 skikkelig og lærd Person bliver dertil forord-
 net, som samme Skole vil og kan tilbørligen
 forestaae, som det sig bør, saa at Ungdom-
 men der sammesteds kunde blive holden til
 Disciplin og Lærdom, at de udi Fremtiden

kunne være og blive Gud til Ære og den christne Kirke og Menighed til Gorfremmelse. Dermed befalende ic.

Actum Hafniæ 20 Juni 1592.

Denne Befaling var udstædt til Hermann Jull, Embedsmand paa Dragsholm, og Peder Winstrup, Superintendent i Siellands Stift.

Med denne Skole var kun een Lærer, nemlig Rectoren, der tillige var Degn paa Stedet. Efter Thura (Valvæ scholar. danici regni apertæ; manus., som tilhører Universitetsbibliotheket) havde den, da den i Maret 1739 blev nedlagt, havt 13 Rectorer, blandt hvilke ingen er mærk- værdig. Den sidste var Nic. Haar Wegner, hvilken Skolecommissionen i sin under 10 Septbr. 1739 indgivne Betænkning a) foreslog at tilbyde et godt Degnekald, som først maatte vorde ledigt.

Med Reductionen bestod Skolens Fonds og Indtægter alene i: 1) Nsminderup Sogns Konge-

a) Denne Commissionens Betænkning angaaende de Læreres Entledigelse, Forslyttelse eller anden Befordring, som for Tiden vare i Embede ved de Skoler, der nu skulde ophæves, er Bilag D. til dens Forestilling. Bilagene A. B. og C. ere trykte hos Bogtman iv. D. 1. B. S. 731 — 750.

tiende, som beregnedes til 50 Rd. aarlig a); 2) nogle faa legata, som i alt beløb sig til 366 Rd. 4 Mk.; og 3) Degnepensionerne, der ansloges til 30 Rd. Rectoren nød desuden, som nybemærket, Degnekaldets Indkomster. Disse Indtægter bleve nu, da Skolen nedlagdes, saaledes fordeelte b), at

1) til den danske Skole paa Stedet henlagdes:

a) Skolehuset, med Forpligtelse at vedligeholde samme.

b) Degnekaldet med dets Accidentier, saaledes som Rector det før havde haft.

c) De ovenanf. Legater, til Beløb 366 Rd. 4 Mk.

2) til Conrectoratet ved Kiøbenhavns Skole Nsminderup Kongetiende.

3) til Koeskilde Skole Degnepensionerne af Ods Herred.

Denne Fordeeling bestaaer endnu; dog er i Henseende til Nsminderup Tiende følgende at mærke:

I. At den ikke længere er umiddelbar knyttet til Conrectoratet ved Kiøbenhavns Skole, men siden 1803, da Conrector Professor Sahl blev

a) I Aaret 1807 indbragte denne Tiende 292 Rd.

Sognets tiendeydende Hartkøn er nu 175 Tdr. 3 Skpr. $1\frac{1}{2}$ Alb.

b) See Rescript. af 9 Oct. 1739 hos Fogtmann iv. D.

I. N. S. 734 og 745.

entlediget, i Overeensstemmelse med de allernaadigst fastsatte nye Regler for Skolelærernes Besoldning, inddraget under Kjøbenhavns Skoles Kasse, af hvilken igien samtlige Lønninger udredes.

2. At af denne Tiendes Hartkorn er nedlagt:

1. mod Refusion:

- a) 2 Tdr. 5 Skpr. af Ubberup Byes Hartkorn, forsaavidt dette hørte under Åsminderup Sogn (det øvrige nedlagte Hartkorn var Højbye Sogn tilliggende). Af disse 2 Tdr. 5 Skpr. nedlagt Hartkorn svares aarlig til Cathedralskolen, som Refusion for Kongetienden, 3 Tdr. 4 Skpr. Byg af den Kongelige Jordebogskasse.
- b) 5 Tdr 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn af Svenstrup forrige Hestekoppels Jorder. Heraf svares ligeledes i aarlig Godtgjørelse for Tienden $2\frac{2}{3}$ Skp. Rug, $5\frac{1}{3}$ Skp. Byg, en Godtgjørelse, der allerede i Aaret 1727 findes saaledes at være svaret og efter Capitelstaxten betalt til Rectoren i Nyekjøbing, og nu, ifølge senere Rentekammer-Ordre af 25 Mai 1776, betales efter hvert Aars Capitelstaxt med Penge af det Kongl. Odsherredske Gudses Jordebogskasse.

2. uden Refusion:

Af Schaverup Byes Hartkorn 1 Td. 5 Skpr. 1 Fdk. $2\frac{1}{2}$ Alb., der ved det Kongel.

Rentekammers Foranstaltning fra 1 Januar 1798 er indtaget til Skov under Anneberggaards Skovlodder.

I Skrivelse til forrige Commission for Universitetet og de lærde Skoler af 21 August 1804 har fornævnte Kammer, i Anledning af begiert. Godtgørelse for Tienden af sidst omtalte Hartkorn, tilkiendegivet, at, ligesom Lovens 2 — 23 — 1 bestemmer, at, af hvis ikke saaes, deraf gives intet til Tiende, saaledes saae Kammeret sig, efter Omstændighederne, ikke istand til at udvirke videre Refusion for Tienden af berorte Hartkorn, end den vedkommende Beneficiarius for hans Embedstid udbetalte; men at det derimod havde foranstaltet, at Vedkommende maatte for Fremtiden blive ukrævede for Kongel. Skatter af Kongetienden af meerbemeldte nedlagte Hartkorn.

VI. Stipendiefordeeling

Ved Kiøbenhavn, Odense og Christiania Cathedralskoler, for Aaret 1809 a).

- a) I Overensstemmelse med Reglementerne for disse Skoler s. 27 — 30. Hvad der bespares ved de ubesatte Stipendiepladser, henlægges til Stipendieoverskudsfondet ved enhver Skole, og anvendes siden til

1. Kiøbenhavn's Cathedralsskole.

Stipendiet af første Klasse, eller 50 Rdlr. er tildeelt 10 Disciple. For den ene af disse oplægges heraf 20 Rdlr., for den anden 30.

Stipendiet af anden Klasse eller 35 Rdlr. fire Disciple. For de tre af disse oplægges 19 Rdlr., for den fjerde 20 Rdlr.

Stipendiet af tredie Klasse eller 20 Rdlr. tre Disciple. For den ene af disse oplægges 10 Rdlr.

Fri Underviisning, uden Pengeunderstøttelse, er tilstaaet 10.

2. Odense Cathedralsskole.

Stipendiet af første er tildeelt fem Disciple; for hver af dem oplægges heraf 20 Rdlr.

Stipendiet af anden Klasse fire Disciple; for hver af dem oplægges 15 Rdlr.

Stipendiet af tredie Klasse syv Disciple; for hver af dem oplægges 8 Rdlr.

Fri Underviisning er tilstaaet 9.

3. Christiania Cathedralsskole.

Stipendiet af første Klasse er tildeelt syv Disciple; for tre af disse oplægges 25 Rd., for tre 20.

Understøttelse ved Universitetet for trængende Dimiss fra Skolen, naar de ved academisk Examen dertil giøre sig værdige.

Stipendiet af anden Klasse fem Disciple; for hver af dem oplægges 15 Rd.

Stipendiet af tredje Klasse fire Disciple; for hver af dem oplægges 10 Rd.

Fri Underviisning er tilstaaet 6.

VII. Skoleskrifter.

1. Historisk Udsigt over Norges Skiæbne i den syvaarige Krig. Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen i Christiania Cathedralskole den 19 Septbr. 1808, af P. Stoud Platou, Overlærer i Historie og Geographie. Christiania 30 S. 4.

Tidsomstændighederne foranledigede Emnets Valg. Forfatteren begynder derfor ogsaa strax med Udbruddet af de Fielsler, som de seendeste Begivenheder maatte fremkalde i Patriotens, i Nordmandens Bryst, og som allerede det foransatte Motto udtrykker. „Glæd dig, gamle Norge! — saa taler Forf. S. 2 f. — dine Søntier ere dig værdige, og i Kampen klippefaste som du og dine Fielde. Glæd dig! vort stolte Moderland, skönt du kan have Ret til at sørge, fordi dine stolte Kæmper's Kraft og Heltedaad ikke fælder, ikke knuser Krigens og Ulykernes egentlige Ophavsmænd, Guldmen-

dene, Kræmmerne, Kænkesmedene og Menneskehandlerne, der tændte Krigsfluen i det fredsomme Nord. Nei! hiin Røverflot flygter fra vore Kyster, efterat have stiftet Kiendskab imellem tvende Na-
boefolk, Nordboere og Klippeboere, af Natu-
ren Brødre, skabte til at elske hinanden, og at
modtage af os, som vi af dem, den trofaste Nord-
boers ærlige Haandslag. Dette Ridningsværk er
Brittens seneste Heltedaad. Ak! hvi miskiende
dog Nordens Naboe og Broder-Nationer hinan-
den? "

Den Tanke, som ligger i de sidste Ord, maatte
naturligviis minde Fors. om hiin den kloge Magre-
thes store Mesterværk, hiin stolte Calmarforee-
ning, der skulde have dannet Scandinavien
til en af Europas mægtigste Stater, dersom Splid
og Evedragt ikke havde løst og tilsidst sønderre-
vet Baandet mellem Naboe og Brødre a). Det
brast efter 126 Aars Forløb, det svage Baand,
der knyttede Sverrig til Twillingrigerne; thi Ma-
gretthes Efterfølgere manglede hendes Aand og hen-
des Wiisdom. Men Dan og Nor holdt det Løfte,

a) Udgiv. benytter denne Leilighed til at giere opmærk-
som paa en interessant af Hr. Overlærer Trolen i
Odense, som Indbydelseskrift til Skole-Eramen
sammesteds i October 1807, udgiven Afhandling om
Aarsagerne til Calmar-Unions Ophævelse.

de havde givet hinanden, og bleve bestandige i Troskab.

Fyrgetyve Aar efter Calmar-Unionens fuldendte Brud tændtes Krigsluuen mellem Sverrig og Twillingrigerne. „Siden den Tid siger Forf., have Nordboerne 6 Gange feidet mod hverandre og i samfulde 30 Aar ødelagt hinandens Byer, Stæder og Lande; destoværre som oftest blot ved fremmede Staters Politik, og i Særdeleshed, i Fortid som Nutid, ved den Alting ødelæggende vindesyge Kræmmer- Politik. Adskilte ved Strømme og Have, har Dan og Nors Riger ofte maattet kæmpe hver for sig; oftest maattet bestaae ved egne Kræfter; men stedse have de vidst at hævde deres Selvstændighed; stedse have de vidst usvækket at vedligeholde det Venkabs og Broderbaand, som nu i meer end fire Aarhundrede ubrødeligt har omslynget disse Twillingriger.“

At fornye Erindringen om Norges Skiæbne i disse Krige, under hvilke det fiækt udstod saa mange Ulykker, gjorde saa mange høimodige Opofrelser, troede Forf. at ville være et især for Dets bliffet ikke utaknemmeligt Foretagende, og det var derfor hans første Idee at give en historisk Udsigt over alle forommeldte Kriges Indflydelse paa Norge; men da nærværende Afhandlings Bestemmelse ei tillod en saa vidtudstrakt Plan, indskrænkede

han sig til den første eller syvaars Krigen 1563 — 1570.

Som Indledning til dennes Historie forudsættes 5 — 6 nogle almindelige Bemærkninger over de Omstændigheder, der betage samme en Deel af den Interesse, den ellers for Nordmænd kunde have. Saadanne Omstændigheder ere: at denne Krigs Begivenheder ere allerede henimod halvtredie Aarhundrede bortfiernede fra vor Tidsalder; at de norske Begivenheder saare skidesløst og ligegyldigen ere optegnede, stundom reent forbigaaede; saaledes f. Ex. findes saa godt som intet om Forsvarsvæsenets Organisation i Norge til den Tid, intet om Sarpsborgs Opbrændelse, intet om Jæmtlands og Hæriedalens Gienerobring af de Svenske &c.; at der ingen synderlig Plan eller Sammenhæng var i denne Krigs mangfoldige Operationer, der meest bestode i enfelte Streiferier og Røvertog, i hvilke man, for det meste med fremmede leiede Tropper, paa det grusomste, og uden at det gjorde noget Udslag i det Hele, ødelagde hinandens Grændselande.

Efter disse Bemærkninger, der tiene til at bestemme Grændserne for Læserens Fordringer, gaaer Forf. S. 7 over til sin foresatte Gienstand: Historisk Udsigt over Norges Skiæbne i Syvaarskrigen med Sverrig fra 1563 til 1570.

Da Forf. ikke har havt Udgang til andre end trykte Kilder, og følgelig alene har kunnet sammenstille allerede bekiendte Gierningsfager, saa vil Anm., uden at meddele noget Udtoget, indskrænke sig til at hidsette de almindelige Bemærkninger, og Betragtninger, hvormed Forf. S. 26 — 27 slutter sin historiske Udsigt.

„Et Møde til Stettin blev bestemt i Juli Maaned 1570. Gesandterne kom sammen, og disputerede; paa det nærmeste var Sagen atter bleven til Intet. Men da fremstod den keiserlige tydske, den franske, samt den saxiske Minister som Fredsmæglere. Under Trudsel af at angribe den af Monarcherne, der viste sig utilbøielig til Fred, sluttede disse Herrer, i Overværelse af adskillige danske og svenske Gesandtere, endelig Stettinerfreden den 13 Decbr. 1570. Det roeskildske Fredsfordrag blev lagt til Grund; men ligesaa tydeligt og syndigt som dette er, ligesaa vidtsbævende og ordrigt er den i det tydske Sprog forfattede Fredsaft til Stettin a). Alle Artikler, der forhen som Norge vedkommende ere anførte, stadfæstedes. Mærkelige ere derimod i Stettinerfredens 10de Artikel disse Ord: „Mens eftersom de Pladser, Jämtland og Härjedalen, samt de fratagne Skibe

a) Den findes, oversat paa Dansk, heel indfort hos Resen S. 236.

og Stykker, som til Hs. Kongl. Bærdighed til Danmark skulle restitueres, langt fra ikke opnaae Elfsborrig Huses Værd og Bærdie o. s. v., saa have vi Commissarii formaet de svenske Gesandter til at bevilge og tilsiige, at deres naadige Konge og Herre, foruden berørte Jämtland og Härjedalen, samt Skibes og Stykkers Restitution, venligen vil betænke og erkiende H. K. B. til Danmark med en Summa Penge af 150,000 Rdlr." Alligevel udgior disse fordums norske Provindser, der bleve afstaaede til Sverrig Aar 1645, omtrent 450 Quadratumile, og har over 26000 Indbyggere a).

Man seer altsaa heraf, ligesom og af de mange Beleiringer, Elfsborg og Bohuus Slot maatte udstaae, hvor høist vigtige og betydelige disse to Grændsefæstninger paa den Tid bleve betragtede. Dette er og saa meget mere rimeligt, som Sverrig ved Tabet af Elfsborg aldeles var bleven udelukket fra Kattegattet, da den hele øvrige Søekyst fra Svinesund til Drefund stod dengang under det danske Herredomme. Sverrigs daværende ubetydelige Kyst ved Kattegattet maa tillige være Marsag til, at der i den hele Krig intet Søeslag forefaldt Nord for Drefund; thi naftet saavel Dan-

a) Kunf. E. Tunelds Geographie öfver Emerige, fiette Uplagan, 3 B. S. 59 og S. 102.

mark som Sverrig havde store Flaader i Euen, uagtet der rundt om ved Østersøens Kyster holdtes flere betydelige Skient, i det hele uafgiørende, Søeslag, findes aldeles intet om Søetog i Kattegattet eller Nordsøen, naar alene undtages de faa Skibe, der i Maret 1564 bleve sendte til Trondhiem til Ewert Bilde's Undsætning, samt de Skibe, der i Mai 1567 løb ud fra Helsingør herhid til Aggershuus, for at frie dette Slot fra Beleiring. Om Norge paa den Tid haver havt Søedefension eller ikke, skal jeg ei kunde sige, men angrebet til Søes blev Norges Land ikke. Mærkværdigt er det forresten, at uagtet Danmark i denne Krig havde flere berømte Admiraler, som Peder Skram, Otto Rud, Herluf Trolle, og desuden blev understøttet af Lübeckernes Orlogsslaade, saa synes det virkelig, som havde den svenske Flaade for det meste Overherredømmet i Østersøen, ja truede engang selve Kiøbenhavn med Beskydning. I det mindste havde Danmarks Orloggere mange og svære Uheld i denne Feide."

Det sidste Blad bekiendtgjør nærmere Anledningen til Programmet's Udsædelse, og endes med disse Ord: „Men at vi, midt under Krigens Bulder, medens Fienderne selv kun vare faa Mile fiernede fra Noriges Hovedstad, saaledes have ikke alene i dette Krigsjaar trygge funnet vore fredelige Sysler, men ogsaa tillidsfulde haabe

i det kommende Aar at kunne nyde samme Lykke; det tilstaae vi med sand og inderlig Taknemmeligheds Følelse, at vi alene skyldte vort Norges troe Mænd, vore udmærkede brave Krigere, og deres ædle Hærfører, Helten, Borgeren og Mennesket Prinds Christian, hvis Navn vil leve i Norges Aarbøger, og stedsse være helligt for hver ærlig Normands Hjerte.

2. Nyekjøbing lærde Skole siden dens Reform i Novbr. 1806; et Indbydelseskrift til den offentlige Examen sammesteds i October 1808, ved S. N. J. Bloch, Skolens Rector. Kiøbenh. 1808. 30 S. 8.

Den Jagttagelse, at Pulicum endnu ikke i Almindelighed synes at være tilstrækkelig bekiendt med de nye, i det lærde Skolevæsen skete, Forbedringers Tendenz, Mand og virkelige Beskaffenhed, og at dette Ubekiendtskab endog hos fornuftige og liberalsindede Folk endnu ofte anlediger mangen urigtig Dom, bestemte Forf. til, ved dette første Skoleprogram at give Læseren en kort historisk Notiz om, hvad i Nyekjøbing Skole allerede, som en Folge af dens Reform i Aaret 1806, er foranstaltet og udrettet, og derved at sætte Forældre istand til at see Skolen fra de Synspunkter, hvorfra det er vigtigt, at den sees af dem.

Hvad Forf. i denne Hensigt forklarer om Skolens Bestemmelse, Underviisningens Diemeed og Bessaffenhed, Disciplinen, Stipendie-Væsenet, Vilkaarene for Disciplenes Optagelse m. v. er i det Væsentlige Udtog af det, som ved de senere allerhøieste Anordninger angaaende det lærde Skolevæsen er foreskrevet, og Anm. anser det derfor overflødigt, her at gientage, hvad Læseren enten kan forudsættes allerede at vide, eller dog, ved at eftersee de kongl. Anordninger, let kan forskaffe sig fornøden Kundskab om. Kun vil han meddele et Par af de Bemærkninger, som Forfatteren, med særdeles Hensyn paa mindre rigtige Meninger eller Sædvaner, leilighedsviis har anbragt deels i Texten deels i tilføiede Noter.

Den første Bemærkning forekommer S. 6, hvor Forf. viser, hvor upassende det Navn „Realskole“ er, hvormed man saa meget ofte hører og seer de lærde Skoler i deres nye Form betiiede. „Urigtigheden, siger Forfatteren, af denne Benævnelse bliver saa meget mere indlysende, naar man gaaer tilbage til Ordets Etymologie, som hidskriver sig fra den, i det mindste af Revisionsverket noksom bekiendte, uheldige Distinction imellem Verbal- og Realkundskab, hvis Urimelighed alene hindrede den fra at forvolde en virkelig Separation imellem Real- og Verbal-skoler. Men denne Strid har forlængesiden uden farlige Følger lagt

fig, og vore Skoler ere, til Held for vor Ungdoms Dannelse, ikke bleve indskrænkede til bare Realier. Alligevel har det eensidige og stæve Navn af Real-skoler ikke alene conserveret sig i Folkets Munde, men endog ynglet de i denne Forstand heel underlige Benævnelse af "realisere" og "Realisering." a).

En anden Bemærkning angaaer den Formening, mange Forældre staae i, at det, for at befordre deres Børns Fremgang, er nødvendigt eller gavnligt, at holde til det en Manufacteur eller Privatlærer, der ofte blot er en anden ældre Discipel, som skal giennemgaae med dem, hvad de paa Skolen ei rigtig have fattet. „Ugierne, siger Forfatteren S. 25, vilde jeg, at dette Uvæsen skulde faae Indpas i Skolen; og jeg kan saa meget mindre undlade at advare derimod, som en mangeaarig Erfaring har overbevist mig om, at det gierne var de fletteste Disciple, der behøvede saadan Efterhielpning. Men den er aldeles ufor-nøden. Den Underviisning, der gives i Skolen, er i eet og alt indrettet efter hver Classes Fatter

a) Udgiveren har over samme Punkt yttret sine Tanker i sit Program de pretio literarum romanarum nostra ætate rite æstimando p. 28; i Univers. og Skole-analerne 1808 1 B. S. 50 f.; og i sin Tale om den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter S. 15 f.

ævne, altsaa fuldkommen tilstrækkelig. Og kan en Discipel ei følge den med sine Tanter, da mangler han enten fornødent Genie eller fornøden Opmærksomhed, og ingen af Delene kan hin privat Veiledning give ham. Tværtimod skader den ham gemeenlig i begge Henseender: først, fordi den hindrer hos ham den Selvvirksomhed, der til Egnernes Uddannelse er saa yderst vigtig; og dernæst, fordi den gjør ham sorgløs og uopmærksom ved den Underviisning, der gives i Skolen, og dog i Almindelighed maa supponeres at være bedre end den private Efterhielpning. Vist nok kunde der gives Tilfælde, hvor jeg vilde billige, ja maaskee endog tilraade Benyttelsen af privat Veiledning, saasom naar en Discipel enten var i et enkelt Fag saa langt tilbage, at han for en kort Tid behøvede Hielp for at indhente de øvrige i Classen, eller var saa upaalidelig, at han intet udrettede, med mindre der med hans Privatflid holdtes bestandig et Slags ansørende Opsyn; men for at kunne forebygge Misbrug og fordærvelig Anvendelse af den private Hielp, ønskede jeg dog, at samme aldrig toges uden mit Vidende eller foregaaende Overlæg med mig."

S. 17 gjør Forf. Regnskab for, hvad af ham selv i Forening med hans Medlærere er foranstaltet i Særdeleshed til Glids og Sædeligheds Bedligholdelse hos Skole-Ungdommen. Til disse

Foranstaltninger hører ogsaa denne, at enhver Discipel har sin egen Characterbog, hvori det Vidnesbyrd, han for hver Uge har fortient i enhver Rubrik, indføres, og som ugentlig forevises Forældrene eller hvem, som staae i disse Sted, og af dem som foreviist paategnes. Schemata til saadanne Characterbøger eller ugentlige Skudsmaal have Lærerne ladet trykke med en Forerindring angaaende deres Indretning og Brug.

Angaaende Skolens Local seer Forf. sig med Sandhed istand til at sige S. 17, at ingen Skole kunde ønske sig det bedre, og at faa glæde sig ved at have det Lige, en Fordeel, der saa meget mere paastionnes, jo flattere den Leilighed var, som forhen havde^{a)}. I Gaarden vil man (S. 19) efterhaanden søge at anbringe, hvad der til at befordre en passende Grad af frivillig Gymnastik kunde være tjenligt.

VIII. Blandede Efterretninger.

Ifølge allernaadigst Resolution af 30 Jan. 1807 er den Christiania Cathedralskole beneficerede Gaard Bisser, i Thunø Sogn, Moss Fogderie, Smaa-

a) See disse Annaler 1808 1 B. S. 361 ff.

lenenes Amt, Matrif. No. 41, af Skyld 2 Skpd., 6½ Lspd. Tunge, hvortil Christiania Skole har Bøxelret, men hvori den ikkun eier Landskyld af 10 Lspd. Tunge, for saavidt Skolens Eiendom angaaer, overdraget Opsidderne Anders Jensen og Christian Johansen for en Riobesum af 1400 Rd., hvortil bemeldte Gaard af Realisations-Commissionen ^{a)} var taxeret. Den betalte forhen i aarlig Afgift 7 Rd. 1 Mk. 10 ß.

Ved Kongl. Resolution af 4. Decbr. 1807 er den til Cathedralskolen i Tronhiem henlagte Gaard Nedre-Landstad i Sparboens Præstegield, Jundersens Fogderie og Nordre-Tronhiems Amt, af Skyld 1 Spand, overdraget Ole Michelsen Røsche til Eiendom for hans ved Auktionen den 23 April s. A. gjorde høieste Bud, 1010 Rd., hvilken Sum var 410 Rd. over Burderingen. Gaarden svarede tilforn i aarlig Afgift 4 Rd. 3 Ort 8 ß.

Ligeledes er det, i Henhold til foregaaende allernaadigste Resolution af 15 August 1806, bevilget, at 18 Marklaug, som ere beneficerede Cathedralskolen i Tronhiem i Gaarden Dvne, Matr. No. 228, i Strinde og Selboe Fogderier og Søndre Tronhiems Amt, maae overdrages Lars Dvnet for den af ham ved Auktion den 24

^{a)} See disse Annal. 1807. 1 B. S. 274 ff.

Octbr. 1808 budne Riisbesum, 170 Rd. og i øvrigt under de ved Auctionen bekiendtgjorte Vilkaar. Bemeldte 18 Marklaug vare vurderede til 150 Rd., og svarede hidtil i aarlig Afgift 2 Rd. 88 ø.

Efter Univers. og Skole-Directionens dertil givne Tilladelse blev den 20 August 1807 i Odense holdet offentlig Auction over 333 Bind af saadanne, Cathedralskolens Bibliothek der paa Stedet tilhørende, Bøger, der vare at betragte som aldeles unyttige for samme. Salget af disse Bøger indbragte 25 Rd. 3 Mk. 12 ø., og efter Fradrag af Omkostningerne 21 Rd. 1 Mk. 12 ø.

Den ved Bombardementet i Septbr. 1807 aldeles ødelagte Frue Skoles Bygning i Riisbøghavn, var i Brandkassen assureret for 16,600 Rd. a). Da Rudera ere taxerede til 700 Rd., saa vil i Henhold til den allerhøieste Resolution af 11 Januar. 1809 det, som i Erstatning kan ventes udbetalt, beløbe 12,815 Rd. Det lidte Tab efter Udbetalingen af nydnævnte Godtgørelsessum kan saaledes anslaaes til 3084 Rd., hvorunder dog ikke er indbefattet Skolens Inventarium og Bogsamling.

a) S. disse Annal. 1807 n. B. S. 285.

D.

I. Blandede Efterretninger.

1. Østerrigsk Monarkie.

Studie-Hof-Commissionen i Wien er i Begyndelsen af Jun. 1808 lykkelig kommen istand paa den foreslagne Maade *a)*, at den nemlig skulde bestaae af Directørerne for Wiener-Universitetets-Faculteterne og Gymnasierne. Actuaren i denne Hof-Commission er Hoffsecretair v. Debrois. Faculteternes Directører staae nu ikke mere under den Nedre Østerrigsk Regiering, men der blive ansatte Vicedirectører for Faculteterne, ved hvilke Wiener-Universitetet bliver underordnet den Nedre Østerrigsk Regiering. Forsædet i denne Hofcommission fører Grev Ugarte, Bøhmisk Østerrigsk Overkansler; ogsaa skal, efter Be-

a) Jvfr. disse Annal. 1808, 2 B. S. 144.

skaffenheden af de vigtige Studie-Forretninger, som maatte forekomme, Landsreferenterne i det Bøhmisk-Osterrigiske Hof-Cancellie tiltræde.

(Af Hall. Allg. Literat. Zeit. Aug. 1808. No. 243).

En i Juni 1808 til det Kongl. ungerske Hof-Cancellie fra Hs. Majestæt kommen Haandbillet paaskynder atter Sagen angaaende den af de protestantiske Superintendenturer i Ungarn saa meget ønskede Oprettelse af et theologisk Facultet i Fædrelandet *a*). I de tydskegaliziske Arvelande have Protestanterne endnu hidtil ikke et eneste ordentligt Gymnasium. I Ungarn gives vel Forberedelses-gymnasier; men hvor skal i disse Nødens og Dyr-tidens Dage, da selv Gymnasierne maae vansknægte og gaae ind af Mangel paa Fonds og Professorernes behørigte Betaling, Fonds komme fra til et theologisk Facultet, til det dermed forbundne philosophiske, til alle theologiske Anstalter, til Bibliothek og fornemmelig til Stipendier?

(Af Hall. Allg. Litt Zeit. Aug. 1808. No. 242).

a) Jvnsf. disse Annual. 1808. 2 B. S. 138 ff.

I Ofen er udkommen: Ratio Educationis publicæ totiusque rei literariæ per regnum Hungariæ et provincias eidem annexas. 1806. XX. og 315 S. med 12 Tab. Dette paa alle Grene af Underviisningsvæsenet beregnede Skrift er i et temmelig barbarisk Sprog forfattet af Aloys v. Szerdahelyi, en Exjesuit, og udgivet med Regieringens Samtykke. Det bestaaer af tre Hoveddele, af hvilke den første handler om Videnskabernes, videnskabelige Instituter og deres Inddeling, den anden om Literaturvæsenets Bestyrelse, den tredie om Studiefonden og de literariske Hjelpekemidler.

Den første Deel udbreder sig i 6 Afsnit over Trivialskoler, grammaticalske Skoler, Gymnasier, Lyceer og Academier, Universitetet Pesth, og andre videnskabelige Anstalter; den anden Deel giver Forskrifter i Henseende til Professorers Dannelselse, Ansættelse, Besoldning, Opmuntring o. s. v.; den tredie angaaer Universitetsbibliotheket og Bogtrykkeriet, Studiefondens Anvendelse og Bestyrelse, Pensions Normale &c. Hvor stor denne Fond for nærværende Tid er, derom gives ingen Oplysning. Recensenten i Hall Allg. Liter. Zeit. 1808 No. 270 s. anmærker, at Universitetet i Pesth alene har en Indtægt af 150,000 Gylden aarlig, der ved en bedre Forvaltning let kunde bringes til 200000 G.

I de grammatiske Skoler driver denne Norm især paa den latinske Grammatik: I Gymnasierne vil den have Rhetoriken foredraget efter Dominicus de Colonia, Poesien efter Juvencius, de romerske Oldsager efter Nieupoort, Geographie af de fire Verdensdele efter Szaszkj &c. Ved Universitetet, ved de biskoppelige og Ordens-Semina-rierne skal Theologien holde vaagent Die med Phi-losophien, og Biskopperne i denne Henseende, saa snart de mærke noget Mistænkeligt, strax angive det for Consilio regio.

I øvrigt finder foranførte Recensent ved dette Udkast, blandt andre, følgende Omstændigheder mærkværdige:

1. At den ældre Ratio educationis blev under Maria Theresia redigeret af to Verdslige, Hr. v. Armenyi og v. Erztyanszky, men under Keiser Franz 2. er dette Arbejde blevet overdraget en Exjesuit.

2. At man taler om at give det evangeliske Skolevæsen, der alene bestaaer ved Protestanternes egne Stiftelser og Bidrag, en med det catholske aldeles conform Indretning, uden dog at aabne det første den allermindste Udsigt til Deeltagelse i den offentlige Studiefonds Indtægter. I øvrigt, siger bemeldte Recensent, den Punkt om det protestantiske Skolevæsens Forbindelse med det catholske med Glid affattet meget tvetydigt, saa det deraf lader sig udlede, at man kunne have den

Hensigt, endog at paatrænge Protestanterne den catholiske Skoledirection, ligesom man i de Itydste Arvestater allerede 1805 gjorde det Forsøg, at sende catholiske Dechanter ud for at visiterere de evangeliske Skoler, hvorimod dog i Jun. 1806, og ikke uden Folge *a)*, gjordes Forestillinger af de protestantiske Consistorier.

Uf et andet Blad (Zen. Allg. Litt. Zeit. 1808 Intell. Bl. No. 29.) sees, at de Ord, som antyde, at den omtalte Ratio educationis ogsaa ere bestemt til Tvangsnorm for de protestantiske Skoler i Ungarn, staae i Fortalen S. XII. og lyde saaledes: „*Evangelici autem, Augustanæ et Helveticæ Confessioni addicti, in iis, quæ pure sunt literaria, studiorum argumentis huic normæ se conformare debeant.*“

Udgiveren benytter denne Leilighed for her at tilføie, at den i disse Annalers forrige Aargang 2. B. S. 327 ff. omtalte Sammlung der Verordnungen und Vorschriften über die Verfassung und Einrichtung der Gymnasien. Wien 1808, er siden bleven Directionen for Universitetet og de lærde Skoler af det Kongl. Departement for de udenlandske Sager, der havde faaet den, blandt andre østerrigiske Publica, tilstillet fra den danske Legation i Wien. Uf Indholdet fortiener, foruden hvad l. c. er anført, endnu at tilføies:

a) See disse Annal. 1803. 2. B. S. 141 ff.

De i et Gynnasium optagne Disciple maae, hvor et Universitet eller Lyceum er beliggende, lade sig immatriculere. Ved Universitets- Matriculert har en Studerende af den høie Adels at betale 1 Ducat; af den lave Adels 2 Gylden; af Middelfstanden 1 Gylden; de øvrige 30 Kreuzer. Det indskræpes meget omhyggelig, at Ingen sættes til Studeringer eller vedbliver paa denne Bane, naar han ikke medbringer gode Anlæg, eller ved længere Erfaring befindes at mangle dem. Enhver umoralisk Yngling skal Udgang til enhver høiere Lærestanstalt i Monarkiet være aldeles formeent. For Gynnasiasterne holdes hver Skoledag en Messe i Kirken, hvilken de alle i en bestemt Orden og med udvortes Anstand skulle bivaane. Om Søndagen indfinde de sig ligeledes ved en egen for dem bestemt Exhortation. Desuden skulle de ved hvert Skoleaars Begyndelse og Slutning bivaane en høitidelig Messe. Ved Enden af hvert Semester afgive Lærerne i en Forsamling med Præfecten deres Vidnesbyrd om enhver Discipels Fremgang. I enhver Lærecursus erklæres, hvor Disciplenes Antal er 50 og derover, syv; hvor det er under 50 men over 30, fem; hvor det er under 30, tre Disciple for de fortrinligste; af syv Disciple tilkiendes de tre første Præmier, de fire øvrige Accessit; af fem de tvende første Præmie, de tre andre Accessit; og af tre Disciple den første

Præmie, de to andre Accessit. Som Privatlærer, Hovmester, Instructor o. s. v. i Privathuse maa Ingen tage Tjeneste uden Gymnasialpræfectens Forevidende og Samtykke. Hvo som ikke holder sig dette efterretteligt, maa tilskrive sig selv, naar den af en uberettiget Privatlærer underviste Pundling ikke admitteres til Examen ved offentlige Skoleanstalter. Over alle Privatstuderende skal holdes en egen Liste.

Lilligemed denne Samling af Forordninger angaaende Gymnasialvæsenet har det Kongl. udenlandske Departement ogsaa tilstillet et andet Lovgivningsstykke under Titel: Politische Verfassung der deutschen Schulen in den k. auch k. deutschen Erbstaaten. Wien 1806. 192 S. 8., med en stor Mængde Instructioner og Tabeller. Denne Anordning er meget ordrig og detailleret, og saavel dette som Sproget overhovedet viser, at den ikke har samme Concipist som den forrige. Den angaaer egentlig alene den populære Skoleunderviisning, og kommer altsaa her ikke i Betragtning til udførligere Omtale. Nogle af Bestemmelserne ere følgende: Alle Privatlærere maa have bivaanet de pædagogiske Forelæsninger ved Normal-skolen; enhver anden skal afskaffes og straffes som Vinkellærer. Som Hofmester maa ingen indtræde, der ikke har hørt de befalede Forelæsninger over Ungdommens Under-

viisning og Opdragelse. Enhver, der ansættes som Skolelærer, skal afgive et eedeligt Revers, at han ikke staaer i Forbindelse med noget hemmeligt Selskab i eller uden Riget. Hvor Legater til Skoler ere, skulle Belgierernes Navne findes optegnede i Skolen, og ved høitidelig Leilighed med Berømmelse erindres. Skolelærernes Løn maa ingensteds fastsættes i Penge, men skal bestemmes i Naturalia, eller efter ethvert Aars Midelpriis. Hvad der hidtil af Menighederne pleiede at ydes Skoleholderne for at ringe i Uveir (das Wetterläutern) og for at røge (das Räuchern), skal fremdeles erlægges, uagtet disse Skikke ere afskaffede. Disciples Mishandling skal betragtes som en svær Politieovertrædelse. Fattigere Skolebørn skulle saaledes uden Betaling forsynes med de nødvendige Lærebøger, at de læse to og to eller tre og tre af een Bog. Paa een Lærer og eet Læseværrelse maa ikke regnes over 80 Skolebørn. Ved Visitationer skulle Sielesørgeren og Dorighedspersonen paa Stedet, Skoleopsynsmanden og en Deputation af Menigheden være tilstæde under 10 Ducaters Mulct. Visitatoren skal ikke tiltale Skolelæreren med *J* eller *H* a n, men med *H* r., for at give ham saa meget større Ansæelse hos Menigheden. Hvor de Acatholiske ingen egne Skoler have, skulle de sende deres Børn i de catholiske Skoler; men for ikke at bringe dem i nogen Vilfarelse (um

ste nicht zu beirren) skal Religionsunderviisnings-
 timen ansættes til den første eller sidste Time, at de
 enten kunne indfinde sig een Time sildigere eller
 gaae een Time tidligere bort. Ligesaa staaer det
 de acatholiske Skoleborn frit, om de ville overvære
 den ved Underviisningens Begyndelse og Ende sæd-
 vanlige Bon, eller ved den første ville blive staaende
 uden for Døren, til den er forbi, ved den sidste
 gaae bort, førend den begynder. Vilde de Aca-
 tholiske have en egen Skole, maa de paa egen Be-
 kostning bygge og vedligeholde den, samt under-
 holde Skolelæreren; i forresten skal deres Skolevæ-
 sen staae under samme Overopsyn som det catholiske,
 dog uden mindste Beirring af deres Gudstie-
 neste og Troe. I øvrigt er Sproget i denne poli-
 tische Verfassung ikke meget dannet eller reent.
 Af Provincialismer og dagligsprogs Udtryk fore-
 kommer en Mængde f. Ex. Baulichkeit und
 Giebigkeit S. 7; unterleitende Personen
 S. 9; die Hörer der Philosophie S. 24; anzu-
 eifern S. 39; Nachwachs tauglicher Cathe-
 cheten; Adjustierung des Zeugnisses S. 50.
 Die Candidatinnen der Frauen Ursulerin-
 nen S. 53; schulgerechte Subjecten S. 63; ein
 obachtames Auge S. 66; Fassion S. 79.
 80. 101; die Schüler bearbeiten S. 92; rau-
 fen S. 93; Auspendung d. heil. Sacramente
 S. 102; wohl abgerichteter Schullehrer

S. 109; Bittwerben S. 120; Bücherver-
schleiß S. 133; Hand- und Zugroboth S.
194; einschichtliche Häuser *ibid.*; scheideweise S. 157; Ponfall S. 259; die brav-
sten Schüler S. 166; adjustiert, unterfer-
tigt S. 169; Befund S. 173; Geschäfts-
zug S. 175 o. fl.

For at aabne Candidaterne i Østerrig mere indbydende Udsigter til Gymnasiallære. Embeder, og for desto vissere at faae værdige Subjecter til Besættelsen af de ledige Pladser ved Gymnasierne, men tillige for paa en billig, til Tidsumstændig- hederne passende, Maade at belønne den større An- strængelse, som staaer i Forbindelse med Udførelsen af den nye Gymnasialplan, har Keiseren af Øster- rig, efter en af det böhmisk-østerrigste Hofcancellie derom gjort Forestilling, ogsaa nu tilsikket Gym- nasiernes Ledelses- og Lærepersonale højere Gager, som skulde udbetales fra den Tidspunkt af, da ovennævnte Plan sættes i Uøvelse. Ifølge denne Plan faaer en Grammatical- eller Faglærer ved Gymnasierne i Almindelighed 400 Fl., ved Gym- nasierne ved Lyceerne 500 Fl., ved Gymnasierne ved Universiteterne uden for Wien 600 Fl.; en Humanitetlærer ved Gymnasierne af første Slags 500 Fl., ved Gymnasierne af andet Slags 600

Fl., ved Gymnasierne af tredje Slags 700 Fl.; Præfecten i første Fald 600, i andet 700, i tredje 800 Fl. Disse nye Gager ere bestemte for de Lærere og Præfecter, som ikke ere Ordensgeistlige; Lærerne og Præfecterne fra de endnu bestaaende Stifter og Kloostere ere der, hvor de, ligesom de øvrige, faae deres Gage fra Studiefonden, ved Gymnasierne ved Lyceerne og Universiteterne, men ikke ved dem paa Landet, i enhver Catagorie ansatte 100 Fl. ringere; de verdslige Lærere ved alle Gymnasier derimod 100 Fl. høiere end de af den geistlige Stand, som ikke ere Ordensgeistlige. Da de forhøiede Gager falde den samme Fond til Last, af hvilke de forrige Gager udrededes: faa beregnes Gagen for Religionslærerne, der staae paa lige Fod med Humanitetslærerne, af Religionsfonden, men den for de øvrige Lærere og for Præfecterne af Studiefonden. Det hidtil Anførte er vel ikke anvendeligt paa de Gymnasier, som ere overladte geistlige Corporationer, eller hvor Bestridelsen af Gagerne, enten formedelst Pligt eller frivillig Overtagelse, paaligger Communiteterne i Kiøbstæderne, eller ogsaa nogen anden end Studiefonden, om endog denne hist og her giver noget Bidrag; imidlertid skal dog den ovenfor bestemte Gageforbedring ogsaa komme Lærerne og Præfecterne ved hine Gymnasier tilgode, forsaavidt enhver Fonds Kræfter maatte tillade det. Men hvad Læ-

terne og Præfecterne ved de Piarist-Ordenen anbetroede Gymnasier angaaer, da tillades det Landsregieringerne, ved Slutningen af ethvert Skoleaar at navngive de Præfecter og Lærere; som fortrinligen have udmærket sig, og efter Omstændighederne for dem at andrage om en Remuneration, der dog ikke maa overstige 100 Fl. for hver.

(N. J. Allg. Litt. Zeit. Mai 1808. Int. Bl. No. 29).

De Lærdes Kaar i det Østerrigiske ere for nærværende Tid formedelst den slette Pengekurs og alle Fornødenheders overdrevne Dyrhed lidet trøstelige. Mænd af ubredte Kundskaber og stort literært Rygte, paa betydelige Poster, og virksomme til at gjøre Opsværelser for det almindelige Bedste, er satte paa saa ringe Løn, at de heel ofte sige til sig selv: hvorfra skal vi tage det Brød, vi skal spise? — Forresten veed man ogsaa i Wien at belønne Fortienester. Saaledes har f. Ex. Dandseren Dupont, der reiser til Petersborg, i de sidste Uger tolv Gange optraadt paa det herværende Hoftheater, og er derfor bleven meget rigelig belønnet. For disse tolv Aftener har han vel havt en større Indtægt, end mangen en høistfortient Lærd, der tager selv Matten til Hielp for at opfylde sine Pligter, for sin Umage og sit Arbeide i tyve

Nar. Saalænge de Lærdes Stand, hvorfra dog al høiere Dannelse og alle derfra udspringende Fordele for et Land udgaae, ikke bedre bliver doteret og sikret for trykkende Næringsforger i det øster-rigste Keiserdømme, er der heller ikke at tænke paa nogen sand Opblomstren og Fremvejt af Videnskaber og Konster i dette Land. Alle Forsøg til at bevirke en bedre Aand i Henseende til det Videnskabelige maa uden hiin Hjælp blive afmægtige.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Septbr. 1808 No. 253).

Jmod Befalingen af 18 Novbr. 1806, hvorved det blev forbudet Ungarerne at besøge tydske Universiteter, læses tvende grundige Forestillinger i Magazin für Geschichte, Statistik und Staatsverwaltung der oestreichischen Monarchie 2tes B. Götting. 1808. S. 423 — 442, den ene fra Superintendentia Aug. Confess. Evang. Tibiscana a), den anden af Rector og Professor Podkoniesky i Kåsmark. Om de have frugt et noget, siges ikke.

a) Den er af 1 Febr. 1807, og det væsentlige Indhold deraf findes allerede anført i disse Annal. 1808 2 B. S. 138 ff.

Det Kongelige ungariske Universitet i Pesth har besluttet, i det løbende Aar at sende tvende af dets yngre medicinske Docenter til Paris, for ved dem at profitere af de derværende chemiske og Sanitets-Indretninger. Hertil har det udseet de roesværdigen bekiendte Doctorer Stahly og Schuster.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Mai 1808. Int. Bl. No. 19).

Ved Universitetet i Pesth var i Skoleaaret 1808 de Studerendes Antal, følgende: Theologer 62; Jurister 209; Medici 63; Chirurger 95; Philosopher 313.

Det ellers af Franciskanerne forsynede Gymnasium i Klagenfurt er i Begyndelsen af Skoleaaret 1807 — 1808 blevet overgivet til Benedictinerne fra St. Blasien, som vandrede fra dette ophævede og seculariserede Stift til Østerrig. Saaledes skulle ogsaa de til Tynitz forplantede Benedictinere fra Wiblingen overtage det academiske Gymnasium i Krakau.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Sept. 1808. No. 269).

Hr. Thomas Bürg, Professor i den højere Mathematik ved Universitetet i Wien, og Hr. Gerstner, Professor ved Universitetet i Prag, ere af Keiseren blevne bærede med Leopoldsoverens mindre Kors.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. April 1808. Int. Bl. No. 16.)

Da Hovedstaden Wien i Maret 1797 truedes af de Franke, blev i Hast et almindeligt Opbud organiseret. I denne Anledning oprettedes ogsaa et Corps af Studenterne, hvilket, omtrent 1100 Mand stærk, udgjorde en Deel af Stadens Borgerbevæbning, under Navn af die Universitätsbrigade, og camperede 3 Mile fra Byen. Brigaden havde tvende Faner, begge gamle, da dens ene daterede sig fra Wiens første, den anden fra den sidste Beleiring, ved hvilke begge Leiligheder Studenterne ogsaa havde bidraget til Byens Forsvar. Underofficerer, Lieutenanter og Capitainer toges af Studenterne selv. Ogsaa anskaffede de sig selv alt, undtagen Geværer. Præliminærernes Undertegnelse i Leoben den 18 April 1797 afvændte imidlertid Faren, hvorefter Corpset blev opløst, med Tilladelse for dets Medlemmer at bære Uniformen. Disse bleve desuden samtlige bærede med Medailler, som for Officererne vare af Guld,

for de andre af Sølv. • En keiserlig Haandbillet til Rector Magnificus indeholdt en Taksigelse til Studenterne, med Befaling at bekiendtgjøre den paa alle Forelæsninger. I de første Aar derefter droge ogsaa Studenterne i Procession med Borgerkabet ved Aufgebots-Festen den 18 April; men da deres Antal efterhaanden astog, indskrænkede de Dyrige sig siden til, som Tilskuere at være overvarende i Stephanskirken, indtil denne academiske Generation ganske forsvandt. Da Hertug Ferdinand af Würtemberg var Chef for det hele Opbud, saa lod det academiske Senat hans Portrait ophænge i Universitetets Raadsal (Raths-sal), med følgende Paaskrift:

Ferdin. e Ducibus Würtemb., qvi, decreto publice imminentibus Gallis tumultu, voluntariam cohortem academicam ad utriusque Minervæ studia promptam paratamque non ducis magis imperio quam patris adfectu fovit formavitque; in cujus benevolentiae memoriam Senatus academicus hanc principis optimi effigiem hac reipublicæ suæ curia communi consensu posuit dedicavitque 1797.

Ogsaa for en Grev Saurau lod Universitetet i samme Aaledning og paa samme Maade sætte følgende Hædersminde:

Franc. Com. Saurau, qui, regendæ Austriæ inferiori præfectus Gallis nuper e vicino urbi infestis servatæ patriæ honorem cum juventute academica, conscripta ex ea voluntariorum manu, communem esse voluit, cujus causa meriti Senatus academicus effigiem viri pietatis erga principem artesque liberales immobilis hoc loco statui jussit. 1797.

Ligeledes havde i Aaret 1796 Studenterne i Prag, da Böhmen truedes af et fransk Indfald, efter Erkehertug Carls specielle Opfordring, foreenet sig til en Bataillon, der, omtrent 800 Mand, blev indlemmet i den böhmiske Legion og drog mod Grændserne. Medlemmerne bære samme Uniform som den øvrige Legion; kun havde de alle Tilladelse at bære Epauletter. Officerer gaves dem af de regulære Tropper; men Erkehertug Carl udsøgte til denne Bestemmelse de meest cultiverede og dannede Militære, saa der opstod ingen Anledning til Klage eller Misfornøielse. Da Faren var forbi, dimitterede Erkehertug Carl hele Legionen med en smigrende Tale, efterat have tilligemed Keiseren holdt en Revue over den. Studenterne beholdt Tilladelse at bære Uniformen som Hædersdragt. Deres Fane, der blev givet der af Stænderne, blev ophængt i et Værelse i Collegium Carolinum ved Siden af den Sal, hvori de juridiske

Disputationer pleie at holdes. Aaret efter, den 12 Februar. 1797, Keiserens Fødselsdag, lod Universitetet en Høitidelighed foranstalte, ved hvilken det forrige Aars Begivenheder bleve en Hovedgjenstand for Talerens og Digternes Priis. Efterat Dr. Ungar havde holdt en Tale, istemmede samtlige academiske Borgere en af Prof. Meinert forfærdiget: Nationallied der Böhmen. Om Aftenen lod Universitetet paa Nationaltheatret opføre en af samme Meinert forfattet Cantate: Böhmens Errettung. Saavel i hiin Tale som i denne Cantate erindres ogsaa de Pragiske Studenteres ældre Besdrifter, især i 30 Aars Krigen, og til nærmere Oplysning ledsages i den trykte Cantate det Vers:

War's nicht an deiner Brücke

Der Städte Königin, o Prag!

Wo Schwedentroz und Lücke

Minervens Jüngern selbst erlag?

med følgende historiske Anmærkning:

„ Da den svenske Hær under Pfalsgreve og svensk Tronfølger Carl Gustav i det sidste Feldttog i Trediveaarskrigen beleirede Böhmens Hovedstad, der blot var forsynet med en ubetydelig Besætning, var det Indbyggerne i Altstadt og Neustadt — thi den lille Side a) var ved et Overfald strax i

a) Die Kleinseite; saa kaldes den mindre Deel af Prag, vesten for Moldau = Strømmen.

Begyndelsen kommet i Fiendens Hænder — som satte en ubetvingelig Kræfthed imod de Svenskes Angreb. De Studerendes Fricompagnie, kun 300 Mand stærkt, gjaalt under, Ansørsel af deres Lærere, Johann af Areyazaga og Georg Plachy, næsten for en Hær, ligesom fordum i det gamle Rom hine 300 Fabier. Det var dem, som ved en dristig Streg næsten lige for Fiendens Dine bragte alle Skibe og Commerflaader fra den lille Sides Strandbred paa den Altstädter, befæstede den sidste ved Forskandsninger, som opfæstedes med en utrolig Hurtighed, og saaledes gjorde det umuligt for General Königsmark, som havde den lille Side inde, at overrumple Altstadt. De forsvarede med mageløs Standhaftighed altstädter Brotaarnet fra 27 Jul. til midt i Octbr., trods de Svenskes morderiske Kanonild, medens de selv vare ganske blottede for svær Skytz. Ved en Fægtning paa Broen selv, om Natten mellem den 10 og 11 Octbr., bandt en eneste Studerende, Christoph Wunsch, an med 18 Svenske, modstod dem ikke blot en Tidlang ganske alene, men fæstede endog den ene efter den anden ned over Broen. Denne Academikernes Tapperhed tilbandt dem Byens Befalingsmands, Feldtmarschal Kollaredo's Tilltroe i saa høi en Grad, at han fra Midten af Octbr. overlod dem Forsvaret af en langt farligere Post mellem Neuthor og Rosthor, hvor det svenske

Artillerie allerede havde skudt Bresche. Her hjalp de blandt andet til at slaae to Hovedstorme den 25 og 30 Octbr. af. Ved den første havde en af deres Officerer, Johan Kaufer, en Prager af Fødsel og Jurist, udmærket sig ganske overordentligen, da han alene med sin Landse nedstodte 10 Stormende. Den fiendtlige Feldtherre — siden efter under Navnet Carl X. Konge af Sverrig — havde under Beleiringen flere Gange truet med, at han, hvis han skulde erobre Prag med Storm, vilde lade alle Studenter, som havde gjort ham saamegen Skade, springe over Klingen. Men efterat han den 2 Novbr. havde ophævet Beleiringen, og Forbittrelsen, ved den strax derpaa indløbende Efterretning, at Freden til Osnabrück var kommen istand, havde lagt sig, blev han selv de tappre Prager Studenteres Lovtaler. Men Ferdinand den III. gav dem det skriftlige Vidnesbyrd: „at deres Exempel havde opmuntret deres Medborgere til Byens tappe Forsvar.“

(Af Udgiv. Dagbog paa en Reise giennem Tydskland,
Italien ic. i 1804).

2. Kongeriget Bayern.

Et Kongl. Bayerisk organisk Edict af 8 Sept. 1808 fastsætter Medicinalvæsenets Forholde i Riget. Den første Titel af dette Edict handler om de Individuer, der give sig af med Udvølsen af de medicinske Videnskaber i alle Fag; den anden om Medicinalraaderne ved Kredscommissariaterne. Til at bearbejde de Medicinalpolitiet vedkommende Gienstande, faaer hvert Kredscommissariat en eller efter Omstændighederne to Medicinalraader. Da disse ikke ere tilstrækkelige til de Prøver, som skulle afholdes med det medicinske Personale, og fremdeles eller ikke til at bearbejde hvad der, Medicinalpolitiet angaaende, maatte forfalde, hvorover de Kongl. Appellationsretter behøve Eragtinger eller Afgjørelser, saa forordner Hs. Majestæt, at der i München, Lemberg og Trient skal beskikkes nogle Medicinal-Prøvelses-Committeer, hvilke det tillige skal paaligge at bearbejde forensiske Tilfælde i anden Instants. Medlemmerne forsamle sig collegialiter. Til systematisk Bearbejdelse af det samtlige Medicinalvæsen, og for at bringe samme i alle Dele af Riget i homogen Anvendelse, har Hs. Majestæt ved Politie-Sectionen i det geheime Ministerium for det Indre oprettet et eget Medicinalbureau.

(Af Allg. Zeit. Octbr. 1808. No. 277).

En Kongl. Forordning af 8 Decbr. f. A. bestemmer Organisationen af Medicinalcommitteerne i München, Bamberg og Trient; enhver af dem skal bestaae af en Forstander og flere af Kongen udnævnte Medlemmer, hvilke enten ere Medicinalraader eller Assessorer; mellem dem begge er der ingen Forskjel i Henseende til deres Function; kun erholde de sidste ingen Løn af Statskassen, men deele Beløbet af Examinationsgebyrerne imellem sig. Medicinalcommitteerne selv danne egne, Ministeriet for det Indre nærmest underordnede, Instituter, hvilke i alle deres Forretninger maae iagttage den collegiale Form. Til deres Virkefreds høre fornemmelig Lægernes Prøvelser, hvilke ere af et dobbelt Slags, nemlig den saakaldte Prøverelation, hvorved Lægen, efter tilbagelagte Studier, erholdte Grader og derpaa fulgte toaarig practisk. Ovelse under en ældre Læges Veiledning, godtgjør sin Duetlighed til frit udøvende Praxis; og Concursprøvelsen, hvorved han lægger sin Fortrinlighed for andre til at indtræde i Statens Tjeneste for Dagen. Tilendebringelsen af den første er en uforanderlig Betingelse for Afgangen til den anden. Desuden paaligger Medicinal-Committeerne Apothekernes Prøvelse. Forresten skal et forholdsmæssigt Honorar betales Medicinalcommitteernes Medlemmer for Lægernes og Apothekernes

Prøverelation. Endelig forelægges Medicinalcom-
mitteerne de af Appellationsretterne der anhängig-
gjorte retlige og criminelle Tilfælde, i hvilke en
medicinsk, videnskabelig Kiendelse er
nødvendig. — En anden Kongl. Forordning af 8
Decbr. indeholder Reglerne for de medicinske
Candidaters Prøvelse og deres Promotion.

(Af Allg. Zeit. Decbr. 1808. No. 360.)

Følgende er et Udtog af det Kongl. bayeriske
organiske Edict af 15 Septbr., angaaende den ved
Ministeriet for det Indre oprettede Section for
de offentlige Underviisnings- og Opdragelses- An-
stalter. Ved Organisationen af de Kongl. Mini-
sterier (ved Forordn. af 29 Octbr. 1806) er allerede
til Ministeriet for det Indre overdraget Ovsynet
over og Ledelsen af alle Gjenstande for Landscul-
tur og sædelig Dannelse, saasom, Nationalopdra-
gelse, Skolevæsen, Collegier og Universiteter *a)*,
hvilket det skal lade føre ved en egen, i umiddel-
bar Forbindelse med det staaende, Centralbehørde,
under Benævnelsen: Section for offentlige
Underviisnings- og Opdragelses- An-
stalter. Den I. Titel af dette organiske Edict

a) See disse Annual. 1807. 2. B. S. 175 ff.

angaaer Formationen af denne Section. Den bestaaer af en Forstander, tre Raader, nogle konsulterende Raader af de meest udmærkede Skolemand, i Tilfælde, hvor vigtige pædagogiske Gjenstande blive omhandlede; 1 Expeditions-Secretair, 1 Registrator, 1 Protocollist og Tabellist, 2 Cancellister og en Bureautiener. Underordnede Middelorganer ere; a. General-Commissariaterne, ved hvilke skal ansættes en egen Kredsraad for Skole- og Studie-Gjenstande; b. Distriktsinspecteurerne; c. Rectoraterne og Senaterne ved Universiteterne; d. Rectoraterne og Forstanderskaberne ved nogle Centraldirectionen umiddelbar undergivne Lære- og Opdragelses-Anstalter; e. Localinspecteurerne. Bøgen for Kredsraaderne for Skole- og Studiegjenstande bestemmes, hvis den, naar de ansættes, ikke allerede beløber høiere, til 1600 fl. Raaderne i Sectionen faae Titel af Overskoleraader, og have efter deres Embedsalders lige Rang med de øvrige Raader i Sectionen af Ministeriet for det Indre. De ved Commissariaterne ansatte Raader for Skole- og Studiefager have lige Titel og Rang med de øvrige Kredsraader, og bære samme Uniform som de. Til Forstander for denne Section udnævner Hs. Majestæt Geheimeraad v. Zentner. Som Raader ansættes: Wolfgang Hobmann, Jos. Wiszmayr, Fr. Jm. Diethammer. Den II. Titel bestemmer Birkedse for, og den III. Titel

Forretningsgangen i denne Section. Her til hører 1. Instructionen for Generalkredscommissariaterne, med Hensyn til det offentlige Underviisnings- og Opdragelsesvæsen i deres Kredse; 2. Embeds-Instructionen for Districts-Skoleinspecteurerne; 3. Embeds-Instructionen for Rectoraterne ved de høiere Underviisningsanstalter; 4. Embeds-Instructionen for Local-Skoleinspecteurerne.

(Af Allg. Zeit. Octbr. 1808. No. 305.)

En Forordning af 29 Novbr. 1808 bestemmer Uniformen for Medlemmerne af de skionne Konsters Academie.

(Sammesteds No. 338.)

Efterat den ved de fra alle Sider lydeligen skeete Modsigelser ogsaa udenlands noksom bekiendte Wissemayrske Læreplan for Skolerne i Kongeriget Bayern, strax efterat den var kommet for Lyset, var at ansee som obsolet, saa er nu, efter Humanismens Seier over Philanthropinismen, og da Hr. Wissemayr desuden er ansat som Overskoleraad, selv under hans Medvirkning udfommet et nyt almindeligt Normativ

for Indretningen af de offentlige Underviisnings-Anstalter i Kongeriget Bayern paa 5 Ark i Folio uden Datum og Aars-tal i current Skrift og Steentryk. Efter dette bliver først Underviisnings-Anstalterne inddeelte: A) i almindelige Dannelse-skoler (Folke-skoler) og B) særegne Dannelse-skoler (Studieanstalter). Af de første bliver kun korteligen angivet den sædvanlige Inddeling efter de locale Forholde, Kjønnet, Gjenstand og Tiden. Der tages fornemmeligen Hensyn paa Studieskolerne, som høiere Dannelse-anstalter. Disse blive nu igien inddeelte i I. Under- og Over-Primærskoler for Disciple fra det 8de til det 10de og fra det 10de til det 12te Aar. II. Secundærskoler, hvilke i Coordination dele sig i a) Progymnasiet og b) Realskolen, begge for det 12 til det 14de Aar, i det denne som forædlet Borger-skole skal forberede for det høiere Natur- og Kunststudium, men hiin fortrinligen skal øve Færdigheden i den grammaticalske Technik i det græske, latinske og tydske Sprog, og III. Studie-Instituter, blandt hvilke igien gaac parallele med hinanden: a) Gymnasial- og b) Real-Institutet, begge for fire Leveaar; hiint er fornemmeligen bestemt til at danne de Individuer, som have større Anlæg til Sprogstudium til Speculationens og den

intellectuelle Videns dermed mere forbundne Gienstande, og derfor i 3 — 4 Classer fortrinligen blive sysselsatte med det lærde Sprogstudium og Indledningen til Ideernes speculative Studium; derimod er dette igien fornemmeligen for dem, som have mere Anlæg til Sagstudium og til Contemplationens og den materielle Videns dermed mere beslagtede Gienstande, og derfor ogsaa fortrinligen ere sysselsatte med det lærde Sagstudium og Ideernes contemplative Studium. Dog oprettes af det sidste Slags, betragtede som Centralanstalter, kun tvende, nemlig i Augsburg og Nürnberg. Men fra begge gaae Eleverne, saavel for at fuldende deres almindelige Dannelse som for at lægge sig efter Special- eller Kalds-Studier, over til Universitetet, med Undtagelse af Lyceerne i München, Amberg, Bamberg, Dillingen og Trient, som endnu fremdeles for saavidt bestaae, at i det første den philosophiske eller almindelige Lærecursus, som for størstedelen gives ved Medlemmer af det Kong. Videnskabernes Academie, og i de øvrige desuden ogsaa den theologiske Universitetssection skal surrogeres. I andet Afsnit angives Bestemmelsen af Læretimernes Antal i Studiefkolerne og Institutterne; og disse fastsættes til i det mindste fem Timer daglig, nemlig 3 om Formiddagen og 2 om Eftermiddagen. I Primærskolerne, hvis Undervisning fordrer mindst Forberedelse,

og overhovedet er forbundet med mindre Aands-
 anstrængelse, have Lærerne at overtage den hele
 Underviisning af fem Timer daglig. Secundær-
 Lærerne give dagligen fire Timer Underviisning,
 og de endnu manglende - besørages af den franske
 Sproglærer, Skrive- og Tegnemesterne. Real-
 og Gymnasial-Profesorerne ere tre Ti-
 mer dagligen tildeelte, og Lyceal-Professo-
 rerne skulle holde i det mindste to Forelæsninger
 om Dagen. Men i enhver Uge ere ordentligviis
 Onsdag og Lørdag Eftermiddag Ferier, og Lære-
 timernes Antal beløber sig altsaa ugentlig for Di-
 sciplene, med Undtagelse af Underviisning i Vo-
 calmusik, Gymnastik og deslige, til 26 Timer, for
 Primærlærerne til et lige Antal, for Secundærlæ-
 rerne til 22, og for Real- og Gymnasial-Profes-
 forerne til 16. Det tredje Afsnit indeholder Be-
 stemmelsen af Læreordenen i Studieanstalterne,
 hvori først bemærkes Vanskeligheden af at fore-
 skrive en ganske og aldeles bestemt Læreplan, og
 derfor bliver blot i Almindelighed bestemt: 1) med
 Hensyn til Læreformer; at den, de øvre Klas-
 ser i Real- og Gymnasial-Institutterne undtagne,
 skal være ganske erotematisk, for mere at binde
 Lærerne til den genetiske Methode. 2) I
 Henseende til Læregjenstandene meddeles
 her en egen Forskrift, som ikke alene angiver Un-
 derviisningsgjenstandenes Antal og Slags, men

og sammes Følge. Lærerne angives brugbare Hjelpebøger, men særegne Lærebøger blive lovede.

(Allg. Litt. Zeit. Febr. 1809. No. 56.)

Det Kongl. bayeriske Regieringsblad indeholder den, ved det Kongl. Rescript af 21 Octbr. fastsatte Organisation af Universitetet i Jnsbruck a), hvis Vedligeholdelse og Dotation allerede er tilsagt ved et tidligere Rescript af 12 Septbr. Organisationen stemmer i det Væsentlige overens med den af Universitetet i Landshut, og afviger saaledes betydeligen fra den forhen bestaaende, efter den østerrigiske Studieplan formede Indretning. Istedet for Facultetsinddelinger træder den (allerede siden Sommersemesteret 1807 iagttagne) Inddeling af Læregienstandene i Classerne for de almindelige Videnskaber (hvilke høre til den høiere Aands-Cultur overhovedet, uden Hensyn til speciel Dannelse for en vis Stand i Staten) og for de særdeles. Enhver Classe deeler sig igien i fire Sectioner; den første i Sectionen for de philosophiske, mathematiske og physiske, historiske og æsthetiske Videnska-

a) Det blev stiftet af Leopold I. 1673, forvandlet til et Lyceum af Joseph II., og efter hans Død igien oprettet.

ber (hvorunder er indberegnet Philologie, gammel og ny); den anden i Sectionerne for de til religiøse Folkelæreres Dannelse udforderlige Kundskaber (Theologie), for Retkundskab, for de statsøconomiske Videnskaber og for Lærekundskaben. Derefter skal der af Lærerne gjøres Udfast til en saadan hensigtsmæssig Fordeling af Læregjenstandene, ved hvilken alle Hovedvidenskaberne kunne gennemgaaes i ethvert Semester, og de hinanden beslægtede Videnskaber bringes i hensigtspassende Harmonie. De forhen sædvanlige Frier om Tirsdagen og Torsdagen ere afskaffede, og for Fremtiden, Søn- og Helligdagene undtagne, ingen andre tilladte, end efter Vintersemesteret fra Midten af April til Begyndelsen af Mai, og efter Sommersemesteret fra Midten af Septbr. til Begyndelsen af Novbr., altsaa i alt to Maaneder. — Læsningen efter Hæfter er for Fremtiden ikke mere tilladt; Forelæsningsbøgerne, som medens Universitetet stod under Østerrig, bleve foreskrevne af Hoffet, vælge Professorerne selv. Det er alle Lærerne tilladt, foruden over de dem paalagte specielle Fag, ogsaa at holde Privatforelæsninger over andre videnskabelige Gjenstande, hvori de tiltroe sig tilstrækkelig Kundskab; dog maae de godtgjøre for Rectoren, at de i det behørig Tidrum uafbrudt have foredraget deres Forelæsninger, efter Forholdet af de videnskabelige

Gjenstandes Omfang. Under denne Forudsætning have de Vidnesbyrd, de meddele deres Tilhørere, samme Gyldighed, som de Professorers, der navnlig ere ansatte for dette Fag.

Professorerne skal ved Forelæsninger over Videnskabernes Encyclopædie og over Methodologie give deres Candidater en Anviisning, hvorefter de skulle indrette deres Studier. Angaaende Studierne ved de indenlandske Academier give de academiske Love, der i det Væsentlige ganske stemme overeens med dem, som i Mæret 1804 ere udfastede for Landshut, og kun formedelst nogle Localforholde faae nogle Modificationer, den nærmere Bestemmelse. Spruden de ordentlige Lærere (som, uden Forskjæl af den Klasse, hvortil de høre, have lige Rang, og denne lige med de virkelige kongelige Raader), gives der ogsaa (der hidtil ubekjendte) overordentlige Lærere og Privatdocenter, paa hvilke ligeledes den ovenfor anførte Forskrift angaaende Privatforelæsninger er anvendelig. Privatdocenterne udgjøre Planteskolen for tilkommende Lærere; for at optages som saadanne, maae de have fremlagt Beviis paa udmærkede Talenter og grundige Kundskaber i de Videnskaber, hvori de ville undervise, og til den Ende have underkastet sig en Prøvelse, erholdet den academiske Grad i den respective Klasse og Section, og ved denne Leilig-

hrd have udarbejdet en Afhandling, som har vundet det lærde Publicums Bifald, og endeligen ved nogle offentlige Forelæsninger have givet Beviis paa, at de besidde Gaver til Foredrag. De nuværende Lærere confirmeres i deres Embede. Man har ladet det beroe ved den (under Keiser Joseph II. skeete) Ophævelse af det academiske Bæreting, og Academikerne staae, som hidtil, under den sædvanlige Jurisdiction, da desuden ved Constitutionen alle privilegerede Jurisdictioner ere ophævede.

Overbestyrelsen af Universitetet er lagt under Ministeriet for det Indre. Localorganer ere Generalfreds-Commissairen, og under ham Rectoren og det academiske Senat. Rector bliver aarlig valgt af de ordentlige Professorer ved tillukte Balsedler, hvori to Subjecter maae være nævnedes, og stadfæstes af Kongen. Senatet bestaaer af beständige Medlemmer, hvilke, dog gjenskiftelig, udnævnes af Kongen, og af vækkelende, som aarligen blive valgte af de 8 Sectioner. Det academiske Senat tilkommer, tilligemed det umiddelbare Opsyn med Overholdelsen af Lovene, Universitetets Attributer ic., i Forening med Rectoren Udvælsen af det faderlige Opsyn og Disciplinarmagt over Academikerne; Politie-magten derimod bliver, ligesom ogsaa i Landsbyer er indført, i Betragtning af dens offentlige

Forhold til den almindelige og Localordenen; foreenet med Local- Politiecommissionen. For Fremtiden er ogsaa denne indrømmet en større Indvirkning, end den tilkom efter de academiske Love fra Aaret 1804. Politiecommisfaiiren horer til de academiske Forstanderes Klasse; han meddeler et forseglet Vidnesbyrd om Studenternes sædelige Opsørsel, hvilket bliver aabnet af Universitetets Rector og da vedlægges det hemmelige Absolutorium. Naar det kommer an paa Tilkjendelsen af en større Straf, refererer han i det academiske Senat med afgjørende Stemme, og foranstalter, ifølge den efter Stemmesfleerhed fattede Beslutning, det videre; de hemmelige Trettesættelser skee i hans Bolig, de offentlige i Politiecommissionens Bureau, eller skerpelsesviis in pleno Senatu af Rector i Politiecommisfaiirens Overværelse.

Af de enkelte Sectioner af den almindelige Klasse bliver ingen særegen academisk Grad uddelt, men alene under Navn af philosophisk Grad. Alle (allerede under Keiser Joseph II. meget simplificerede), i de nuværende Tider ikke mere passende Høitideligheder ved Uddeelelsen af de academiske Værdigheder, den ellers forhen indførte Eed, og Afslæggelsen af Troesbekjendelsen, til hvis Afskaffelse ved alle østerrigiske Universiteter allerede under Keiser Joseph II. Professor Schwarzel i Inspruck bekjendte Bægring at besværges „imma-

culata conceptio B. M. V." havde givet Anledning, skulle for Fremtiden ophøre.

Skulde Afstæggelsen af Troesbædiendelsen endnu blive anseet udforderlig ved den theologiske Section, saa skal denne skee før Promotionen, og alene for den forsamlede theologiske Section. De forudnævnte Facultetsdirecteurer, hvis Hovedfunctioner ere overdragne det academiske Senat, høre op, ligesom ogsaa Procantsler-Embedet, hvilket grundede sig paa ældre Love og Indretninger, der ikke mere kunne foreenes med de forandrede politiske Forholde. (Efter de gamle, ved Universitetets Stiftelse givne, Statuter var Fyrstbiskoppen af Brixen Cantaler, hvilken udnævnte Procantsleren som sin Substitut.) Hans Functioner ere overdragne Rector, som ogsaa er authoriseret til, i Kongens Navn at uddele de academiske Værdigheder.

(Af Allg. Zeit. Novbr. 1808. No. 331 og 332).

I følge et andet Blad (Zen. Allg. Lit. Zeit. Jul. 1808 Intell. Bl. No. 43.) havde dette Universitet i Aaret 1808 27 Professorer og 450 Studerende.

3. Kongeriget Sachsen.

Den 19 Septbr. aabnede den af Hs. Maje-
 stæt, vor allernaadigste Landsherre, til det Leip-
 zigiske Universitets Revision og Reforma-
 tion allerhøiest anordnede Commission, som bestaaer
 af Hr. Overconsistorial-Præsident, Domherre og
 Johannitteridder von Rostiz Jänkendorf,
 Hr. Appellationsraad Canonicus i Stiftet Zeitz D. J.
 A. G. Kind, der allerede forhen, som Lærer og
 Syndicus ved det herværende Universitet, har
 gjort sig fortient af samme, og Hr. Overhofpræst
 og Kirkeraad D. J. B. Reinhard, sine Forsam-
 linger. Allerede for mere end to Aar siden var
 der indledet til denne Omdannelse af det hervæ-
 rende Universitet, som endnu skal komme istand
 førend dets forestaaende fjerde Jubilæum, ved et
 allerhøiest Rescript *a)*, ved hvilket man affordrede
 saavel de enkelte Lærere som Faculteterne og det
 det hele Universitet deres Betænkninger og Mee-
 ninger om, hvad der maatte være at forandre,
 forbedre eller beholde. De politiske Conjuncturer
 kunde blot for et Djeblik opholde en Slags Frem-
 gang, hvori vor allernaadigste Konge selv, de
 høie Collegier, og især de agtværdige Chefer, til
 hvis vise Opsyn Kirke, Skole, og Universitets-

a) See disse Annaler 1806 2 B. S. 366.

Rådet er anbefalet, saavel som enhver Veltæn-
 kende, tage den meest levende og velvillige Andeel.
 Forhandlingerne begyndte bemeldte 19 Septbr.
 Kl. 11, i Overværelse af samtlige forsamlede Do-
 center, med en syndig Tale, som holdtes af Hr.
 Præsident von Noftiz, og besvaredes af Rector
 Magnific. Dr. Littmann, hvori hverken det
 Gode, som det herværende Universitet steds har
 eiet og stiftet, heller ikke Manglerne og deres for-
 skjællige Kilder, og Nødvendigheden af at afhjælpe
 dem bleve miskiendte, og med at forelæse det
 Kongl. Commissariat og en Deel af Instructionen.
 Forhandlingerne fortsattes indtil den 28de, og
 siden efter, da de Herr. Commissarier vare komne
 tilbage fra Dresden, hvorhen andre Forretninger
 kaldte dem i de sidste Dage af Septbr., fortsattes
 de fremdeles fra den 21 Novbr. til den 17 Decbr.
 Om Inddragelsen af nogle Profesorer, for at
 forbedre de øvriges Gage, hvorom man i et uden-
 landsk forresten meget agtbart Ugeblad (Miscellen
 für die neueste Weltkunde) urigtigen har underret-
 tet Publicum, funde der aldeles intet Spørgsmaal
 være, men om Forandring i Grundforfatningen,
 hvilken, som bekiendt, hidtil grundede sig paa fire
 Nationers Tilværelse, i hvilke alle Lærere vare
 deelte enten efter deres Fødested eller ved lands-
 herlig Naturalisering, og alle dertil sigtende
 Indretninger, især ved Rectorvalg, den academi-

ske Rets halvaarige Besættelse og Collegiaturernes
 Bortgivelse, fremdeles om Universitetsgodsernes
 og Capitalernes Forvaltning, om Fondenes og
 Indtægternes Formerelse, om nye Indretninger i
 de enkelte Faculteter, om Forøgelse af Nominal-
 professorernes Antal, for at omfatte Videnskaber-
 nes Kreds i sin hele Bidde, og om andre Forbe-
 dringer i Læremethoden, Disciplinen, Dannelsen,
 Lærernes Rang o. s. v. Det vilde være for tidligt
 at omtale de Forandringer, som allerede ere fast-
 satte, antagne, foreslagne, eller endnu kunne ventes;
 vort Intelligentsblad skal nøie angive, hvad
 der i det Enkelte bliver anordnet ved Rescripter,
 eller bliver lagt til Grund i den hele nye Constitu-
 tion, ligesom det kan komme til offentlig Kund-
 skab. Blot dette kunne vi foreløbigen anføre, at
 Magisteriet er beholdt som Basis for det hele Uni-
 versitet, der er at betragte deels som et frit Lærer-
 forbund, deels som en Landslæreanstalt, d. e. at
 enhver, der vil optræde som Lærer i et Fag eller
 et Facultet, maae i Forveien have opnaaet Magi-
 sterværdigheden (efter behørig Prøvelse, som alle-
 rede hidtil har været sædvanligt) og en Doctoris
 Philosophiæ Rettigheder (ved at forsvare en Hæ-
 bilitationsdisputats); at Nationerne skulle ophøre
 som særdeles Corporationer af væsentlig Indfly-
 delse paa Universitetets Hele, uden at derfor de
 Studerende, som regnes til de forskjellige Natio-

ner, tabe de Velgjerninger og Fordele, som tilflyde dem af Nationalfiscis; og at Forventningerne af de meest velgjørende Forbedringer i det Hele og i det Enkelte ere ligesaa store, som Ugtelsen er almindelig for de Herr. Commissariers Indsigter og Tænkemaade, Velvillie og Retfærdighed, hvilke de vigtige Forretninger ere anbetroede, hvoraf vort Universitets tilkommende Belfærd, og visselig ogsaa Videnskabernes større Flor hos os afhænger.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Decb. 1808. Int. Bl. No. 52).

Med et Kongl. sachsisk Rescript af 13 Jan., er det indskærpet de ved Landsuniversiteterne Studerende at besøge historiske Forelæsninger, hvorhos det er befaleet, ved offentlige Anvendelser at gøre dem opmærksomme paa Nytten og Nødvendigheden af de historiske Discipliner som Hielpvidenskaber ved deres Hovedstudier, men i Særdeleshed at give de theologiske Studerende tilkiende, at ved Examina og Censurer vil i Fremtiden blive taget fortrinligt Hensyn paa Kirkehistorien og de Kundskaber, som deri lægges for Dagen.

(Af Jen. Allg. Litt. Zeit. Mai 1808. Int. Bl. No. 31).

4. Kongeriget Westphalen.

Halle.

De tre høiere Skoler i Halle, det lutheriske og det reformeerte Gymnasium, og Waisenhusets latinske Skole, som, hidtil adskilte, bestode hver for sig, blive nu, fra Mikkelsdag dette Aar af, forenede til en eneste Hovedskole, og staae under et fælles Skoleraad. Dette Collegium skal bestaae af den forhenværende Underpræfect for Districtet Halle og den fordums Maire fra Municipalitetets Side. Desuden blive Directorerne for den franke Stiftelse, et Medlem af det forrige Scholarchcollegium og et Medlem af det reformeerte Presbyterium udnævnte til bestandige Medlemmer.

(Af Allg. Zeit. Octbr. 1808. No. 276.)

Göttingen.

De Studerende, som for nærværende Tid Tid paa det Offentliges Bekostning nyde Friborde (Freytische), vedblive, ifølge et Decret af 4 Jun. 1808, i Nydelsen af samme. Summen bliver udbetalt ved enhver Maanedes Slutning. For Fremtiden kan ingen Studerende komme til at nyde et Fribord paa anden Maade, end en særdeles Tilladelse fra Ministeren for det Indre.

(Af Jen. Allg. Lit. Zeit. Septbr. 1808. Int. Bl. No. 64).

I flere af de nordtydske Provindsér klages der over Mangel paa theologiske Candidater til de ledige Præste-Embeders Besættelse. I Brevskabet Mark, hvor foruden Soester Børde ere 118 Præster, have Lutheranerne i dette Djeblif 7 Vacancer og kun 5 valgdgygtige Candidater; i det Altenburgske, i Limburg og Dortmund havees til 56 Præstekald slet ingen; og i det Klevelske Ministerium er den sidste Vacance bleven besat med den sidste Candidat, som var forhaanden. Desuden maae sædvanligen endnu Gymnasierne og de høiere Borger-skoler besættes med Candidater i Theologien.

(Af Allg. Zeit. Febr. 1809. No. 52.)

Marburg.

I Henseende til Forelæsnings- Honorarets Erlæggelse er ved Universitetet i Marburg truffet følgende Indretning. De Studerende udbede sig en Afgangsbillet til det Collegium, som de ville høre hos ham. Otte Dage efter Forelæsningernes Begyndelse leverer Professoren en Fortegnelse over sine Tilhørere til Underpedellen, som, imod en ubetydelig Afgift, besørger Honorarets Indkassering. Denne Indretning har allerede bestaaet i nogle Aar, og har bestandig viist sig som den hensigtstienligste og beqvemmeste.

(Af Aphorismen über die Universitäten und über ihr Verhältnis zum Staate von D. Ludwig Walcher; Prof. der Theologie zu Marburg. Nebst einem Anhange über der gegenwärtigen Zustand der Universität zu Marburg. Marburg. 1802. 8. S. 130).

6. Kongeriget Würtemberg.

Tübingen.

Efter en Kongl. Forordning af 15 Septbr. 1808 er enhver, som studerer ved det herværende Universitet, forbundet til, hvert Halvaar hos en af Professorerne at høre i det mindste tvende Forelæsninger i det Fag, hvortil han har opofret sig. Derover holdes Fortegnelser, som tillige give Oplysning om de Studerendes Flid og Forhold. Dersom en Studerende ikke flittigen og ordentligen har besøgt i det mindste tvende for sin Bestemmelse passende Forelæsninger, skal Rectoren i det nye Semester foreholde ham hans Uflid og uordentlige Adfærd ved Forelæsningerne, og udsørge ham om hans Privatstudier, og enten selv prøve eller lade prøve hans Kundskaber. Hvis denne Prøve ikke falder heldigen ud, saa truer Rectoren den Prøvede med at udelukkes fra Universitetet, saa fremt han vedbliver i sin Uflid, og fremturer han i det andet Semester i lige Uflid og Uorden, bliver

han vdiist bort fra Universitetet, dog uden offentlig at opslaaes. Efter et Aars Forløb kan han igjen optages blandt de Studerendes Tal, naar han har tilveiebragt Beviser om forbedret Forhold, og har lovet at udvise større Flid og ordentligere Adfærd. Tillige maae han opofre den hele ved Lovene bestemte Tid til det Studium, som ved hans Fraværelse er bleven afbrudt. Men skulde han, efter igjen at være bleven optaget, vedblive i sin Uflid og uordentlige Adfærd, da bliver han bortvdiist for bestandig.

(Af Hall. Allg. Literat. Zeit. Febr. 1809. No. 39).

6. Storhertugdømmet Baden.

Freyburg.

Til det herværende Universitets Historie har Hofraad Ecker leveret tvende interessante Bidrag i hans Grundlinien zur Geschichte der Albertinischen hohen Schule im Breisgau, Freyburg 1806, og hans Brevis enarratio eorum, quæ anno elapso Academiæ læta et felicia acciderunt. ibid. 1807. Universitetet er stiftet af den østerrigste Erkehertug Albert VI. i Aaret 1456 med Paven og Keiserens Tilladelse. Stifterne tillagde det

endeel Kirkelehn og Præbender i Elſas, Sveiz, Breisgau og Svabiſk, Öſterrig. 1460 blev det indviet. De første Lærere kom fra Heidelberg, Wien og Erfurt. Blandt de første Studerende befandt ſig den ſiden ſaa berømte Gailer von Keiſersberg og Johan a Lapide. Univerſitetet tiltog i 15 Aarhundrede i Berømmelſe, Fregvenz og Indtægter. Det 16 Aarhundrede var denne Høiſkoles meeſt glimrende Periode; den blev Planteskolen for Kyrſternes Canzlere, Raad &c. Ved Privatperſoners Gæmildhed erholdt den et ſaa betydeligt Stipendiefond, at dette endnu, uagtet de hyppige Tab, udgjør næſten 300,000 Gylden. Univerſitetets Forfald foranlediges 1) ved Jeſuiterneſ Indførelſe 1620; 2) ved 30 Aars Krigen; 3) ved Freyburgs Aftrædelse til Frankrig ved Nimweger-Freden. Derpaa blev det forlagt til Conſtanz, men vendte tilbage 1698. Men da Freyburg 1713 blev erobret af de Franſke, flyttede Profeſſorerne igien til Conſtanz, og kom forſt tilbage 1715. Med Jeſuiterordenens Ophævelſe 1773 begyndte Univerſitetet en ny Epoche. Ludvig 15de formerede dets Indtægter, og dets Indretning blev i adskillige Henſeender forbedret; ogſaa en Proteſtant ſaae man nu Mandt dets Lærere. 1792 bleve dets Godſer i Frankrig inddragne, og det leed overhovedet meget under Revolutionſkrigen. Dog forlod ingen Lærer ſin Poſt, og Stipendiefondet

blev uantastet, endog forøget. Efter i 350 Aar at have staaet under østerrigsk Herredømme kom det med hele Breisgau ved Presburger Freden 1806 til Storhertugdømmet Baden. Erkehertug Carl nedlagde nu den af ham i 10 Aar beklædte Værdighed af Rector Magnificentiſs, hvilken Storhertugen af Baden efter Ansøgning overtog.

En Følge af denne Forandring var, at de catholske Profesorer i Theologien bleve forflyttede fra Heidelberg (hvilket Universitet ogsaa var kommet til Baden) til Freyburg og dem anvist, hvad Kirkefondet i den catholske Deel af Markgrevskaabet og Pfalz aarligen betalte til Universitetet i Heidelberg. Han bestemte fremdeles for det Freyburger Academie de 7000 Fl. og derover, som Munkene aarligen leverede i Kassen til gudelig Anvendelse, og tillod strax efter at tilkiøbe saa mange liggende Grunde af Abbediernes Jordegodser, som udfordredes til denne Sum aarlige Indbringelse, og desuden at kiøbe Jordegodser til endnu for 80000 Fl. Værdie; han overlod Universitetet dets Forordringer paa de med Statskassen i Wien forbundne Studiefonds; Bibliotheket tildeeldes en Mængde Dubletter fra Klosterbibliothekerne o. s. v.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Septbr. 1808. Int. Bl. No. 118).

Heidelberg.

Med Universitetet her er oprettet et philologisk og et pædagogisk Seminarium. begge Anstalter udgiøre eet Heelt. Storhertugen (af Baden) har bevilget det philolog. Seminarium 500 Gylden aarlig. Medlemmernes Antal er bestemt til 10, 7 Indfødte og 3 Udlændinge. Enhver erholder et Stipendium af 50 Gylden. Den ordentlige Studeretid i Seminariet er 2 Aar. Ligesaa ere de pædagogiske Arbejder fordeelte paa fire Semestre. Den pædagogiske Underviisning er efter Planen meget udstykket.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Sept. 1807. Int. Bl. No. 27).

De Studerendes Antal i Heidelberg udgjorde i Aaret 1808 434, hvoraf 316 vare Udlændinge.

Ifølge en storhertugelig badensk Regieringsforanstaltning skal det reformeerte Gymnasium og det catholske Seminarium i Heidelberg amalgameres. Den høitidelige Aabning af det foreenede Læreinstitut var fastsat til den 21 Novbr.

(Af Allg. Zeit. Novbr. 1808. No. 330).

7. Storhertugdømmet Würzburg.

Professorene i det theologiske Facultet i Würzburg er det, paa det biskoppelige Vicariats Forskilling, blevet forbudet at bære de for Universitetets Lærere reglementerede blaae Uniformer med Guldbroderie og Guldfnøre om Hatten.

(Auf Neue Leipz. Lit. Zeit. 1808. Intell. Bl. 10 St.)

I en i Würzburg udkommen Gebetbuch für studierende Jünglinge (1806. 8.) af Professor og Canonicus Lorene beder S. 35 en Yngling saaledes: „Wenn Leidenschaft mich reizt, wenn Versuchung mich lockt, so will ich denken: ich bin ein — Student.“ S. 172 forekommer en egen Bøn for en adelig Student! Ogsaa findes deri særdeles Bønner for kleinere Studentene.

(Efter en Anmeldelse i Hall. Allg. Lit. Zeit. Octbr. 1807. Ergänzungsbl. No. 131).

II. Blandede Optegnelser.

Dr. Watson, Biskop af Landaff, blev, efter at have paa sin academiske Bane især udmærket sig ved theologiske Disputer, i Aaret 1766 ansat som Professor i Chemien ved Universitetet i Universit. og Skole-Annaler 1809. 1. B. L

Cambridge. Han var dengang kun lidet bekendt endog med de første Grunde af denne Videnskab. Ved Anstrængelse og Vedholdenhed bragte han det dog saavidt, at han forskaffede sig Reputation som Chemist. Ved Dr. Rutherford's Afgang i Aaret 1777 blev han Professor i Theologien. Denne Forandring bestemte ham til det Forsæt, nu ganske at opgive Chemiens Studium. Dette gjorde han ogsaa i nogle Aar; dog i Aarene 1781 og 1782 udgav han sine Chemical Essays, der optoges med temmeligt Bifald. I det sidste Aar var han bleven Biskop af Landaff. Efterat have bestøget Bispestolen, gjorde han, som har selv udtrykker sig, Meenigmands Fordomme i Henseende til decorum episcopale det Offer, at — han brændte alle sine chemiske Manuscripter. Men ikke fornøiet dermed, for at gjøre sig selv umuligt, at følge sin Tilbøielighed til chemiske Studier, brændte han sine chemiske Bøger.

(Alf Flowers of Literature for 1804. by F. W. Blaydon).

Følgende Notiz giver et Begreb om, hvor rigelig Studenterne i Cambridge i det 15de Aarhundrede bleve forsergede med Præfener:

I. Alcock, divina gratia Episcopus Ellien-sis, prima die Dominica 1423 bonum et blan-

dum sermonem prædicavit in ecclesia B. Mariæ Cantabrig., qui incepit in hora prima post meridiem, et duravit in horam tertiam et ultra.

(Af Monthly Review 1805. Vol XLVI. p. 220).

Doctorernes Alonge-Peruquer kom i Engeland af Brug ved Dr. Somervilles Indfald. Da nogle af Facultetet stødte sig over, at han ikke fielden ved Høitideligheder mødte uden Kaarde og i affarvede Klæder, og han i denne Anledning en Dag aabenbar blev insulteret af sine forærgede Colleger, kom han næste Dag paa et Kaffehuus med sin Kudskes jehu paa, hvorimod denne havde Doctorens Peruque paa Hovedet. „Her, mine Herrer, sagde han, er et Beviis for den Sætning, at Kundskab ikke bestaaer i det Udvores. Der er ingen iblandt Dem, som vilde betroe mig at fiøre for Dem, og Verden skal, saasnart jeg passerer igiennem Londons Gader, snart see, at Peruquen ikke udgiør Lægen.“ Da han flere Dage i Rad havde viist denne moersomme Scene, blev Alonge-Peruquen strax en Gienstand for Latter.

(Af The Philosophy of Medicine. Lond. 1799. Vol. II. pag. 43).

En ung Student, der Intet havde lært, beklagede sig, at han havde glemt sit Græsk. „Jeg troer“, svarede Satirikeren Johnson, det hændtes just samme Dag, som jeg mistede mine Godser i Yorkshire.“

(Af The Beauties of Sam. Johnson p. xxix).

Med et vist tydsk Universitet holdtes engang en Disputats om Verdens Eenhed. Defendenten forsvarede den Sætning, at der gives kun en Verden. Opponenten anførte af Vers. Vulgat. af det nye Testamente: *nonne decem mundi facti sunt, ubi igitur sunt novem?*

Nogle af de Portugisiske Skribentere have moret dem selv med at blande det latinske og portugisiske Sprog sammen. Saaledes Manoel Severim de Faria ”O quam gloriosas memorias publico, considerando, quanto vales nobilissima lingua Lusitana, cum tua facundia excessivamente nos provocas, excitas, inflammas; quam altas victorias procuras, quam celebres triumphos speras, quam excellentes fabricas fundas, quam feroces insolencias rigorosamente domas, manifestando de prosa, de metro tantas elegancias Latinas.”

(Af Lettres, written during a short Residence in Spain and Portugal by Rob. Southey. Bristol 1799).

Den berømte Lærde, Jovianus (egentlig Johannes) Pontanus, som levede i 15de Aarhundrede, satte sig selv følgende Gravskrift i et af ham bygget Privat-Capel:

Vivus domum hanc mihi posui,

In qua quiescerem mortuus.

Noli, obsecro, injuriam mortuo facere,

Vivens quam fecerim nemini;

Sum enim Jovianus Pontanus,

Quem amaverunt bonæ Musæ,

Suspexerunt viri boni,

Honestaverunt reges, domini.

Scis jam, qui sim, vel qui fuerim potius;

Ego vero te, hospes, in tenebris noscere nequeo,

Sed te ipsum ut noscas, rogo. Vale.

(Af Roscoe Life of Leo X.)

I Anledning af den fortiente Mathematikers Christoph. Clavii Død forfattede Bern. Bauhys følgende Epigram (Epigramm. L. V. p. 85):

Clavius e terris cum jam vix sidera nosset,

Da, Deus, hæc propius cernere, dixit; obit.

T i l l æ g.

Over afg. Etatsraad og Ridder, Professor
 Børge Riisbrigh, hvis Død i nærværende Hæfte
 S. 68 f. er anmeldt, findes en udførligere biogra-
 phisk Notiz i Riisbenhavns lærde Efterretninger for
 d. A. No. 12. Hans Minde er desuden blevet
 hædret af flere Digteres Muse. Som et Bidrag
 hertil er Udgiveren meddeelt nedenstaaende latinske
 Stropher, med Anmodning om at indrykke dem i
 disse Annaler:

Apud tumulum

BIRGERI RIISBRIGH,

In Universitate Havniensi

Philosophiæ Professoris,

Regi a consiliis status, et ordinis Dannebrogici
 Equitis 1809.

Vixit, io! Riisbrigh! vere sophus ipse sophiæ.

Dictis ac factis Ludimagister erat.

Integer, et quavis vitam sine labe peregit,

Moribus ingenuus, religione pius.

Id, quod mortali perraro contigit ulli:

Nullius hostis erat, nullus et hostis Ei.

Longæva in vita est fortunam expertus utramque:

Illius idem animi semper ubique tenor.

Ulebile quis, quæro, dicat lugubriter: "eheu!"

Qvis non acclamet, quæso, libenter: "io!"
 Nostras vixit, io! peramabilis omnibus olim!
 Danorum vivet gloria, dulce decus.

P. Nic. Blicher,
 in pago Randlev sacrorum minister.

Foreløbig Anmeldelse.

Da endnu Intet er indkommet for de Exemplarer af min Tale om den academiske Borgerret ic., som ere bleve fordeelte i Provindserne, og selv af indenbyes Subskribentere endnu noget mere kan ventes, saa seer jeg mig ikke istand til, før i næste Hæfte at levere det lovede detaillerede Regnskab for Indtægten, der er bestemt til trængende og værdige Studerendes Understøttelse. Imidlertid anmeldes foreløbigen, at i Kiøbenhavn er hidtil for benævnte Tale indkommen omtrent 250 Rdlr. Deraf har det allernaadigst behaget

Hs. Majestæt at lade anvise 50 Rdl.

Endvidere have bidraget:

Hs. Excellence Grev Rosencrone, Ridder

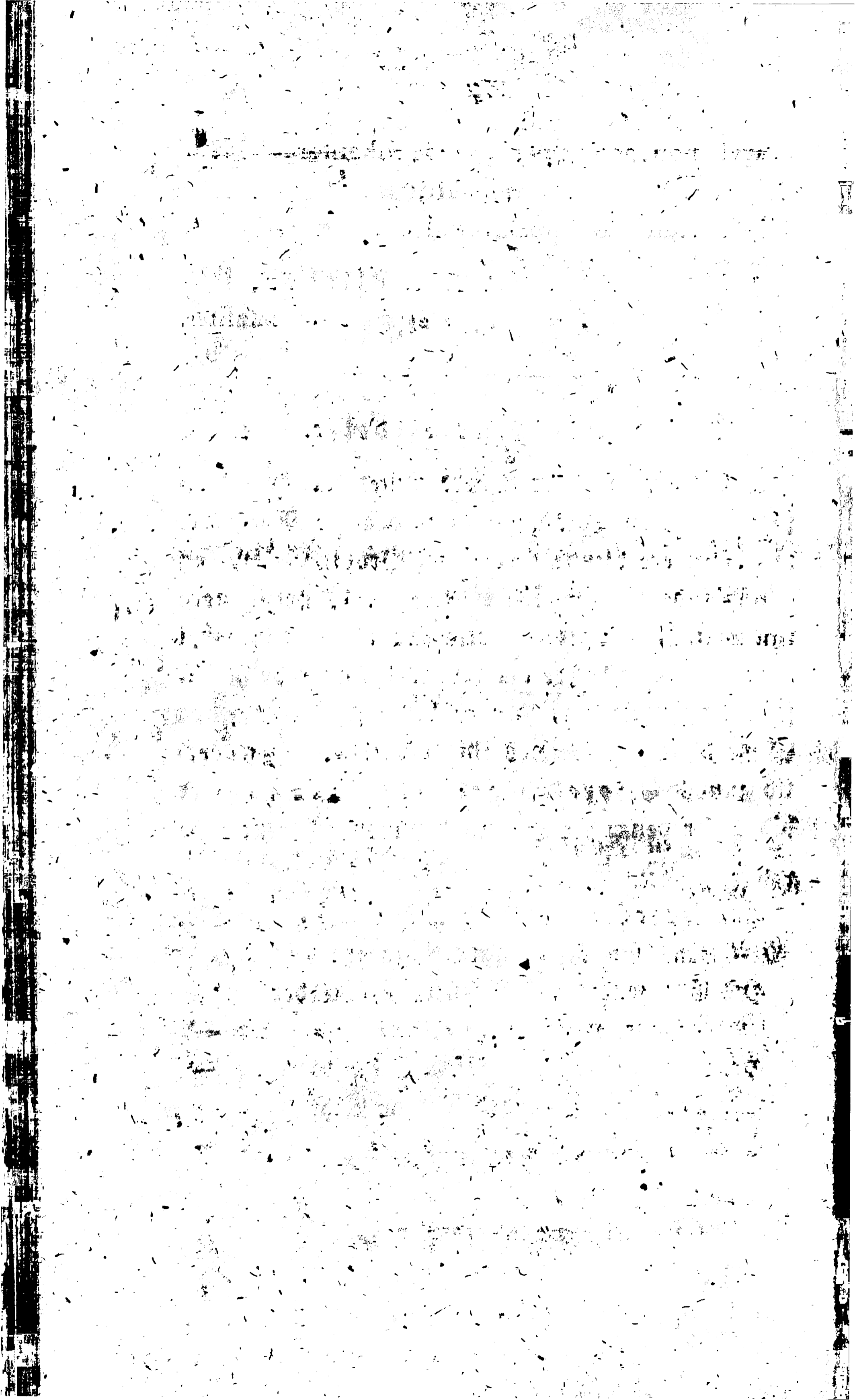
af Elephanten ic. " " " 20 —

Hr. Generalfrigscommisf. v. Schmidten 20 —

Hr. Prof. Guldberg ved Direct. Schulz 10 —

Hr. Justitsraad Schavenius " " 10 —

Udgiv.

A.

I. Om den historiske og geographiske Underviisnings Methode og Forbindelse ved offentlige Læreanstalter a).

I. Om Methoden ved den geographiske Underviisning overhovedet.

Det er en Bemærkning, som allerede ofte er gjort, at unge Mennesker, om de endog i en Række

a) Nedenstaaende udgjør (med nogle faa Udeladelser) den Instruction, som i forrige Aar er udstædt for Lærerne i Geographie og Historie ved Gymnasierne i de østerrigiske Stater. Udgiv. har i samme fundet saa mange rigtige og brugbare, om just ei nye, Bemærkninger, at han har troet, Meddelelsen deraf ikke vilde savne Interesse for en betydelig Deel af disse Annalers Læsere.

af flere Aar have lært Geographien, dog til Slutningen vide meget lidet eller slet intet af den. Feilen kan hverken ligge hos Videnskaben, heller ikke i Ungdommens Bequemhed og Evner; tvertimod er der vel neppe noget andet Studium mere passeligt for den ungdommelige Alder, og, tilbørligen behandlet, mere behageligt for Ungdommen end det geographiske. Det er altsaa aabenbart, at Feilen maa ligge i den Methode, som sædvanliggen bruges ved den geographiske Underviisning. Naar allerede Læreren selv intet høiere Begreb har om Geographien, end at den er et blot tomt Huskommelseværk; naar han aldeles behandler og driver den efter dette Begreb alene; naar følgeligen hans hele Underviisning alene bestaaer deri, at han blot af Bogen forelæser sine Disciple de Lektionen, de skulle lære, eller maaskee endog blot siger: om dette Land eller Sted læres til næste Gang fra S. — til S. —; naar han da ved at examinere i det Lærte blot lader sig Lectien frem-
sige udenad, eller i det høieste kalder en Discipel efter den anden for sig paa Cathedret, og da en tidlang med Drengen selv opsøger Stederne, der for det meeste allerede i Forveien ere understregede, og endeligen er fornøiet med, at Disciplen, efter en lang og forvirret Omsøgen hist og her, peger paa de Navne, som han for det meeste kun tilfældigen støder paa, hvad skulle, hvad kunne vel unge

Mennesker da lære? hvad vide? hvad beholde for Fremtiden?

Vel er Geographien en Hukommelses-
sag; men den er ikke dette alene; den er ogsaa en
Imaginationens, Sag, og tillige en For-
stands, Sag; den maa derfor behandles i alle
tre Henseender.

A. Med Hensyn til det Første, maa man alde-
les ikke fortrænge de mange Hukommelsesfunda-
ber i Geographien, eller endog i mindste Maade
forsømme dem; man maa meget mere med Alvor-
lighed holde over, at Navnene paa Lande, Floder,
Bjerge, Steder, at Staternes og Provindsernes
Inddelinger, at Mærkværdighederne ved og om
Landene og Byerne o. desl. blive rigtigheden fattede,
selv med Hensyn til Udtalen, fornemmeligen af
fremmede Navne og Ord, og blive lærte formeli-
gen udenad. Dette kan og maa saa meget stræn-
gere fordres, og saa meget lettere opnaaes, jo vis-
tere det er, at netop Hukommelsen er den fortrin-
ligste Sjæleevne hos den barnlige Alder, og sølæ-
ligen ogsaa kan og skal øves meest. Men hvad
hjælper en blot Hukommelseskrum af lutter Navne
og Ord uden Imaginationens Billede, og siden
efter uden Fornuftens Deeltagelse? Selv paa en
varig Erindring kan man derved ingen Regning
gjøre. Intet forglemme vi lettere, end hvad den
blotte Hukommelse har fattet; Intet beholde vi

længere, end hvad der er indbragt og indpræget i Hukommelsen ved Imaginationen.

B. Men hvorledes skal nu Imaginationsmethoden anvendes paa Geographien? Alt kommer her an paa Sandfelligjærelse, og Hovedomforgen bør gaae ud paa, at Disciplene lære, som man siger, at orientere sig, og i deres Phantasi op- tage og beholde et sandseligt Billede af Stedernes og Landenes Beliggenhed, af de sidstes Grændser, af deres Dele og deres gjensidige Forbindelse og deres Graastand fra hinanden, af Flodernes Løb og Bierge- nes Directioner &c. Midlerne hertil ere mang- foldige; saadanne ere:

1). De sandselige Afbildninger af Jorden og Landene: Globus, Planiglobium, Landkarter. Alle disse maa ikke blot Læreren have ved Haanden paa Skolen; men Planiglobium og de nødven- dige Landkarter maa enhver Discipel have for sig selv, og tage med paa Skolen. Men naar de Unge ikke vide at gjøre noget andet Brug heraf, end at de blindt hen og paa Lykketræf opsoge de i de geographiske Læretimer forekommende Navne paa Landkarterne, ligesom i adspredte Navnefortegnel- ser eller i Ordbøger, og troe at have gjort alt, hvis de tilfældigviis finde dem, hvad Nytte kan dette vel have? Læreren bør derfor ikke blot tidli- gen underrette sine Disciple om Karternes Oprin-

delse, Hensigt og Brug; men han maa ogsaa vænne dem til, strax i Begyndelsen at tage ethvert nyt Kart opmærksomt i Oiesyn; vel at lægge Mærke til dets Figur, det Hele, som de enkelte Dele og deres Forbindelse overhovedet, ogsaa i Sammenligning med andre Karter, dog bestandig uden Hensyn til Farverne som noget Tilfældigt og Vilkaarligt, for nemlig saaledes at indpræge Imaginationen et Billede, hvorved man let og strax ved første Oiekast lærer at adskille et Kart fra et andet. Naar nu Disciplene have lært at kiende og adskille deres Karter overhovedet, saa maa Læreren fremfor Alt gjøre dem opmærksomme paa Verdensdelenes, Staternes eller Landenes Grændser, og da, hvilket ogsaa maa skee ved enhver ny Lektion, som foresættes, paa de enkelte Provindsers og Steders Beliggenhed efter Verdenssegnene, efter Floderne eller Bjergene, efter andre allerede bekiendte Lande og Steder, og offentlig vise alt dette selv paa større Karter, hvilke skulle hænge i enhver Skole, og holde Disciplene til, at de, efter de skeete Angivelser, opsoge Landene eller Stederne paa deres egne Karter. Ligeledes maa han ogsaa ved Examinationer af de lærte Lektioner med Strænghed fordre af Disciplene, at de først med bestemte Ord angive Beliggenheden af ethvert Land eller Sted, og siden efter eller med det samme, men kun ligesom for at

bevise denne Angivelse, med Fingeren pege paa det forlangte Land eller Sted.

2.) Billedet af en Ting bliver langt mere levende og tydeligt, naar man selv seer, hvorledes det bliver til, end naar man seer det efterat det allerede er opstaaet. Derfor give ogsaa alle Kunstnere deres Elever den første Underviisning ikke ved Synet af det allerede blevne Kunstværk, men ved Anskuelsen af det i sin Tilblivelse. Paa samme Maade bør den geographiske Lærer bære sig ad. Han skal nemlig selv paa Tabellen i grove Omrids foretagne Kartterne stykkeviis, derved gjøre Disciplene opmærksomme paa visse faste Mærker, hvortil fornemmeligen en Flods Løb, et Bierg, en Hovedstad kan tiene, og derefter opskrive Stederne, maaskee blot med Begyndelsesbogstaverne af deres Navne, eller ogsaa blot med Tegn, eller lade dem opskrive af Disciplene. Jo mere de Unge see, hvorledes under den dem foretegnende Lærers Hænder, og tildeels ved deres egne Hænder, et Lands Kart efterhaanden dannes, Provinds kjæder sig til Provinds, Sted ordner sig til Sted; desto tydeligere vil deres Begreb herom blive, og desto dybere og uudsletteligere vil det hele Billede indpræge sig i deres Sjæl. At desuden Opmærksomheden herved maa blive meget befordret, og Underviisningen ligesom ogsaa Videnskaben blive

meget behagelig og underholdende, er af sig selv indlysende.

3.) Efter dette Lærers Exempel, ville Disciple snart af sig selv komme paa den Tanke, eller i det mindste let kunne bringes paa den, at de selv tegne Kartter paa Papiret. Hvor fordeelsagtigt og vigtigt dette er, kan man let indsee, naar man betænker, at den herved nødvendige, noie, længe fortsatte Anskuelse og Betragtning af det foreliggende Kart, som skal estertegnes, den heraf abstraherede Optagelse af Billedet i det Hele, ligesom i sine Dele, den egne Efterligning først i Hovedet, og derpaa af dette paa Papiret, de oftere gjentagne Prøver og Forsøg, den bestandige Sammenligning af Copien, med Originalen og med Lærebogens Angivelse maa nødvendigviis gjøre de dybeste og varigste Indtryk paa den ungdommelige Sjæl. Man maa derfor opmuntre Ungdommen dertil; ja man kan endogfaa med Føie fordre det af de høiere Classers Disciple. Kun maa man, for at Hjemedet ei skal forfeiles, sørge for, at Kartterne ej estertegnes paa Vinduet, eller hvilkensomhelst anden lignende Maade. Men dette kan for største Delen forhindres, naar man lader Kartterne tegne ikke netop i samme Form, hvori Skolekarterne ere, men efter en større eller mindre Maalestof. Vistnok ville saadanne Landkarter ikke blive ganske rigtige og nøiagtige. Men de alt for

grove Feil kan Læreren let forbedre; og paa de mindre eller paa Urigtighed i Projectionen, i Graadernes Udmaalning o. desl. kommer det, med Hensyn til Hovedsiemet, ikke meget an. Hvad vare de Gamles første Karter? Hvor faa af de nyere ere rigtige og nøiagtige? Hvad imidlertid Drenge, som ellers ogsaa aldrig have lært at tegne, kunne præstere i dette Stykke, og at følgelig disse Forandringer ikke, hvilket man maaskee kunde troe, ere alene blændende men uudsørlige Indfald, bevise de Prøver af dette Slags, man jævnlig faaer at see i Skolerne.

C. Men Geographien skal ogsaa være en Forstandsfag. Den Lærer, der selv er forstandig, driftig og duelig, vil vel overalt ved egne Bemærkninger, fornemmeligen hos de ældre Disciple, finde Stof og Leilighed nok til at øve Ungdommens Forstand. Men Hovedsagen er her, ligesom overalt, Gjentakelsen, hvilken vel maa foretages i enhver Lektion ved at forbinde den nye med den forrige, og efter at have endt ethvert enkelt Land, men fornemmeligen førend og ved de maanedlige, ligesom ogsaa førend og ved de halvaarige Prøvelser.

Denne Gjentakelse skeer egentlig ikke efter Lærebogens Orden, men man fordrer f. Ex. en almindelig Oversigt af et heelt Land eller Stat tilligemed dens Afdelinger i Provindser, Districter,

Kredse ic., eller man lader sig vise Flodernes Løb fra deres Udspring til deres Munding og deres Forbindelse ved Bifloder, Kanaler ic., og angive de ved samme beliggende mærkværdigere Steder; eller man anstiller Re:ser til Søes og til Lands, først paa Skolekarterne, og endelig uden Kart i Phantasien; ligeledes lader man bestemme Beliggenheden af de samme Lande eller Steder paa Special- og Generalkarter, og, saavidt muligt, ogsaa paa Planiglober og Glober, eller paa blot illuminerede Omrids uden Navne, hvorpaa i det høieste Byerne, Floderne, Biergene ic. ere antydede med Tegn, eller ogsaa uden Karter; eller man forlanger angivne de fornemste Byer og Steder, med Hensyn snart til Størrelse, snart til Producter eller Fabrikater, snart til Handel, snart til Cultur og Videnskaber; eller man spørger: hvor dette eller hiint Mærkværdige er at see, hvor denne eller hiin Begivenhed har tildraget sig; eller man lader anstille Sammenligninger af Landene og Stederne i Henseende til Størrelse, Befolkning, Fraliggenhed, Handel, Cultur, med sit Fædreland eller med Hovedstaden i sit Fædreland, med sit Opholdssted, eller med et allerede bekiendt Sted o. s. v. Bliver Underviisningen i Geographien saaledes givet og saaledes modtaget, og følgerigen Hufommelsen, Imaginationen og Forstanden paa een Gang øvede, saa er det ikke andet muligt,

end at Disciplene maae, udrustede med rige og grundige geographiske Kundskaber, gaae over til Universitetet eller i det øvrige Liv, hvor Geographie ofte er saa nødvendig. Men skeer hiint ikke, saa maae Lærerne atene tilskrive sig selv, naar de med Misforstaaelse maae bemærke, at deres Disciple fra det ene Aar til det andet Intet vide af hvad dem er blevet lært.

2. Om Metboden ved den historiske Underviisning overhovedet.

Hvis det er sandt, at Geographien ikke blot er en Huskommelsesag, saa gielder dette endnu mere om Historien. Læreren vilde derfor ganske forfeile sit Niemed, og Disciplene vilde lære den hele Historie kun for at forglemme den, naar der ikke blev sørget for videre, end at de blot lærte brav udenad, Lektion efter Lektion, og kunde færdigen fremsige Alting Ord for Ord. I Historien maae overalt Sagerne og Begivenhederne, tilligemed Personernes og Stedernes Navne ic. og nogle Aarstal læres udenad, men ikke Fortællingernes Ord.

Ligeledes maa nødvendigviis i Skolebøgerne Perioderne, hvori enhver Stats og ethvert Folks Historie er inddeelt, tilligemed de vedføjede Aarstal, og Hovedsætningerne, der indeholde Hovedbegiven-

hederne og Hovedforandeingerne, fremfor Alt udhæves, og, efter at man tydeligen har forklaret deres Sammenhæng, efter Ordene læres udenad, for at saaledes et let overskueligt Billede af denne eller hiin Stats hete Historie kan staae der og bestandig foresvæve. Men saaledes hverken skal eller kan forholdes med de enhver Hovedsætning underordnede Afsnit, der egentligen indeholde Omstændighederne ved Hovedbegivenhederne og Maaden, hvorpaa det, som er sagt i Hovedsætterne, virkelig er skeet; men alt dette fremsættes dog i Haandbogen kun meget korteligen, ofte afbrudt og i blotte Bink. Hvilken Lærer kunde nu nøies med, at Disciplene lærte og fremsagde alt dette Ord for Ord? Hvilken Lærer erkender ikke meget mere heraf, hvad han selv i denne Henseende har at gjøre, og hvad han har at fordre af sine Disciple? Læreren skal nemlig udfylde de Huller i Fortællingen, som man med Glid har ladet aabne, udvide det kort Sammentrukne, forklare det blot Antydede, og forbinde det Afbrudte. Dette skeer bedst:

1.) Naar Læreren selv fortæller Disciplene, og det tydeligt, ordentligt, grundigt, uden Bog og uden Blad, saa at det synes, som om Fortællingen først dannede sig i hans Siæl. Denne viva vox er overalt bedre end den bedste Bog; men den historiske Underviisning gjør den dobbelt inter-

essant. Ungdommen hører overalt gierne fortælle, er derved mindre adspredt end ellers, og mærker sig let og gierne det Fortalte, især naar Læreren ved et levende Foredrag forstaaer, hos Ungdommen at opvække Interesse og Deeltagelse for Begivenhederne. Men til den Ende

2) Maa Læreren altid hiemme i Forveien læse og studere sin Lektion, og fornemmeligen eftersee, hvad der i Bogen maatte trænge til at forklares eller tydeligere at sættes ud fra hinanden; han maa vel iagttagende de Bink, som ofte i Lærebogen selv gives ved eet eller et Par Ord, og da estertænke, hvorledes han kan foredrage Sagen eller Begivenheden efter en let og naturlig Idee-Association, og med en for de Unges Forstand fattelig Forbindelse af Tingene og den ene Omstændigheds Folge af den anden, saa at Disciplene let kunne beholde det, og fortælle det efter med deres egne Ord.

3.) Det er ogsaa Læreren ikke blot tilladt, men, da Historien er den bedste Lærerinde i Livet, ogsaa hans Pligt, at gjøre moralske og andre lærerige Anvendelser af Begivenhederne, eller undertiden udhæve characteristiske Anecdoter af berømte Personers Liv. Saadanne have for Ungdommen stor Interesse, og forevige disse Personers Navne, og med det samme ogsaa mange Begivenheder, som staae i Forbindelse med dem. — Men her ere mange farlige Klipper, som Læreren maa vogte sig for.

a). Allerede forudsat, at de moralske Grund­ sætninger, som Læreren yttre, ere fuldkomment ægte og rene, maa han dog ikke tabe sig i for megen, enten for overfladelig, eller forvidt om sig gribende og overdreven Moraliseren.

b). Ligesaalidet tør han indlade sig i filosofiske Betragtninger over Begivenhederne. Det filosofiske Blik kan og tør aldrig fordres eller ventes af Drengen; men han bliver indtil sin modnere Alder desto tidligere og visere dertil dannet og siden efter vænnet, naar han nu har samlet mange Materialier, og har skaffet sig Omrids og Grundtegninger til fremtidige Bygninger; naar han godt har lagt Mærke til det, som maa ligge til Grund for fremtidigt Raisonnement og i det høieste er i Stand til at fatte Sammenhængen mellem nærliggende Begivenheder; naar han kun faaer Sands for Historien, og vænner sig til, med Velbehag at tøbe ved vigtige historiske Facta og Personer, og at bemærke det Edle og Store, som det Nedrige og Foragtelige ved enkelte Handlinger.

Dette er det egentlige Maal, hvortil Læreren ved sin Underviisning med Hensyn til sine Elever skal trage; saa vidt og ikke videre.

c.) Ved Anecdoter af berømte Personers Levnet og ved andre saadanne Tilfætninger maa gjøres det meest overlagte Udvalg og Afsondring af det

Sande fra det Falske, af det Vidværdige fra det Uvigtige. Alt hvad som er uvist, tvivlsomt, uden Indflydelse, eller vigtigt kun for den dybe Historieforsker, maa ganske blive borte. Overhovedet kan Læreren's Moralitet, ligesom hans Klogskab og hans Smag, her ganske vise sig.

4.) Læreren maa ej fortælle alt for længe paa engang, men lade et Stykke efter det andet fortælle efter sig, hvorved han maa see paa Orden, Bestemthed, god og reen Udtale og Foredrag, og paa Stedet forbedre det Feilagtige eller Urigtige, eller lade det forbedre af Andre.

5.) Undertiden, fornemmelig med de Større, kan Læreren ogsaa selv forelæse eller lade forelæse af velkrevne historiske Værker, og saaledes anbringe en god Afvevling, uden dog at gjøre Lektionen for buntet, eller fjerne den fra sin Hensigt. Selv et eller andet bedre Hoved kan man undertiden give til Efterlæsning en velkrevet Special- eller Particular-Historie, eller anvise og anbefale ham den.

6.) Ingensteds er Gjentagelse mere nødvendig end i Historien. Den er derfor ogsaa tre Slags: a) ved de daglige Lektioner, Gjentagelse ikke blot af det i forrige Lektion Afhandlede, eller nu først umiddelbar Foredragne, men ogsaa af det allerede tidligere Lærte, naar noget dertil henføres; b) efter enhver enkelt Stats eller Nations

fuldendte Historie. Her bestaaer Gjentagelsen i en almindelig Oversigt over den hele Historie ved en ordentlig Forklaring saavel af Hoved-Perioderne som af Hovedbegivenhederne, og Dypregnelse af enkelte særdeles mærkværdige Handlinger og Personer, hvorved ogsaa i Forbigaaende maa sees paa Tidsbestemmelsen, i det mindste efter Aarhundreder; c) før og efter de maanedlige og halvvaarige Prøver. Denne Gjentagelse skeer uden egentlig Orden, ved at opfordre Disciplene til at fremstille en almindelig Oversigt over denne eller hiin Stats Historie fra dens Oprindelse indtil dens Forfald eller til nærværende Tid, fra en Periode til den anden &c.; til udførligere at fortælle vigtige af Historien uddragne Begivenheder med Angivelse af deres Aarsager og Følger, hvorved tillige i Forbigaaende bestemmes Tiden, naar de have tildraget sig; til at angive de mærkværdigste Personer af et Folks Historie, og at sætte ud fra hinanden enkelte saadanne Personers Skæbne, Fortienester, Feil, Character, Bedrifter &c., hvorved ligeledes i Forbigaaende angives i det mindste det Aarhundrede, hvori de have levet o. s. v. Men herved maa sørges for, at de Unge vænne sig til, selv at fortælle Alt i ordentlig Sammenhæng og i et reent Sprog, uden at man behøver at udspørge dem stykkeviis. Det ligger klart for Dagen, hvormedget en saadan Øvelse ogsaa bidrager til ethvert

andet mundtligt Foredrag i Fremtiden, ja selv til at forfærdige skriftlige Udarbeidelser.

3. Om den nye Forbindelse mellem den geographiske og historiske Underviisning.

Allerede Strabo paastod, at Geographien først ved Historien erholdt sit fulde Lys; og dette gielder endnu mere om Historien. Denne er uden geographiske Kundskaber et forvirret Chaos, hvori man famler omkring som den Blinde, og i det høieste blot en tom Hufommelsesſag, der glemmes ligesaa snart som den læres. Geographie og Historie maa derfor ogsaa stedse allerede ved Underviisningen staae i den nyeste Forbindelse med hinanden. Paa et Folks eller en Stats Historie maa folgelig ikke begyndes, førend Disciplene nye kiende det Lands Geographie, hvor Folket boede, og de Lande, som hørte til Staten, og man tør ikke gaae et Skridt videre i Historien, naar man ikke forud har foreviist det Land, den Egn og den Plet, hvor en Begivenhed forefaldt. Læreren maa derfor ogsaa i enhver historisk Underviisningstime have de behørigge geographiske Karter ved Haanden, og vise hen paa samme; ligesom ogsaa Lærlingene maae tilholdes og tilbønnes, at de allerede ved at læse over paa Historien hiemne selv

bestandig have de nødvendige Kartter for sig, og paa Kartet opsøge ethvert Land, ethvert Sted, som forekommer i Historien, og siden efter paa Skolen intet fortælle, uden at de stedse selv paa bise, hvor Scenen ligger. Ligeledes maa ogsaa i Geographien overhovedet ske Erindring om det Mærkbærdige, som forekommer i Historien om hiint Land eller Sted, og i Historien om det, som forekommer i Geographien, og ved Leilighed Fortællingen være giensidig.

Med en saadan praktisk Forbindelse af Geographien med Historien vinde begge Videnskaber. Geographien øves og gjentages bestandig; Historien bliver mere interessant og tillige tydeligere, saa at man ved Hielp af disse Localkundskaber selv ligesom kan gaae sig til Følgen af mange Begivenheder, eller i det mindste derom faae et anskueligt Begreb; og endeligen beholde det Lærte saa meget fastere i Hufommelsen, jo mere man understøtter den ved saadanne sandfelige Indtryk, og knytter Begivenhederne til visse Phantasien bibragte Billeder.

II. Blandede Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

- I. Forestilling fra Rector og Professorenes i Anledning af Forordningen af 1 Mai 1624: hvorledes med Festsøl, Bryllup, Barfeler og Begravelser i Ridsstæderne i Danmark og Norge skal holdes a).

Stormectigste, Høyborne Herre och Koning, Allernaadigste Herre; Eftersom Eders Kongl. Majstz Naadigste Forordning om Festsøl, Bryllup, Barfel og Begravelse for naagen Tid siden er udgangen, och for^{ne} Forordnings Execution der

a) Af Professor Myerups Universitets = Annaler S. 25 — 70, jevnførte med disse Annal. 1807 I B. S. 206 ff. sees, hvilke Indskrænkninger det i Begyndelsen af det syttende Aarhundrede blev befundet nødvendigt at gjøre i den ved Universitetet herskende Overdaadighed i Henseende til Giestebüdder, og hvor ugierne Professorene hertil beqvemmede sig. Et nyt Beviis paa det sidste indeholder nærværende Actstykke, som findes i Haandskrift i det danske Cancellies Archiv = Skab No. 14 Paqv. No. 39 Lit. J.

udi a) er Eders Kongl. Mayt^z Byfoged befallet: Da efterdi Eders Kongl. Mayt^z Naadigste Sundag Eders Kongl. Mayt^z Universitetet særdelis haffuer privilegeret, och Os fra all borgelig Jurisdiction Naadigst eximeret; Saa haffve Vi icke fundet forbigaae, effterdi Eders Kongl. Mayt^z Forordning foruden naagen Persons Exception generaliter taler, thill Eders Kongl. Mayt^z underdanigt at supplicere og anholde, at Execution paa samme Forordning maatte bliffve efter Sundagen hos Eders Kongl. Mayt^z Universitet, och i Synderlighed anlangende Bryllupper og Begravellser, som altid her thill Dags haffver veret hederlig holden med naagen Forfæll fra den gemene Mand udi voris Orden, at Os endnu lidet maatte thillstedis: Som i det ringeste at spise de 24 par Folck a) en Dag alene uden naagen Foræring, med naagen Viin thill Naadelighed.

Fremdelis med Begravellser, at indbiude

N 2

a) Dermed sigtes især til Forordningens §. 2, hvori befales, at de, som lade byde til Bryllup, skulle under deres Hænder give Fortegnelse paa dem, som skulle indbydes, og overlevere samme til Byfogden, naar paaæffes.

b) Efter §. 15 maatte ved Bryllupper alene have et Bord paa tolv Personer.

Boris Collegas och neste Slegt a), den døde bro-
 derlig at følge thill sit Leversteed, naar det ellers
 for Suaghed och smittelig Siugdom skee fand,
 och Kisten noget hederligere, end med Duellich b),
 at offerdrages, och det uden naagen Penges udgift
 derfor. De Fattige skulle dog efter enhver For-
 mue icke bliffue forglenet. Vi ville vell, nest Guds
 Hielp, mage det allsammen; hvis Eders Kongl.
 Mayth OS naadigst dette efterlader, at ingen
 skall tage Forargelse af OS i naagen Maade. Och
 ville vi her med haffue Eders Kongl. Mayth under
 Guds Protection befallet, underdanigst ynkkendis
 Eders Kgl. Mayth et langvarigt, fredsfommeligt
 og lykkeligt Regimente. Kiøbenhaffn, den 29de
 Octobris. Anno 1624.

Eders Kongl. Mayth underdanigste Tienere,

Rector og Professores,

J. E. K. Mth Universitet i Kiøbenhaffn.

- a) Efter § 27 maatte ved Begravelser ingen Kost spises
 eller Drikken holdes udi Dødhuse, for eller efter at
 Liget til sit Sovested var hjemfulgt.
- b) Ifølge §. 26 maatte ingen Uadelige overdrage
 deres Kister med Læder, Klæde eller deslige; dog
 saafremt nogle Fornemme af den geistlige eller bor-
 gerlige Stand ønskede at overdrage sine Kister med
 Duellik, var det dem tilladt, imod at give ti
 enkelte Daler til Kirken.

2. En Consistorial-Citation af 17 Mars
hundrede til en vis Student Thøger
Jacobsen Holm.

Theocare Jacobi Holmi!

Parum abest, quin eam, quam de te habere nos decet, bonæ mentis spem videaris ex animis nostris penitus eiecisse. Privatim publiceque vocatus non audivisti Nihil adhuc movere te poterunt amicorum consilia, nihil fratris tui Mag. Petri Holmii, viri clarissimi, fidelissima monita. An putas arbitrato tuo excipi posse Superiorum jussa? Nonne recordaris, qui ad salutem erudire alios quam primum cupis, divinitus esse institutum Magistratus munus, eoque contempto, violari omnes humanas divinasque leges? Quamvis autem, si ob pertinacem istam tuam planeque nefandam contumaciam publico edicto relegatus jam esses, vix quisquam foret, qui justam te subiisse poenam, non agnosceret et fateretur; tamen, quia, pro paterno nostro erga cives affectu, tuæ nobis magis quam tibi met ipsi cordi fuit salus, experiri hac mora voluimus, num reliqua etiamnum apud te sit ulla mutandæ in melius mentis spes. Itaque publica hac schedula dies tibi dicitur sexta proxime instantis Februarii mensis lux, ad cujus horam antemeridianam nonam in Consistorio coram Senatu Academico te sistes,

adlatis una ipsis, Censurum manibus subscrip-
tis, attestationis dimissionisque litteris, et utro-
que, tum privati præceptoris, tum publico testi-
monio. Tuum nunc est eligere, malisne, quo
par est obsequio morem huic mandato gerere,
an cum dedecore Academicorum civium ex-
cludi numero, cunctaque Studiosorum jura et
privilegia perdere.

P. P. Havnæ 22 Decemb. Ann. Ær. Chr. cl̄l̄cl̄lx;

Iussu Magnifici Rectoris & Senatus
Academici.

Chr. Stenbuck,

Academiæ Notarius.

(Af Universitetets Copiebog ad a. 1660.)

I samme Anledning bleve Skrivelser udfærdi-
gede til Superintendenterne i Nørre- Jylland,
nemlig Biskoppen over Aalborg Stift Dr. Anders
Andersen; Biskoppen over Viborg Stift Dr. Joh.
Didrichsen Barscher; Biskoppen over Ribe Stift
Dr. Pet. Jensen Kragelund; Biskoppen over Aar-
huus Stift Mag. Hans Enevoldsen Brochmand.
Her følger en Gienpart af den til Superintenden-
ten over Aalborg Stift, hvormed de øvrige vare
overeensstemmende:

Vor ganske venlige Hilsen, og stedsevillige Redebonheds Erbydelse! Kiere Dn. Episcopo, Dr. Anders Andersen, synderlige tilfortroede gode Ven!

Eftersom en Studiosus, ved Navn Tøger Jacobsen Holm af Nykøbing i Jylland, er for nogen Tid siden bleven anklaget for os af en Student, som han berettes at skal have løbet paa Gaden efter med en dragen Kaarde, og han sig derimod at erklære er indstævnet baade privatim og publice, og dog ikke er mødt i Rette, men Øvrigheden og Retten sidde overhørig og ganske af Byen forreist, da, endog vi hannem for samme grove Forseelse billigen kunde allerede, efter leges studiosorum, have relegeret, dog alligevel have vi hannem endnu engang peremptorie citeret for os at møde i Rette først kommende 6te Februarii med en Citation, hvoraf herhos skikkes en fidenret Copie. Hvilket vi have fornødent eragtet, hermed at give Dn. Episcopo venligen tilkiende, paa det samme Person ikke imidlertid, om noget Kald eller Bestilling foresaldt, sig deri skulde indsnige, og Dn. Episcopus ham dertil ordinere, eller indsatte, og andre, om saadan stor Modtvillighed ustraffet bortgik, skulde forarges, og den geistlige Orden derover høre ilde. Vi befale Dn.

Episcopum med alt fiert havende i Guds faderlige Bestjermelse til Sjæl og Legeme.

Kjøbenhavn den 12. Januarii Aar 1661.

Eders velvillige Venner

Rector og Professores.

Ærverdige, hæderlig og høilærd Mand Dn. N. N.; SSæ. Theologiæ Doctori, og Superintendent over Aalborg Stift, Vor synderlige gode tilförtroede Ven, dette venligen tilskrevet.

(Sammestedt.)

3. Skrivelse fra Rector og Professores til Bispem i Ribe om nogle, som uden academiske Testimonier vare ordinerede til Præster.

Under den svenske Krig 1658 — 1660, da deels Hovedstaden var beleiret, deels Communicationen mellem denne og Provindserne vanskelig, vare i Stifterne uden for Sielland adskillige Candidater af Bisperne blevne ordinerede til Præster, uden at være forsynede med de fornødne academiske Testimonia, hvilke de under disse Omstændigheder ikke kunde tilveiebringe. Man finder derom i Acta Consistorii ad 20 Septbr. 1660 Følgende: „Nogle af Superintendenterne, som hid til Rødet ere ankom-

ne, have givet Magnifico Rectori tilkiende, at de i disse besværlige Krigstider have maattet ordinere nogle Studentere til Præstefald i deres Stifter, endog de ei havde testimonia academica, hvilke de i den Tid ei kunde erlange, og dog maatte de vaccerende Kald uden Ophold forsynes. Men derimod havde velbemeldte Superintendenten taget samme Studenter i Forpligt, at, naar bedre Tider blive, skulle de deres testimonia afhente og demnem fremvise, begierendes, at Rector og Professore dermed vilde være tilfreds. Blev bevilget, at, naar de saadanne deres testimonia begierendes vorder, da maatte de dennem meddeles."

Alligevel, da Krigen var forbi, synes endeel af dem, der saaledes imidlertid vare ordinerede til Præster i Provindserne, at have forglemt at opfylde den dem paaliggende Forpligtelse at erhverve og indløse foromtalte academiske Testimonier. Dette foranledigede Universitetet til, herom at giøre Erindring. En i saadan Anledning udsærdiget Skrivelse er følgende til Biskop Kragelund i Ribe:

Vor ganske venlige Helsen oc stedsvillige rederbondheds erbydelse. Kiere Dn. Episcopo Dr. Peder Kragelund, sønderlig tilfortroede gode Ven.

Efterom udi sidstforleden Svenske Indfald, da Kiøbenhavn var belagd, atskillige Studiosi udi

eders stift ere ordinerede til kald, enddog de icke
 fra det Kongl. Universitet hafde testimonia, som
 Kongl. Maiestets naad. Befaling om dennem,
 som til prædicke-embedet maae ordineres, til-
 holder, ere vi høyligen aarsagede at bede Dn.
 Episcopum paa det venligste, at han vil vel
 gjøre, oc dennem, som icke endnu deris testi-
 monia fra Universitetet hafver bekommet, til-
 holde, at de sig dem med det allerførste forskaffer.
 Hvad christelig Betæncfende Dn. Episcopus haf-
 ver haft til at ordinere dennem uden testimoniis,
 er os nochsom bevist baade af de verende besver-
 lige tiders tilstand saa oc særdeles af Dn. Episco-
 pi mundtlig Beretning der om til vor fiære Col-
 legam Doct. Johan Wandal, Academiae Recto-
 rem, efterat Dn. Episcopus berettede, sig at
 hafve taget revers af samme personer, at de,
 naar Gud igien gaf fredelige tider, sig med det
 allerførste testimonia Academica skulde forskaffe.
 Oc af den Henseende have vi hidindtil icke screved
 Dn. Episcopo til derom, som ellers strax hafde
 skeed af den underdanigste skyldighed, vi bære til
 at hafve al muelig in-seende med, at Kongl. Maies-
 tets naadigste Befalinger os angaaende maae
 blive tilbørligen efterkomne. Ellers er Aarsa-
 gen, at vi nu melde derom, oc endeel, at nogle-
 ere blesne skyldige til atskillige her paa Steden,
 oc Creditorerne berette, sig paa den Forhaab-

ning, de hafde, at Studentere efter Leges Academicas, som de svære paa, naar de indskrives udi Studenteres tall, icke maae faae testimonia fra Universitetet, meget mindre, det som der efter kommer, ordineris til kald, førend de deris Creditorer have tilfredsstillet, som have giord dem forstreckning til deris Lifis ophold og store Fornødenhed. Iblandt hvilke er her at nefne Hr. Lav. Envoldsson, ordineret til Hemmet oc Biff Sogner, som nu søges af en Qvinde, ved Navn Maren sal. Michel Christensons, oc til den ende haver været vor Forscrivelse begierende, at Dn. Episcopus hende til sin krasß betaling vil være beforderlig. Item Hr. Peter Christenson Beck i Ringkøbing oc Hr. Johan Jonasson i Algerkou, som i ligemaade tiltales af Peder Simonsson. Angaaende forandringer med geistlig Gods udi Ribe Capitel have vi i langsommelig tid ingen scrivelse bekommet af Dn. Episcopo; tvile dog ingenlunde paa, at han, som vor fornemme gode ven oc Universitetsprocurator i velbemeldte Capitulo, uden nogen vor erindring derom, jo haver Universitetets beste udi act, oc dets rettighed søger, baade efter Velb. Peder Lange, saa oc efter andre udi Raadsensaar, som Kongl. Maiestet naadl. hafver Universitetet bevilged. Vi findes stedse rede bonne til at efterkomme, hvis Dn. Episcopo

fand være til velbehag, ønskende hannem, med
alt fiært havende, all Velstand. Kiøbenhavn
den 8 December 1652.

Rector oc Professores.

Ærværdig, Hederlig oc Hønlørd Mand, Dn. Peder
Kragelund, SSæ. Theologiæ Doctori oc Super-
intendent over Ribe stift, vor synderlig tilfor-
troede gode Ven, hette venligen tilskrevet.

4. Rescript af Kong Frederik Tredie
til Biskopperne i Danmark og Nor-
ge, hvorved Dimission til Univer-
sitetet indskrænkes til een Gang
om Aaret a).

Eftersom Vi til den Studerende Ungdoms
Velstand og Bedste naadigst for raadsomt haver
befundet, at der herefter over begge Nores Ri-
ger i Fremtiden een Gang om Aaret Discipler

a) Christian den Tredies Universitetsfundats havde ikke
fastsat nogen bestemt Tid for Dimission eller Im-
matriculation. Dog synes det at have været sæd-
vanligt, at dimittere til Universitetet om For-
aaret. Den ved nærværende Rescript fastsatte
Dimissionstid blev igien forandret ved Christian
den Siettes Universitetsfundats af 31 Mart. 1732,
i hvis §. 32 det befaledes, at der aarlig skulde hol-
des tvende Depositiones publicæ, een ved Oct.

fra Skolerne til Academiet skal dimitteres, og vi derfor Hans Baptiste Dag, saasom den bedste og beqvemeste Midsommers Tid, til Depositionen haver determineret, til hvilken bemeldte Tid saavel de fra de norske Skoler som de herudaf Riget sig indstille skal; da haver I strax til de Skoler, som under Eders Stift befindes, saadan Anordning at giøre, saavelson og Rectores Scholarum alvorligen at tilholde, at de sig efter det samme med Disciplernes Dimission fra de smaae Skoler til de store, og fra de store Skoler til Academiet fremdeles funde vide at forholde, saa at de efter dette Brevs Datum aldeles ingen uden til den nu bestemte Depositions-Termin fra sig til Academiet dimitterer, men at de deres gandske Information tilligemed Translatsen fra en Lectie til en anden, saa disponerer, at Disciplerne ud af de Skoler, hvor de deres metas in lingvis, artibus, initiis philosophicis & mathematicis tilbørligen kan naae, sig til den fornevnte St. Hansdags Tid til Depositionen kan indstille; men dersom

Hansdags Tider og een efter Michaelis. Ved Universit. Fundats af 7 Mai 1788 III. §. 2. bestemtes Dimissionstiden til den sidste halve Deel af April og October. Efter den sceneste Anordning af 22 Mart. 1805. §. 4. dimitteres nu igien iffun een gang om Aaret.

nogen, det være sig Rectores Scholarum, eller andre, sig tilfordriste skal, uden til før ommeldte Tid til Academiet at fremsende, saa skal de derfor som andre Borens Befalingers Overtrædere tiltales og straffes som vedbør, Dermed ic.
Havn. den 12 Aug. 1665.

Friderich.

(Af det danske Cancellies Archiv, siellandske Tegnelser
No. xxvii Fol. 327 sq.)

5. Skrivelse fra Magistraten i Ribe
til Universitetet i Aaret 1669.

(Af Ribe Byes Raadstue. Archiv.)

Hederlige og høylærde Rector och Professoreß,
høiærede gode Venner!

Vi ere høyligen forarsagede for dennem at andrage, hvorledes een Studiosus ved Rafft Jørgen Lafvesen Bedel begaaer Tiid efter anden stoere Insolenkier her paa Stæden, hvilke vi icke kunde forhindre, estersom hand altid skiuder sig ind til hans Berneting, som hand formener att vere Consistorium udi Riøbenhavn. De gode Herrer viide sig uden Tvist vel at erindre, att vi forleden Aar paa Kongens och Byens Begne hafde een Sag med hannem for Consistorio, anlangende een Bold, som hand

samme Tiid her udi Byen hafde beganget; men
 formedelst Procuratoris Nachlesſighed, och tilmed
 at nogle Documenter vare forvildede, da blef
 samme Sag staaendis upaafient. Nu hafver
 hand paa ny igien gifvet os Marsag att prole-
 stere de gode Herrer, hvilchet endeel af indslut-
 Tingsvidnis Copie (hvoraf vi icke denne Gang
 tør understaa os Originalen att ofverskiche, af
 Marsag, att vi befrächter den som den forrige
 att skulle forvildis), eendeel af hosføjede Klage-
 maal, hvormed, saa vit os vedkommer, videre
 skal vorde procederit, kand seeis. Er derfor
 voris ydmygste Bøn och Begiering til de goede
 Herrer, att de vilde meddele os deris Beten-
 chende, hvorledes med fornevnte Jørgen Lafve-
 sen Bedel forholdes skal, och, om de vilde tage
 hannem under deris Protection, att de da med
 een Stefning ofver hannem kunde os secundere.
 Dersom saadan Usømmelighed fremdelis skal
 hafve Gienge, och een fattig Mand, som skeer
 Bold och Ofverlast af een Studioso, skal vere
 obligerit att søge Consistorium udi Kiøbenhavn,
 och giøre Omkostning baade paa Reise og Pro-
 cess, da vil mangan Mand sin Sag lade fælde,
 Kongen og Byen liide Skade, och det, som meest
 er, Udyd. faae stoer Gienge. Formoder vi
 derfor visseligen med første Post de goede Her-
 rers gunstige Svar. Forblifver imidlertid

nest guddommelig Protections Ofverrantvor-
ding

Kiibe den 30 Jul. 1669.

Deris tjenstberedvilligste

Præsident, Borgemester och Raadmænd

udi Kiibe.

6. Rapport fra Sognepræsten i Roes-
kilde til Canzler Friis ^{a)} om Roes-
kilde Skoles Tilstand i Maret 1626.

(Af det danske Cancellies Archiv.)

Illustris, Generose et Magnifice Heros,
Domine Mæcenas, promotor
ac patrone maxime.

Censuram meam, quam in res scholæ nostræ
dudum jusseras, ut adornarem, jam ea fide ac
conscientia, qua Tibi ad quævis sacræ obedi-
entiæ munera sum obligatus, offero; non eo no-
mine, ut scholam nostram ejusque inspectores
traducam, quod malitiæ esset, sed ut Tibi, rei
nostræ literariæ fidam a me in officio meo noti-
tiam poscenti, morem geram.

^{a)} Navnlig Tilskrift fattes; men Marstallet viser, at
det er til Friis, Brevet er skrevet. (Bag paa Do-
cumentet staaer: de Rectore Scholæ Rosch.)

I. Fateor ingenue, Rectorem a) Scholæ nostræ scandalosæ levitatis, δωροφαιίας. atque immoderatæ in discipulos severitatis haud immerito accusatum; verum postquam a Venerando Dn. Episcopo in frequentissimis visitationibus graviter esset objurgatus, ac tandem de privatione officii sui monitus, rectius creditur officium fecisse.

II. Modum ejus docendi ac eruditionem censeant alii, me doctiores; ego tamen, præter alia, semper in stylo ejus, præsertim latino, elegantiam Romanam et pressam antiquitatis imitationem ceu potissimam partem eruditionis scholasticæ desideravi.

III. Discipuli ipsi, nescio quibus injuriis sibi a Rectore illatis, concitati, sæpissime in honorem Rectoris furiosius, quam dici queat, debacchati sunt: libellis famosis, variis locis, etiam sacris, in templo, schola et extra impictis. Ac ne quid ad extremam insaniam ac impietatem deesset, superiore anno, januam et fenestras

a) Efter Thura (i hans Valvæ scholar. Danici regni apertæ ms.) var den daværende Rector M. Sever. Nicol Cervinus, som i Aaret 1622 havde faaet dette Embede. Da han allerede 1627 blev kaldet til Sognepræst for Sct. Jørgens og Sct. Jbs Menigheder i Roeskilde, saa kan man deraf slutte, at Schavenii Indberetning ikke er bleven uden Folger.

carceris publici, sumptibus templi ad mandatum V. Dn. Episcopi parati, noctu fregerunt, eque reollectis frustulis patibulum ac alia carnificia ante ædes Rectoris incertis auctoribus erexere.

VI. Sed cum Rectori scholæ aliquoties privationem muneris scholastici comminati sint, et is cum ætatis tum laborum suorum integri sexennii in schola nostra rationem haberi obnixè petierit, omnino, mi Domine, tuam clementiam debere arbitror, ipsum vel ad semestre vel ad aliquot menses tolerare, donec ipsi vel Tuo beneficio prospici queat alio aliquo munere, ne penitus exclusus officio ac Tuo favore, nihil habeat ex literis subsidii in reliqua ætate.

V. Scholam ipsam ejusque constitutionem ita considerarunt majores nostri, et cum animadverterent, illam ex discipulorum numero, ex beneficiorum munere et liberalitate præ aliis in regno scholis inprimis celebrem esse ac *pp.* ob vicinitatem Capituli et absentiam V. Dni. Episcopi peculiarem aliquam informationem ac regimen requirere: consensu ac voluntate Superiorum Leges scholasticas de singulis scholæ rebus necessariis condidere, quibus deinceps in perenni praxi observatis, haud infeliciter res scholæ ad debitam profectus ac morum laudem auxere.

VI. Et cum aliquoties, mi Domine, priscae illius scholae nostrae informationis, a majoribus nostris institutae, ac a serenissimis Regibus una cum reliquis V. Capituli statutis confirmatae, mentionem injeceris, non video, cur istam praxin, singulis scholae rebus adeo necessariam, negligere debeamus, cum nihil sit in ista legibus expressum, quod ullam sui abrogationis ansam praebere queat.

VII. Scholarum munus ceu apprime necessarium agnovit constitutio ista scholastica; ita ut bini e coetu Canonorum Residentium eruditi ac diligentes viri a V. Capitulo eligantur, qui in absentia V. Dni Episcopi scholam saepius ingrediantur, profectum atque vitam singulorum repetitis examinibus explorent ac dijudicent; distributionibus Beneficiorum ac Eleemosynarum cum praceptoribus adsint, ne quisquam ex affectu sive spe alicujus muneris indignis contribuatur: utque sic illorum opera, universa disciplina, uti juxta leges scholasticas constituta, singula scholae commoda ac incommoda referant Scholarchae ad Dn. Episcopum ac Capitulum.

VIII. Et cum bini Professores publici ad scholae commodum ac aedificationem sint constituti, in nova Fundatione Regia haud abs re foret: illorum quoque operas atque studia Scho-

larcharum curæ submittere, ut illi similiter observent, quomodo Professores sibi præscriptas artes perspicue, breviter ac diligenter proponant ac doceant, ad captum juventutis atque augmentum et confirmationem eruditionis propædeuticæ. Atque hoc ordine observato, non video, quid discentium profectum aut justam scholæ laudem impedire queat.

Roskildæ 24 Nov. 1626.

Ita censeo

Laurentius Martini Schavenius a).

7. Rescript til Biskopperne i Danmark af 29 Februar 1656 angaaende, at de til Dimission færdige Disciple endnu i nogen Tid skulde forblive i Skolerne.

Frederich den Tredie med Guds Naade, Danemarchis, Norgis, Wendis och Gottis Kong. Vor Synderlige Gunst tilforn. Efter som Vi Naadigst erfarer, huorledes den Studerende Ungdom her Vdi Kjøbenhafns Univerfitet i saa stor Antal skal vere, att de, som sig

a) Da værende Sognepræst og Lector Theologiæ i Roeskilde.

fra Skoelerne ville begiffue, icke udi langsom-
melig Tid fri Kost kand haffue att formoede;
da bede Vi eder och naadigst ville, att I lige-
som Anno 1649 skeede, alle Rectoribus Schola-
rum Vdi eders Stift, saavel som Disciplerne
och Disciplernis Foreldre saadant forstendiger,
och at derfor achtis raadeligt, at de sig Vdi
Skoelerne forholder, indtil Leilighed kand giff-
uis, att de til frie Kost uden for megen lang
ophold kand bliffue befordrett, paa det de icke
skulle bliffue foraarsaget, naar de kommer til
Academiet, sig derfra igjen at begiffue for man-
gel paa Underholdning, och Vdi saa maade
glemme, huis de tilfor haffuer lærd udi Skoelen.
Dermed skeer Vor Willje; befalendis eder Gud.
Skreffuet paa Vor Slott Kiøbenhavn den 29
Februarij Anno 1656.

Under Vor Signet.

Friderich.

(Af Cancelliets Archiv Siellandske Regnesser No. xxxiii.
Fol. 502).

Denne Kongl. Resolution blev af Superinten-
denten over Siellands Stift, Dr. Hans Svane,
communiceret Domprovsten i Koeskilde, Mag.
Enev. Nic. Kandolph, til videre Bekiendtgjørelse

for Rectoren sammesteds, Joh. Pet. Calundanus,
ved følgende Skrivelse:

Salutem in Christo Jesu!

Quid curatum velit Serenissima Regia Maje-
sta^s, præsens literarum Regiarum exemplar
aperte ostendit. Peramanter igitur rogaris, Vir
clarissime, ut Rectoram Scholæ Roëschildensis
voluntatis Regiæ mature commonefacias, idque,
quantum fieri potest, præstes, ne discipulorum
parentes causam possint ignorare, ob quam S.
R. Majestati placuit, è scholastica juventuti in-
stanti vere *a)* studiosorum numero neminem *b)*
adscribi. Vale Vir Clarissime, et ecclesiam Chri-
sti ædificare perge. Hafniæ 8 Martij 1656.

T. in Christo f.

J. Svaningius.

(Af Roeskilde Skoles Archiv.)

- a)* Man sees heraf, at Skoleungdommen sædvanlig om
S o r a a r e t dimitteredes til Universitetet; inden den
Forandring skeete i Aaret 1665, hvorom S. 198 er
talt.
- b)* Biskoppen er her gaaet videre, end den Kongl. Reso-
lution beføiede til; thi denne vil blot, at Bedkom-
mende skal underrettes om, hvorfor det var raadeligt
og bedst, at ingen Disciple fra Skolen denne Gang
dimitteredes til Universitetet; men Biskoppen forkla-
rer den som et bestemt Forbud.

8. Anordning om Davids Degnes a)
Liigtieneste til Holmen.

Frederich den Tredie ꝛ. Giøre alle bitterligt: at estersom wi naadigst kommer i Erfaring, hvorledes Davids Deigne her i Skolen ved den Liigtieneste, de til Holmens Kirche forretter, formedelst den lange ophold, der med Eigene skeer, tit oc ofte forsømmer baade deres Skolegang saa oc den anden Liigtieneste, de til Byens Kircher fornemmelig skyldig ere at beviise; Da hafue wi naadigst for godt anseet, saa og hermed forordnet, at hvem fornemte Davids Deignes Tieneste med deres Liig til Holmens Kirche ere begierendis, de deris Keylighed derefter retter, at samme tieneste med Eigene til Grafuen at hjemfølge inden Klochen er Gæt efter middag kand være forretted, saa at fornemte Davids Tienere uden lenger Ophold sig derfra til Skoelen igien til fornemte Klocheslæt kand forsøye, der deris Skoelegang oc anden Byens Liigtieneste at forrette, som forsvarligt kand være. Forbydende ꝛ.

Havn. 4 Febr. 1659.

(Af Cancelliets Archiv Siellandske Register No. xxiv. No. 1657 — 1660 Fol. 325, Expedit. No. 19 ad. a. 1659).

a) Davidsdegne kaldtes de iblandt Disciplene, som bestyrede Chorsangen. S. Prof. Nyerups Notat til en Historie af de latinske Skoler S. 52.

B.

I. Forelæsninger ved Kiøbenhavn's Universitet og det pædagogiske Seminarium i Sommersemestret 1809.

A. Ved Universitetet.

I. Theologiske.

C. F. Hornemann, Theol. Dr. & Prof. P. D. forklarer Christi Taler hos Johannes; tilendebringer den dogmatiske Forklaring af Brevet til Ebræerne; fortsætter Undersøgelsen af Forbindelsen mellem de græske Philosophers Meeninger og Christianismens Lærdomme, fra Socrates's Død.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. Prof. P. D. læser over den christelige Apologetik; den sidste Deel af den christelige Moral, efter det

af ham selv udgivne System; den første Deel af den dogmatiske Theologie; holder Examinatorier.

Mag. B. Thoralcius; Prof. Ling. Lat. Ord. læser over det N. Test. saakaldte almindelige Breve.

J. Møller, Theol. Prof. P. E. fortsætter sine Forelæsninger over den christelige Kirkehistorie og Davids Psalmer; holder Examinatorier.

2. Juridiske.

J. F. W. Schlegel, J. U. Dr. & Prof. P. D. foredrager den hypothetiske Naturret; Principerne til Fædrelandets Criminalret, sammenlignede med den almindelige Criminalrets Regler; holder skriftlige Øvelser og Examinatorier.

F. L. Hurtigkarl, J. U. P. P. D. foredrager den extraordinære Proces efter Fædrelandets Retsprinciper; den romerske Ret til Tingen og Criminalret; holder Examinatorier.

C. Brorson, J. U. P. P. E. gennemgaaer den danske og norske Personernes Ret, og Ret i Tingen; holder Examinatorier.

M. H. Bornemann, J. U. P. P. E. foredrager den absolute Naturret, og den ordinære Proces efter Fædrelandets Love; anstiller Examinatorier.

J. C. Møller, Adjunct ved det juridiske Facultet, læser over den dansk-norske Ret til Tingen; den almindelige og europæiske Statsret;

Fædrelandets og Tydsklands og de i Rhinforbundet indlemmede Staters offentlige Love; den borgerlige Disciplin (som Grækerne kalde πολιτεία); holder Examinatorier.

3. Medicinske.

K. L. Bang, Prof. Med. Publ. Ord. læser over den specielle Therapie og særdeles Sygdoms-tilfælde i Forbindelse med denne Lære.

J. S. Saxtorph, M. Dr. P. P. O. Chr. & Art. Obstetr. forklarer de kolde Hævelsens Chirurgie efter Callisens System; viser Fødselsoperationerne paa Phantomet; læser over de chirurgiske Operationer.

D. H. Mynster, M. Dr. & P. P. E. foredrager den practiske Medicin ved de Syges Senge i det Kgl. Frederichs Hospital; læser over den specielle Pharmacologie.

J. D. Herholdt, M. Dr. & P. P. E. foredrager den tinglige Medicin.

M. Skjelderup, M. Dr. & P. P. E. læser over det menneskelige Legems Osteologie; den første Deel af Physiologien, som handler om det vegetative Liv.

J. W. Hornemann, P. Bot. E. foredrager Begyndelsesgrundene af Botaniken og læser over de indenlandske officinelle Planter, samt forklarer Planternes naturlige Klasser.

4. Philosophiske.

Mag. A. Kall, Histor. Prof. Publ. Ord.,
gør sine Tilhørere bekiendte med de bedste Hielpemidler i Fædrelandets Historie; foredrager Fædrelandets nyere Historie.

Th. Bugge, Math. & Astron. Prof. P. D.
viser de astronomiske Instrumenters Construction og Brug ved at-anstille Observationer; foredrager den sphæriske og theoretiske Astronomie og matematiske Geographie; anstiller Examinatorier; tilbyder sin Veiledning i at giennemgaae en eller anden Deel af den rene eller anvendte Mathematik.

Mag. N. P. Kall, L. L. D. D. Prof. Publ. Ord.,
giver Anviisning i det arabiske og syriske Sprog; forklærer Hoseas og Joel.

Mag. J. Böldike, Prof. Math. Publ. Ord.
fremsetter Begyndelsesgrundene af Algebra; foredrager den rene Mathematik efter Kästners Compendium; tilbyder sin Veiledning i en eller anden Deel af Mathematiken.

J Wolf, Prof. Math. P. D. foredrager Arithmetiken og Begyndelsesgrundene af Algebra; den theoretiske Geometrie og plane Trigonometrie, efter Karstens Compendium; anstiller Examinatorier; tilbyder sin Veiledning i en eller anden Deel af Mathematiken.

Mag. J. Kierulf, Hist. & Geogr. P. P. O. Statistikkens Propædie efter Büsching; over den ældre danske Historie; over den almindelige europæiske Historie i det 18 Seculum.

G. Wad, Hist. Nat. Prof. P. O. foredrager de varmblodige Dyr's Historie efter Dumeril's System; læser over Geognosien, med oplysende Exempler af Naturen.

Dr. Nic. Treschow, Philos. Prof. P. O., over den empiriske Psychologie efter den af ham udgivne Anthropologie; over Metaphysiken eller Lærer om de almindelige Begrebers Oprindelse og Sandhed; anstiller derover Examinatorier; fortsætter de i forrige Semester begyndte Forelæsninger over den moralske og borgerlige Philosophie.

Mag. B. Thorslacius, Prof. Ling. Lat. Ord., læser over Romernes huuslige Liv og Virgils Georgica; anstiller Examinatorier.

Mag. N. Schow, Archæol. Prof. P. E., giver Anviisning til den græske og romerske Mythologie; foredrager Archæologien.

Mag. K. Nyerup, Prof. Hist. Lit. & Bibl. Univ., giennemgaaer nogle Hoveddele af Middelalderens Litterærhistorie.

Mag. G. Begtrup, Dec. P. E., foredrager enkelte Capitler af Læren om Landbruget; veileder sine Medstuderendes Øvelser og Privatstudier.

Th. Bruun, Prof. L. N. foredrager for de mere Døde Reglerne til rigtiggen at forstaae og smukt at skrive det engelske Sprog.

Mag. L. Engelstoft, Hist. & Geogr. P. E., gennemgaaer det Byzantinske Riges Historie fra Theodosii den Stores Død til Constantinopels Erobring af Tyrkerne.

P. E. Müller, Theol. & Philos. Dr. Theol. Prof. P. D., læser over Sædelæren; holder Examinatorier.

G. Sverdrup, G. L. P. E., forklarer Periclis, Thucydids, Platos og Lysias's Sørgetaler; gennemgaaer Pindars Oder.

Mag. H. C. Drsted, Phys. P. P. E., holder pharmaceutiske Forelæsninger; fremsætter Besyndelsesgrundene af Experimentalphysiken, og anstiller derover Examinatorier; foredrager Experimental-Chemien.

M. N. Puerari, Ling. & Lit. Gall. P. P. E., læser over Noels og Laplaces udvalgte Fragmenter af de bedste Skribentere; gennemgaaer det franske Sprogs Grammatik; anstiller Dvelfer i at tale og skrive dette Sprog rigtig. Tilbyder sin Veiledning i det skionnere Foredrag og i den franske Literatur.

Mag. E. C. Berlauff, Secretair ved det Kongl. Bibl., læser over de nordiske Rigers Historie og Forsatning under Calmar-Unionen.

B. Ved Seminariet.

D. G. Moldenhawer, Seminariets Director, anstiller Dveller med Alumnerne i den anden Klasse.

J. Wolf, Inspector i den mathematiske Klasse, forklarer de uendelige Rækkers Natur og deres forskjellige Brug; veileder Alumnernes egne Dveller.

G. Wad, Inspector i den fysiske Klasse, fremsætter Reglerne for den naturhistoriske Underviisning i Skolerne; læser over Theophrasts Bog om Stene:ne.

K. L. Rahbek, Prof. og Inspector i den danske Klasse, veileder Alumnernes Dveller i det skriftlige Foredrag.

L. C. Sander, gjenueenigaaer med Alumnerne og andre academiske Borgere det tyske Sprogs Grammatik; læser over Didactiken efter Niemejer; anstiller Declamere. Dveller.

Lh. Braun, Prof. & Lect. Sem., giver Underviisning til det franske og engelske Sprogs rigtige Udtale og Skrivemaade; veileder Alumnernes egne Dveller.

Mag. B. Thorlacius, P. L. L. D., fortæller sine mythologiske og antiquariske Forelæsninger; anstiller med de philologiske Alumner Interpretations. Dveller over Platos Hippias Major

og Ovids Heroider; gennemgaaer critisk Alumnernes latinske Udarbejdelser.

G. Sverdrup, G. L. P. og Inspector i den historiske Klasse, fremsætter Reglerne for Historiens Foredrag i Skolerne.

II. Academiske Examina.

1. Theologisk Embeds-Examen i April 1809.

Den 18 April.

1. Georg Nicolai Oxholm. En Søn af Kammeraad Oxholm, fød i Tronhiem 1785, blev Student 1803. — *Haud illaudabilis.*
2. Johan Nielsen Bogt. En Søn af Sorensskriver Bogt i Nordfjord, fød i Bragnæs 1783, blev Student 1799 — *Laudabilis et quidem egregie.*
3. Jøer Anker Heltzen. En Søn af Berghauptmand Helzen, fød i Kongsberg 1785, blev Student 1804 — *Haud illaudabilis.*

d. 19 April.

4. Jens Andreas Krogh. En Søn af Biskop Krogh i Nordlandene, fød i Lemvigen 1788, blev Student 1804. — *Laudabilis.*

5. Peter Nicolai Møller Holst. En Søn af afg. Prof. Holst, Sognepræst i Randers, fød i Sorø 1784, blev Student 1802. — Laudabilis.

6. Knud Storm. En Søn af Præsten Storm til Smidstrup og Skærup, fød i Smidstrup i Aarhus Stift 1780, blev Student 1800. — Haud illaudabilis.

d. 21 April.

7. Steen Steensen Blicher. En Søn af Provst Blicher i Randles, fød i Bium i Aarhus Stift 1782, blev Student 1799. — Laudabilis inprimis ob specimen scriptum.

8. Jens Christian Blicher. En Søn af afg. Præst Blicher i Borup, fød i Rødding i Viborg Stift 1784, blev Student 1804. — Haud illaudabilis.

9. Jens-Thomas Thaning. En Søn af Forvalter Thaning ved Bemmeltøfte Kloster, fød sammesteds 1782, blev Student 1801. — Haud illaudabilis.

d. 25 April.

10. Abraham Borch. En Søn af Godseier Borch, fød i Christiania 1786, blev Student 1804. — Laudabilis.

11. Johannes Arenth Adolph. En Søn af Præsten Adolph i Glenstrup, fød i Adblev i Aarhus 1782, blev Student 1802. — *Haud illaudabilis.*
12. Johannes Willadsen Angell. En Søn af Borger Angell i Ribe, fød sammesteds 1778, blev Student 1798. — *Haud illaudabilis.*

d. 26 April.

13. Jacob Jacobsen Dampé. En Søn af Skredder Dampé, fød i Kjøbenhavn 1790, blev Student 1804. — *Laudabilis.*
14. Lars Blicher. En Søn af afg. Præst Blicher i Borup, fød i Rødding ved Viborg 1786, blev Student 1804. — *Haud illaudabilis.*
15. David Gjellebøl. En Søn af Præsten Gjellebøl, fød i Stavanger 1786, blev Student 1804. — *Non contemnendus.*

2. Juridisk Embeds-Examen

i April 1809.

A. Theoretisk Prøve.

a) Latinff.

Den 17 April.

1. Frederich Christian Julius Friherre af Rnuth.
En Søn af Grev Rnuth, Storkors af Dannebrogen, Deputeret i Admiralitetet, fød 1787, blev Student 1804. — Laudabil.
2. Johan Christopher Wilbrecht. En Søn af afdøde Regimentschirurg ved Prinds Frederichs Regiment, Wilbrecht, fød 1786, blev Student 1804. — Laudabilis.
2. Johan Edvard Peter Hiort. En Søn af Amtmand Hiort, Committeret i Rentekammeret, fød i Hedemarken 1788, blev Student 1805. — Laudabilis.

d. 19 April.

4. Henrich Lysholm Angell. En Søn af Major Angell, fød i Sundens i Tronh. Stift 1788, blev Student 1803. — Non contemn.
5. Carl Dve Voigt. En Søn af Oberstlieutenant Voigt ved danske Livregiment, fød i Randers. — Non contemnendus.

b) Dansk.

d. 21 April.

1. Nicolai Bredal. En Søn af afdøde Vice-
raadmand og Beiermester Bredal i Randers,
født i Randers 1784. — Bequem.
2. Henrich Alexander Petersen. En Søn af
afdøde Inspector ved Brevskaberne Knuthen-
borg i Holland og Gyldensteen i Fyen, Peter-
sen, født 1788. — Bequem.
3. Elias Gemynthe. En Søn af Møller Ge-
mynthe, født i Susserup Mølle ved Sorø
1788. — Bequem.
4. Jens Wilhelm Styrup. En Søn af Told-
kasserer i Koldingbroe ved Grændsestjället
mellem Jylland og det Egesvigiske, Styrup,
født paa Søeholdt ved Ebeltoft 1789. —
Bequem.
5. Hans Jacob Kieck. En Søn af afdøde Maale-
mager Kieck, født i Kiøbenhavn 1789. — Be-
quem.

B. Practisk Prove.

a). Candidati Juris.

1. Peter Christian Wilse (Exam. theor. 17 Octb.
1808. Laud.) — Laudabilis.
2. Jacob Willas Engelstedt (Exam. theor. 16
Jan. 1809. Laud.) — Laudabilis.

3. Johan Edvard Peter Hiort. — *Haud illaudabilis.*

b) *Examinati Juris.*

1. Joseph Laurentius Palme (Exam. theor. 22 Jun. 1804. Beqvem). — *Vel.*
 2. Nicolai Bredal. — *Temmelig vel.*
 3. Ikke antaget.
 4. Elias Gemynthe. — *Temmelig vel.*
 5. Ikke antaget.
 6. Hans Jacob Fick. — *Temmelig vel.*
-

3. *Philosophisk-philologisk Examen.*

A. *Philosophisk Prøve.*

Den 20 April.

1. Math. Georg Pet. Repholtz. — *Laudabil.*
2. Andreas Hald. — *Laudabilis.*
3. Georg Pet. Lund. — *Non contemn.*
4. Jesø Kæster. — *Laudabilis.*
5. Andreas Tillge. — *Laudabilis.*
6. Terman Olgaard Krug. — *Laudabilis.*
7. Canut Broust Wederkinch. — *Haud illaudabilis.*
8. Gottl. Wintmil Schönheyder. — *Laudabilis.*

9. Rudolph Bay. — Haud illaudabilis.
 10. Frid. Wilhelm. Friis. — Laudabilis.

d. 24 April.

1. Georg Herman Moltke. — Laudabilis.
 2. Laur. Pet. Haubroe. — Laudab. & publ.
 enc. ornat.
 3. Pet. Tetens. — Laudabilis.
 4. Rasmus Rasmussen. — Laudabilis.
 5. Immanuel Cirs. Fenger. — Laudabilis.
 6. Paul Sorensen. — Haud illaudabilis.
 7. Jens Lange. — Laudabilis.
 8. Math. Göttsche. — Haud illaudabilis.
 9. Henr. Göttsche. — Laudabilis.
 10. Paul Math. Balle. — Laudabilis.
 11. Usviist.

d. 27 April.

1. Chr. Michael Rottb. Drum. — Haud illau-
 dabilis.
 2. Jul. Marcom. Claudi. — Haud illaudab.
 3. Joh. Gottschalch Claudi. — Haud illaud.
 4. Madz Michael Hastrup. — Haud illau-
 dabilis.

B. Philologisk Prøve.

1. Pet. Laur. Jørgensen. — Laudabilis.
 2. Ole Pet. Momme. — Laudabilis.

3. Joh. Clasen Rosen. — Haud illaudab.
4. Christ. Kierulff. — Haud illaudabilis.
5. Nicol. Lunde Hansteen. — Laudabilis.
6. Frid. Riise King. — Haud illaudabilis.
7. Joh. Henr. Tybring Fog. — Haud illaudabilis.
8. Georg. Jørgensen. — Laudabilis.
9. Georg. Gad. Mørch. — Haud illaudab.
10. Math. Pet. Otto Rønsholt. — Laudab.
11. Pet. Jespersen Ryster. — Haud illaud.
12. Georg Hansen Berregaard. — Haud illaudabilis.

d. 18 April.

1. Christ. Lud. Stemann. — Laudabilis.
2. Chr. Brandt Carstensen. — Laudabilis.
3. Udeblev.
4. Georg Henr. Wichén. — Laudabilis.
5. Bert. Storm. — Laudabilis.
6. Jac. Sam. Hertel. — Laudabilis.
7. Nic. Clausen Bagge. — Laudabilis.
8. Frid. Christ. Fries. — Laudabilis.
9. Benj. Gartner. — Haud illaudab.
10. Ditmar Kahrz. — Laudabilis.
11. Jørgen Steenberg. — Laudabilis.

d. 19 April.

1. Joh. Pet. Bader. — Laudabilis.

2. Joh. Hansteen. — Laudabilis.
3. Joh. Henr. Falchenthal — Haud illaudabilis.
4. Salve Salvesen. — Laudabilis.
5. Pet. Holt. Juel. — Laudabilis.
6. Knud Ellensen. — Laudabilis.
7. Sev. Bugge Schelven. — Laudabilis.
8. Nic. Sunde. — Laudabilis.
9. Udeblev.
10. Carl Pet. Wiibe. — Haud illaudab.

d. 21 April.

1. Laur. Christ, Amberg. — Laudabilis.
2. Nic. Fogtmann. — Laudabilis.
3. Lars Jess. Holm. — Laudabilis.
4. Joh. Schou. — Laudabilis.
5. Joh. Frid. Schouw. — Laudabilis.
6. Jesp. Pet. With. — Laudabilis.
7. Adam Joachim Kofs. — Haud illaudab.
8. Christ. Thob. Platon. — Laudabilis
9. Christ. Koede. — Laudabilis.

d. 22 April.

1. And. Claus Wedel. — Laudabilis.
2. Nic. Fritz. — Laudabilis.
3. Jens Worm. — Laudabilis.
4. Ove. Wangenst. Messel. — Laudabilis.
5. Frid. Fabricius. — Haud illaudabil.

6. Dan. Lüpau. — Haud illaudabilis.
7. Jens Christ. Find. — Laudabilis.
8. Joh. Christ. Wittusen. — Haud illaudab.
9. Knud Frid. Crone. — Laudabilis.

d. 25 April.

1. Joh. Carl Hauch. — Laudabilis.
2. Joh. Georg Christ. Zinch. — Non contemnendus.
3. Afviist.
4. And. Christ. Hviid. — Laudabilis.
5. Nic. Frid. Herlov Andersen. — Laudab.
6. Henr. Jesen. — Haud illaudabilis.
7. Wilh. Rudolph Dichmann. — Laudab.

d. 26 April.

1. Adam Moltke. — Haud illaudabilis.
2. Ludv. Fasting. — Haud illaudabilis.
3. Joh. Wilhelm Bierg. — Haud illaud.
4. Joach. Barner Paasche. — Non contem.
5. And. Jesp. Bødtcher. — Haud illaudab.
6. Frid. Christ. Kannerorff. — Haud illaud.
7. Thom. Møller. — Laudabilis.
8. Joh. Bredahl Helm. — Haud illaudab.
9. Christ. Dittl. Høeg Rissen. — Haud illaud.

Af disse 92 tilkiendtes saaledes 55 den bedste, 30 den næstbedste og 3 den ringeste Character; 2 udholdt ikke Examen og 2 udebleve.

Af dem, som havde taget begge Prøver, befandtes Laur. Pet. Haubroe (dimit. fra Borgerdyds-skolen 1807) at have fortient encomium publicum og blev for Censores indkaldt, berømt for hidtil vist Gliid, og opmuntret til at fortsætte samme.

4. Overordentlig Examen Artium i April 1809.

Den Omstændighed, at adskillige af de til sidste Examen Artium anmeldte norske Dimittender ej til rette Tid ankom, havde givet Anledning til den Formodning, at en overordentlig Examen Artium vilde i dette Foraar, ligesom i forrige Aars April Maaned, blive foranstaltet, og til det Haab, ved denne Leilighed at kunne stædes til Examen. Da Nogle nu derefter havde indrettet deres Studeringer og tildeels i denne Forudsætning forlænget deres Forberedelsestid endnu et halvt Aar, og det derhos ej var usandsynligt, at Nogen af de faa dengang endnu ej ankomne norske Dimittender imidlertid kunde indtræffe, foreslog Directionen allerunderdanigst, at en overordentlig Examen Artium i dette Foraar, maatte afholdes ved Universitetet. Berørte Forslag blev under 28 Febr. d. A. allernaadigst approberet og derefter til Bedkommendes Efterretning gennem Consistorium bekiendtgjort. Til at tage Deel i denne Examen meldte

sig 7 Candidater, hvoraf dog een udeblev. Blandt de øbrige 6, hvis Navne findes paa højskolede Tabel, var een norsk Candidat, som i Aaret 1807 var dimitteret fra Bergens Cathedralsskole, men formedelst Overfartens Vanstælighed først nu var ankommen til Hovedstaden.

Til Examinatorer udnævnedes af Directionen D. Hrr. daværende Rector Magnif. Prof. Müller, Prof. Wolf, Justitsraad Kierulf og Prof. Thorslacius. Udfaldet af samtlige Examenprøver sees af vedskolede Tabel I. Een forpligtedes til at underkaste sig ny Prøve i det franske Sprog.

I Henseende til Orden og Opsyn forholdtes i Overensstemmelse med Forordningen som sædvanligt. Til at føre det umiddelbare Opsyn under Udarbejdelsen af de skriftlige Prøver vare af Deputationen valgte Cand. Theol. C. S. Esfendrup og Alumn. Sem. pædag. C. F. Rosen.

5. Ny Prøve i April 1808 for dem, som ifølge Forordningen angaaende Examen Artium §. 20. vare forpligtede til at underkaste sig en saadan i visse Rubriker.

Antallet af de Dimittender fra 1808, som i Overensstemmelse med Forord. §. 20 i dette Foraar burde have indstillet sig til ny skriftlig eller mundtlig Prøve i et eller andet Fag, beløb sig til

E x a m e n A r t i u m

v e d K i ø b e n h a v n s U n i v e r s i t e t i A p r i l 1 8 0 9 .

Litr. D. Examensdeputation. Rect. Magn. P. E. Müller. Professor Wolf. Justitsraad Kierulf. Professor Thorlacius.

E x a m e n s C h a r a c t e r e r :

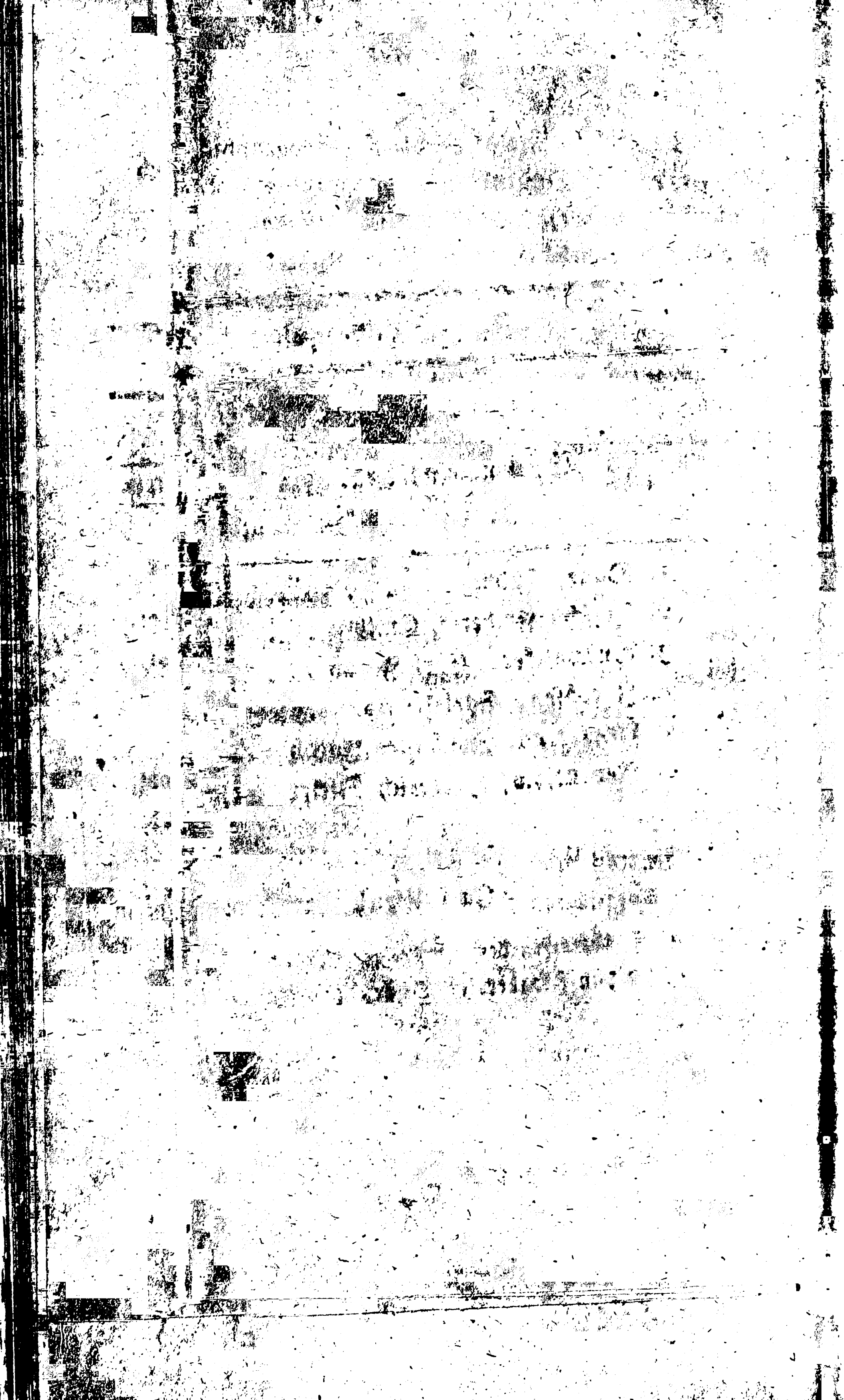
Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer:													
		Dansk Stil.	Latin.	Lat. Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tydsk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tydsk.	Oversættelse af Tydsk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Daae, Ludvig	Fra Berg. Cathedralst.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— — a)	godt.	— — a)	meget godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	maadeligt.
2. Frisch, Friderich Emil	Privat. fra Kiøbenh. dimitt. af J. L. Hansen. Cand. Theol.	meget godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	maadeligt.	— —	godt.	godt.	meget godt.	tem. godt.	tem. godt.
3. Hutwalcker, Carl Jacob	Privat. fra Kiøbenh. dimitt. af Pastor Hutwalcker.	godt.	godt.	tem. godt.	meget godt.	— —	udm. godt.	— —	meget godt.	— —	godt.	meget godt.	meget godt.	tem. godt.	tem. godt.
4. Jacobsen, Carl Ulrich	Fra Kbhs. Cathedralst.	meget godt.	meget godt.	tem. godt.	udm. godt.	udm. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	meget godt.	meget godt.	meget godt.	tem. godt.	godt.
5. Prætorius, Johannes Jacob	Priv. fra Kiøbenh. dimitt. af J. L. Rasmussen. Cand. Theo.	meget godt.	godt.	tem. godt.	godt.	meget godt.	meget godt.	— —	fritagen b)	— —	meget godt.	meget godt.	meget godt.	godt.	godt.
6. Reventlow, Friderich Ditlev	Priv. fra Kiøbh. dimitt. af G. S. Schønheyder. Cand. Theol.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	— —	godt.	— —	maadeligt.	— —	tem. godt.	meget godt.	godt.	tem. godt.	meget godt.

Desuden havde nedenstaaende Candidat fra Kiøbenhavns Cathedralstole ved Examen i Skoleraadets Nærværelse erholdt følgende Characterer i vedtagne Rubriker:

Carl Ulrich Jacobsen. Hist. Philos. udm. godt. Physik. udm. godt Naturhistorie. udm. godt.

a) Kritaget fra den vanskeligere Prove i Betragtning af, at han ved sin Dimission fra Skolen i Efteraaret 1807 ei endnu havde nydt uden en kort Underviisning i de levende Sprog.

b) da han i Haderslev Skole, hvorfra han i Efteraaret 1808 blev dimitteret, ei havde faaet Underviisning i dette Sprog.

14, nemlig P. J. Goldt (i Græsk, Geographie og Historie); J. U. Lindenblad (i Geographie); K. F. Erone (i Hebraisk); H. B. Helm (i Geographie); C. D. H. Nissen (i Græsk); G. G. Bekker (i Geographie); B. Curk (i Græsk og Hebraisk); M. C. Hjorth (i Tydsk); H. Jesen (i Hebraisk); J. F. Schouw (i Fransk); H. C. Wittusen (i Græsk); M. Gøksche (i Hebraisk og Historie); A. C. Hvid (i Græsk, Religion og Historie); F. Justesen (i Geographie og Historie). Til Examinatores udnævnedes Medlemmerne af den Examinationsdeputation, under hvilken de Dimittender, der havde faaet Tilladelse at indstille sig til overordentlig Examen Artium i April d. A. vare henlagte (see vedhæftede Tabel I.). Hine bleve altsaa tilligemed disse under Eet examinerede deels skriftlig og deels mundtlig, og de samme skriftlige Opgaver forelagdes dem til Besvarelse i de respective Rubriker.

Af de 14, som vare forpligtede at møde, udebleve 2, nemlig Peter Johannes Goldt og Gumme Gummesen Bekker. Desuden havde endnu til at aflægge nye Prøver i visse Rubriker meldt sig Lorenz Holst, som ved Examen Artium i Efteraaret 1807 forpligtedes til ny Prove i Græsk og Geographie ^{a)} og Hans Peter Mohrmann, som ved Examen Artium i Octbr. 1805

^{a)} See disse Annal. 1808. I. B. S. 321.

forpligtedes til ny Prøve i Geographie og Historie *a)*; men denne forhindredes ved Sygdom fra at indfinde sig. Antallet af samtlige Candidater, der indstillede sig til nye Prøvers Afslæggelse var altsaa 13.

Udfaldet af Censuren over disse skriftlige og mundtlige Prøver var følgende:

I Græsk.

1. Bengt Curtz. — Godt.
2. Lorenz Holst. — Maa deligt.
3. Andreas Christian Hviid. — Godt.
4. Christ. Ditt. Hæg Nissen. — Godt.
5. Hans Christian Wittusen — Godt.

No. 1. 3. 4. og 5. fik saaledes hver sin Character forbedret to Grader. For No. 2. Characteren uforbedret.

I Hebraisk.

1. Knud Frederich Crone — Godt.
2. Bengt Curtz. — Maa deligt.
3. Matthæus Götzsche. — Godt.
4. Henrich Jessen. — Temmelig godt.

No. 1. og 3. fik saaledes deres Character forbedret to Grader, No. 4 een Grad. For No. 2. Characteren uforbedret.

a) See disse Annal. 1806. I. B. S. 116.

I Tydsk.

1. Ludvig Hjorth. — Maadeligt.
Characteren ikke forbedret.

I Fransk.

1. Joachim Frederich Schouw. — Tem. godt.
Han havde forhen aflagt den lettere Prøve,
skiont forpligtet til den sværere.

I Religion.

1. Andreas Christian Hviid. — Maadeligt.
Characteren uforbedret.

I Geographie.

1. Hans Bredahl Holm. — Tem. godt.
2. Lorenz Holst. — Tem. godt.
3. Frederich Justesen. — Tem. godt.
4. Joachim Lindenblad. — Maadeligt.

De tre førstes Character een Grad forbedret;
den sidste, som forhen.

I Historie.

1. Matthæus Bøtzsche. — Tem. godt.
2. Andreas Christian Hviid. — Maadeligt.
3. Frederich Justesen. — Tem. godt.

Den førstes og tredies een Grad forbedret;
den andens uforandret.

III. Legater.

Under 18 Novbr. 1805 har nu afg. Statsraad og Ridder Børge Riisbrigh ved Testamente, som den 26 April 1809 allernaadigst er stadfæstet, legeret til Universitetet, som Refusion af de Stipendier, han ved samme fordum havde oppebaaret, en Capital af 1600 Rd. Dette Testamente lyder saaledes:

No. 6. C7. 1 Rd. 12 ß.
1805.

Jeg Undertegnede, Statsraad og Professor emeritus, Børge Riisbrigh, erklærer herved, at denne min testamentariske Disposition indeholder min sidste Villie: At refundere og tilbagebetale det, jeg af Universitetets Stipendier fordum har oppebaaret, har altid været et af mine kiæreste Ønsker, og et Forsæt, som Taknemmelighed bød mig at fatte. Til den Ende adtager Justitsraad Thorlacius, eller hans Frue, min Søster, Agatha, fød Riisbrigh, der er min eneste Arving efter Loven, strax efter min Død af min Boe siikre Obligationer, hvoraf svares aarligen 4 pro Ct. Renter, for den Sum 1600 Rd., siger eet Tusinde og sex Hundrede Rigsdaler, til hvilken Sum de af mig oppebaarne Stipendier kan beløbe sig. Denne Capital udleveres til mine Venner, Justitsraad og Hof- og Stadsrets Assessor Fleischer, og min

Fætter Knud Baldføe, som have lovet enten samtligen, eller hvo af dem, der ved min Død er i Live og tilstede, at see min sidste Billie opfyldt. Af disse 1600 Rd. udbetales de 1000, siger Fet Tusinde Rigsdaler D. C. til Directionen for de Landsenske Legater, at Reise-Stipendierne foreges ved Renterne af samme. De 600 Rd., siger Sex Hundrede Rigsdaler udbetales til Consistorium, eller Ephorus for det Walchendorphiske Collegium, og komme disse 600 Rd. alene dette Collegio, der er det ringeste doterede af de Stiftelser, af hvilke jeg haver erholdt Understøttelse, til Bedste. Da Inspector paa dette Collegio er meget bedre aflagt end de øvrige Alumner, saa skal Renten af disse 600 Rd. deles lige imellem de 2de Alumner, som næst Inspector ere de ældste Alumner paa Collegiet, for at deres lidet Stipendium derved kan faae et ringe Tillæg. Saa udtages og af min Bøe, og leveres til ovenanførte mine Venner, i rede Penge saa mange, som den Kongl. Confirmation paa dette mit Testamente, hvorom jeg tillige herved allerunderdanigst ansøger, kan komme til at koste.

At dette er min sidste Billie, bekræfter jeg ved min egenhændige Underskrift og hostrykte Signet. Kjøbenhavn, den 18 Novbr. 1805.

B. Riisbrigh.

(L. S.)

At Statsraad og Professor Børge Riisbrigh ved fuldkomne Sinds og Siels Kræfter i vores Overværelse egenhændig haver underskrevet og forseglet dette sit Testament, bevidnes af os undertegnede, og love vi nsiagtigen at efterkomme hans til os i samme giorte Begiæring.

Datum ut Supra.

T. Fleischer.

R. Waldsøe.

(L. S.)

(L. S.)

Renten af den Obeliskke Donation (200 Rd.) til Walkendorphs Collegium var (see det forrige Hæfte S. 41) tillagt Collegiets næstældste Alumnus. Men da nu ved Statsraad Riisbrighs senere Donation til dette Collegium Renten af 600 Rd. var henlagt til de to næstældste Alumner, opstod den Betænkelighed, at den næstældste Alumnus, ved at deeltage i begge Legaters Renter, fik et Stipendium, der, paa halvfjerde Rigsdaler nær, var ligesaa stort som den Ældstes eller Inspectors, hvoraf vilde følge, at, da der baade er Ansvar og Uleilighed forbundet med Inspectoratet, kunde det befrygtes, at den næstældste Alumnus for Eftertiden med Ulyst vilde paatage sig dettes

Byrde. Af denne Marsag bifaldt Directionen, efter Consistorii Forslag, i Skrivelse af 9 Jun. d. A., at, da den Obeliske Fundats tilstæder Valg mellem den ældste og næstældste Alumnus, den første Bestemmelse i Henseende til Renten af det Obeliske Legat forandres derhen, at bemeldte Rente kommer den ældste Alumnus paa dette Collegium tilgode.

IV. Promotion.

Den 11 Febr. d. A. forsvarede Adjunct ved den lærde Skole i Helsingør, Simon Meisling, offentligen i Regentkirken sin af det philosophiske Facultet med følgende Censur:

”Facultas philosophica Universitatis Hauniensis hanc dissertationem specimen judicat dignum, quod pro summis in Philosophia honoribus impetrandis publico opponentium examini ab auctore subjiciatur.”

Wöldike,

Decan. Facult. Philos.

antagne Inauguraldisertation, der handlede om de græske Noider og Rhapsoder a). De ordent-

a) Dette Proveskrift findes anmeldt i nærværende Hæfte under Rubriken: Academiske Smaasrifter.

lige Opponentter vare, efter Directionens Anmodning, Prof. B. Thorslacius, Justitsraad, Prof. Schow og Prof. Sverdrup. Efterat Udfaldet af denne offentlige Actus var, i Overensstemmelse med den allerhøieste Resolution af 1 Nov. 1808 a), igiennem Directionen til Hs. Majestæt indberettet, behagede det Allerhøiestsamme under 11 Maj s. A.

a) Denne Kongl. Bestemmelse har endnu ikke i disse Annaler været meddeelt, fordi den staaer i Forbindelse med andre, hvorom Publicum i sin Tid skal werde underrettet. Imidlertid anføres den her foreløbigen til fornøden Oplysning i Anledning af de Forandringer i den hidtidige Fremgangsmaade ved academiske Graders Uddeling, som af det Ovenstaaende vil bemærkes at være skeete. Allerhøiestbemeldte Befaling lyder da saaledes:

„Naar Nogen, som har aflagt de Prøver og opfyldt de Betingelser, som udfordres for at erholde Doctor- eller Magistergraden, og Universitetet anseer ham værdig til nogen af disse Grader, eller det ønsker ved Resdiploim at meddele Doctorgraden, skal Indberetning derom skee til Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, for at samme i allerunderdanigst Forestilling kan udbede sig allerhøiest Resolution, om Værdigheden maa gives Bedkommende, og at først, naar dertil allernaadigst Samtykke er erholdet, Graden formeligen maa confereres; samt at i Diplomet udtrykkelig skal anføres, at allernaadigst Tilladelse dertil er meddeelt.“

allernaadigst at tillade, at Magistergraden ved Kiøbenhavns Universitet maatte Adjunct Meisling confereres, og til den Ende Magisterdiplomet for ham udstædes. Dette Diplom er det første af dette Slags hos os, som med allerhøieste speciel Auctorisation udfærdiges a).

V. Høitideligheder.

Rectorskifte og Præmier's Uddeeling.

Løverdagen den 3 Junii skeete den sædvanlige aarlige Omvevling af Universitetets Rectorat, ved hvilken Leilighed den fratrædende Rector, Prof. Theol. P. E. Müller, holdt en latin'sk Tale, som handlede om: hvad Sand's for Videnskabelighed formaaer at virke til Held i Livet; og sluttedes med at overrække dem, hvis Afhandlinger over de opgivne Spørgsmaale vare tilkiendte Præmier (see disse Annaler's foregaaende Hæfte S. 24 ff.) de vundne Priismedailler.

Efter denne Handling nedlagde Taleren formeligen Rectoratet, for at overlevere samme, til

a) Den efter foransførte allerhøieste Resolution modificerede Form, hvori Magisterdiplomer nu udstædes, skal ved en anden Leilighed blive meddeelt.

ligemed dets nye Insigne, til sin Eftermand,
Prof. Jur. K. E. Hurtigkarl.

Til Høitideligheden var steet Indbydelse ved
et Program af Professor Thorlacius, som
indeholdt en Characteristik af Aristogiton,
en attisk Taler i Demosthenis Tidssalder *a*).

VI. Academiske Smaasrifter.

De *'Aoidois* atque Rhapsodis Disquisi-
tio; auctore Sim. Meisling. Hafniæ 1809.
pp. 118. 8.

Denne Afhandling er udarbejdet som Inaugural-
dissertats for Magistergraden (See ovenf. S. 217).
I Forerindringen gjør Forfat. opmærksom paa det
Mærke, der hidtil har fundet Sted i Materien
om *Noider* og *Rhapsoder*, og det fordi
man deels ikke tilbørligen har adskilt begge, deels
ikke nok har paaagtet deres nøie Forbindelse, deels
ikke har vogtet sig for at forblande de forskellige
Tider med hinanden. Dette og Spørgsmaalets

a) Gaavel af Taler som Programmet findes Indholdet
nærmere anmeldt i Kiøbenhavn's lærde Efterretnin-
ger 1809 No. 19, hvortil Udgv. vil have Læseren
henviist.

Bigtighed, især i Henseende til at oplyse de homeriske Digte, bestemte Forf. til nærværende Forsøg paa at bringe noget mere Lys ind i denne dunkle Materie.

Efter nogle foreløbige Bemærkninger S. 7 — 10 om det Behagelige ved den græske Voesies Studium og om Nyttens og Interesses af nærværende Undersøgelse, begynder Forfatteren med at opsoge de første Spøer af Voidernes Klasse. Han gaaer til den Ende tilbage til den ældste græske Historie. Et Spørgsmaal, som strax møder, er dette: findes Spøer af de græske Voider hos andre gamle Nationer, og ere de maaskee fra disse blevne forplantede paa græsk Bund? Ingensteds blomstrede paa den Tid videnskabelige Studier saaledes, som i Egypten. Kan det altsaa bevises, at Voiderne ikke ere komne fra Egypten, saa synes dette tilstrækkeligt til det sioste Spørgsmaals Afgjærelse. Men nu er det historisk vist, at det ifkun var de alvorlige og practiske Videnskaber, f. Ex. Historie, Astronomie &c., som Egypterne lagde sig efter; hvorimod Poesie, Musik og dermed beslægtede Studier slet ikke hos dem vilde trives, eller formødelst deres Nationalindretninger kunde komme til nogen Fuldkommenhed. Uagtet det ikke lidet Antal af ægyptiske Colonier, som satte sig ned i Grækenland, og de mange med dem indbragte nye Skikke; uagtet de ældre græske Viises og Digteres

hyppige Reiser til Egypten for at indsamle Kundskaber, finder Forf. det alligevel ikke sandsynligt, at de græske Aoider ere af ægyptisk Udspring. Derimod formener han, at de ere opkomne i Thracien, eftersom Musernes Navne og Sæde, og Meget, som staaer i Forbindelse med deres Dyrkelse (Pierider — Olympus — den castaliske Kilde —) have deres Oprindelse fra dette Land, hvorhen han formoder, at Aoiderne ere komne fra Lille-Asiens Kyst. Ogsaa vare de ældste og meest berømte Aoider, f. Ex. Orpheus, Eumolpus, Musæus, Thracier af den pieridiske Tribus.

Tiden, naar de første Aoider ere fremkomne, er vanskelig at bestemme. Da deres Sang overhovedet gik ud paa, at opløste Tanken over det Jordiske og Dødelige, og ved at besynge Gunders og Heltes Bedrifter at forædle deres Landsmænd og give Siælene et høiere Sving, maa deres Oprindelse henføres til den Tid, da saadanne Sange begyndte at kunne høres med Interesse, til den Tid, da Grækerne gik ud af deres første Raaheds Tilstand, og ophørte at have Tanken fængslet paa Livets Ophold alene.

De rette Aoiders Antal formener Forfat. aldeles ikke at have været stort; men vel deres, som efterlignede dem, uden at fortiene eller tilegne sig deres Hædersnavn.

De ægte Noider ansaae sig og ansaaes for at bestode en Ebne, som ingen menneskelig Kunst eller Flid kunde forskaffe, som alene var; Himmelens Gave, skænket enten af Muserne, eller af Apollo, eller af Jupiter. Jo mindre deres Antal var, desto større den Anseelse, de stode i. Dog er Spørgsmaalet om denne Anseelses Grad ej let at afgjøre, da den eneste Kilde til Kundskab herom er Homer og Hesiodus, der selv horte til Noidernes Klasse, og hvis Vidnesbyrd i egen Sag derfor kunde ansees noget mistænkeligt. Men fra denne Mistanke fritager de Homeriske og Hesiodiske Digtes naturlige Simpelhed. Homer taler ej heller nogenstunde om Noidernes Hæder uden i Forbigaaende, aldrig for at sætte den i Glands. Den almindelige Mening om deres guddommelige Udspring og om deres Forbindelse med høiere Væsener *a)* maatte give dem en stor Anseelse. Hertil kom de Virkninger, deres Sange frembragte paa Gemytterne. Man maatte fatte en dyb Erbødighed for dem, der forstode at inddynse Sorger og at nedsænke Siælene i en behagelig Henrykkelse *b)*. Deres Sange vare fremdeles det eneste, som forevigede store Bedrivter, hvorfor ofte hos Homer

a) Odyss. ©. 63 73. 347. sqq. 479. sqq. 487. sq. Hesiod. Theogon. 94 sq.

b) Hesiod. Theog. 98 sqq.

denne eller hiin Ting eller Person siges at ville vorde Gjenstanden for en hædrende eller vanærende Besyngelse af Efterlægten a).

Intet Under da, at Aoiderne vare saa høit anseete. Derfor holdtes de ogsaa i Ære af Kyrsterne, af hvilke enhver stedse havde sine Aoider, der levede paa en fortrolig Fod med ham, og havde sin Plads ved hans eget Bord b).

Ikke mindre Ære viistes disse Aoider efter deres Død. Deres Talenter og Fortienester bleve besyngne af yngre Digtere og anpriste Efterlægten's Beundring. Orpheus m. fl. er herpaa Exempel. Forsat. mener ogsaa, at Mythen om Arion hos Herodot I. 23 f. er i opfunden alene i det Djemeed, at fremstille den Ærbødighed, som skyldes Digteren. Alle de Myther, som have om Aoider, ere ligesaa mange Minder om Efterlægten's Ærbødighed for dem. Med Rette kunne derfor og alle de ældre Aoider, som Homer omtaler, ansees for virkeligen at have været til. Derimod findes ingen Spoer til, at Aoiderne har været tillagt noget Fortrin i de Saliges Ær, hvor alene Heltene tildeeltes de yndigste Boliger. Ved hvilken Leilighed Fors. bestrider dem, der af den meget yngre Virgils Æneide VI. 667 ville bevise

a) Iliad. ζ. 357 sq.

b) Odyss. δ. 17. γ. 267 sq.

det Modsatte. Man finder ellers, at den store Anseelse, Aoiderne stode i, undertiden gjorde dem saa overmodige, at de endog foragtede Guderne selv, hvorover Thamyris's Blindhed blev af hans Landsmænd betragtet som en Straf fra Himlen a). Dette Exempel giver Forf. Anledning til en Excursion om den Mængde Fortællinger angaaende blinde Aoider, Homer iberegnet. Han forklarer det saaledes, at den poetiske Gave paa den Tid ansees alt for stor til, at den kunde boe hos en Dødelig, uden at medføre Skade for hans Legeme. I øvrigt skulde man af adskillige andre Steder hos Homer og Hesiodus troe sig besøiet til at slutte, at Aoiderne slet ikke holdtes i saa stor Ære. Forf. søger at forklare denne Modsigelse deels af den Muelighed, at disse Steder ikke hidrøre fra samme Digter, deels at Aoidernes Kaar og Agtelse har været forskjellig hos forskjellige Folk, og hos de samme været underkastede allehaande Afsværlinger.

Deraf, at Aoiderne ofte tillægges Kundskab om det Forbigangne og det Tilkommende, bør ikke drages den Slutning, at de tillige vare Præster. Vel var i de allerældste Tider Præstens og Sangerens Embede for det meste foreenet; men da Aoidernes Antal og Anseelse tiltog, adskiltes begge

a) Il ad. b. 594. sqq.

Functioner, og hos Homer findes intet Exempel paa nogen Aoid, som tillige var Præst eller Augur. Aoiderne tilkom det ikke at spaae eller forudsige. Aarsagen, hvorfors denne Evne nægtedes dem, formoder Forf. at have været, at Skjaldefunsten ansaaes for saa stor en Gave, at det vilde have overgaaet en Dødeligs Kræfter, dermed at forene Spaadomsbevne.

Hvad Gjenstanden for deres Sange angaaer, da mener Forf., at Stoffet altid var historisk, i hvor forskjellige end forresten de Former vare, hvori det blev behandlet. Facta laae stedse til Grund. Indklædningen blev Digterens Værk. De Orphiske og Homeriske Hymner ere herpaa Exempel. Men skjøndt altid historiske, vare dog hine Sange forskellige efter de forskellige Anledninger til deres Affattelse. Alligevel kan man med Sikkerhed antage, at de fleste angik berømte Mænds Bedrifter. Dernæst var Gudelæren en af deres meest yndede Gjenstande. Aoiderne vare den Tids eneste Theologer; Theogonierne bleve dens Dogmatik, og Hymnerne tiente som et Slags Luthurgie. Alle de Aoider, hvis Navne ere tilbage, have efterladt Theogonier. Dog blev ikke altid hele Gudehistorien behandlet, men ofte kun enkelte vigtigere Dele deraf, f. Ex. især om Gudernes Kamp med Titanerne og Giganterne. Hymner ere meget tidligere bleve

æffingne ved religiøse Fester; men der er stor Forskiel paa de ældste og paa de seenerne affattede, hvilke ere opfyldte med Epitheta og Declamationer.

Endvidere bemærker Forf., at alt hvad Historisk Noiderne vidste, grundede sig alene paa Tradition. Af forskjellige ældre Begivenheder havde denne især forplantet visse, der havde en fortrinlig Interesse, f. Ex. Toget til Colchis, og fremfor alt den trojanske Krig, der i Grækenlands heroiske Poesie omtrent spillede samme Hovedrolle, som Korstogene i Middelalderens. Mange havde besunget den for Homer, og selv i Iliaden forekomme Noider, som ved Giæstebudde synge om en og anden Tildragelse af samme. I øvrigt søgte de især ved Reiser at berige sig med Kundskaber og Erfaringer. Disse Reiser vare for dem ikke forbundne med store Vanskeligheder, da det græske Sprog var ligesaa udbredt som græske Colonier, og de allevegne med Glæde modtoges.

Noiderne synes især at have været yndede som Sangere ved de Fornemmes Giæstebudde, ihvorvel de ej heller savnedes ved andre Leiligheder, f. Ex. ved Begravelser. Men de ere aldeles forskjellige fra de gamle germaniske Barder, da de intet havde at bestille med Krige og Feldtslage, men helligede sig eene Freden og Fredens Glæder.

Det Djiemæed, i hvilket Noiderne digtede og sang, er i denne Henseende mærkeligt, at det

afviser saa ganske fra de nyere Tiders Grundsaetning, efter hvilken Nyttens især skal betragtes som Fortienestens Maalestof. Hine Gamle vilde blot fornøie; dette ansaae de for den bedste Nytte. Aoidernes Sange skulde alene være til Moerskab og Gammen, hvorefter de ogsaa fik Navnet: *Ἰελακτυρία*.

Forf. opfatter her det endnu ikke af Nogen undersøgte Spørgsmaal, om Aoiderne kunne regnes til samme Klasse, som den senere Tids Improvisatorer. Det er vist, at alle Aoider ansaaes for at staae i en nærmere Forbindelse med Guderne, og at de troedes at inspireres af Muserne. Men denne Inspiration synes man dog ikke at have tænkt sig som en umiddelbar Indvirkning, der ligesom tvang Digteren til at udgyde skionne Sange, men snarere som en af Muserne i Sielen nedlagt Evne, der satte ham istand til at synge om Gienstande, hvori han uden deres Beiledning ikke skulde have haft Kundskab nok. Vel møder man hos Homer ingen Aoid, at han jo synger i det Dieblif, han anmodes derom; men deraf kan man ej slutte, at de have været Improvisatorer, da de vidste en saadan Mængde Sange udenad, at de altid havde nok i Beredskab ved enhver Leilighed.

Aoidernes Sang var, ligesom de celtiske Barders, ledsaget med Musik, og navnlig med Ci-

tharens Toner. Den blidere græske Character elskede ogsaa den blidere Musik. Dog er det ikke sandsynligt, at Digterne spillede den hele Tid, medens de sang, men snarere, at de paa Instrumentet alene prælude-ede til Sangen ^{a)}.

Fra gamle Tider af var det en Skik blandt Noider at bære en Laurbærgreen, medens de sang, hvilket ogsaa ej alene blev iagttaget af de seenerne Rhapsoder, men og af dem, som ved Gæstebudder sang Bordviser. Anledningen dertil formener Forf. at have været, deels at Apollo, som Laurbærtræet var helliget, betragtedes som Sangens Gud, deels at Laurbærtræet, enten ved en egen indvortes Kraft, eller fordi det var indviet til Apollo, ansaaes for at medføre en vis Spaadoms- eller See-Øne. Saa meget er vist, at man tilskrev det en begeistrende Kraft.

I Begyndelsen var Sangeren og Strengelægeren den samme Person; men siden hen indskrænkede Digteren sig alene til at forfatte Sangen, som det var en anden paalagt at affynge; thi de ældste Noider vare tillige Rhapsoder. Dog troer Forf. ikke, at de ogsaa ere bleve kaldte med dette Navn, til hvis Oprindelse ingen bestemt Tid kan angives. Embedet eksisterede før Navnet; thi

a) Odyss. α. 157. Hymn. in Mercur. 425. Ovid. Metam. V. 339.

Voiderne vare Stammen til Rhapsoderne, og disse blomstrede, førend deres Navn blev opfundet. Først til Solons Tid finde vi Rhapsoder, som tilige føre dette Navn.

Om Oprindelsen til Ordet: Rhapsoder ere de Lærde ueenige. De Gamle yndede meget den Derivation, der udleder det fra $\rho\alpha\beta\delta\omicron\varsigma$ og $\omega\delta\eta$, paa Grund af, at de under Affyngelsen skal have holdt en Stok i Haanden a). Forf. forkaster denne og flere Derivationer, uden dog selv at fremsætte nogen anden, som mere antagelig.

Rhapsoderne maa man, siger Forf., ej med nogle Nye tænke sig som et Slags Blomster-samlere, der blot compilerede og sammenstuffedes af andre Digtere, og især af Homer. Vist nok, da ikke alle Sangere havde Talent til, selv at forfatte Sange, øste de ofte af de meest berømte Digte, og reciterede enkelte Hovedstykker deraf; men ei saaledes, at de af et heelt Digts enkelte Parter sammensliffede paa deres Viis et nyt Digt. Undertiden affang endog de, som selv vare Digtere, enkelte udvalgte Stykker af deres egne Digte, og for det meeste uden noget særdeles Hensyn til den Anledning, i hvilken deres Sang forlangtes b).

a) Suidas ed. Kuster. Vol. III. q. 254. Porphyrii Schol. ad Dionys. Thrac. in Fabritii Bibl. Græc. Vol. 1. Lib. 2. C. 2. p. 571 ed. Harl.

b) Odyss. d. 267. sqq.

Jo mere Smagen for Poesie og Sang udbredte sig, desto naturligere var det, at der maatte udfordres et større Antal Sangere, end der gaves egentlige Digtere. Deraf, at man fandt Trang til at have ved Haanden saadanne, hvis Forretning det alene var at affynge andres Digte, og dem er det, man egentligen falder Rhapsoder. Digterne, de affang, vare af forskielligt Slags og Indhold, ej blot episke, men ogsaa erotiske og satyriske, og affattede i allehaande Versarter *a*). Men blandt alle disse Sange skattedes ingen saa høit, som de, der circulerede under Homers Navn. Thi af alle Bedrifter havde ingen saa stor Navnkundighed eller Interesse, som de græske Heltes for Troja. Det argonautiske Tog var saa gammelt og Colchis saa fiert; det trojanske meget yngre, Troja meget nærmere. Intet Under derfor, at den trojanske Krig blev Digternes Unglingsmaterie.

Efter Trojas Ødelæggelse blev det da almindelig Skik, ved Gæstebudder og festlige Leiligheder at synge om enkelte Begivenheder i denne Krig. Disse Sange vare affattede i den ældste og værdigste Form, i Hexametret. Men eftersom Homer var den ypperste af alle Digtere, saa blev siden efter, da man ikke længere vidste ret Besked om,

a) Athenæi Deipnosoph. xiv. 3.

hvad der egentlig tilhørte ham, det bedste af andre Digtene ham tillagt. At affyngge homeriske Digte var derfor tidlig Rhapsodernes Hovedsyssel, og det saaledes, at de udgjorde ligesom en heel Familie og en egen Skole, der fik Navn af *Homerider*. Siden hen regnedes alle Rhapsoder uden Forstiel til *Homerider* *a*). De første og ægte *Homerider* havde deres Oprindelse fra *Chios* *b*), og disses egen Forfængelighed vilde endog ulede deres Herkomst fra *Homerus* selv. Men hvis saa havde været; maatte man paa *Chios* bedst have kunnet afgjøre det tvistige Spørgsmaal om *Homerus* Fødested. Rimeligere, at *Indbyggerne* paa *Chios* have selv opdigtet det Sagn, at de *chiiske* *Homerider* nedstammede fra *Homerus* selv, for derved at give deres Paastand, at *Chios* var *Homerus* Bugge, større Vægt. Ogsaa bør Navnet *Homerider* snarere forklares: *Homerus* Skole, end *Homerus* Æt, hvilket ogsaa deres anden Benævnelse: *Homerister* *c*) (*Homeri* Tilhængere) bestyrker.

Naar *Homerider* først opkom, er vanskeligt at bestemme. *Rhapsoder* omtales allerede til *So-*

a) Scholiast. *Pindari* ed. Heyn Vol. II. P. II. p. 675.

b) *Suid.* ed. Kuster. II. p. 687. *Eustath Prooem. ad Iliad.* p. 9. ed. Florent.

c) *Athenæus* l. c.

lons Tid og disses Navn er upaatvibveligen ældre end Homeriderne; thi først seener hen bleve Rhapsoderne, fordi de fortrinligen sysselsatte sig med Homers Digte, kaldte Homerider. Disse bør derfor ingenlunde regnes til de ældste Rhapsoder; men det er naturligt, at den rhapsodiske Kunst, især fra den Tid af, da de fremtraadte, maatte gjøre betydelig Fremgang og antage en mere videnskabelig Form.

Mange blandt den Tids Rhapsoder vare tillige selv Poeter. Dette viste de især ved deres egne Præludier til Andres Digte. Fors. tvivler ikke om, at de Hymner, som have under Homers Navn, ere saadanne poetiske Præludier af Rhapsoderne. Thi det var hos de Gamle sædvanligt, ved Begyndelsen af episke Digte at paafalde Apollos og Musernes Bistand, og man har historiske Vidnesbyrd om, at denne Skik ogsaa af Rhapsoderne er bleven iagttaget. Disse Præludier kaldtes *πρῶοιμια* a), og hvorledes de pleiede at være indrettede, sees bedst af nysnævnte saakaldede homeriske Hymner. Men disse Hymners Fortræffelighed er et Minde om Rhapsodernes Digtetalent, og et Beviis paa, hvor indviede de vare i Homers Aand, ihvorvel en kyndig Sammenligo

a) Scholiast. Pindar. ad Nem. II. 2. ed. Heyn. Vol. II, P. II. p. 675.

ning ikke tillader, i Homer selv at miskiende Messeren. Ei heller indskrænkede Rhapsoderne deres eget Digtertalent til forommeldte Proemier alene. De forfattede ogsaa vidtloftigere Digte, som de selv affang. At betragte Rhapsoderne fra denne Epoche som uvidende og ucultiverede Gøglere, er derfor en meget urigtig Synsmaade. Meget senere, i Socrates's Tid, da Verbødigheden for Rhapsoderne og deres Kunst betydeligen var formindsket, kan Plato ikke nok beundre den Magt, de ved deres Sange formaaede at udøve over Hjerter i Henseende til alle Lidenstaber's Opvækkelse eller Beroligelse.

Ogsaa den Mening, at Rhapsoderne skulle have haft for Stik, med en Stok i Haanden at vise paa Malerier de Mennesker og Personer affildrede, hvorum der handledes, anseer Forf. som urigtig og Rhapsoderne uværdig, skjønt det ikke kan nægtes, at de jo pleiede at ledsage deres Sang med levende Gebærder; thi at de ej have blot reciteret, men virkelig affunget vedkommende Digte, maa, efter Forf., antages som afgjort, ihvorvel det er rimeligt nok, at deres Sang har lignet det, som vi nu kalde Recitativ. Men, at de dermed have forbundet mimisk Handling og Udtryk, viser endog det Ord *ὑποκρινομαι*, der bestandig bruges om dem. Fra denne Side betragtet, faaer Rhapsodernes Kunst et nyt Værd, og

Kan maaskee ansees som et Forspil for Tragoedien. Naar Rhapsoderne først have begyndt at gjøre Brug af Gebærdesproget tillige, kan ikke med Visshed bestemmes; men Sagens Natur lærer, at det maa være skeet meget tidligen.

Men ogsaa som Digtene's Fortolkere a) finder man Rhapsoderne omtalte. Hvori denne Fortolkning eller Forflaring har bestaaet, har endnu Ingen oplyst. Forsf. er tilbøjelig til at troe, at derved ikke menes andet, end den udtryksfulde Gesticulation, hvormed deres Sang ledsagedes.

Saa agtværdig og hæderlig Rhapsodernes Kunst i Begyndelsen var og længe forblev, saa meget udartede den siden, og tabte i Agtelse. Aarsagen dertil var, deels at deres Antal i senere Tider alt for meget vorte, deels at de stedse bleve mere egennyttige og derhos mere ligegyldige for deres Kunsts Guldkommenhed, og endeligen, at Fleerheden af dem med paafaldende Uvidenhed foreenede taabelig Færfængelighed.

De gamle og ægte Noider spillede en vigtig Rolle ved religiøse Høitideligheder, og det samme gjorde ogsaa de ældre Rhapsoder, der tillige vare ægte Noider. Jo mere deres Antal tiltog, desto hyppigere brugtes de ved religiøse Fester og andre høitidelige Leiligheder. Der var endog en Lov

a) Plat. Opp. ed. Bipont. Vol. iv. p. 189.

for, at de skulde tage Deel i Processionen ved den store Fest, Panathenaia, og der affynge homeriske Sange a). Ligeledes anstillede de en egen *αγών* eller Veddekamp ved Bacchi Fest, hvor de affang Hymner til hans Ære, og dandsede om Gudens Statue b). Ved de olympiske Leege reciterede de offentlig en ej blot Homers men ogsaa andre Poeters Digte c). Men just denne deres Udbredelse blev, efter Forf. Mening, en af Aarsagerne til, at deres Kunst tabte sig; thi først vanslægtede den fra sin gamle Frihed, da Rhapsoden nu maatte synge ikke det, hvortil han selv havde niest Lyst og Talent, men hvad der forlangtes; dernæst blev man mere ligegyldig i Henseende til Valget af dem, man optog. I ældre Tider blev ingen antaget blandt Rhapsoderne, med mindre han udmærkede sig ved fortrinligt Talent.

Endvidere skadede Noiderne sig ved en nyttig Tænkemaade, hvorved de nedsatte sig selv i Leiesvendes Klasse; de ældste Noider og Rhapsoder havde ingen Binding søgt, fornøiede med Livets Ophold. Men fra den Tid af, da der indrettedes

a) Orator. Græc. ed. Reisk. iv. 209. Æliani varia Historiæ Lib. viii. c. 2. ed. Gronov. p. 524.

b) Athenæi Deipnos. L. vii. T. iii. p. 4. ed. Schweigh.

c) Diod. Sicul. L. xiv.

ordentlige *αγῶνες* (Beddefampe) af Rhapsoder, vare der ogsaa for dem udsatte offentlige Præmier, hvorved Ergierrighed og Bindesygge vakte og fik Næring. De ældste Præmier bestode i Lam *a*). Se senere hen synes det at være bleven forandret til Penge. Til Platos Tid havde de saaliden Erfølelse, at man saae dem ydmygt bede deres Tilhørere om en Skærs. For Aoiderne havde det ingen Skam været, at modtage noget til Livets Underholdning, da de ingen videre Fordeel attraaede. Ogsaa de ældste Rhapsoder erholdt Foræringer, mere som Agtelsesbeviser end som Betaling; de senere Rhapsoder, ene bekymrende sig om Binding, krævede Løn for deres Sang, og indsamlede Penge af deres Tilhørere blandt Hoben.

Endelig maatte Rhapsodernes Uvidenhed og Forfængelighed berøve dem al Agtelse. Til Socrates's og Platos Tid beskrives de som saadanne, der manglede al Mandsdannelse, og blot havde bundet Digterens Ord i Hukommelsen, uden at bekymre sig om eller være istand til at fatte eller udtrykke Tanken og Manden deri *b*). Hertil kom en utrolig Selvtillid og Forfængelighed, som

a) Pindar. ed. Heyn. Vol. II. P. II. p. 675. Eustath. ad. Iliad. I. p. 16.

b) Xenoph. Memor. L. iv. c. 2. ed. Weisk. Vol. v. p. 406 & 420. Suid. ed. Kust. V. II. p. 678.

de ogsaa viste i deres udbortes Antog, da de gif med røde, purpur- og violette Klæder, med forgyldte Kroner paa Hovedet, og overalt vare meget omhyggelige for deres Costume, hvilken Omhu saa meget mere kontrasterede med den Ligegyldighed, de viste for deres Kald. Den rhapsodiske Kunst kan derfor til Socrates's og Platos Tid ansees for at have opnaaet sin Ende.

2. Om den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter, i Særdeleshed med Hensyn paa Kiøbenhavns Universitet. Tale, holden den 8 November 1808 i Anledning af Reformationensfesten og de nye academiske Borgeres Optagelse, og paa Latin og Dansk med Anmærkninger udgiven af L. Engelstoft, Professor for ic. Kiøbenhavn 1809. 91 S. 8.

Da Forordningen angaaende Examen Artium af 22 Marts 1805 §. 24 bestemte forbinder den offentlige Universitets Actus, som følger paa de ny optagne Studenteres Immatriculation, med den sædvanlige Reformationensfest, saa troede Forf., som det denne Gang tilfaldt, paa Embedsvegne at holde den saakaldte Reformationens-Tale, ikke at kunne vælge noget mere passende Emne end det,

der gik ud paa at indskærpe de nyoptagne academiſke Borgere, hvad de ſom ſaadanne ſkulde mene, have for Die og attraae, hvilken Agtelse de burde have for ſig ſelv, deres Kald og Beſteemmelse, og ved hvilke Betragtninger de ſkulde føle ſig opmuntrede til uſtandſet Fremgang mod værdigt Die-mærke.

For i Udviklingen af ſaadant Emne at gaae frem med deſto ſikrere Skridt, troede Taleren det paſſende, forſt i Korthed at berøre de Gieringer, ſom i de ſeenere Tider have fundet Sted i det hele Univerſitetsvæſen, og ved denne Leilighed at gjøre opmærksom paa den Tendents til at undergrave de lærde Studiers, og med ſamme Univerſiteternes Agtelse, ſom aabenbarer ſig i de ſidſte Decenniers pædagogiske Reformer, hvilke, ſaa vel meente og i viſſe Henseender gavnlige de end forreſten kunne være, dog ved alſkens Uforſtand og Overdrivelse have givet Videnskabernes Foragtere nye Waaben i Hænder. Forf. tøber iſær ved at fremſtille det Fordærvelige i den ved ſaadan Uforſtand almindeligen udbredte, og for nærværende Tid hos den Generation, der er bleven dannet efter Philanthropiniſmens Grundſætninger, rodfæſtede Bildfarelſe, at det alene er nyttigt, ſom frembringer ſiebliffelig og umiddelbar Nytte i det daglige Liv; at Alt, hvad der i Unviſning, Lærdom og Videnskab er af anden Be-

Staffenhed, har, som Noget, der ikke henhører til
 Realia eller til det Almeennyttige, lidet
 eller intet Værd; at al Underviisning desaaarsag
 ogsaa bør være populær, d. e. fri saavel for lærde
 Former som høiere theoretisk Anviisning; at Lær-
 dom eller høiere videnskabelig Indsigt og prac-
 tisk eller Forretningsduelighed vanskeligen lade
 sig foreene; at jo ulærere Noget er, desto snarere
 maae man kunne tiltroe ham den rette practiske
 Brugbarhed. Videre bemærkes og oplyses med
 Exempler, at et Blik paa Videnskaberne er nok til
 at vise, hvor væsentlig Forbindelsen er mellem
 den høiere Videnskabelighed og Menneskeheden
 Vel; det godtgøres med de seene Tidens Erfar-
 inger, hvor slet den for videnskabelig Dannelse
 blottede Routine og kun mekaniske Brugbarhed har
 under vanskelige eller uforudseete Omstændighe-
 der holdt Prøve som ægte Forretningsduelighed.
 Det tilføies, at det har været umuligt at fore-
 bygge, at jo disse Fordomme ogsaa fik skadelig Ind-
 flydelse paa Universiteterne, i det mindste for saa-
 vidt, at mange Unglinge, smittede af Tidens Alderens
 Mand, og lokkede af Grundsatninger, der vare Ma-
 geligheden saa kjærkomne, benyttede den acade-
 miske Underviisning paa saadan Maade, som om
 det næsten var en Forbrydelse at gaae videre end
 til de første Elementer af Videnskaberne; det vises,
 hvilken Følgen vilde blive, dersom det skulde være

Universitetets eneste Hiemed at bibringe dem de nødvendige Kundskaber, som Staten siden kunde bruge til almindelige Forretningers mekaniske Behandling, og det ønskes, at disse Lærestalter, langt fra at smigre en saa skadelig Fordom, ville efter yderste Evne bestræbe sig for at haandhæve ægte og grundig Videnskabeligheds Ære, og, saavidt det staaer i deres Magt, at give den offentlige Meening en gavnligere Retning; ved hvilken Leilighed nogle nyere Lærde, som i senere Tider ved Skrifter have søgt at virke til dette Maal (Jacobi, Rehberg, Brandes, Niethammer, Littmann, Schleiermacher), med fortient Agtelse omtales.

Efter at have bestemt angivet Universiteternes dobbelte Formaal: at nemlig Ungdommen ved Hielp af dem skal dannes saavel til at bestyre Forretninger med Kundighed og Indsigt, som til at pryde og med fortrinligt Held at dyrke Videnskaberne, viser Taleren, at dette ogsaa var det Hiemed, Kiøbenhavns Universitet efter dets Reformators og anden Stifters, Christ. 3dies Hensigt burde have, og hvortil det siden har stræbt at virke; og da saame ikke med Held kan opnaaes, med mindre de academiske Borgere tilbørlig erkjende, agte og føle deres Kald og Bestemmelse, skeer ved en naturlig Forbindelse Overgangen til det egentlige Hovedemne, at fremstille

den academiske Borgerrets Betydning, Hæder og Pligter med særdeles Hensyn paa Tvillingrigets Nationaluniversitet, at forklare, hvad det hos os vil og bør sige: at blive Student.

Der gives, siger Forf., ingen skønnere eller værdigere Beskræbelse end den, at uddanne sin Land ved de frie Kunster, at forædle den ved ypperlige Grundsatninger, berige den med et Forraad af de nyttigste Kundskaber, hæve den til Alt, hvad der er stort og priseligt, og saaledes at skille sig fra Mængden, lære at foragte de Fordomme og at beherske de Lidenstaber, under hvis Nag Nøbbelen traller, gjøre Fædrelandet udmærket Tjeneste i Raad og Daad, pryde det med Genie og Fortiener. Alligevel har det aldrig manglet paa haarde Beskyldninger imod Videnskabelighed. Forf. anfører endeel deraf, og giendriver i Korthed nogle, i det han bemærker, at de øvrige enten ingen alvorlig Giendrivelse fortjene, eller forlængst ere affræstede. Den Sandhed, at intet er ypperligere end Videnskab, har ved Kampen selv vundet ny Styrke. Saa meget skønnere Bane maae derfor de ansees at betræde, der attraae at indlemmes i Videnskabelighedens Helligdomme.

I dette Hensyn er den academiske Borgerret, der aabner Indgang til samme, at betragte som en ærefuld Ehvervelse, naar den knyttes til saa-

danne Betingelser, at den nødvendigen forudsætter en hensigtsmæssig videnskabelig Forberedelse og en passende Grad af videnskabelig Uddannelse. Dette sidste gjør den academiske Borgerret saa hæderlig ved Kjøbenhavns Universitet fremfor ved andre Høiskoler; thi medens man andensteds uden videre uddeler den academiske Borgerret næsten til enhver, som forlanger den, kan nu, efter Forord. af 22de Marts 1805, hvorved deels Privatinscriptionens Gienvei er lukket, deels den første academiske Examen givet en forbedret Indretning, ved Kjøbenhavns Universitet Ingen blive Student, med mindre han underkaster sig en offentlig og streng Prøvelse, og ved aflagte Beviser paa sin Fremgang godtgjør, at han er beqvem til høiere Studier.

Fra selve Immatriculationens Hæder (efter den nye Indretning) leder Korf. S. 47 ff. Tanken hen paa det Værefulde i den Bane, som nu aabner sig, paa den Omhyggelighed, hvormed Minerva leder sine unge Fostersønner til en høiere Bestemmelse, og paa den Medvirkning, der fra deres egen Side behøves, for værdigen at benytte en saadan Anførsel. De, som ikke medbringe de Anlæg og den Aand, der egner en Minerva's Fostersøn og academisk Borger, ville med liden Nytte og med mindre Ære give sig af med det, hvortil de ligesaalidet have Beqvemhed som Lyst.

Som Beviser paa den Omhu, hvormed der fra Universitetets Side sørges for, at efter Mulighed ingen Opmuntringer eller Hielpemidler skulle mangle Videnskabernes unge Dyrkere, nævnes adskillige af dets Indretninger, f. Ex. Udmærkelser, Præmiers Udsættelse, lovbunden og samvittighedsfuld Uddelelse af academiske Grader, Stipendier og andre Understøttelser, og de gode Følger deraf fremstilles som ny Grund til Agtelse for Høiskolens Indflydelse paa Statens Gavn og Ære.

Men estersom Universitetets Diemed da alene kan opnaaes, naar dets Borgere retteligen og værdigen benytte de Beiledninger, Opmuntringer og Hielpemidler, som det tilbyder dem, saa ere visse Egenskaber ønskelige eller aldeles nødvendige hos enhver academisk Borger. Mangel af dem gjør, at der ere mange, som trættes paa Videnskabernes Bane; mange, som, efterat de uden Kald vare traadte ind derpaa, igien forlade samme, for at vælge saadanne Veie, der mere svare til deres Evner eller Tilbøielighed. Hvilke Egenskaber alle Videnskabernes troe Dyrkere bør besidde, dette søger Korf. S. 65 ff. at gjøre beskueligt, ved at fremstille Videnskabernes Gudinde, *Minerva*, med alle Attribüter, saaledes som Oldtiden har dannet sig hendes Billede, og under dette giennem en naturlig Forklaring at indbefatte den Eidsabel, Lærvillighed, Bestedenhed, Sand-

hedskiærlighed, Arbeidsomhed, Iver og Standhaftighed, der bør udmærke hendes ægte Fostersønner. Dermed forbindes en passende Opfordring til de nysindskrevne Ynglinge, skedse at have for Dierens hæderlige og vigtige Bestemmelse, dybt at indprænte sig Tanken om de Dyder, hvorpaa Videnskabelighedsgudinden selv, efter Oldtidens Idæer, fremstiller det skønneste Monster, og i Gierningen at vise sig gennemtrængte af den Aand, der egner retskafne academiske Borgere. Talen slutes med Bønner for vor allernaadigste Konge, som allerede har hædret Videnskaberne, Universitetet og de academiske Borgere med saa mange Prober paa særdeles Huld og Naade; for den Kongl. Familie; for Universitetet og dets Styrere; for Fædrelandet og Menneskeheden.

Med at udgive denne Tale i Trykken har Forf. tilføiet adskillige Anmærkninger, som indeholde saadanne literære eller historiske Oplysninger, der staae i nær Forbindelse med et eller andet Sted i Texten. Saaledes nævnes S. 18 f. de vigtigste Skrifter af den nyeste Literatur, der have til Diermed at berigtige de herskende Fordomme mod videnskabelig Dannelse eller Lærdom, og et Par Ord tilføies om de seeneeste Erfaringer i denne Henseende. Mærkeligt er det, at den i saa lang Tid saa forroste Opdragelsesmaade, der anpriste sig ved Philanthropiens og Almeennyttighedens

yndede Titler, ikke endnu, efter 30 til 40 Aars
 Forløb, har, saavidt man har kunnet opdage,
 frembragt een eneste stor Mand i noget Fag. I
 Noten S. 20 f. anmærker Forf., at der er noget
 ubilligt i, med de nyeste Skribenter at give Preus-
 sen alene Skyld for alt det Onde, en misledet
 Pædagogik har stiftet, ligesom han ogsaa advarer
 mod en saadan Overdrivelse paa den anden Side,
 hvorved de Fordomme, der bestrides, kunde gives
 nye Baaben i Hænder. S. 25 oplyses med
 Exempler af de allervigtigste Opfindelser i Astro-
 nomie, Navigation, Mechanik, Medicin o. s. v.,
 hvor nøie disse hænge sammen med reen Videnska-
 belighed og saadanne theoretiske Undersøgelser,
 der ved første Biekast kunde synes at burde henreg-
 nes til, og vist nok i sin Tid af mange Stats-,
 Forretnings- og Verdensmænd ere blevne anseete
 for ufrugtbare Speculationer og blot lærde Forly-
 stelser. S. 38 gøres opmærksom paa, at Baco i
 sit Værk: de dignitate et augmentis scientiarum
 allerede har gennemgaaet og giendrevet alle de
 Synvendinger mod lærde Studiers Nytte, som i
 seenerne Tider ere fremsatte. S. 52 f. vises, hvor-
 ledes det ved andre Universiteter gaaer til med Ud-
 deelsen af academiske Værdigheder, hvilke derfor
 i Tyskland ere sunkne dybt under Satirens Punct.
 Det forklares derhos, til hvilke Betingelser acade-
 miske Værdigheders Uddeelse efter Grundtatsen af

1783, og den Kongl. Resol. af 1 Novbr. 1808 er bunden ved Kiøbenhavn's Universitet S. 56 oplyses med Exempler, hvor mangfoldige blandt vort Fædrelands berømte, talentfulde og fortiente Mænd ere fødte og opdragne under ringe Aar, og siden i Understøttelse ved Universitetet have fundet et Hielpemiddel til Udvikling og Fremgang, uden hvilket de maaskee ikke vilde være blevne, hvad de bleve. S. 59 f. meddeles Underretning om, hvilke overordentlige Understøttelser Universitetet har uddelt til Hielp for trængende Studerende, især under Krigen. Ved denne Leilighed yttes tillige Forundring over, at, medens alle Klasser af Fædrelandsforsvarere og af Borgere, som Fiendens Vold berøvede Eiendom eller tilføiede betydeligt Tab, erholdt Beviser paa deres fornuende og uformuende Medborgeres virksomme Deltagelse, fandtes der ikke een eneste, som søgte Drist til, at bestemme nogen Sum til Understøttelse for fattige Studenter, der ved de paaKOMNE Uroligheder deels mistede de Tilmeldinger, hvoraf de ernærede sig, deels, medens de selv stode der, hvorhen Pligt havde kaldt dem, tabte deres hele Eiendom — og det, uagtet Landet blandt sine rige og fornuende Borgere eier mangfoldige, der fordum vare det samme Universitets Gøstfæller. Først i Maret 1808 blev Exempel paa saadan Velvillie

givet af en fraværende Patriot a). S. 88 f. anbringes et Par Bemærkninger i Tilledning af det engelske Røvertog.

Følgende Trykfeil ombedes Læseren at ville rette:

S. 28 sidste Linie i Noten, Menneskelighed, læs: Menneskehed.

S. 62. L. 2. fero, l. fere.

S. 85. L. 4. overordentlige, l. overordentlig.

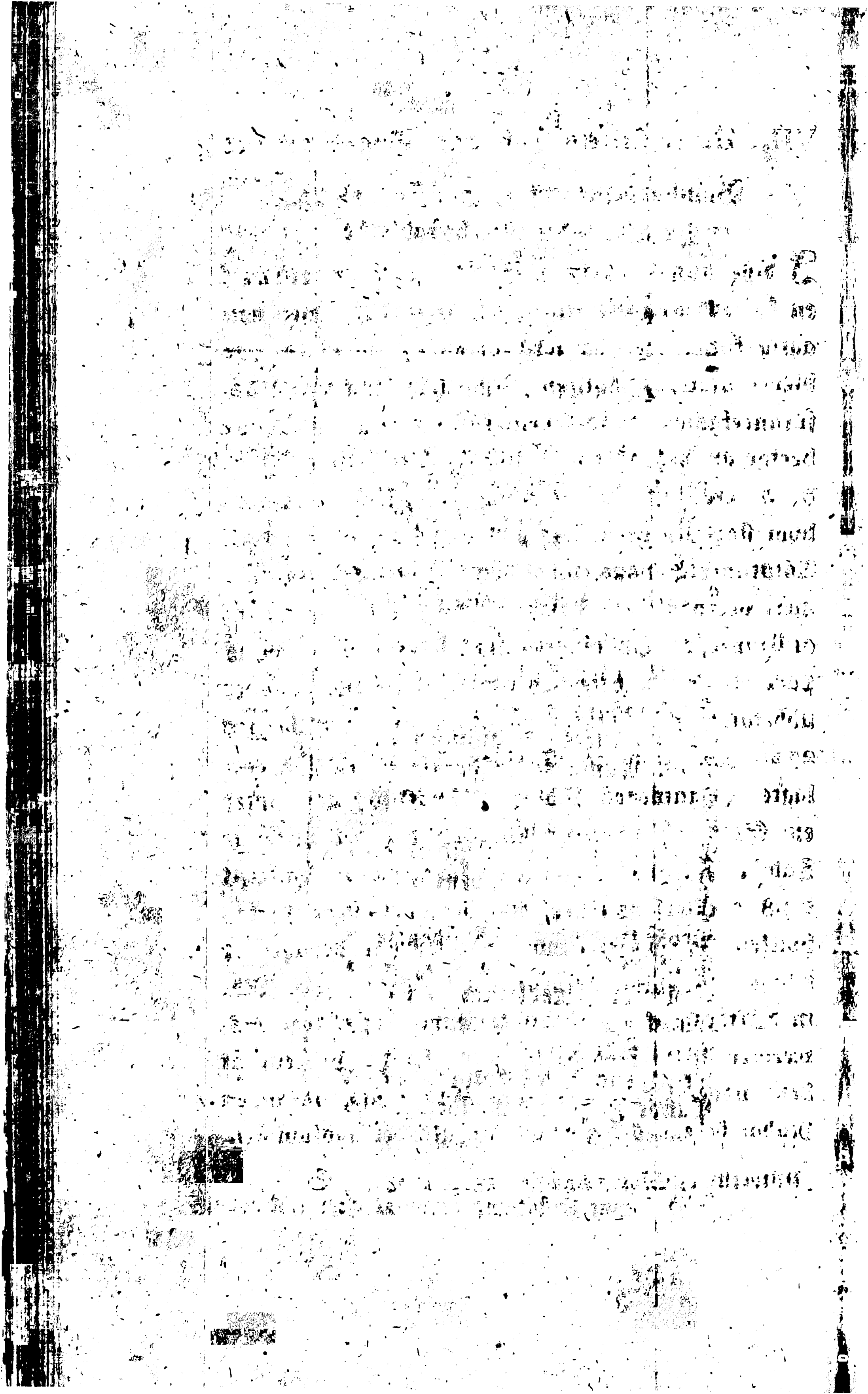
S. 87. L. 3. Iyffe, l. Iyffes.

For 500 Exemplarer af denne Tale er frit Trykning bevilget af Universitetet. Saavel for Papiret til det hele Dplag af 1000 Exempl. som for Trykningen af de 500 Exempl. har Universitetets Bogtrykker, Directeur Schulz, frasagt sig Godtgørelse. Indtægten, hvorfor i Slutningen af nærværende Hæfte aflægges offentligt Regnskab, har Udgiveren bestemt til Understøttelse for trængende og værdige Studenter ved Universitetet paa den Maade, som med Hensyn til Beløbet af det Indkomne maatte findes meest tjenlig og hensigtspassende.

a) S. forrige Hæfte S. 67.

De afbrændte eller beskadigede Bygninger.	Assurancesum- merne for de Bygninger, som have lidt total Skade.	Hvad de par- tielle Skæ- der ere vurde- rede til.	Hvad der bliver udbetalt.	Hvortil bliver at tillægge Ru- dera's Værdie for de Bygning- er, som have lidt total Skade.	Talt.	Det virkelige Tab i Forhold til de Summer, for hvilke var assurert.
1) Bygninger, som have lidt total Skade.						
Alg. Confer. Obelig's Residentse	9800 R. β.	— —	7488 R. β.	500 R.	7988 R. β.	1812 R. β.
Justitsraad Bugges Residentse	7300 —	— —	5463 —	500 —	5963 —	1337 —
Capell. Prof. Clausens dito	5300 —	— —	3933 —	400 —	4333 —	967 —
Prof. Bangs dito	8200 —	— —	6102 —	600 —	6702 —	1498 —
Statsraad Riisbrighs dito	7900 —	— —	5949 —	500 —	6449 —	1451 —
Trinitatis Kirkes Fattigskole	5000 —	— —	3870 —	200 —	4070 —	930 —
2) Bygninger, som have lidt partiel Skade:						
Studiigaarden	— —	24620 R.	20115 —	— —	20115 —	4505 —
Communitets-Bygningen	— —	2043 —	1161 — 86	— —	1161 — 86	881 — 10
Prof. Münters Residentse	— —	580 —	354 — 57	— —	354 — 57	225 —
Statsraad Moldenhawers dito	— —	3850 —	3294 —	— —	3294 —	556 —
Frue Præstebolig	— —	750 —	570 — 57	— —	570 — 57	179 — 39
Prof. N. C. Kalls Residentse	— —	2700 —	2232 —	— —	2232 —	468 —
Prof. N. Kalls Residentse	— —	3100 —	2610 —	— —	2610 —	490 —
Elersens Collegium	— —	160 —	intet.	— —	intet.	160 —
Prof. Hornemans Residentse	— —	6900 —	5772 — 57	— —	5772 — 57	1127 — 39
Prof. Wöldike's dito	— —	7350 —	6195 — 57	— —	6195 — 57	1154 — 39
Collegium Medicum	— —	8400 —	7023 — 57	— —	7023 — 57	1376 — 39
Walckendorffs Collegium	— —	350 —	172 — 76	— —	172 — 76	177 — 20
Trinitatis Kirke	— —	2500 —	1350 — a)	— —	1350 —	1150 —
Trinitatis Præstebolig	— —	370 —	180 —	— —	180 —	190 —
Pastor Fallesens Residentse	— —	750 —	570 — 57	— —	570 — 57	179 — 39
		64423 R.	84408 R. 24	2700 R.	87108 R. 24	20814 R. 33

a) Denne Erstatning er ansat efter Formodning, da der i Henseende til samme endnu er Noget uafgjort.

VII. Universitetets Tab paa Bygninger ved Bombardementet i Septbr. 1807.

I disse *Annal.* 1807 2. B. S. 283 f. er meddeelt en foreløbig Beretning om dette Tab; men nøiagtig kunde det da først opgives, naar det var blevet afgjort, hvilken Erstatning fra Brandasurancekassen kunde ventes. Efterat Reglerne herfor nu ved allernaadigst Resolution af 11 Jan. d. A. ere fastsatte, kan ogsaa bestemt angives, hvor stort Universitetets virkelige Tab i Forhold til Assurancensummerne bliver. Dette oplyses nærmere ved højsøiede Tabel B., hvoraf Resultatet er, at Universitetet, hvis Bygningers deels totale, deels partielle Skade beregnes til 107,923 Rd., faaer udbetalt 84,408 Rd., og at, naar hertil lægges 2700 Rd., som er Værdien af de aldeles ødelagte Bygningers Ruderer, hvorved udkommer en Sum af 87,108 Rd., bliver det virkelige Tab i Forhold til Assurancen omtrent 20,815 Rd. Heri er ikke iberegnet Frue Kirke, hvilken Hs. Majestæt allernaadigst har behaget at tilsiige den fulde Assurancensum eller 50000 Rd. med Afdrag af a) pro quota Parten af Taxationsværdien af de levede Ruderer, b) 10 Procent af den udbetalende Erstatningssum, saa at ingen Rabat beregnes i Forhold til Burderingssummen.

Frue Kirke erholder saaledes omtrent 38,954 Rd.,
hvoraf Renterne beregnes fra 11 Mart. 1808.

VIII. Efterretning om det Tab, som Universitetets Archiv leed ved Bombardementet i Septbr. 1807.

Universitetets Documenter glemtes deels i det saakaldte Rectorskab, der stedse befandt sig i Rectors Bolig, deels i et Værelse paa Studiigaarden i nederste Etage paa hvire Side af Porten.

Med Rectorskabet opbrændte 1) nogle gamle Fundatser og Gavebreve af Kong Christian den Første og Kong Hans; 2) Kong Christian den Tredies Stiftelsesbrev i rødt Fløiels Bind og Kapsel, der pleiede at overleveres den nye Rector af den fratrædende; 3) De saakaldte Constitutiones laudabiles, og et andet Manuscript, der ligeledes indeholdt nogle Vedtægter, blandt andet Pedellerne angaaende, meest ubetydelige; 4) En Jordbog, der viste, hvorledes Universitetets Gods i Corpora er inddeelt, og hvad deraf tilkommer ethvert Facultet og dets ordentlige Medlemmer; 5) Protocolterne for det Holbergske og Bispingste Legat; 6) Liber Frisiorum, hvori deres

Navne fandtes, der til dette Legat ere indskrevne; 7) Consistorii Circularer for Hr. Professor Bangs Rectorat (1806 — 1807) i tvende Kapsler; 8) Instrux for Consistorium; 9) Noгле trykte Bøger og Priis Skrifter; 10) Endeel Qvitteringer og andre Papirer; 11) En tynd Qvart i hvidt Pergament, der indeholdt Fortegnelse over hvad der fandtes i Rectorskabet, og leveredes fra den afgaaende Rector til den tiltrædende.

Af disse Documenter ere No. 1. og 2. paa flere Steder trykte. Af No. 3. gives ingen trykte, maaskee ej heller skrevne, Exemplarer. Indholdet deraf angik fast alene visse Bestemmelser i Henseende til Professorum Raadensaar eller Indkomster, hvilke Bestemmelser med Tiden ganske tabederes Kraft, naar Corpora efterhaanden inddrages under Quæsturen. Af No. 4. habes i privat Eie en authentisk og correct Afskrift. For No. 5. ere nye Protocoller anskaffede, og deri af trykte Bøger samt af Acta Consistorii indførte saavel Fundationerne, som hvad der til fornøden Oplysning ellers kan være fornødent. Tabet af No. 7. er ei af megen Bigtighed, da deels Acta Consistorii, som ere reddede, vise Papirernes Indhold, deels alle Documenter af Bigtighed findes i Copiebøgerne nøiagtig afskrevne. Af No. 8. habdes Gienpart i Universitets-Directionens Archiv.

Hvad den Deel af Archivet angaaer, som giemtes i et Bærelse paa Studiigaarden, da havde allerede forlængst Hr. Prof. Nic. Kall, der i mange Aar har ført et almindeligt Tilsyn med Universitetets Archiv, søgt at ordne dette saaledes, at de vigtigste Sager vare opsatte paa den høire Side, naar man kom ind af Døren, de mindre vigtige og for det meeste aldeles ubetydelige paa den venstre Side, paa det at i paakommende Tilfælde i det mindste det Vigtigste hastigen kunde reddes. Da et Bombardement med Visshed ventedes, lod Hr. Professoren alt, hvad der fandtes paa den høire Side i Archivet, tilligemed Universitetets Obligationers Kasse, samt, efter Forlangende, nogle Professorens Embeds-Protocoller nedsætte i en bombe-fri Kielder under Consistorii Bygning, og Aabningen til Kielderens, der ei var stor nok til at rumme den øvrige Deel af Archivet, tilmure. Da Faren var forbi, blev den reddede Deel af Archivet optaget, og i Mangel af anden Leilighed indlagt i Dvæsturens Bogholder-Contoir. Endskjønt det Hele ved denne dobbelte Flytning kom i megen Forvirring, savnedes dog intet af de vigtigere i Archivet værende Sager, saasom originale Fundatser, Gavebreve, Adkomster, Acta, Copiebøger o. s. v. Den øvrige Deel af Archivet opbrændte med den Længde af Studiigaarden, hvori Archivbærelset befandt sig. Hvad her tabtes, var

for det meeste alene gamle forældede Regnskabsbøger, Auctions- og Skifteprotocoller, Tamberrets-Protocoller, Jordegodsbeviser eller Reversaler v. s. v.

IX. Studentervæbning.

(Meddeelt af Hr. Krigsassessor og Capt. Schneider, Adjutant hos Chefen for Hs. Majestæts Livcorps.)

(Fortsat fra forr. Hæft. S. 59.)

I. Chronik.

Den 25 Marts 1809 blev Corpsets Overlæge, Dr. Med. K h a l f f, bemyndiget til at bære følgende Uniform: trefantet Hat med Sølvframpe, sort Kiole med een Rad hvide Knapper, rød Krave og Opflag; paa begge tvende sølvbroderede Sløiser, hvid Vest og sorte Pantalons. For Underlægerne samme Uniform, de broderede Sløiser undtagne.

Corpsets Auditeur, Hr. S t e l l w a g e n, forundtes Kongelig allernaadigst Tilladelse at anlægge Armeens Auditeurers Uniform.

Den 6 Maj bestemtes Ancienniteten mellem Officererne. (Jonsf. Kongl. Resolut. af 7 April d. A., anført i forr. Hæft. S. 62.)

Den 25 Maj begyndte Øvelserne paa Exer-
ceeskolen, som indtil videre holdtes daglig paa
Sandcadet-Academiet fra 6 til 8 om Morgenen.

Den 1 Jun. tilkiendegav Chefen, at Hs.
Majestæt Kongen allernaadigst havde behaget at
resolvere, at Corpsets Subalterne-Officerer maatte,
efter deres Ønske og Chefens derom giorte allerun-
derdanigste Forestilling, anlægge Armeens Feldt-
tegn, dog under det Vilkaar, at de underkastede
sig den for det borgerlige Infanterie ellers befalede
Examen.

Hr. Lieutenant v. Prunst af det Kongelige
Artilleriecorps og Ridder af Dannebrogen ønske-
des eensstemmigen til Examinator. Paa Anmod-
ning af Corpsets Chef modtog han dette Valg,
som af Hs. Majestæt allernaadigst bifaldtes.

Den 8 Jun. indpræntedes Corpset Paapas-
senhed i at møde til den befalede Exerceertid (Tors-
dag Morgen fra 7 — 9), med mindre antagelig
Grund for Udeblivelse forinden indsendtes, da For-
sømmelse i denne korte Tids Tjeneste vilde udelukke
vedkommende Skyldige fra anbefalinger af Chefen
til Hs. Majestæt Kongen ved Embeders Ansøg-
ning.

Ligeledes erindredes Corpset om, ikke, hverken
i eller udenfor Tjenesten, at tillade sig nogen For-
andring i den eengang befalede Uniform.

Fra den 22 Jun. af er skeet den Forandring, at Corpset, der hidtil havde holdt sine Øvelser paa Ridebanen hver Torsdag Morgen fra 7 til 9, for Fremtiden møder hver Torsdag Eftermiddag Kl. 5 i fuld Armatur ved Østerport, for derfra at marchere ud paa Fælleden. Paa samme Dag anlagdes, ifølge Corpsets Ønske, hvide lange Lærredss Overbeenklæder.

Skydeselskabets Øvelser, til hvilke Hs. Majestæt Kongen allernaadigst har skænket det fornødne Antal skarpe Patroner, fortsættes eengang ugentlig paa den Kongl. Skydebane, hvis Forstandere dertil have overladt Corpset dens Locale.

2. Befordringer og Afgang.

Den 12 April er Medlem af Corpset, J. Steinmann, ansat som Fændrik ved det sjællandske Jægercorps, men uden Anciennitet, indtil han har taget den befalede Examen.

Den 27 April er Secondlieutenant P. Borch, der er ansat som Cancellist ved Generalquartiermesterstaben, affødiget i Raade fra Corpset.

Den 29 April er Capitain og Compagniechef M. S. Schultz beskiftet til residerende Capellan ved Frue Menighed i Tronhiem.

Den 30 Maj er Capitain og Compagniechef K. S. B. Hagerup, som er beskiftet til Soldat og

Consumptions-Inspecteur i Præstøe, afgaaet fra Corpset og, meddeelt Overkrigscommissairs Character, med Tilladelse at bære den for Overkrigscommissairerne reglementerede Uniform og Armeens Feldttegn.

X. Blandede Efterretninger.

Ved Resolution af 15 Maj d. A. har Hs. Majestæt allernaadigst tilladt, at ogsaa de af Communitetets Alunner, som have underkastet sig Embeds-Examen, maae, fra 1 Maj d. A. at regne, nyde det Tillæg af 2 Mk. ugentligen til Klosterdaleren, der ved allerhøieste Resolutioner af 5 April og 18 Juni f. A. blev, saa længe nuværende Krigsuro-ligheder vare, bevilget de af bemeldte Stiftelses Alunner, som ej endnu have taget Embeds-Examen. (See disse Annal. 1808. I. B. S. 345 sq.)

Under 26 Maj d. A. har Hs. Majestæt allernaadigst confirmeret den mellem Ejeren af Oldeberggaard i Lynge Sogn, Sorø Amt i Siælland, Jørgen Voigt og Universitetet, som Beneficiarius, afsluttede Forening om bestandig Overdragelse af denne Gaards Konge-Korn-Tiende til bemeldte Gaards Eier, fra Aar 1809 iberegnet, imod at nærværende og tilkommende Eiere af Oldeberg-

gaard derfor svare en aarlig Afgift af 1 Eder Rug,
2 Eder Byg og 2 Eder Havre, tilgemed samtlige
Konngl. Skatter, som nu ere eller herefter paa-
budne vorde, og efter Middeltallet af de sidste 10
Aars Capitelstaxt i Stiftet at betale fornævnte Af-
gift i Penge, 14 Dage efter at Capitelstaxten er
bleven bekiendt.

Gaardens tiendeydende Hartkorn er Uger og
Eng 5 Eder. 6 Skp. = Fdk. 2 Alb.

Under 7 Juni d. A. har. Hs. Majestæt aller-
naadigst bifaldet, at den Univerfitetet tilhørende,
i Haraldsted Sogn, Skee Bye, Sorø Amt belig-
gende Vandmølle, Skee Mølle kaldet, maa med
Bygninger, Indretninger, Damsted og alt rette
Tiliggende og Herlighed, med al den Rettighed,
som samme fra Arilds Tid haver havt, overdrages
dens hidtilværende Fæster, Møller Adam Gott-
lob Wind i Arvefæste, saaledes at af Møllen
med Tilbehør svares i aarlig Afgift 15 Eder Rug,
at betale efter hvert Aars Capitelstaxt, i det sene-
ste 6 Uger efter at samme er sat, hvorhos nuvæ-
rende eller tilkommende Arvefæstere erlægge af
Møllen med Tiliggende alle Skatter og Paalæg, af
hvad Navn være maatte, ordinære og extraordi-
nære, som nu ere eller herefter maatte vorde paa-

Budne, intet i nogen Maade undtaget. For disse Afgifter, samt for Møllens og Mølleværkets behøvrige Vedligeholdelse, bliver Universitetet for bestandigen først prioritetet i Møllen, dens Bygninger, Værket og alt Tilliggende, næst efter de Kongelige Skatter og Contributioner, fremfor alle andre Panthavere og Creditorer, af hvad Beskaffenhed deres Fordringer endog maatte være. Imod at erlægge til Universitetet en Recognition af 12 Edr. Byg, som betales i Penge efter Capitelstaxten, og 8 Rdlr. til Universitetets Forvalter, er det enhver Arvesæster tilladt at sælge Møllen med Tilbehør og alt Tilliggende, da den nye Arvesæster, naar alt er befundet i forsvarlig Stand, forsynes paa hans eget Navn med et nyt ligelydende Arvesæsteskøde.

Den foranførte Afgift af 15 Edr. Rug, svares af Møllekylden alene. Paa de til Møllen liggende Jorder har allerede i Aaret 1803 bemeldte Møller Wind erholdt Arvesæsteskøde, hvorefter desuden af disse svares til Universitetet 11 Edr. 2 Skpr. Rug, 11 Edr. 2 Skpr. Byg og 11 Edr. 2 Skpr. Havre samt 2 Mk 13 ß i Penge. Forhen betales af Møllen med tilliggende Jorder ikke mere end 26 Rd. 4 Mk. aarlig.

Fiskeriet og Afgrøden af den saakaldte Langvaddams eller Damhuusfse, der tilhører Universitetet, og forhen havde været bortforpagtet til Over-Brand- og Vandcommiſſionen, blev i forrige Aar med Directionens Approbation igien overladt til Kiøbenhavns Vandcommiſſion paa 20 Aar, mod en aarlig Afgift af 70 Rd. (See disse Annaal. 1808 2. B. S. 240). Siden yttrede Vandcommiſſionen, med Hensyn til, at de Planer, som forehaveſ til bemeldte Søes Anvendelse for Vandvæſenet, fordre en uindſtrænket og rolig Besiddelse af samme, det Ønske, at den Rettighed, som Universitetet har til bemeldte Søe, maatte for bestandig overdrages den.

Efter at dette Ønske og Consistorii angaaende Betingelserne gjorde Forslag af Directionen allerunderdanigst var andraget, behagede det Hs. Majestæt under 27 Jun. d. A. allernaadigst at tillade, at bemeldte Langvaddams eller Damhuusfse, fra indeværende Aars Oct. Hansdag af, for bestandigt maae overdrages til Vandcommiſſionen, mod en aarlig Afgift af 30 Tdr. Byg, at betale i Penge efter hvert Aars Capitelstart, og at, i Overeensstemmelse hermed, Skiødet af Consistorio maae udstædes.

Til den botaniske Haves Forsødenheder har
Hs. Majestæt i dette Føraar allernaadigst skænket
en Sum af 1000 Rd.

Under 27 Maj d. A. har Directionen sam-
tykt, at af de tvende ved Universitetsbibliotheket
antagne Volontairer Adjunct ved Frue Skole Ja-
cob Krum maa, saalænge saadant kan skee uden
Collision med hans Lærer-Embede, overtage hidtil-
værende Amanuensis, Dr. Bedel Simonsens For-
retninger, og derfor nyde den aarlige Gratifi-
cation af 50 Rd., som i denne Egenkab har været
bemeldte Dr. Simonsen tillagt.

Den 27 Maj udnævnte Consistorium Stud.
Jur. R. M. Spandet til Alumnus paa Wal-
kendorfs-Collegium.

C.

I. Befordringer og Afgang.

Den 21 April d. A. er Overlærer ved Cathedral-
skolen i Viborg, Erieh Frysenberg Thorup;
confirmeret til Sognepræst for Asperup og Roers-
lev Menigheder i Svens Stift. I Anledning af
denne Befordring er under 27 Jun. Alumnus Se-
minarii pædagogici, Candid. Theolog. Niels
Winding Dorph, ansat til Adjunct ved
bemeldte Cathedral-skole.

Den 5 Maj d. A. er Adjunct ved Christian-
sands Cathedral-skole, Laurits Ostedahl bestik-
ket til Sognepræst for Kennesse Præstegield i
Christiansands Stift, og under 27 Jun. er i denne
Anledning forhenværende Alumn. Seminar. pædag.
Jonas Dahl udnævnt til Adjunct ved samme
Skole.

Den 9 Jun. d. N. er Adjunct ved Middelskolen i Bordingborg, Nicolai Schow, beskikket til tredje Lærer ved Skolelærerseminariet paa Jonsstrup.

II. Legater.

I. Mette Wagh's Legat til Fridericia Skole a).

Jeg underskrevne Mette Wagh, forrige Sognepræst for Helliggeistes Menighed i Kiøbenhavn, afg. Hr. David Pontoppidans Efterleverke, gjør hermed vitterligt: At jeg, i Overensstemmelse med det af mig oprettede og af Hs. Majestæt under 21 hujus confirmerede Testamente, haver til Erindring om den store Guds Velgierninger mod min sal. Mand og mig, der begge ere fødte og opdragne i Fridericia, skienket og givet, ligesom jeg og herved skienker og giver ved min dødelige Afgang den Capital 1000 Rdlr., siger Et tusende Rigsdaler dansk Courant, til den

a) Saavel dette som andre Udkomsbreve, der i disse Annaler indrykkes, ere ikke, saavidt Udgiveren bekiendt, forhen trykte.

latinske Skole i Fridericia, hvormed stedse og altid skal forholdes saaledes:

1. Næste 11 Jun. efter min dødelige Afgang udbetales af mine Midler ovenmeldte 1000 Rdlr. til den latinske Skoles Inspecteurer i bemeldte Fridericia.

2. Administrationen over bemeldte Legatum tilkommer ovennævnte Skoles Inspecteurer tillige med den nærmeste af mine Paarørende, som der i Byen maatte være tilstæde, og skal, i Tilfælde af Dissensus ved Uddelingen, naar Stemmerne ere lige, det Partie følger, hvis Mening den mig paarørende Administrateur maatte være af.

3. Capitalen udsættes strax paa Rente imod Panteobligation enten i Byens Lodder, Jorder eller Jordegods, men ikke Huse eller Gaarde, og det saaledes som de Herr. Inspecteurer vil være ansvarlig til, saa at Capitalen stedse conserveres og ikke nogen Tid forrykkes.

4. Med Renten af denne Capital forholdes saaledes:

a) Naar Noget af mine eller min sal. Mand's Slægt gaaer i bemeldte latinske Skole og samme behøver, skal han, naar han dimitteres til Academiet, nyde Renten frem for andre, den halve Deel af samme, naar han med et godt Testimonium forlader Skolen, og reiser til Academiet, og den anden halve

Deel, naar han som Student er indskrevet, imod Qvittering, som i Skolens Protocol indføres.

- b) Naar ingen er af Familien, da nyder efter fleste Stemmer af Administrationen den Discipel Renten, som dette Aar dimitteres til Academiet, nemlig saadan en Discipel, der er i maadelige Omstændigheder, er flittig, har et godt Nemme og Gemyt, hvormed da forholdes, som i forrige Post er meldt.
- c) Men findes der tvende, som det Aar dimitteres, der begge ere fattige og af lige Flittighed og Lærdom, have Administrateurerne Tilladelse at dele Renten imellem dem paa samme Maade, som heroven for Lit. a. formeldes.
- d) Skulde et Aar forfalde, at ingen af dem, som bleve dimitterede, nødvendig behøvede denne Hielp, eller og ingen det Aar fra Skolen blev dimitteret til Academiet, da tillades Administrationen, efter fleste Stemmer at uddele de $\frac{3}{4}$ Dele af Renten til de Fattigste i i Messer- og tredie Lectie saaledes, at ligesom en er fattig til, faaer den eller de saa meget mere end de andre; den øvrige fjerde Deel kjøbes saadanne Bøger for, som enten bruges i Skolen eller og nødvendig behøves ved Ankomsten til Academiet, hvilke Bøger

saaledes uddeles til de flittigste Discipler, naar den aarlige Examen i Skolen foretages.

5. Skulde det imod Formodning efter kort eller lang Tid hende, at Fridericia latinske Skole blev nedlagt og ligesom andre forhen henlagt til et andet Sted, skal Renten af denne Capital to Gange om Aaret uddeles til Byens meest trængende Fattige, under Direction af begge Sognepræsterne, den øverste Magistratsperson og den nærmeste af mine Paarørende, som der maatte være tilstæde, saa at denne Capital forbliver ved Byen til evig Tid. Og da denne min velmeente Gave saaledes er givet til den fattige Ungdoms Nytte, saa tvivler jeg ikke paa, at jo Bedkommende sørge for Capitalens Udsættelse, at den ikke forrykkes, ligesom og at dens Rente uddeles som forhen er anført, og det saaledes, som de her og hifset ville være ansvarlige til. Af denne Fundation har jeg herhos ladet forfatte to ligelydende Exemplarer, det ene at forblive i Ribers Stiftkiste, det andet ved Fridericia latinske Skoles Documenter, ligesom jeg og formoder, at denne Fundation i Fridericia Raadstue og Ting-Protocoller, samt i den latinske Skoles Protocol maae indføres, paa det denne Stiftelse ej nogen Tid skal undergaae. Til desto mere Bekræftelse har jeg denne min Fundation egenhændig underskrevet og forseglet, som

og formaaet Hr. Justitsraad og Amtsforbalter
Hammelef, som min Laugværge, og Hr. Cancel-
liesecretair og Registrator Knudsen samme med
mig til Bitterlighed at underskrive og forsegle.

Kiøbenhavn den 9 April 1782.

Mette sal. Pontoppidans.
(L. S.)

Som Laugværge i dette Tilfælde
N. Hammelef.
(L. S.)

Til Bitterlighed efter Begjæring
C. Knudsen.
(L. S.)

Læst for Retten paa Fredericia Stadsting,
den 4 April 1785.
Buhl.

Og protocolleret Fol. 343.
test. Geelmunden.

2. Johan Korens Legat til Christia-
stiania Cathedralsskole.

Johan Koren, Guds Ords Tiener og
Sognepræst til Storbens Præstegield udi Bergens
Stift og Sundhorlehns Provstie, gjør herved vit-
terligt, at jeg, med min fiære Hustrue Drude

Maria Smids Samtykke, af et gudeligt og christeligt Betænkende, den hellige treenige Gud til evindelig Ære og Taksigelse for den Raade, mig er beviist baade ved Forfremmelse til Etne Præstegjeld i formeldte Stift, og ved Forflyttelse til et bedre Kald udi Storøens Menighed, haver givet og legeret fra mig, min Hustru og Arvinger Capital 100 Rd., skriver Et Hundrede Rigsdaler, ad pios usus, og det med saadanne Vilkaar, som følger udi denne min Fundak, nemlig:

1. Skal bemeldte Capital, 100 Rd., med sine Renter aarlig fem pro Ct. være givne til Christiania latinske Skole, til stedsevarende Tid.

2. Skal Renten deraf betales til Michaeli Tider, hvert Aar, til en fattig, flittig, skikkelig og lærvillig Discipel i Christiania Skole, som maa nyde ovenmeldte Renter deraf i fire Aar; uden saa er, at han ej forholder sig til Rectoris Godtbefindende.

3. Til Renten at nyde, denominerer jeg her ved min egen Søn eller nærmeste Slægt, om han maatte i sin Tid studere i Christiania Skole, og som jeg saaledes legerer Penge til et andet Stifts Skole, skulle jeg formode, min Søn eller nærmeste Slægt derfor skulle være nogle Aar berettiget til til at nyde Kosten ved Communitetet i Christiania og tillige denne Rente.

4. Som Cancellieraad, Consistorial-Offessor, Lector Theologiæ og Rector Scholæ Christianiænsis Mag. Jacob Rasch har med sit Raad gaaet mig tilhaande udi den allernaadigste Kongl. Promotion fra et Kald til et andet i Bergens Stift, saa denominerer jeg nu for de første fire Aar hans Søn ved Christiania Skole, om han Renten til et lidet Taknemmeligheds Tegn vil antage.

5. Denominations-Ret ved Skolen at udvælge een Discipel, som Renten skal nyde, forbeholder jeg mig selv, saa længe jeg lever, og ifald nogen af mine Børn eller Familie skulle efter min Tid, ved Guds Forsyn, blive boesat i Christiania eller Aggershuus-Lehn, da Denominations-Retten at blive ved den, som nærmest og beqvemmeligst dertil kunde være; men i Mangel deraf da skal nuværende eller efterkommende Rector den have, dog saa, at han fremfor fremmede lader een Discipel, der maatte være af min Familie, Renten nyde, naar han stiftede sig vel, og Christiania Skole maatte frequentere.

7. Forhaabes, og med ydmyg Bøn anmodes, at denne Capital maae blive administreret og bevaeret med samme Vilkaar, som andre Christiania Skoles publique Penge, efter den allernaadigste

Ordre, som ved Skolen skal findes under Dato 18 Novbr. 1728 a).

7. Men skulle imod Forhaabning nogen Tid denne Gave til anden Brug forvendes, eller Renterne ej, som sagt, anvendes, da vil jeg og mine Paarørende have frie Mægt at udfalde Capitalen, og give den til anden gudelig Brug, hvilken min Fundats jeg underkaster al Kongl. Protection og Raade, som jeg den her med egen Haand og sædvanlig Signete stadfæster.

Storøens Præstegaard den 1 Aug. Anno 1730.

Johan Koren.

III. Necrolog.

Den 21 April d. N. døde i Colding, Rector ved den lærde Skole sammesteds, Mag. Matthias Bech. Han blev bestikket til Rector ved denne Skole, den 17 Marts 1786.

v) Om denne Foranstaltning s. disse Annalers förrige Hæfte S. 89 f.

IV. Heiligheds Skrifter.

Kan et Folks Cultur geraade i Strid med dets Moralitet? En Tale, holden den 28 Jan. 1809 paa Christiania Cathedralskoles store Horesal af F. J. Bech, Doctor i Theologien og Biskop over Aggershuus Stift. Christiania 1809. 32 S. 8.

Uf det henfarne Nar tilhorte endnu en Deel Svende Christians Regieringsæpoche. Sierte Frederiks første Fødselsdag efter hans Thronbestigelse maatte være uadskillelig fra den Kongl. Faders Minde, hvis 42 aarige Regiering var saa frugtbar paa Belgierninger mod hans Folk, saa mærkwardig ved Bestræbelsen for at velsigne den dansk-norske Stat med Culturens veldædige Virkninger; thi dette fremstiller Forf. som det Characteristiske i Christian den Syvendes Regiering. Ved at knytte denne Betragtning til det visse Haab om nye Fremskridt i Nationalculturen under Frederiks vise og længe øvede Styrrerhaand, Fremskridt, hvortil selv de Tidsumstændigheder, der ved første Blik kunde synes ugunstige, ville blive medvirkende, baner Taleren sig Vej til sit Hovedæmne, at undersøge, om Cultur ogsaa virkelig er et Nationalgode, noget som bidrager til at gjøre et Folk lykkeligere og færdeligere?

Den Erfaring, at Gædeligheden har aftaget hos Folk eller Folkelasser, der synes at være stagne i Cultur; oplyste Philosophers og Statsmands Paastande eller Tvivl; mangehaande Utringer af Betænkeligheder, grundede paa en formeent Klogskab m. v. have foranlediget mange vrangte Domme og Slutninger i Henseende til Culturens Virkninger. Men neppe, siger Taleren, havde man opfattet Tvivl om det Veldædige i disse, dersom man deels ikke havde misforstaaet dens Begreb eller indblandet i samme, hvad som er det usædkommende, deels ikke tillagt den Følger, som have deres Grund i ganske andre Aarsager.

Cultur betegner og forudsætter først en ved Flid og Konst frembragt Forhøielse, Skiærpelse, Forædling af Naturkræfter, af physiske, intellektuelle og moralske Evner, hvilken Konst og Flid dog i en vis Grad maae være anvendt, for tinden den berettiger til Navnet: cultiveret. Med dette Navn maae ikke vdsles. Cultur er uadskiljelig fra Begrebet om Forædling, om værdige og gavnlige Formaale. Den dannede Person staaer langt tilbage for den cultiverede; endnu mere den blot civiliserede. Den Cultiverede besidder altid erhvervet Forstandsuddannelse og Hierarkes Forædling, erhvervet Duellighed og Værd, og forsvaree sin Rang selv der, hvor den blot Civil-

liferede eller Polerede bedre end han veed at glimre i selskabelige Kredse.

Til Cultur, anvendt paa Mennesket, hører det fremdeles, at Dykkelsen af dets Evner bringer disse i en rigtig indbydes Harmonie; at den ene ikke dyrkes paa den andens Beføstning; at alle Evner dyrkes, og ingen forsømmes; at enhver dyrkes hensigts- og planmæssigen. At Sværmeren og den mørke Sædelærer, der sætter al Dyd i ørkesløse Andagtsøvelser, anseer denne Cultur for Moralitetens Grav, det maae skænkes hans Sielsforvirring og dennes Melancolie; men antage vi, hvad vi maae, at Moralitet bestaaer i en herskende Stræben efter overalt at anvende alle sine Evner paa den retteste Maade, naar, hvor og saaledes som Pligt byder det, saa ophører ei alene al Strid mellem Cultur og Sædelighed, men det bliver endog indlysende, at Moralitet ei engang uden Cultur kan finde Sted.

Men Taleren kommer atter her S. 10 tilbage til dem, som, uden at modsige Fornuftslutningerne, dog ikke ville frafalde deres Mening om Culturens Farlighed, om dens Indflydelse paa Sædernes Fordærbelse m. v., som beraabe sig paa de alt for fiendelige Virkninger af den tiltagne Industrie og Cultur: Overdaadighed, Udsvævelser, Blødhed, Sandfælighed, Uduelighed, Svæffelse, Egegylldighed mod Dyd og Religion o. s. v.

Han søger S. 15 ff. at vise, hvor ugrundet denne Troe paa Culturens Skadelighed er; en Troe, hvis almindelige Udbredelse eller Antagelse af Regerterne og de Mægtige vilde være det største Onde, der kunde vederfares Menneskeheden.

Først bemærker Forf., at man feiler i at udlede fra Culturen som Kilde de Onder, der have deres Oprindelse fra ganske andre Aarsager, eller at tillægge den rette Cultur den Brøde, der muligen kan hvile paa den stiebe, mislede, ufuldstændige eller hensigtsløse, hvilket vilde være det samme, som at erklære det gode Korn skadeligt for Sundheden, fordi det, halvmødent, fordærvet eller blandet med fremmede Dele, befandtes at have saadan Virkning. Deraf, at den med Cultur og Bindstibelighed forøgede Velstand ofte havde Overdaad og dennes Søstre i Følge med sig, maa ikke sluttes, at Velstanden er Aarsag i dette Onde. Velstand har uendelig megen Indflydelse paa at forædle Mennesket. Mangel og Armød ere utallige Lasters Kilde. Ethvert Gode kan misbruges. Saaes Velstand undertiden at ledsages af Stolthed, Lediggang, Udsvævelser, Uppighed o. s. v.; Aarsagen var ikke, at dens Eier nu var bleven cultiveret, men snarere, at han manglede Cultur, at hans Aand var og forblev forfømt, udannet og uforædlet, medens hans udvortes Kaar bleve lykkeligere. Thi altid, i og uden

for Velstand, i Fred og Krig, ere alle Slags Udsvæ-
velse Raahedens Ledfagere og Virkning.

Widere sætter Forf. dem tilrette, der frygte
Ondt af Almuen's Oplysning. Man kan
misforstaae, hvad som hører til denne; man kan
skade, ved at ville bidringe Almueklassen Kundskab-
er, han hverken behøver, eller har Tid eller Eone
til at fatte; man kan drive paa Forstandens og
forsomme Hjertets Dannelse; men forgieves ven-
ter man almindelige og borgerlig Dyder af den
raa Mængde, som Overtroe, forvirrede Forestil-
linger og vilde Lidenstaber regiere. Alle ucultive-
rede Tiders og Folks Historie viser Raaheden sam-
menparret med Falskhed, Troløshed, Grusomhed,
dyrsk Sandfelighed, alle Arter af Udsvævelser;
aldrig kunne derimod disse findes i Forening med
en retledet Cultur a).

Fremdeles giendriver Taleren de Udfald, som
pleie at gøres endog paa den videnskabelige
Cultur. Til disse Udfald angiver han tvende
Aarsager, deels, at man bedømte den som en Er-
hvervsgræn, deels at man tillagde den Skylden
for det Onde, som just laae i Mangel af den.

a) Anmelderen tør i denne Henseende henvise til Jevn-
førelse af hans Uttringer i Tanker om Natio-
nalopdragelsen S. 118 ff. S. 125 ff.

„Den videnskabelige Culturs Værd, siger Forf., maa ikke vurderes efter den krasse Nytte, man vil, den skulde stifte. Dens egentlige Bestemmelse er ikke, umiddelbar at skaffe Brød og Penge. Det burde være nok til at indgyde den høieste Agtelse derfor, at dens Formaaale ere de ædleste og værdigste; at den ophæver, styrker og adler Menneskets Aand, og opløfter den til hyppeligere Skabningers Rang; at den stedse lænner sine Dyrkere og Elskere med de sødeste Glæder, den værdigste Fornøielse. Og hvorledes kunne vi desuden tvivle om dens Gavnlighed, fordi vi nu ikke see Frugterne for Dine; fordi Nytten ikke viser sig synlig i hvert Skridt, vi efterspore den; fordi den, lig Naturen i sin Fremgangsmaade, opsamler tilsyneladende smaa og ubetydelige, ofte umærkelige og langsomt virkende Bidrag, som den forener til en stor og velgiørende Hensigt? Skulde en saa ædel, saa frugtbar Gave kunne skuffe vor Forventning om en rig og glædelig Høst? Skulde Videnskabelighed, der gennem alle Tidsaldre har virket saa upaastionnelig veldædigen paa enhver Haandtering og Næringsgreen, paa Statsstyrelsen og Borgersamfundet, paa alle Freds- og Krigskunster, paa Menneskets Opdragelse, Forædling, dets Glæder og Tilfredshed, skulde den, siger jeg, blot være en Prydelse for den menneskelige Forstand, blot en Kilde, hvorfra der udbældede mentale Glæder;

skulde Noget kunne ligned med den i Rigdom og Frugtbarhed paa Nytté og gavnlige Virkninger a)?

Taleren berører endnu den Punkt, at videnskabelig-Cultur ei altid synes at staae i Forhold til og Forbindelse med fornøden Brugbarhed og Behændighed i det virksomme og borgerlige Liv, ja ej engang altid med Moralitet. Han gjør opmærksom paa, at, forsaavidt denne Ubreidelse ikke overdrives, bliver Uarsagen til saadan Mangel ikke at søge i den videnskabelige Cultur selv, men deri, at den i nogle Henseender har været eensidig, at nogle Evner ere blevne dyrkede paa de andres Bekostning eller efter en vrang Methode. Lad disse Feil i Opdragelsen selv vorde hævede, og Virkningerne af eensidig Cultur ville af sig selv bortfalde.

Det bedste Forsvar for Culturens veldædige Magt leverer Historien. Ved Hielp af denne see vi, hvorledes hiin forvandlede Dyr til Mennesker, og samlede vilde Horder til velordnede Selskaber. Forgæves, siger Taleren, anføres af Verdens Aarbøger Kiendsgierninger, der skulle

a) Jevnsf. Udg. Tale om den academiske Borgererets Betydning S. 15 ff., 26 ff. Et Par interessante Bemærkninger om Videnskaberne's Gavnlighed for en Stat ere giorte af Forfatteren til: Några Anmärkingar om Nationalkarakteren med tillämpning till den Svenska. Stockholm 1809.

bevise Culturens sørgelige Virkninger for Menneskehed og Stater; thi ved ethvert saadant paabe-
raabt Exempel vil man finde, at enten ingen sand
Cultur herskede, eller at denne havde gjort en alt
for indskrænket Fremgang, eller at den var alt for
lidet udbredt. Taleren kaster herved et Blik paa
Roms Historie. „Culturen, siger han, havde
vundet sig op til en hoi Spidse, men var ifkun
Eiendom for faa, og kun bleven lidet almindelig.
Staten bugnede tidlig under sin Storhed; den var
mæggig og umoralisk. Rigdomme vare alt for
meget i slette og forkeert cultiverede Menneskers
Hænder. De modstræbende Kræfter bleve stedse
flere og vældigere, Agtelse for Cultur tog meer og
meer af. Wildskab og Trodsighed, bydende Vælde,
og Despotie, og Udsvævelser kappedes om at
fremskynde Fordærvelsen, som Raahed og Slaver-
sing fuldendte, da de overvældede den stedse svar-
gere Modstand af idelig aftagende Cultur, indtil
denne ved indfaldende Barbarers Haand fandt sin
med Statens Undergang.“

Fra disse mindre behagelige Erfaringer vender
Taleren S. 26 Diet til sit eget Fædreland, for at
fæste det paa de mange og heldige Bestræbelser for
Culturens Fremme, der skete i syvende Chri-
stians Dage og under tiette Frederiks
mangeaarige kraftfulde Medvirkning. Han priser
de liberale Grundsaetninger, der udmærkede Stats-
Univ. og Skole-Annaler 1809. i. B. U

styrelsens Aand; han nævner og fremstiller i deres Bigtighed de væsentligste af de Foranstaltninger og Begjæringer, der ville forevige Mindet af den omtalte Epoche, Indfødsretten, Stavnbaandets Løsning, Skrivefriheden (hvis Misbrug siden foranledige dens Indskrænkning), Handels og Ræringsveies Befrielse fra trykkende Baand, Landvæsenets Forbedring, Forsvarsvæsenets omhyggeligere Organisation, Rettens bedre og hurtigere Pleie; Oplysnings og Videnskabeligheds planmæssige Fremme m. v.; han ønsker Fædrelandet til Lykke, at den Visdom og den ædle Aand, som dicterede hine Foranstaltninger, er gaaet i Arv med syvende Christians Scepter; haaber for Culturen en saa meget skionnere Fremtid, naar Uveirsfyerne først ere adspalttede; og, da den visseste Regierings Bestræbelser ikke kan lykkes uden Folkets egen Medvirkning, opfordrer han enhver god Borger, til i sin Stand og Rreds villigen og troiligen at medarbeide til Almeenvellets og Culturens store Formaal. Han skuer de veldædige Følger, som da ikke ville udeblive; finder i de seeneeste Begivenheder ny Grund til ogsaa for Fremtiden at vente enhver ædel og patriotisk Ansirængelse af Ewillingrigets Borgere, og slutter med passende Ønsker for Konge og Fædreland.

Til samme Høitid i Anledning af Hs. Majestæts Fødselsdag var indbudet ved et Program i

Lapidarstil af Rector Professor Rosted, hvis Indhold deels fremstiller de Begjæringer, som ville gjøre Mindet om Christian den Syvendes to og fyrgetyve Aars Regjering udsædeligt, deels trøster over Faderens Tab ved et Blik paa, hvad Sønnen har gjort, gjør og vil gjøre. I samme Anledning bleve følgende treende Sange, forfattede af Hr. Slotspræst Paveis, afslungne:

F o r T a l e n .

Op, Nordens Børn! istemmer
Den Eviggodes Lov!
Han Nød og Kummer sendte,
Men han den og bortvendte;
Ej Landet blev dens Kov.
Vor Tars han aldrig glemmer;
Op, Nordens Børn! istemmer
Alherren Tak og Lov!

Os vakte Krigens Torden
Af lange, dybe Roe;
Men Norges Egn ej bæved,
Han Arm og Glavind hæved,
Sit Land, sin Konge tro.
Ei knuste os den Torden;
Gud bød — og end vort Norden
Kan juble frelst og fro.

Den gustne Mangel trued,
 Og Tusind græd om Brød;
 Men Vaar og Sommer svunde,
 Ej sorgfrie de hevrunde,
 Dog lindredes vor Nød.
 Gud tierlig til os skued;
 Den ramte ej, kun trued,
 Den blege Hungersdød.

Sak see vor hulde Fader!
 Han hidtil stod os bi.
 Paa ham vi trygt vil haabe,
 Med Tillid ham anraabe,
 Hvad Nød vi stædes i.
 Han aldrig os forlader,
 Den vise, gode Fader!
 Vor Gud lovsynge vi.

Efter Talem.

Bældige Gud, see ned fra det Hoie,
 Raadig med faderligt, signende Die
 See til vor Konge, vort Fædreland ned!
 Fader! sæt Mæt for Trængslernes Dage!
 Fred og Tryghed lad vende tilbage.
 Hør vor Bøn: — o Gud, giv os Fred!

Kongen velsign med Fryd og med Ære!
 Stedse hans Tid og hans Attraae det være,
 Mandigt at virke til Fædrelands Vel!
 Fordommes Nat han vældig adsprede!
 Frihed, Retfærd og Lys han udbrede!
 Kron hans Daad med Hæder og Held!

Folket velsign med Kraft og med Bælde!
 Fordom og Daarskab og Laster at fælde
 Eenigen stræbe hver Kvinde og Mand!
 Sandhed og Dyd foreenede vandre!
 Alle gavne og elske hverandre!
 Sign, o Gud! vor Konge, vort Land!

VI. Standede Efterretninger.

Under 39 Maj d. A. har Hs. Majestæt allernaadigst confirmeret den mellem Yderne af Lindelse Sogns Konge, Korntiende og Odense Communitet, som bemeldte Tiende er tillagt, afsluttede og til Allerhøjstfammes Approbation indstillede Foreening om denne Tiendes Overdragelse for bestandig til fornævnte Sogns Beboere, imod at de deraf svare en aarlig Afgift af 2 Skpr. Rug, 2 Skpr. Byg og 2 Skpr. Havre pr. Td. Hartkorn, tilligemed

alle Kongelige Skatter og Paabudde, ordinære og extraordinære, som ere eller herefter maatte worde paalagte, af hvad Slags være eller af hvad Navn nævnes kunne, uden al Undtagelse, og, inden hvert Aars 11 Mart. betale fornævnte Afgift i Penge efter Middeltallet af de sidste 10 Aars Capiteltaxt.

Sognets tiendeydende Hartkorn er angivet til 372 Rd. 5 Skpr. 1 Fdk. • $\frac{25}{8}$ Al.

Ved Kongl. Resolution af 7 Jun. d. A. er det allernaadigst tilladt, at 112 Rd. 3 Mk. 8 S. maae udredes af Odense Cathedralskoles Kasse til Istandsættelsen af Skolebygningens Tage og hele Bygningens udvendige Oppudsning.

Ligeledes har Hs. Majestæt under 27 Jun. d. Aar allernaadigst bifaldt, at af de 415 Rd., som Istandsættelsen af Randers lærde Skoles Udhuse har kostet, de 115 Rd. maae udredes af Skolens Kasse, dog uden Følge for Skolen i Henseende til fremtidige Reparationer a).

a) Efter Lov. 2 — 22 — 71. skulle Skolerne og Skoleletienernes Boliger holdes ved Magt af Kirkerne.

Efter vedkommende Skoleforstanderes Bønne,
og efterat Directionen derom havde corresponderet
med det Kongl. danske Cancellie er den Aarhus
Cathedralskole, som Beneficiarius, paa dens Gods
tilkommende Skiftejurisdiction overdraget til de
almindelige Skifteforbattere.

D.

I. Blandede Efterretninger.

I. Det østerrigiske Monarkie.

Recensionen over Nachrichten von der beabsichtigten Verbesserung des öffentlichen Unterrichtswesens in der Oestreichischen Staaten, mit authentischen Belegen, von C. U. D. Freyherrn v. Eggers, Königl. dänischem Legationsrath &c. Tübingen 1808. 388 S. 8. i Hall. Allg. Lit. Zeit. 1809 No. 92. angives følgende fem af Recensenten oplevede Epocher i det østerrigiske Studievæsen:

a) Den Josephinske. Joseph II. gif ud fra den (ikke ganske sande) Grundsetning: at Studievæsenet i Monarkiet maatte ledes dikasterialt, hierarkisk, eensformigt. Denne Grundsetning, som engang var antaget, havde Joseph II. (som desuden ikke var vant til at tage sin Til-

flugt til halve Forholdsbregler) bragt consequent til Endelighed, og da ethvert System af et godt Hoved, om det endog ikke i sig selv er feilfrit, men dog bliver udført consequent og heelt, frembringer Følger: saa fik ved ham Landskulturen i hele Monarkiet et høiere Sving. Studie-Hofcommissionen under den uforglemmelige Friherre v. Swieten, der i det Hele var sammensat af Mænd, som Birkenstock, Zippe, Pastori o. s. v., rensset fra al Indflydelse af Obscuranterne (thi Blanding af Lys og Mørke giver dog kun Tusmørke), udbredende med lige Omhu sin Virksomhed over hele Monarkiet, ledende med liberale Hænder det med Studievæsenet noie forbundne Censurvæsen, var en af de meest agtværdige og velgiørende Instituter.

b.) Den B. Martiniske. Da Studie- saavel som den geistlige Hofcommission efter Joseph den Andens Død maatte vige for et vist Parties Skrig, blev det paalagt den dengang allerede gamle Friherre v. Martini, at oprette et Surrogat for samme. Ifølge dette blev det theologiske Studium ganske overgivet Diocesanerne; de øvrige Studier skulde forhandles ved Collegialforsamlinger af ethvert Instituts Lærere selv i den nederste Instants — i den midterste ved et Collegium, bestaaende af Facultetdirecteurerne, af Gymnasialdirecteurerne og af Overopsynsmændene for Folke-

Skolerne i enhver Provinds; i den høiere og høieste af verdslige Skolereferenter ved Landesstellen, og af en verdslig Referent ved Hofstellen (Hofraad v. Birkenstock). Denne Indretning kunde ikke holde Stik: fornemmeligen af den Aarsag, at Lærernes aristokratiske Collegialforfatning ikke duede, og fordi B. Martini forsømte at oprette blandede Local-Exhorater af ethvert Steds geistlige og verdslige Statsborgere og Notabler, hvilket Protestanterne ved deres Skoledeputationer og Conventer havde indført med den bedste Følge. Da Sagen ikke gik rigtig, blev Birkenstock frataget det currente Referat i Studie- og Censursager, Besørgelsen deraf anbetruet Hoffsecr. Lanfer, og Birkenstock paalagt at udarbejde en Plan til en anden ny Studie-Organisation. Allerede havde han afgivet næsten alle sine Udarbeidelser, da samme bleve lagte tilside, og

c). Den Grev Kottenhannske Periode indtraadte. I selve Ledelsen af Studievæsenet blev vel for det første Alt ved det Gamle; Studie-Revisions-Hofcommissionen skulde blot udarbejde de nye Planer, uden at besørge dem satte i Udførelse. Først naar alle Planerne vare udarbeidede og antagne, skulde deres Udførelse paa eengang indledes. Studie-Revisions-Hofcommissionen opstod, hvilket ingen billig Dommer maa forglemme, i den besværligste Tid, efter den franske Revolu-

tions værste Rædsels-scener, under det meest almindelige Strig imod Voltaire, Rousseau og Oplysningen (og med alt det vare Robespierre, Danton, Fouquier o. s. v. de groveste Ignoranter), under den sørgelige Nødvendighed, at gribe til kraftige Politie-Forholdsbregler mod nogle indenlandske exalterede Hoveder. Saaledes lader det sig forklare, hvorfor i denne Commission ved Siden af en Birkenstock, Zippe, Sonnenfels, Frank og Gerstner ogsaa blev indsat en B. von der Mark, Hofraad ved Politiehoffstellet v. Schilling, Exjesuiten Hoffstätter, Professor Fölsch. Man valgte forsættligen Mænd af forskellige Grundsatninger, for at undgaae al Mistanke om Partiskhed, og for af de stridige Meininger selv at finde Veien til Sandhed. Blandt Gymnasialpræfecterne bliver dog (S. 9.) Piaristen Innocenz Lang leilighedsviis roest, fordi han besad usigtig Kundskab om de meest berømte protestantiske Gymnasiers Forfatning og Læremethode (?) De fortrinligste Forhandlinger af denne Studie-Revisions-Hofcommission indeholdes i Baron Eggers's Skrift. Flere Studie-Hofcommissionens Forestillinger vare allerede antagne, det sidste Slutningsforedrag var i December 1799 allerede skeet — da traadte Krigen, Nødvendigheden af at spare, og et andet Parties Overvægt derimellem. Saaledes opstod den følgende

d). Martin Lorenz'ske Periode, fra Aar 1801 — 1808. Studie-Revisions-Hofcommissionsen blev opløst; den værdige Statsmand Grev Razanzy blev entlediget, og Regieringsraad Martin Lorenz, en Geistlig, udnævnt til Referent i Statsraadet for alle tydskaarvelandske geistlige og Studie-Anliggender; ligeledes bleve ved alle Lånderstellen katholicke Geistlige befordrede til Studie Referenter; Censuren løsrevet fra Studievæsenet og overgivet Politiehofstellen; der blev sat en Recensureringsanstalt i Gang, og den Josephinske Catalogus prohibitorum foresaget med flere, skjøndt for sildige, Forbud. Nu herskede den Hovedgrundsetning: det hele Opdragelsesvæsen, det medicinske og juridiske Studium undtaget, anbefroes Geistligheden; thi 1) denne besørger det paa det billigste og med de ringeste Omkostninger for Staten og Studiefondet; 2) det hele Opdragelsesvæsen maa sættes i den nøieste Forbindelse med Statens vigtigste Anliggende, nemlig den positive Religion, hvis Staten ellers vil redde sig i Tidens Storme. (De som see dybere, (tilføier Rec.) troe, at Staten fornemmeligen maa reddes ved diplomatisk Klogskab, ved det Militære, Finantserne og ved den frie Udbredelse af alleslags klare Indsigter). Resultaterne vare: Convicternes Gienoprettelse under Geistlighedens Omsorg, med Formindskelse af Skolestipendierne,

Gienoprettelsen af Benedictiner-, Præmonstratenser- og Cistercienser-Ordenen; Overdragelse af næsten alle Gymnasier, philosophiske og theologiske Studier til disse, ligesom til Piaristerne, Franciscanerne, Minoriterne; Ansættelse af lutter geistlige Gymnasialpræfecter, philosophiske og theologiske Facultetsdirecteurer; de katolske Dechanters Opsigt over alle Folkeskoler, endogsaa over de evangeliske (det sidste ophævet i April 1808, formedelst uendelige Collisioner *a*); en ny tydsk Skole-Codex (efter hvad man ser af dette Værk, var herved benyttet Studie-Revisions-Hofcommissiøns foregaaende Arbeide, ihvorvel efter andre Synspuncter); en Gymnasial-Codex, Ansættelse af geistlige Exhortatorer og Catecheter, alle Studerendes sexugentlige Skriftemaal og Communion, mangfoldig Religionsunderviisning *b*). Parallele med disse Resultater gif de nye Forskrifter angaaende det medicinske Studium af Hofraad og Livlæge Stift (just ikke forfattede med liberal fransk Vand), fremdeles forskellige Indskrænkninger af Tolerancen, f. Ex. den Foranstaltning, at protestantiske Medborgere ikke maae antages som Faddere til katolske Børn, men kun som Daabsvidner; Banskelliggjørelse af Overgangen fra det

a) See disse Annal. 1808. 2. B. S. 142.

b) See sammest. S. 327 ff. og 1809. 1. B. S. 120 ff.

katholske Kirke til den protestantiske ved Forbud af al Omgang med Protestanter, saalænge den sexu- gentlige Underviisning varer; Gienoprettelsen af Gyldigheden af de Reverser, som udstædes angaa- ende de Børns Opdragelse i den katholske Religion, som avles af blandede Ægteskaber; Forbud, at endog i Nødstilfælde ingen Reformeert maatte modtage den hellige Nadvere af en Præst A. C., og omvendt (tildeels ophævet i Decbr. 1808); Erindring til Protestanterne, ikke mere at sende deres Theologer udenlands, hvorved de baade maatte tabe deres udenlandske Stipendier og den liberalere Dannelse; Indblandelse af katholske Geistlige i Indretnigen af protestantiske theologiske Gymnasier og deslige. Endelig blev i Maret 1808 Statsraad Lorentz befordret til Vicepræsident i Belgisørenheds-Hofcommissionen; de geistlige og theologiske Anliggender bleve adskilte fra de øvrige Studieanliggender, og de sidste igien anbetroede verdslige Referenter ved Landstollen; ogsaa blev

e). En nye Studie-Hofcommission a), som tilfældigviis bestod af en lige Halvdeel af verdslige og geistlige Individuer (dog uden at til- falde en eller anden protestantisk Sagkyndig), oprettet, efter den Grundsætning, at Directeu- rerne for Wiener Universitets-Facalteterne, for

a) S. forr. Hæfte S. 116.

Wiener Gymnasierne og Wiener Almueeskolerne, og et Par verdslige Hofraader af det B. oesterriiske Hofcancellie deri skulde have Sæde og Stemme. (Altsaa ganske forskiellig fra den Josephinske Commission, og tildeels efter B. Martiniske Ideer). Resultaterne af denne nye Hofstelles Operationer maae nu oppebieds.

(Af Allg. Hall. Lit. Zeit. April 1809 No. 92.)

I den Wiener Tidende ere, efter at de Franske i Maj Maaned d. N. have taget Besiddelse af Wien, indrykkede visse politiske Betragtungen, det oesterriiske Monarchies indre Forvaltning vedkommende. Deri forekomme følgende Bemærkninger over Studievæsenets og Videnskabelighedens Tilstand:

„ Efter Josephs skionne Morgenrøde strege nye Dunster op af Scholastikens Cloaker, og formørkede Horizonten. Munke ledede igien Skolevæsenet; den borgerlige Lærde blev overalt tilsidefat. Alle de, hos hvilke den prometheiske Funke ikke lod sig kvæle, maatte i Stilhed bearbejde deres egen Dannelse, og paa tusinde Omveie søge at undgaae den immer levende, immer mistroiske Censur. Langt fra som Frankerig at optage de

Lærde i de første Regieringscollegier og ved Pensioner og store keiserlige Præmier at opmuntre dem, var det hos os nok, at være lærd, for sin Livstid at smægte i Middelmaadighed. Vel indsaae Cabinettet, at det vilde skade sin Sag for meget ved ganske at undertrykke den opvakte Nationalaand, og derfor besluttede det at give den en Tendants, som stemmede overeens med dets Planer. Man satte Patriotisme istedet for den sønderslagne Apollo, og naar hiin Patriotisme med alt det havde haft noget indre Værd, kunde det endda være hvad det var! Men den var intet andet end en blind, udenfra indgydet, Stræben efter at bekæmpe alle de Reformers, som Tidens stedse fremskridende Aand gjør til en ligesaa høi Nødvendighed for Nationer som for Individider."

(Af Allg. Zeit. Jun. 1809. No. 170.)

Paa en hensigtsmæssig Udarbeidelse af en Lærebog i Religionen for Gymnasierne er udsat en Præmie af 500 Gylden. Udarbeidelserne indleveres til den nedreøsterrigske Regiering inden August Maanedes Begyndelse 1809.

(Af allg. Zeit. 1809. No. 118.)

I den første halve Deel af Aaret 1808 studerede ved Universitetet i Presburg 235 Ynglinge, i den anden halve Deel 221.

Ved Universitetet i Pesth er oprettet et nyt Profesur for Bogholderiet, i hvilket Lærecursus varer eet Aar.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. 1808. Int. Bl. No. 46.)

2. Kongeriget Bayern.

Blandt de Studerende ved Universitetet i Landshut er blevet bekiendtgjort en Forordning, hvori det hedder, at ifølge de nye Conscriptionslove er Ingen fri for Krigstjeneste; men at imidlertid dog de Studerende, der med Rectors Vidnesbyrd godtgjøre, at de udmærke sig ved fortrinlige Qualificationer, skulle ved Udskrivningen behandles med Skaansel.

(Af offentlige Blade.)

3. Kongeriget Westphalen.

G o t t i n g e n.

Kong Hieronymus Napoleon har skænket det academiske Museum en meget vigtig Samling af Universit. og Skole = Annaler. 1809. 1. B. **X**

fielddne og lærerige Naturalier og af osteologiske Præparater. Det kostbareste i denne Gave er en af flere hundrede Nummiere bestaaende Samling af Quadrupeder og Fugle fra Guiana og det tilgrændsende Sydamerica, som Hs. Majestæt selv under sit Ophold i Sydamerica har tilveiebragt.

(Af Götting gelehrt. Anzeigen 1809. 93 St.)

I Anledning af Statsraad og Studiedirecteur Johann. Müllers Død er her udkommet et Sørge-digt, forfattet af Hofraad Mitscherlich, under Titel: *Pietas academiae Georgiæ Augustæ in funere viri munerum gravitate et meritorum magnitudine conspicui Iohannis de Müller, Potentiss. Westphaliæ Regi a Consiliis status publici et instructionis publicæ studiorumque Directoris.*

(Sammesteds 96 St.)

De Studerendes Antal her udgior for nærværende Tid henimod 700. Derimod aftager Frekvenzen fiendelig ved de andre Westphalske Universiteter, blandt hvilke Helmstedt, Kinteln og Marburg troes at ville blive ophævede. Dersom Conscriptionslovene skulle, som det hedder, indføres i al deres Strængthed, befrygter man, at saadant vil faae megen Indflydelse paa at formindste de

indenlandſke Studerendes Antal her ved Univerſitetet.

(Af en Privatſkrivelse. Jun. 1809.)

4. Sachſen-Weimar.

Jena.

Da Keiſerne Alexander og Napoleon, paa deres Beſøg til Weimar og Jena, havde den 7 Octbr. 1808 taget Frokoſt paa Balpladsen ved ſidſte Bye, gaves Audients til de to Deputationer, ſom Univerſitetet i Jena havde udnævnt for at bebidne begge Keiſerne dets Grefrygt. Begge Majestæterne underholdt ſig længe og med den meeſt udmærkede Belvillie med de Deputerede, og værdigede Univerſitetet, efter dets nærværende Tilſtand, den øjenſynligſte Deeltagelse med Henſyn ſaavel til Lærerpersonalet, ſom de Studerende. Hviſt opmuntrende vare iſær de Løfter, hvormed Keiſer Napoleon oplivede Tilbageblikket i den mørke Fortid, og aabnede Udfigten til en lykkeligere Fremtid. Ei heller varede det længe, førend Univerſitetet modtog et ſærdeles Beviis paa Keiſerens naadige Opmærksomhed, da han ved Decret af 12 Octbr. ſkiænkede det, ſom Erſtatning for dets lidte Tab, den ſaakaldte Lindenſtocker-Wieſe i Herſka-

bet Blänkenheim. Hofraad Stark, der som Læge havde erhvervet sig stor Fortieneste af det franske Lazaret, tilsagde Hs. Majestæt en aarlig Pension af 2000 Francker, og bærede ham med Cereslegions-Ordenen.

(Af Jena. Lit. Zeit.)

5. Disponible Lande i Tydskland.

Erfurt.

Ligesom Universitetet her leed i det Enkelte, saaledes leed det og i det Hele. Man behøver blot at kaste et Blik paa Stadens tilstræffeligen bekiendte Lidelser, for at overbevise sig om Universitetets. Da endeligen Napoleon lod sig see imellem os (27 Septbr. til 14 Octbr. 1808), tilsagdes os Ende paa vore Lidelser, og blev os for en Deel allerede tilstaaet. Universitetet overrakte ham ved en Deputation en i Rapidarstil forfærdiget Velkomstskrivelse. Hans Majestæt modtog den naadigen, erkyndigede sig om Universitetets Tilstand, og af den rene Deeltagelse i dets Vel er vist nok det os nu først bekiendte, omendskiont endnu ikke officielt meddeelte, naadigste Decret af 10 Octbr. udsprunget, ifølge hvilket 3000 Frankers aarlige Revenuer af Landets Domainer ere samme

anviiste. Dette Decret er en Ven i den høieste Nød. Fiscus academicus bestaaer blot i Ruderer af den forrige Velstand. Det saakaldte store Collegium, hvori Promotionerne i de philosophiske, juridiske og medicinske Faculteter holdtes — en anseelig Bygning, som 1482 trodsede endog Tordenfjlen — er et Høe og et Straa-Magazin. Coelicum, hvori de theologiske Promotioner holdtes, staaer tomt og øde. Kort sagt, Alt synes at være kommet dertil, at vor endnu vedvarende Existentis maatte udenrigs drages i Tvivl. Et Beviis paa denne ere endnu Gule-Programmerne, som dog neppe kunne blive betalte. Det for forrige Aar: de providentia divina circa custodiendos Principes, og det for indeværende Aar: de origine precum religiosarum, begge af Professor Dominicus, angive historisk Tidens Aand. Ogsaa de milde Stiftelser, som staae i umiddelbar eller middelbar Forbindelse med Universitetet, have lidt i Forhold til Størrelsen af deres Fonds. Hr. M. Engelhart, det evangeliske Ministeriums Senior, Prof. og Præst, skrev, i Anledning af Erindringen ved den for det evangeliske Gymnasium saa velgjørende Henrich von Gerstenbergs Sarkophag, i forrige Aar: de celeritate Cæsaris, og i Aar: de otio literario.

(Af Hall. Allg. Lit. Zeit. Febr. 1809. No. 52.)

6. Frankrig.

Et keiserligt Decret af 9 April 1809 forordner, at man, for at optages i Seminarierne, som Specialskoler i Theologien, maa have erhholdet Baccalaurai-Graden i Literaturen. De, som for nærværende Tid befinde sig i Seminarierne, kunne ogsaa uden dette der fortsætte deres Studeringer. Ingen Skole, under hvilket Navn det og maatte være, maa vedblive, naar den ikke bestyres af Medlemmer af Universitetet. Stormesteren og hans Raad skulle i Særdeleshed interessere sig for de Secundærskoler, som Departementerne, Biskopperne eller Privatpersoner have oprettet til den geistlige Stands Dannelse. Eleverne i disse Skoler kunne erholde Tilladelse til at bære geistlig Dragt, naar deres Reglementer og Indretninger ere approberede af Stormesteren og ikke indeholde Noget, som strider imod Underviisningens almindelige Grundsaetninger. Stormesteren kan autorisere Stipendier og andre Stiftelser for de Elever, som i Secundærskolerne opdrages til den geistlige Stand.

(Af Allg. Zeit. 1809. No. 119.)

7. Spanien.

Indtil 1807 havde Spanien 22-Universiteter; da gik de 11 ind. De 11 i Salamanca, Alcala, Valladolid, Sevilla, Grenada, Valencia, Zaragoza, Huesca, Cervera, Santjago og Oviedo vedblive, og de 11 i Toledo, Osma, Dunate, Orihuela, Avila, Trache, Baeza, Osfuna, Almagro, Gandia og Siguenza bleve ophævede. Et hvert af disse Universiteter havde sin egen Studieorden. Universitetet i Salamanca erholdt et nyt Reglement, som ogsaa skulde gælde for de øvrige. Der ere 13 Academier i Madrid, hvoraf de færreste ere meget virksomme.

(Af Neue Leipz. Lit. Zeit. Jan. 1809. Intell. Bl. Stück 2.)

R e g n s k a b

for det, som hidtil er indkommet ved Salget
af Udgiverens Tale om den academiske
Borgerrets Betydning ic.

Indtægt a):

Hs. Majestæt Kongen har det
behaget allernaadigst at lade
anvise 50 R.

En af Statens første Embeds-
mænd, i hvilken Videnskabe-
lighed har en ligesaa stor Vel-
ynder som Kiender, men hvis
Navn det ikke er Udgiveren til-
ladt at anføre, har til Dieme-
det bidraget 100 Rd., med
det gunstige Tilfagn, at ville
end videre supplere, hvad der

Lat. 50 R.

a) Særskilt og navnlig ere anforte saavel de, der ved
at tage flere Exemplarer for den bestemte Priis, som
de, der ved at betale eet Exemplar over samme
have ydet et større Bidrag til Diemedet. I øvrigt
anmærkes, at fra Provindserne endnu kan ventes
mere, hvorfor ligeledes i sin Tid offentlig Regnskab
skal vorde anlagt.

Transp. 50 Rb.

maatte mangle i 500 Rb.,
 naar alt det er indkommet,
 som kan ventes 100 R.

Hø. Excellence Grev Rosenkrone,	
Ridder af Elefanten &c.	20 —
Hr. Generalkrigscommissair v.	
Schmidten	20 —
— Biskop og Ridder Hansen i	
Odense	10 —
— Justitsraad Schavinius	10 —
— Prof. F. H. Guldberg	10 —
— Biskop og Command. af Dan-	
nebrog Balle	5 —
— Prof. Thorlacius	5 —
— Prof. Brorson i Herlufsholm	5 —
— Provst Bruun, Sognepræst	
til Hald	8 — 4 R.
— Lange, Sognepræst i Stillinge	5 —
— H. P. Freuchen	5 —
— Amanuensis Rosod i Odense	4 —
— Nic. Freuchen	3 —
— Baron Kaas Lehn	2 —
— Justitsraad Kierulf	2 —
— Legationsraad og Ordenssecre-	
tair Manthey	2 —
— Auditeur Kierulf	2 —

Lat. 268 R. 4 R.

Hr. Provst Vilhelm i Kongelse	2 R.
— Provst Bredstrup i Vester-	
Schierningē	2 —
— Eiler, Sognepr. i Bierrebjæ	2 —
— Provst Schurmann i Lindelse	1 —
— Brogsferer Nielsen	2 —
En Ubenævnt i Slagelse	1 — 3 M.
— Legationsr. og Deput. Kirstein	1 —
— Profess. Sverdrup	1 —
— Prof. Drsted	1 —
— Cancellieraad Hansen	1 —
— Auditeur Stellwagen	1 —
— Procurator Løst	1 —
— Procurator Baadh	1 —
— Cancellist Fischer	1 —
— Studiosus Stemann	1 —
— — M. Schmidten	1 —
Høieste Ret	9 — 3 M.
Landsøverretten samt H. og Et. R.	9 — 2 —
Forskjellige i Finants-Collegiet	9 — 2 —
— — i Rentekammeret	6 — 1 —
— — i det danske Cancellie	4 — 3 —
Geistligheden i Kiøbenhavn	6 — —
Geistligh. i Lyen (saml. indsendt)	13 — —
(foruden de af Hr. Biskop Hansen	
skienkede 10 Rd.)	

Transp. 347 R.

Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn 37 — 3 M.

Det Schouboeske Instit. sammest. 5 — 4 —

Odense Cathedralsskole . . . 5 — . —

Forskiellige i- og ved Slagelse (under eet indsendt). . . 15 — 3 M.

Forskiellige i og uden for Kjøbh. 56 — 1 —

Solgt til Bogh. Schoubothe for 5 —

Summa 471 R. 5 M.

U d g i f t.

Til at indbinde c. 1000 Exempl. 44 R. 3 M. 12 S.

Til Forsendelse med Agposten,

Postpenge, Avertiffementet,

Bærepenge o. s. v. i alt = 12 R. 3 M. 10 S.

Summa 57 R. 1 M. 6 S.

Altsaa Beholdning . . . 414 R. 3 M. 10 S.

Hvilken Sum er deponeret hos Directionen for Universitetet og de lærde Skoler.

Med Fortsættelsen af dette Regnskab i næste Hæfte af Skole-Annalerne vil Udg. maaskee allerede være istand til at meddele Underretning om Anvendelsesmaaden. Foreløbigen bemærker han, at, da han med Hensyn til det ovenomtalte ædle Tilfagn

af en høi Videnskabernes Belynder har fuld Vis-
hed om, at tilveiebringe en Sum af 500 Rd., er
det hans Beslutning, at fundere samme ved Uni-
versitetet, saaledes at dens aarlige Renter skulle
for bestandig faae en vis, det angivne Niemeed
underordnet, Bestemmelse. Ved denne Anvendel-
sesmaade formenes Nyttten at kunne vorde saa
meget større, som den vil blive varigere og komme
Flere tilgode, ligesom det maaskee ogsaa kunde
anledige Andre til i Tiden at forsøge Capitalen med
Indtægten af academiske Veiligheds Skrifter, og der-
ved ydermere at fremme det tilsigtede Gavn.

Trykfeil i forrige Hæfte:

G. 17. L. 20. 1688. l. 1658.

G. 120. L. 21. er siden bleven l. er siden bleven meddeelt.

